

ISSN 2409-4196 1 0
9 772409 419141

№ 10

Қаржы Финансы

ПРИМЕР ЧИСТОВОЙ ОТДЕЛКИ

ВИД ИЗ ОКОН

ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС
ПРЕМИУМ-КЛАССА В АСТАНЕ

VIVA PLAZA

- < КВАРТИРЫ ПОД КЛЮЧ
- < УМНЫЙ ДОМ
- < 4 ВИДА ЧИСТОВОЙ ОТДЕЛКИ
- < АВТОРСКИЙ ДИЗАЙН
- < АВТОПАРКИНГ

ОБЪЕКТ
СДАН
ИПОТЕКА

Available on the
App Store

ANDROID APP ON
Google play

Все виды планировок в
мобильном приложении BI GROUP

Алматы, мкр. Самал 3,
ул. Мендыкулова д. 25

+ 7 (727) 33-150-33

Астана, БЦ «Аффария»,
ул. Божейхана 24

+ 7 (7172) 360-360

ЗДЕСЬ СТРОИТСЯ СЧАСТЬЕ

ВНИМАНИЕ

ОТКРЫТ ОТДЕЛ ПРОДАЖ
НА ПЕРЕСЕЧЕНИИ: пр. ТУРАН и ул. ДОСТЫК

*Компания оставляет за собой право пересматривать цены за м2. Точную стоимость на день публикации просим уточнять в call-центре и отдела продаж

Редакция мекенжайы:

«Қаржы академиясы» АҚ, Астана қ., Есенберлин көшесі, 25

Адрес редакции:

АО «Финансовая академия», г. Астана, ул. Есенберлина, 25

Edition address:

«Financial Academy» JSC, Astana, 25 Esenberlin street

Серіктестер – Партнеры – Partners

«Қазпошта» АҚ / АО «Казпочта» / «Kazpost» JSC

Қазақстан Республикасы ұлттық банкінің банкнот фабрикасы / Банкнотная фабрика Национального банка Республики Казахстан / Banknote factory of the national bank of The Republic of Kazakhstan

Қазақстанның тау-кен компаниясы / Горнорудная компания Казахстана / Mining company of Kazakhstan

Дизайн-БЮРО 8.18 / Дизайн-БЮРО 8.18 / Design-Bureau 8.18

«DILHAN» ЖШС / TOO «DILHAN» / «DILHAN» LLP

«Print House Gerona» www.gerona.kz баспаханасында басып шығарылды / Отпечатано

в типографии «Print House Gerona» www.gerona.kz /

It is printed in «Print House Gerona» www.gerona.kz

№ 02336 тапсырыс. Таралымы 2 100 дана.

Заказ № 02336 Тираж 2 100 экз.

Order No. 02336 Circulation of 2 100 copies.

Басып шығаруға 23.10.14 қол қойылған

Подписано в печать 23.10.14

It is sent for the press 23.10.14

ISSN 2409 – 4196

Мақалалардың мазмұны үшін авторлар жауапты.

За содержание статей ответственность несут авторы.

Authors is responsible for contents of articles.

Редакцияның жазбаша рұқсатынсыз материалдарды қайта басып шығаруға тыйым салынады.

Без письменного согласия редакции перепечатка материалов запрещена.

The reprint of materials is forbidden without written consent of edition.

Қолжазбалар қайтарылмайды

Рукописи не возвращаются

Manuscripts don't given back

Жарнама материалдардың мазмұны үшін редакция жауапты емес.

За содержание рекламных материалов редакция ответственности не несет.

Edition doesn't bear responsibility for contents of advertizing materials

Журнал Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігінде тіркелген / Журнал зарегистрирован Министерством культуры и информации Республики Казахстан / The magazine is registered by the Ministry of Culture and Information of the Republic of Kazakhstan

№ 14087-Ж 10.01.2014 ж. БАҚ есепке қойылғаны туралы куәлік

Свидетельство о постановке на учет СМИ от 10.01.2014 № 14087-Ж

The certificate on registration of mass media dated 10.01.2014 № 14987-Ж

«Қаржы академиясы» АҚ меншік иесі / Собственник АО «Финансовая академия» / Owner of the «Financial Academy» JSC

Жазылуды:

• «Қазпошта» АҚ, «Евразия Пресс» Агенттігі» ЖШС, «Астана Пресс» ЖШС каталогы бойынша (жазылу индекстері 74734, 94734)

• financefad@mail.ru электрондық пошта бойынша

• www.rk-finance.kz сайтында

• Астана қ., Есенберлин көшесі, 25, «Қаржы академиясы» АҚ, +7 (7172) 38 31 59, орындаушы редакциясында рәсімдеуге болады

Подписку можно оформить:

• По каталогам АО «Казпочта», TOO «Агентство «Евразия Пресс», TOO «Астана Пресс» (подписные индексы 74734, 94734)

• По электронной почте financefad@mail.kz

• На сайте: www.rk-finance.kz

• В исполнительной редакции: г. Астана, ул. Есенберлина, 25, АО «Финансовая академия», +7 (7172) 38 31 59

It is possible to subscribe:

• According to «Kazpost» JSC, «The Agency «Eurasia Press» LLP, «Astana Press» LLP catalogs (Subscription indexes 74734, 94734)

• By e-mail: financefad@mail.ru

• On the site www.rk-finance.kz

• In executive edition: Astana, 25 Esenberlin street, «Financial Academy» JSC, 7 (7172) 38 31 59

**«Қаржы» - «Финансы»
№ 10 (9) қазан 2014**

Ай сайынғы
мамандандырылған басылым

Бас редакторы

Яновская Ольга Алексеевна

Экономика ғылымдарының докторы, профессор, PhD, «Евразия» халықаралық Экономика Академиясының академигі;

Қоғамдық редакциялық кеңес

Карлик Александр Евсеевич, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ғылыми жұмыс және инновациялар жөніндегі проректор, Санкт-Петербургтік экономика және қаржы мемлекеттік университетінің кәсіпорын экономикасы және өндіріс менеджменті кафедрасының меңгерушісі (Ресей Федерациясы);

Амирханұлы Валихан, ҚР ҚМ Табысты талдау және салық және кеден заңнамасы сұрақтарын координациялау департаментінің директоры; Рамазанов Ельдос Муратович, «Атамекен» одағы» Қазақстанның Ұлттық экономикалық палатасы Басқармасының Төрағасы;

Рожкова Мария Васильевна, «Қазақстанның Тау-кен рудасы компаниясы» ЖШС директоры;

Айкимбаева Бекзат Тулендиновна, ҚР ҚМ Персоналды басқару департаментінің директоры;

Искакова Загира Дуйсембаевна, экономика ғылымдарының докторы, ҚР ҚМ «Қаржы академиясы» АҚ «Қаржы» кафедрасының профессоры;

Нұрғалиева Жанна Ерғалиевна, экономика ғылымдарының кандидаты, ҚР ҚМ «Қаржы академиясы» АҚ ғылыми-инновациялық жұмыстар және халықаралық байланыс жөніндегі Проректоры;

Жұмағұл Ақмарал Нұрланқызы, хатшы, ҚР ҚМ «Қаржы академиясы» АҚ халықаралық бағдарламалар және академиялық ұтқырлық бөлімінің бас менеджері;

Лавриненко Анна Ростиславовна, экономика ғылымдарының кандидаты, доцент, қаржы-экономика факультетінің деканы, Полоцк мемлекеттік университетінің «Экономика және басқарма» кафедрасының меңгерушісі (Беларусь мемлекеті);

Коба Екатерина Евстафьева, экономика ғылымдарының докторы, профессор, Мәскеу облысының жоғары білікті білім беру «Қаржы-технологиялық академиясы» Мемлекеттік бюджеттік білім беру мекемесінің «Бухгалтерлік есеп және аудит» кафедрасының меңгерушісі.

**«Қаржы» - «Финансы»
№ 10 (9) октябрь 2014**

Ежемесячное специализированное издание

Главный редактор

Яновская Ольга Алексеевна Доктор экономических наук, профессор, PhD, академик Международной Экономической Академии «Евразия»;

Общественный редакционный совет

Карлик Александр Евсеевич, доктор экономических наук, профессор, проректор по научной работе и инновациям, зав.кафедрой кафедры экономики предприятия и производственного менеджмента Санкт-Петербургского государственного университета экономики и финансов (Российская Федерация);

Амирханұлы Валихан, директор департамента анализа дохода и координации вопросов налоговой и таможенного законодательства МФ РК;

Рамазанов Ельдос Муратович, заместитель Председателя Правления Национальной Экономической Палаты Казахстана «Союз «Атамекен»;

Рожкова Мария Васильевна, директор TOO «Горнорудная компания Казахстана»

Айкимбаева Бекзат Тулендиновна, директор департамента управления персоналом МФ РК;

Искакова Загира Дуйсембаевна, доктор экономических наук, профессор кафедры «Финансы», АО «Финансовая академия» МФ РК;

Нурғалиева Жанна Ерғалиевна, кандидат экономических наук, проректор по научно-инновационной деятельности и международным связям АО «Финансовая академия» МФ РК;

Жумагул Ақмарал Нурланқызы, секретарь, главный менеджер отдела международной мобильности АО «Финансовая академия» МФ РК;

Лавриненко Анна Ростиславовна, кандидат экономических наук, доцент, декан финансово-экономического факультета, зав. кафедрой «Экономики и управления» Полоцкого государственного университета (Республика Беларусь);

Коба Екатерина Евстафьева, доктор экономических наук, профессор, зав. кафедрой «Бухгалтерский учет и аудит», Государственного бюджетного образовательного учреждения высшего профессионального образования Московской области «Финансово-технологическая академия» (Российская Федерация).

**«Қаржы» - «Финансы» -
«Finance»**

№ 10 (9) October 2014

Special monthly edition

Senior Editor.

Yanovskaya Olga Alekseevna Ph.D in Economics, professor, Academician of the International Economic Academy « Eurasia ».

Public Editorial Council.

Karlik Alexander Evseevich, Ph.D in Economics, professor, Vice-Rector for Research and Innovation Affairs, Head of Faculty of enterprise Economics and industrial management of St. Petersburg state University of Economics and Finance (Russian Federation);

Amirkhanuly Valikhan, Director of Department of Revenue Analysis and coordination of tax and customs legislation of MF RK;

Ramazanov Eldos Muratovich, Deputy Chairman of the National Economic Chamber of Kazakhstan «Atameken» Union»

Rozhkova Maria Vasilyevna, Director of LLP «Mining Company of Kazakhstan»

Aikimbayeva Bekzat Tulendinovna, Director of Human Resources of Department of MF RK;

Iskakovа Zаgira Dyuisenbayevna, Ph.D in Economics, professor, Head of Faculty of «Finance», «Financial Academy» JSC, MF RK;

Nurgaliyeva Zhanna Ergaliyevna, Candidate of Economic Sciences, Vice-rector on Scientific-innovation activity and international relations of «Financial Academy» JSC, MF RK;

Zhumagul Akmaral Nurlankyzy. Secretary, chief Manager of the Department of International programs and academic mobility of «Financial Academy» JSC, MF RK.

Lavriyenko Anna Rostislavovna. Candidate of economic Sciences, docent, Dean of Financial and Economic Faculty, Head of Faculty of «Economy and management» of Polotsk state University (Republic of Belarus);

Koba Ecatherine Estafyeva. Ph.D in Economics, professor, Head of Faculty «Accounting and Auditing», State Educational Institution of Higher Education Moscow Region «Finance and Technology Academy» (Russian Federation).

МАЗМҰНЫ / СОДЕР

15 қарашада Қазақстан Қаржыгерлер күнін атап өтеді, ҚР Қаржы министрі Б.Т.Сұлтановтың құттықтау сөзі 4	Ақжанов Қ. Б. 2014 жылы сыртқы капитал нарықтарында Қазақстан Республикасының еурооблигацияларын шығаруы.....52
15 ноября Казахстан отмечает День финансиста, поздравление Министра финансов РК Султанова Б.Т. 5	Акижанов К. Б. Выпуск еврооблигаций Республики Казахстан на внешних рынках капитала в 2014 году54
On the 15th day of November Kazakhstan celebrates «Financier's day», congratulations of the Minister of the RK Sultanov B.T. 5	Akizhanov K.B. Transaction of Eurobonds of the Republic of Kazakhstan on foreign capital markets in 2014.....56
ҚР Қаржы министрі Б.Т.Сұлтановтың Парламент Мәжілісіндегі баяндамасы 6	Нұрғалиева Ж.Е. Астана PEM PAL шеңберінде тәжірибемен алмасу үшін қонақтарды қабылдайды.....58
Выступление Министра финансов РК Султанова Б. Т. в Мажилисе Парламента РК.....11	Нұрғалиева Ж.Е. Астана принимает гостей для обмена опытом в рамках PEM PAL.....62
The speech of the Minister of Finance of the RK Sultanov B.T. in Majilis of the Parliament16	Nurgaliyeva Zh. Astana receives visitors for sharing of experience within a framework of PEMPAL.....68
Ергожин Д.Е. «Қазақстан – 2050» стратегиясы. Сапалы фискалды саясат және мықты шағын және орта бизнесті қалыптастырудың іргетасы ретінде әкімшілендіру20	Ламсков М. Шикізаттық мемлекеттен - электрондыққа.....72
Ергожин Д. Е. Стратегия «Қазақстан-2050». Качественная фискальная политика и администрирование как фундамент становления крепкого малого и среднего бизнеса22	Ламсков М. От сырьевого государства к электронному73
Ergozhin D.E. Strategy Kazakhstan - 2050. Qualitative fiscal policy and administration as foundation of formation of a strong small and medium-sized businesses25	Lamskov M. From a primary producing to E-state75
Әмірханұлы В. Халықаралық ынтымақтастық – отандық экономиканы деофшоризациялау мәселесіндегі басты құрал.....28	ҚР Қаржы министрлігі «Электрондық коммерция орталығы» ЖШС бірлесе отырып Global e-Government Forum 2014 көрмесіне қатысты77
Амирханұлы В. Международное сотрудничество – главный инструмент в вопросе деофшоризации отечественной экономики29	Министерство финансов РК совместно с ТОО «Центр электронной коммерции» приняли участие на выставке Globale-Government Forum 201478
Amirkhanuly V. International cooperation is the main tool in the matter of domestic economy deoffshorization30	Ministry of finance of RK and "Electronic commerce center" LLP took part in Global e-Government Forum 2014 exhibition79
«Қолжетімді тұрғын үй-2020». Жаңа сандар, жаңа ережелер.....43	Голоушкина Г. Ақшаны жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы күрес бойынша халықаралық бірлесу80
«Доступное жилье-2020» Новые цифры, новые правила46	Голоушкина Г. Международная интеграция по борьбе с отмыванием денег и финансированием терроризма82
«Affordable housing-2020» new figures, new rules48	Goloushkina G. International integration on combating money laundering and financing terrorism.....84

ЖАНИЕ / CONTENTS

Кавкитаев А. К.

Мемлекеттік сатып алу саласындағы қаржылық бақылау.....86

Кавкитаев А. К.

Финансовый контроль в сфере государственных закупок 88

Kavkitayev A. K.

Financial control in public procurement.....89

КО мен БЭК мүше мемлекеттері

үшін озық қарқынды индикаторлар91

Опережающие индикаторы

для государств – членов ТС и ЕЭП93

Leading indicators for States - members of

the Customs Union and the Common Economic Space95

Қазақ тілі – біздің болашағымыз!.....97

Казашский язык – это наше будущее!97

Kazakhstan's future lies in the Kazakh language!.....98

2014 жылдың 1 қарашасына Қазақстан Республикасы

Ұлттық қорының қолма-қол ақшаны бақылау шотындағы ақшаның қозғалысы туралы есеп.....101

Отчет о движении денег на контрольном счете наличности

Национального фонда Республики Казахстан

на 01 ноября 2014 год.....102

Statement of Cash Flows for the cash account control

of the National Fund of the Republic of Kazakhstan

November 01, 2014.....103

Болдурукова Л.Ж.

Қаржылық инвестициялар мен қаржылық міндеттемелердің есебі.

Қаржылық инвестициялар: түсінігі мен жіктелуі104

Болдурукова Л. Ж.

Учет финансовых инвестиций и финансовых

обязательств Финансовые инвестиции:

понятие и классификация.....114

Boldurukova L. Z.

Accounting of financial investments

and financial liabilities Financial investments:

conception and classification124

Әлбекова М. Б.

Мемлекеттік мүлікті басқаруды жетілдіру

және квазимемлекеттік сектор субъектілерінің

қызметін жеделдету.....132

Альбекова М. Б.

Совершенствование управления государственным

имуществом и активизация деятельности

субъектов квазигосударственного сектора.....134

Albekova M. B.

Improvement of state property and revitalization

of activity of subjects quasi – public sector137

Темірова А.Б.

ҚР коммуникациялық нарығының

бәсекеге қабілеттілігін талдау.....139

Темірова А. Б.

Анализ конкурентоспособности

коммуникационного рынка РК141

Temirova A.B.

Analysis of the competitiveness

of the communication market of RK143

Тлеужанова Д.А.

Қазақстан Республикасында микроқаржыландыруды

жетілдіру перспективалары145

Тлеужанова Д. А.

Перспективы совершенствования

микрофинансирования в Республике Казахстан.....147

Teuzhanova D.A.

Prospects for improvement in microfinance

in the republic of Kazakhstan152

Турмаханбетова Г.А., Жұмажанова М.Т

Қазақстан республикасының мемлекеттік

сатып алу жүйесіндегі мәселелері мен оларды

шешу жолдары154

Турмаханбетова Г.А., Жұмажанова М.Т

Проблемы в системе государственных закупок

республики казахстан и пути их решения.....156

Turmahanbetova G.A., Zhumazhanova M.T

Problems of public procurement system

of the republic of Kazakhstan and their solutions.158

Тұрысбекова А.С., Исабаева Г.Ж.

Maple бағдарламасында екінші сыныптың механизмін

динамикалық синтездеу.....160

Тұрусбекова А.С., Исабаева Г.Ж.

Динамический синтез механизма

второго класса в программе maple164

Turusbekova A.S., Isabaeva G.Zh

Dynamic synthesis mechanism of second class

in maple software.168

Тхакумачев Б. Ю., Кардашевская М. В.

Адвокаттың маманның арнайы білімін қолдануды

ұйымдастыру ерекшеліктері.....172

Тхакумачев Б. Ю., Кардашевская М. В.

Особенности организации применения

адвокатом специальных знаний специалиста.....175

Tkhakumachev B. Y., Kardashevskaya M. B.

Peculiarities of application of specific

knowledge by the solicitor178

15 қарашада Қазақстан Қаржыгерлер күнін атап өтеді

Бұл қазақстандық ұлттық валютамыз – теңгенің Туған күні болды. Сонау 1993 жылы бірінші рет Тәуелсіз Қазақстан азаматтарының қолына жеке мемлекеттік валютасының бірінші купюралары тиді. Теңге дизайнының авторлары Меңдібай Әлин, Досбол Қасымов, Ағымсалы Дүзелханов, Тимур Сүлейменов және Қайролла Әбжелелов болған.

Қазақстан Республикасының қаржы жүйесі Тәуелсіздіктің 20 жылдан астам уақыты ішінде қалыптасудан бастап негізгі халықаралық қаржы институттарының мойындауына дейінгі жолдан өтті. Осыған байланысты Қазақстан Республикасының қаржы жүйесінің мыңдаған қызметкерінің, сол сияқты дүниежүзілік экономиканың алдыңғы қатарлы қаржыгерлерінің еңбегін атап өтпеске болмайды.

Қаржыгер бұл – ақшамен жұмыс істейтін жай адам емес. Ол – сандарды жақсы көретін, олардың үйлесімін, энергетикасы мен логикасын түсінетін адам. Қаржыгер бұл – жақсы экономист. Ол өндіріс сұрақтарымен айналыспайды. Ол кәсіпорынның пайдасын арттыру тәсілдерін іздемейді. Бірақ ол бұның бәрін білуі тиіс, себебі, оған инвестициялаудың пайдалылығы мен перспективаларын бағалау маңызды. Қаржыгер – тағы саясаттанушы. Ол саяси оқиғаның

нарықтардың күйіне тигізетін ықпалын алдын ала білуі және болжауы тиіс.

Ең бастысы, қаржыгердің бойында барлық бұл білімдер мен сапалар болып қана қоймай, сонымен қатар оларды біртұтасқа біріктіруі, әр түрлі салалардан көптеген байланыссыз мағлұматтардан ортақ бейнені құрастыруы және бұнымен не істеу керектігін және мұның мемлекет экономикасына қалай әсер ететінін түсінуі тиіс. Себебі, мемлекеттің сенімді қаржы жүйесі нарықтық экономиканың табысты әрекет етуінің арқауы мен тұтастай ел экономикасының өсуі мен тұрақтылығының қажетті алғышарты болып табылады.

Құрметті қаржыгер-әріптестер! Сіздердің құрметке лайықты еңбектеріңіз үшін алғыс білдіріп және шын жүректен Сіздер мен Сіздердің жақындарыңызға мықты денсаулық, амандық, бақыт пен жеке өмірде мол табыстар тілегім келеді!

ҚР Қаржы министрі
Б.Т.Сұлтанов

15 ноября Казахстан отмечает День финансиста

Эта дата стала Днем рождения казахстанской национальной валюты – тенге. В далеком 1993 году впервые граждане независимого Казахстана держали в руках первые купюры собственной государственной валюты. Авторами дизайна тенге стали Мендыбай Алин, Досбол Касымов, Агимсалы Дузельханов, Тимур Сулейменов, и Хайрулла Габжалилов.

Финансовая система Республики Казахстан за более чем 20-летний срок независимости прошла путь от становления до признания основными международными финансовыми институтами. В этой связи нельзя не отметить труд как тысяч работников финансовой системы Республики Казахстан, так и ведущих финансистов мировой экономики.

Финансист – это не просто человек, имеющий дело с деньгами. Это человек, который любит цифры, кто понимает их гармонию, энергетику и логику. Финансист – это хороший экономист. Он не занимается вопросами производства. Он не ищет способы повышения прибыли предприятия. Но он должен все это знать, потому что ему важно оценить прибыльность и перспективы инвестирования. Финансист

– это еще и политолог. Он должен предвидеть и анализировать влияние, которое оказывают политические события на состояние рынков.

И самое главное – финансист должен не только обладать всеми этими знаниями и качествами, но и слить их воедино, составить из многих отрывочных сведений из разных областей общую картину и понять, что с этим делать и как это отразится на экономике государства. Ведь надежная финансовая система государства является стержнем успешного функционирования рыночной экономики и необходимой предпосылкой роста и стабильности экономики страны в целом.

Уважаемые коллеги-финансисты! Хочу поблагодарить вас за ваш труд, достойный уважения, и искренне пожелать вам и вашим близким крепкого здоровья, благополучия, счастья и дальнейших успехов в личной жизни!

**Министр финансов РК
Султанов Б. Т.**

On the 15th day of November Kazakhstan celebrates «Financier's Day»

This date is the birthday of Kazakh national currency – tenge. In distant 1993 citizens of independent Kazakhstan for the first time held in their hands first banknotes of their own national currency. The authors of tenge's design are Mendybay Alin, Dosbol Kasymov, AgimsalyDuzelkhanov, Timur Suleymenov, and Khayrulla Gabzhaliilov.

Financial system of the Republic of Kazakhstan for more than 20 years of Independence has worked its way up from start-up to recognition by main international financial institutes. In that regard effort of thousands of officials of financial system of the Republic of Kazakhstan and leading financiers of global economy should not go unnoticed.

Financier is not only a person who has dealing with money. It is a person who loves numbers, who feels their harmony, energy and logic. Financier is a good economist. He doesn't deal with production. He doesn't seek ways to increase enterprise's profit. But he must know all this because it is important for him to evaluate profitability and prospects of investment. Financier is a political expert as well. He must foresee and

analyze impact that political events have on condition of the markets.

And above all financier must not only possess all this knowledge and skills but also merge them together, get a thorough picture from mass of odd bits of information from different areas and understand how to deal with that and how it will affect state economics. For sustainable financial system of the state is a linchpin for successful functioning of market economy and needed prerequisite for a growth and stability of overall state economy.

My dear colleagues – financiers! I wish to thank you for your respect worthy effort and to wish you and your families good health, abundance, happiness and further successes in your personal life!

**Minister of Finance of the RK
Sultanov B. T.**

ҚР Қаржы министрі Б.Т.Сұлтановтың Парламент Мәжілісіндегі баяндамасы

Қазақстан 2050

Құрметті депутаттар!

Сіздердің қарауларыңызға «2015-2017 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы ұсынылып отыр.

Бұл құжат Бюджет кодексіне сәйкес сонымен бірге Қазақстан Республикасының 2015-2019 жылдарға арналған әлеуметтік-экономикалық даму болжамының және бюджет параметрлерінің негізінде әзірленген.

Жоба Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан жолы-2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына жолдауында айтылған Мемлекет Басшысының тапсырмаларын толық іске асыруға бағытталған.

Бұдан бұрын айтылғандай, Үкімет 2015–2017 жылдарға арналған

республикалық бюджеттің келесі параметрлерін қамтамасыз ететін болады.

Түсімдердің болжамы 2015 жылы - **6 309 млрд. теңгені** құрап отыр, бұл биылғы жылдың нақтыланған жоспарынан **103 млрд. теңгеге** көп.

Оның ішінде **кірістер** (трансферттердің түсімдерін есепке алусыз) **4 338 млрд. теңге** сомасында болжанады, ол 2014 жылғы деңгейден **23 млрд. теңгеге** төмен (2, 3-слайдтар).

Кірістердің **темендеуінің негізгі факторлары** келесі себептерге сүйеніп отыр (4, 5-слайдтар):

1. 387 млрд.теңгеге азаяу мыналардың есебінен:
- сыртқы сауда айналымының өзгерістері (экспорттың өсу қарқыны 91,8%, импорттың өсу қарқыны – 95,9%) – **246 млрд.теңге**;

- мұнай өндірудің төмендеуі (83 млн.тоннадан 81,8 млн.тоннаға дейін) және ішкі нарыққа жеткізулердің ұлғаюы - **121 млрд.теңге**;
- рентабельділігі төмен ұйымдар бойынша пайдалы қазбаларды өндіруге салынатын салық мөлшерлемесінің төмендеуі - **7 млрд. теңге**;

- 2014 жылға жоспарланған айыппұлдар (2015 жылға айыппұлдар жоспарланбайды) - **13 млрд.теңге**.

II. 364 млрд.теңгеге ұлғаю мыналардың есебінен:

- ел экономикасының дамуы (жалпы ішкі өнімнің өсу қарқыны 113,7%, жалпы қосылған құн – 125%) - **189 млрд. теңге**;

- қосылған құн салығын бюджеттен қайтару сомасының төмендеуі - **27 млрд. теңге**;

- салықтық әкімшілендіруді жақсарту - **65 млрд. теңге**;

- шикі мұнайға экспорттық кедендік баж бойынша мөлшерлеменің артуы (2014 жылғы 1 сәуірден бастап) - **50 млрд. теңге**;

- алкоголь өнімі және темекі өнімдері бойынша мөлшерлемелердің өзгеруі - **11 млрд. теңге**;

- 2014 жылдың бағалауына сүйене отырып, салықтық емес түсімдердің ұлғаюы – **18 млрд. теңге**;

- мемлекеттік ресурстардан астықты және мемлекеттік материалдық резервтің материалдық құндылықтарын сатудан түсетін түсімдердің ұлғаюы - **2 млрд. теңге**;

- басқа да факторлар (айлық есептік көрсеткіштің өзгеруі, нақты түсімдер бойынша есептеулерді нақтылау және тағы сол сияқты.) - **5 млрд.теңге**.

Ұлттық қордан кепілдік берілген трансферттің 15%-ке ұлғаюы түсімдердің қосымша кезі болып табылды, ол ағымдағы жылға қарағанда **222 млрд. теңгеге** өсе отырып, **1 702 млрд. теңгені** құрайды.

2016 және 2017 жылдарға кірістердің түсімін алдындағы жылдың деңгейіне қарағанда тиісінше **415** және **394 млрд. теңгеге** ұлғайту жоспарланады.

Үш жылға **тапшылық** жалпы ішкі өнімге қатысты 2015 жылы 2,2 %-тен 2017 жылы 1,7 %-ке дейін төмендей отырып, Жаңа бюджет саясаты тұжырымдамасында белгіленген шегінде анықталған.

Анықтама ретінде: тапшылық үш жылдық мерзімде: 2015 жылы – 997 млрд. теңгені немесе жалпы ішкі өнімге 2,2%-ті; 2016 жылы – 1 059 млрд. теңгені немесе жалпы ішкі өнімге 2,1%-ті; 2017 жылы – 973 млрд. теңгені немесе жалпы ішкі өнімге 1,7%-ті құрайды.

Республикалық бюджет **шығыстады** ағымдағы жылғы деңгейге қарағанда **2,6%-ке** өсіммен 2015 жылға **7 307 млрд. теңге** көлемінде жоспарланып отыр. 2016 жылға алдыңғы жылдың деңгейіне қарағанда **6,7%-ке** өсіммен **7 797 млрд. теңге**, 2017 жылға **3,9%** өсіммен **8 100 млрд. теңге** көлемінде жоспарланады (2-слайд).

Шығыстардың негізгі ұлғаюы бюджеттің әлеуметтік салаға бағытталуын айқындайтын іс-шаралардың іске асырылуына байланысты.

Бірінші бағыт. Мемлекет Басшысының тапсырмасына сәйкес мемлекеттің әлеуметтік саладағы жаңа міндеттемелері 2015 жылы **194 млрд. теңге** көлемінде бағаланады. Оның көлемі 2017 жылы **600 млрд. теңгеге** дейін ұлғаятын болады (6-слайд).

Осы қаражат мынадай мақсаттарға бағытталатын болады:

Біріншіден, 2015 жылғы 1 шілдеден бастап азаматтық қызметшілерге еңбекақы төлеудің жаңа үлгісін енгізуге – **157 млрд. теңге**. Бұл үлгі шамамен **1 410 мың азаматтық қызметшілерді** қамтиды және бұл білім беру жүйесі қызметкерлерінің жалақысын **29%-ке**, денсаулық сақтау саласы қызметкерлерінің жалақысын

28%-ке дейін, ал басқа салалардағы азаматтық қызметшілердің жалақысын **40%-ке** дейін арттыруды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді (7-слайд)

Білім беру деңгейіне, біліктілігіне, орындалатын жұмыстардың күрделілігі мен жауапкершілік дәрежесіне қарай еңбекақыны төлеуді енгізу көзделіп отыр.

Жаңа әлеуметтік бастамалардың екінші блогы – «Б» корпусы мемлекеттік әкімшілік қызметшілерінің еңбекақы деңгейін 2015 жылғы 1 шілдеден бастап 15%-ке және 2016 жылғы 1 шілдеден бастап тағы да 15%-ке арттыру болып отыр. Оған үш жылдық мерзімде жалпы сомасы **94 млрд. теңге** көзделген (2015 жылға 13,3 млрд. теңге).

Анықтама ретінде: Олардың ішінде - жергілікті бюджеттерге нысаналы трансферттер түрінде 40 млрд. теңге (2015 жылға 4,7 млрд. теңге);- орталық мемлекеттік органдарға 55 млрд. теңге (2015 жылға 8,6 млрд. теңге).

Мемлекеттік қызметтің жаңа үлгісі мен жаңа бюджет саясатының тұжырымдамаларын іске асыру үшін еңбекақы төлеу жүйесін жетілдіру жөніндегі жұмыс жалғастырылады.

Анықтама ретінде: Ағымдағы жылы талдау негізінде қорытындылар жасалатын болады және мемлекеттік қызметшілерге еңбекақы төлеудегі қалыптасқан теңсіздікті жұмыс нәтижелеріне және сапасына байланысты етуді қамтамасыз ете отырып, оны жою жөнінде нақты іс-шаралар ұсынылатын болады.

Үшіншіден, 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап стипендияларды 25%-ке арттыруға қосымша **23 млрд. теңге** көзделеді.

Шығыстардың екінші бағыты бұл әлеуметтік қорғау.

Оған көзделген шығыстар 2015-2017 жылдары **5 885 млрд. теңгені**, оның ішінде 2015 жылға **1 713 млрд. теңгені** құрайды (8-слайд).

Ағымдағы жылмен салыстырғанда 2015 жылы шығыстар өсуінің **(174 млрд. теңгеге) негізгі себептері мыналар болып табылады:**

2015 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы төлемдерінің мөлшерін 9%-ке (инфляция деңгейінен 2%-ке оза отырып), сондай-ақ мемлекеттік әлеуметтік жәрдемақыларды 7%-ке ұлғайтуға - **129 млрд. теңге**;

2015 жылғы 1 шілдеден бастап мүгедектігі мен асыраушысынан айырылуы бойынша жәрдемақыларды 25%-ке ұлғайтуға - **23 млрд. теңге**;

Тірек-қозғалыс аппараты бұзылған мүгедектерді арнайы гигиеналық құралдармен қамтамасыз ету нормаларын ұлғайтуға - **3 млрд. теңге**;

Шымкент қаласында мүгедектерге арналған 200 орындық орталық орталығын салуға - **1 млрд. теңге**.

Ұлы Отан соғысындағы Жеңістің 70 жылдығына дайындалу және мерекелеу жөніндегі іс-шаралар шеңберінде 2015 жылға – **5,7 млрд. теңге** шығыстар көзделеді (9-слайд).

Анықтама ретінде: Осы шығыстар мыналарға:

- мәртебесі «Ұлы Отан соғысының қатысушылары мен мүгедектеріне және соларға теңестірілген адамдарға берілетін жеңілдіктер мен оларды әлеуметтік қорғау туралы» Заңмен анықталған 209 мың азаматқа қосқан үлесі үшін біржолғы материалдық көмекті төлеуге – 5,7 млрд. теңге;

- Астана және Мәскеу қалаларындағы Ұлы Отан соғысындағы Жеңістің 70 жылдығын мерекелеуге арналған іс-шараларға 272 Ұлы Отан соғысы ардагерінің және оларға ілесіп жүретін адамдардың қатысуын қамтамасыз етуге (бару және қайту жолына және тұруға

арналған шығыстарды төлеу) – 47 млн. теңге.

Халықты тұрақты жұмыспен қамтамасыз ету, сондай-ақ ауылда кәсіпкерлікті дамытуға жәрдем көрсету мақсатында **Жұмыспен қамту 2020 жол картасын** іске асыру жағастырылатын болады. Осы мақсатқа 2015-2017 жылдары **297 млрд. теңге** бағытталатын болады. Оның ішінде 2015 жылы – **92 млрд. теңге** шамамен 28 мың жұмыс орнын ашуға, оқыту арқылы жұмысқа орналастыруға жәрдемдесуге және шамамен 50 мың адамды қоныстандыруға көзделеді (10-слайд).

Анықтама ретінде: Жалпы алғанда Жұмыспен қамту 2020 жол картасы қатысушыларының саны болжамдар бойынша 78 мың адамды құрайды.

Қазақстан Республикасының зейнетақы жүйесін 2030 жылға дейін одан әрі жаңғыртудың Тұжырымдамасы шеңберінде мынадай шығыстар көзделеді (11-слайд):

- 2016 жылдан бастап - **30 млрд. теңге** күш құрылымдары қызметкерлерін зейнетақымен қамтамасыз етуді реформалауға (күш құрылымдарының барлық қызметкерлерін ортақ зейнетақы жүйесіне ауыстыру).

Анықтама ретінде: Бюджетке қайтарылатын 50% зейнетақы жинақтаулары және ақшалай ырыздықтарының 20%-ы мөлшерінде міндетті зейнетақы жарналарына көзделген бюджет қаражатын қайта бөлу есебінен.

- 2017 жылғы 1 шілдеден бастап – **137 млрд. теңге** базалық зейнетақы төлемдерін тағайындау тәртібін өзгертуге.

Анықтама ретінде: Базалық зейнетақыны (бүгінгі күні зейнеткерлікке шыққан барлық азаматтарға бірдей мөлшерде беріледі) зейнетақы жүйесіне қатысу өтіліне байланысты азаматтар зейнеткерлік жасқа жеткен кезде ғана тағайындау ұсынылады.

Шығыстардың үшінші бағыты - Білім беру және ғылым.

Бұл мақсаттарға 2015-2017 жылдары **1 726 млрд. теңге** бөлініп отыр.

Одан 2015 жылы - **511 млрд. теңге** мынадай мақсаттарға жұмсалады (12-слайд):

Біріншіден, білім объектілерін салуға **76 млрд. теңге**. Оның ішінде **4 млрд. теңге** республикалық объектілерді салуға және **72 млрд. теңге** жергілікті маңызы бар объектілерді салуға (13-слайд):.

Осы көлем шеңберінде Мемлекет Басшысының тапсырмасына сәйкес 2017 жылға дейін үш ауысымда оқытуды және мектептердің апаттылығын жою мәселесін шешу жоспарланып отыр.

Шығыстарда үш ауысымдағы пардың орнына 11 мектеп құрылысын аяқтауға 2015 жылы – **7 млрд. теңге** көзделген. Қалған 49 мектеп құрылысын 2015 – 2016 жылдарға қаралған **65 млрд. теңге** пул шеңберінде, оның ішінде 2015 жылы – **16 млрд. теңге** шешу ұсынылады.

Екінші мәселе, «Назарбаев Университеті» және «Назарбаев Зияткерлік мектептерін» дамытуға арналған нысаналы салым, 2015 жылы **64 млрд. теңгені** құрайды.

Анықтама ретінде: Аталған шығыстар шеңберінде Назарбаев Мектептерінің және Университетінің қызметін әдіснамалық қамтамасыз ету және ұйымдастыру жөніндегі жұмыс жалғастырылатын болады. Назарбаев Зияткерлік Мектептерінің базасында кадрларды қайта даярлаудың үш деңгейлі жүйесі бойынша жалпы білім беретін мектептердің мұғалімдерінің біліктілігін көтеру жалғастырылады. 2015-2017 жылдары 49 млрд. теңге сомаға Назарбаев Университеті ғылыми парк объектілерінің және ғимараттарының

құрылысын аяқтау жоспарланып отыр, оның ішінде 2015 жылы - 6 млрд. теңге көзделеді.

«Кәсіпқор» Холдингінің Университет құрамына беруге байланысты 2015-2017 жылдары **31 млрд. теңге** көзделді. Оның ішінде 2015 жылы **12 млрд. теңге** Астана және Алматы қалаларында әлемдік деңгейдегі екі колледж салуға бағытталады.

2015 жылдан бастап Қазақстан Республикасының индустриялық-инновациялық дамуын кадрлық қамтамасыз ету үшін республиканың 11 жоғары оқу орнының жанында мұнай-химия, геологиялық, инженерлік және ауыл шаруашылығы бағыттарындағы зертханалар ашу жоспарланып отыр.

Осы мақсаттарға 2015-2017 жылдарға жыл сайын **4 млрд. теңгеден, жалпы 12 млрд. теңге** сомасында қаражат көзделген.

Білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасын іске асыруды жалғастыруға 2015-2017 жылдары **300 млрд. теңге** жұмсау жоспарланып отыр. Оның ішінде 2015 жылы – **77 млрд. теңге** (14-слайд):

Одан:

- **13 млрд. теңге** Ақмола, Ақтөбе, Алматы, Шығыс Қазақстан және Оңтүстік Қазақстан облыстарының пилоттық мектептерінде орта білім беруді жан басына шаққандағы қаржыландыру жүйесін сынауға;

- **19 млрд. теңге** білім беру қызметкерлерінің еңбекақы төлеу жүйесін жетілдіруге.

Анықтама ретінде: Аталған қаражат курстардан өткен және біліктілікті арттырудың үш деңгейлі жүйесі бойынша сертификатталған 53,5 мың мектеп мұғалімдерінің еңбекақысын арттыру үшін көзделген. Қосымша ақы мөлшері деңгейіне қарай лауазымдық жалақының 30%-н, 70%-н және 100%-н құрайды.

«Балапан» бағдарламасының шеңберінде мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында мемлекеттік білім тапсырысын іске асыруды жалғастыруға және балабақшалар салуға 2015-2017 жылдары **330 млрд.теңге**. Оның ішінде 2015 жылы - **96 млрд. теңге** көзделеді (15-слайд).

Нәтижесінде 2015-2017 жылдары мектепке дейін тәрбиеленетін және білім алатын балалар үшін **1 279 мың орын**, оның ішінде 2015 жылы – **381 мың орын** қамтамасыз ету, сондай-ақ 106 балабақша, 2015 жылы 40 объекті салу жоспарланып отыр.

Төртінші – Денсаулық сақтау жүйесін дамыту.

2015-2017 жылдары шығыстар **2 084 млрд. теңгені** құрайды. Оның ішінде 2015 жылға – **690 млрд. теңге** (16-слайд).

Анықтама ретінде:

- халыққа бірегей технологияларды диагностикалық қызметтерді қолдана келе, әртүрлі скрининг зерттеулерін жүргізе отырып, амбулаториялық-емханалық, арнайы және жоғары мамандандырылған көмек ұсыну жолымен ақысыз медициналық көмектің келіп-дендірілген көлемін қамтамасыз етуге, сондай-ақ дәрілік заттарды және сирек және онкологиялық ауруларды емдеу үшін медициналық мақсаттағы бұйымдарды сатып алуға 576 млрд. теңге;

- медицина кадрлары даярлау мен біліктілігін арттыруды қаржыландыруды жалғастыруға - 30 млрд. теңге. Көзделген қаражат шеңберінде орта, жоғары және жоғары оқудан кейінгі медициналық білім берумен шамамен орташа 33 мың адам даярланады.

- «Назарбаев Университеті» дербес білім беру ұйымының жанындағы Республикалық трансплантология және онкология орталығының медициналық әлеуетін дамыту үшін әлемдік дәрежедегі онкология орталығын салуға - 12 млрд. теңге;

- жергілікті және республикалық денсаулық сақтау ұйымдарының материалдық-техникалық базасын нығайтуға – 10 млрд. теңге;

- Халықаралық Қайта құру және Даму Банкімен ратификацияланған Келісім шеңберінде денсаулық сақтау ұйымдарын басқару үшін инфрақұрылымды дамыту және бірыңғай ақпараттық жүйені кеңінен ашу жөніндегі жұмысты жалғастыру – 9 млрд. теңге;

- өңірлерде 24 денсаулық сақтау объектісін салуға – 38 млрд. теңге (17-слайд).

Қазақстан Республикасының денсаулық сақтау саласын дамытудың 2011-2015 жылдарға арналған «Саламатты Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасын іске асыруға **80 млрд. теңге** көзделген (18-слайд).

Осы қаражаттан, 2015-2017 жылдары **Онкологиялық кемекті дамыту бағдарламасын** іске асыруды жалғастыруға **17 млрд. теңге** жоспарланған. Оның ішінде **2 млрд. теңге** 2015 жылы Қостанай қаласында онкодиспансерді аяқтауға және Тараз, Павлодар, Петропавл қалаларында 3 объекті құрылысын бастауға көзделеді.

Анықтама ретінде: Осы бағдарлама шеңберінде Семей қаласында Радиологиялық орталық салынғанын атап өту қажет, 2016 жылы Көкшетау, Қызылорда, Шымкент және Алматы қалаларында 4 жаңа онкологиялық диспансер салынады.

Осылайша, 2017 жылдың соңына өңірлерде онкодиспансерлер салуға байланысты қойылған міндеттерді аяқтау болжанып отыр.

Ұлттық экономика министрлігінің шығыстары шеңберінде 2015-2017 жылдары **102 млрд. теңге**, оның ішінде 2015 жылы **33 млрд. теңге** халықты міндетті вакцинациялаудан өткізуге, оның ішінде қызылшаға, қызамыққа және паротитке қарсы 9 айлық балаларға арналған бір реттік вакцинациялауды жүргізуге көзделген.

Бюджет шығыстарының бесінші бағыты – Мәдениет пен спортты дамыту.

2015-2017 жылдары шығыстардың сомасы **193 млрд. теңгені** құрайды. Оның ішінде 2015 жылы – **69 млрд. теңге** (19-слайд).

Анықтама ретінде: Осы қаражат мыналарға жұмсалады:

- мәдениет ұйымдарының жұмыс істеуін қамтамасыз етуге – 14 млрд. теңге. Аталған қаражат шеңберінде өзінің мәні жағынан бірегей Астана Опера және Ұлттық мұражай сияқты ұйымдарды қаржыландыру жалғастырылатын болады;

- бұқаралық спортты, ұлттық спорт түрлерін және жоғары жетістіктегі спортты қолдауға және дамытуға – 15 млрд. теңге;

- ұлттық фильмдерді шығаруға – 5 млрд. теңге. Аталған қаражат 29 фильмді аяқтауды қамтамасыз етуге және жаңа ұлттық фильмдер шығаруды бастауға мүмкіндік береді;

- спорттағы дарынды балаларды оқытуға және тәрбиелеуге, техникалық, кәсіптік, орта білімнен кейін білім беру ұйымдарында мамандарды даярлауға және білім алушыларға әлеуметтік қолдау көрсетуге – 4 млрд. теңге. Аталған шығыстар 1 365 дарынды баланы оқытуды қаржыландыруды жүзеге асыруға, сондай-ақ 5 колледжде 200 студент қабылдауды жүзеге асыруға мүмкіндік береді;

- әлеуметтік маңызы бар және мәдени іс-шараларды өткізу (имидждік жобалар, ұлы мәдениет қайраткерлерінің мерейтойларын мерекелеу және тағы сол сияқты) – 2 млрд. теңге.

Мәдениет және спорт объектілерін салуға 2015-2017 жылдары **65 млрд. теңге** бағыттау жоспарланып отыр. Оның ішінде 2015 жылға – **22 млрд. теңге**.

Анықтама ретінде: Аталған шығыстар 4 спорт объектісінің құрылысын жалғастыруға және 27 объектінің, атап айтқанда 26 жаңа дене шынықтыру-сауықтыру кешенінің құрылысын бастауға

және Тамғалы мұражай қорығының таныстыру орталығын салуға көзделген.

Электрондық құжаттар мұрағаттарының бірыңғай жүйесін құру жұмысын бастау жоспарланып отыр.

Осыған 2015-2017 жылдары **3 млрд. теңге** қаралған, оның ішінде 2015 жылы – **600 млн. теңге**.

Тілдерді қолдану мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасын іске асыру жалғастырылатын болады. Осы мақсатқа жыл сайын **3 млрд. теңге** жұмсау жоспарланып отыр (20-слайд).

Шығыстардың алтыншы бағыты – Сандық эфирлі телерадио таратуды енгізу.

Осы мақсатқа 2015-2017 жылдары **23 млрд. теңге** көзделген. Оның ішінде 2015 жылы – **8 млрд. теңге** (слайд 21).

Анықтама ретінде: Қаржат сандық эфирлі телерадио тарату және сандық эфирлік хабарламамен қамтылған халық үшін радиотелевизиялық станциялардың санын кеңейтуге.

Нәтижесінде, 2015 жылы халықтың 74%-ы, 2017 жылға қарай 95%-ы сандық эфирлі телерадио тарату қызметтерін пайдалана алады.

Мемлекет шығыстарының жетінші бағыты – ауыл шаруашылығы.

2015-2017 жылдары шығыстар **542 млрд. теңгені** құрайды, оның ішінде 2015 жылы **187 млрд. теңге** (22-слайд).

Негізгі шығыстар мыналарды дамытуға бағытталған:

- су шаруашылығы – 42 млрд. теңге;

- орман шаруашылығы – 14 млрд. теңге;

- балық шаруашылығы – 1 млрд. теңге.

«ҚазАгро» холдингіне кредит беруге **40 млрд. теңге** және мемлекеттік ресурстарға астық сатып алуға (181,5 мың тонна көлемінде) **8 млрд. теңге** көзделеді.

«Агробизнес-2020» бағдарламасын іске асыруға жыл сайын **67 млрд. теңге** шамасында қаражат көзделеді. Қаражат агроөнеркәсіп кешенін қаржылық қолдау шараларын жалғастыруға, өсімдік шаруашылығын, фитосанитариялық және ветеринариялық қауіпсіздікті және ғылыми салалардың дамуына бағытталатын болады (23-слайд).

Сегізінші бағыт. Өңірлерді дамыту бағдарламасын іске асыруға 2015-2017 жылдары **1 016 млрд. теңге** сомасында қаражат көзделеді.

Оның ішінде 2015 жылы **339 млрд. теңге** мынадай бағыттарға (24-слайд):

Біріншіден, «Ақ-Бұлақ» бағытын іске асыруға 2015-2017 жылдары **318 млрд. теңге** көлемінде қаржат қаралған. Оның ішінде 2015 жылы – **110 млрд. теңге** (25-слайд).

Анықтама ретінде: Осы қаражат мыналарға бағытталады:

- ауылдық елді мекендердегі, облыс орталықтарындағы, ірі және шағын қалалардағы сумен жабдықтау және су бұру жүйелерін дамытуға – 87 млрд. теңге;

- топтық су құбырын реконструкциялауға – 12 млрд. теңге;

- ауылдық елді мекенді жерасты су қорымен қамтамасыз ету үшін іздестіру-барлау жұмыстарын жүргізуге – 10 млрд. теңге.

Жыл сайын бөлінетін қаржыландыру көлемі «Ақ бұлақ» бағыты бойынша қалалар мен ауылдық елді мекендерде қажетті көлемде ауыз сумен қамтамасыз ету бойынша нысаналы көрсеткіштерге қол жеткізуге мүмкіндік береді (25-слайд).

Екінші – «Қолжетімді тұрғын үй – 2020» бағыты.

Осы бағытқа 2015-2017 жылдары **524 млрд. теңге** бөлінеді. 2015 жылы **168 млрд. теңге** (26-слайд).

Анықтама ретінде:

- тұрғын үй құрылыс жинақ жүйесі арқылы тұрғын үйді жобалауға, салуға және (немесе) сатып алуға - 37 млрд. теңге;

- кезектегілер мен жас отбасылары үшін жалға берілетін (коммуналдық) тұрғын үй салуға - 49,3 млрд. теңге;

- инженерлік-коммуникациялық инфрақұрылымды дамытуға - 72 млрд. теңге, оның ішінде: Алматы қаласының серіктес қалаларын дамытуға - 7 млрд. теңге;

- «Қазақстандық ипотекалық корпорация» акционерлік қоғамы арқылы «Сатып ала отырып жалдау» тұрғын үйін салуға - 10 млрд. теңге.

Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын жаңғыртуға 2015-2017 жылдары **60 млрд. теңге** көзделіп отыр. Оның ішінде 2015 жылы **23 млрд. теңге** кондоминиум объектілерінің ортақ мүлкін жөндеуге және коммуналдық шаруашылықты дамытуға (27-слайд).

Анықтама ретінде: Оның ішінде:

- электр, жылу, газбен жабдықтау объектілерін дамытуға - 15 млрд. теңге;

- кондоминиум объектілерін жөндеуді жүргізуге - 8 млрд. теңге;

- жылумен жабдықтау желісінде инвестициялардың негіздемелерін әзірлеуге - 1 млрд. теңге;

- әлеуметтік сала және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық объектілерінің энергияны үнемдеу жөніндегі іс-шараларды жүргізуге - 150 млн. теңге;

- тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық саласындағы мамандардың біліктілігін арттыруға - 150 млн. теңге.

Өңірлерді дамыту бағдарламасының төртінші блогы – Моноқалаларды дамыту.

Осы мақсатқа 2015-2017 жылдары **69 млрд. теңге** сомасында қаражат көзделген. Оның ішінде 2015 жылға - **23 млрд. теңге** кредиттер бойынша проценттік мөлшерлемелерді субсидиялауға, кәсіпкерлерге микрокредит беруге, сондай-ақ ағымдағы жайластыруға және инженерлік инфрақұрылымға бағытталады (28-слайд).

Сондай-ақ 2015-2017 жылдары Өңірлерді дамыту шеңберінде іс-шараларды іске асыруға жыл сайын **15 млрд. теңгеден, жалпы 45 млрд. теңге** көзделген.

Тұрғын үй құрылысын дамыту, халықты ауыз сумен қамтамасыз ету проблемаларын кешенді шешуге және жұмыс орындарын құру мақсатында өңірлерді қаржылық қолдауды ұлғайтуға бағытталған.

Бюджет шығыстарының тоғызыншы қомақты бағыты – Мемлекеттік индустриалды-инновациялық даму бағдарламасының екінші кезегін іске асыру.

2015-2017 жылдары **аталған бағдарламаға** жалпы сомасы **167 млрд. теңге** шығыстар көзделіп отыр.

Оның ішінде 2015 жылға - **59 млрд. теңге** инвестициялар тартуға, техникалық реттеуді және метрологияны қамтамасыз етуге, оның ішінде еліміздің бес өңірінде сынақ зертханаларын құру және олардың жұмыс істеуіне, инновацияларды дамытуға және металлургия, химия, мұнай химиясы, машина жасау, құрылыс материалдары, тамақ өнеркәсібі сияқты өңдеу өнеркәсібінің 6 басым бағытына жұмсалады (29-слайд).

Оныншы. Бизнестің жол картасы-2020-ны іске асыруға 2015-2017 жылдары **152 млрд. теңге** қаралған, одан 2015 жылы - **53 млрд. теңге** жаңа бастамаларды субсидиялауға және кепілдік беруге, кәсіпкерлерді ақпараттық қамтамасыз етуге, инфрақұрылымды дамытуға және тағы басқаларға көзделеді (30-слайд).

Осылайша 10 мыңнан астам жобаны, оның ішінде 1,5 мың жаңа жобаны іске асыру үшін екінші деңгейдегі банктердің кредиттері бойынша проценттік мөлшерлемелер субсидияланатын болады, оларды іске асыру нәтижесінде 10 мыңнан астам жаңа жұмыс орны ашылады және бюджетке түсетін салық түсімдерінің көлемі ұлғаяды, ол шамамен **70 млрд. теңгені** құрайды.

Он бірінші бағыты. ЭКСПО-2017 халықаралық көрмесін дайындауға және өткізуге келесі үш жылдары **435 млрд. теңге** сомасында қаражат бөлінеді, одан 2015 жылы - **164 млрд. теңге** көрмені ұйымдастыруға және көрме кешенін салуға көзделеді (31-слайд).

Он екінші. Ғарыш бағдарламасын дамыту.

2015-2017 жылдары осы мақсатқа **28 млрд. теңге**, одан 2015 жылға - **13 млрд. теңге** бөлу жоспарланып отыр (32-слайд).

Осы қаражат есебінен «Ғарыш аппараттарын жинақтау-сынау кешенін құру» және «Ғылыми-технологиялық сипаттағы ғарыш жүйесін құру» жобаларын іске асыру жалғастырылатын болады, ғарыш аппараттарын басқару, сондай-ақ ғарыш қызметі саласында қолданбалы ғылыми зерттеулер қамтамасыз етіледі.

Осы жобаларды іске асыру еліміз үшін экономика мен қоғамның қажеттіліктерін қанағаттандыратын толыққанды ғарыш саласын қалыптастыруға және Қазақстанның әлемнің неғұрлым бәсекеге қабілетті елдерінің қатарына кіруге ықпал етеді.

Он үшінші. Көлік жүйесін дамытуға 2015-2017 жылдары **1 232 млрд. теңге** жоспарланып отыр.

Одан 2015 жылға **404 млрд. теңге** жоспарланып отыр. Осы қаражат есебінен «Батыс Еуропа – Батыс Қытай» сияқты, сонымен бірге «Орталық-Оңтүстік» «Астана-Қарағанды-Балқаш-Қапшағай-Алматы» және Орталық-Шығыс «Астана-Павлодар-Қалбатау-Өскемен» дәліздерін салу, сондай-ақ басқа да: «Бейнеу-Ақтау-Түрікменстан шекарасы», «Омбы-Павлодар-Майқапшағай», «Астана-Қостанай-Челябі» және «Астана-Петропавл», «Алматы-Өскемен» халықаралық транзиттік дәліздерді салу сияқты ірі жобаларды іске асыру одан әрі жалғасатын болады (33-слайд).

Республикалық маңызы бар жолдарды салу, реконструкциялау және жөндеу (барлығы жөндеу жұмыстарымен 1 100 км қамтылатын болады, оның ішінде 259 км пайдалануға енгізу) және жергілікті маңызы бар автомобиль жолдарын дамыту, тұрақты ішкі авиатасымалдарды субсидиялау, өзен және су көліктерін дамыту бойынша жұмыстар одан әрі жалғасатын болады.

Он төртінші. «Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» акционерлік қоғамының жарғылық капиталын ұлғайтуға **136 млрд. теңге**, одан 2015 жылы - **67 млрд. теңге** «Жезқазған-Бейнеу» және «Арқалық-Шұбаркөл» темір жол желілерінің құрылысы жөніндегі жобаларға және «Қазақстан Темір Жолы» Ұлттық Компаниясы» акционерлік қоғамының жолаушылар вагондарын сатып алуға көзделіп отыр (34-слайд).

Шығыстардың он бесінші бағыты бұл қорғаныс қабілеттілігін және жалпы мемлекет қауіпсіздігін, құқық тәртібін қорғау мен ішкі тұрақтылықты қолдау, халықты қорғау мен дағдарыс жағдайларында басқару тұрақтылығын қамтамасыз ету.

Осы мақсаттарға 2015-2017 жылдарға **3 203 млрд. теңге**, одан 2015 жылы - **1 005 млрд. теңге** (ағымдағы жылдың деңгейінде) көзделді.

Анықтама ретінде: Оның ішінде Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерін қамтамасыз етуге 2015-2017 жылдарға 1 365 млрд. теңге, одан 2014 жылға қарағанда 12 млрд. теңгеге немесе 3,2%-ке

есе отырып, 2015 жылы - 398 млрд. теңге көзделді. Осы қаражат есебінен қару-жарақ паркін жаңарту, жаңғырту жүргізу, заманауи әскери техниканы қалпына келтіру және сатып алу қамтамасыз етіледі.

Құқық қорғау органдары мен төтенше жағдайлар органдарының құқық тәртібін күзету мен халық пен экономика объектілерін төтенше жағдайлардан қорғау мен олардың алдын алудың тиімді инфрақұрылымын қалыптастыру жөніндегі іс-шараларды іске асыруға арналған шығыстар 2015-2017 жылдары **1 159 млрд. теңгені**, одан 2015 жылы **394 млрд. теңгені** құрайды.

Анықтама ретінде: Бұдан басқа республикалық бюджет жобасында 2015-2017 жылдары астанада объектілер салуға 369 млрд. теңге, оның ішінде 2015 жылы 159 млрд. теңге, республикалық маңызы бар Алматы қаласында – 247 млрд. теңге, оның ішінде 2015 жылы – 107 млрд. теңге көзделген (35, 36-слайдтар).

Құрметті депутаттар!

Ұсынылып отырған 2015-2017 жылдарға арналған республикалық бюджет жобасының негізгі параметрлері осындай.

Жалпы алғанда, келесі үш жылдарға арналған республикалық бюджет жобасы Мемлекет Басшысының Қазақстан халқына жолдауында қойған міндеттері мен мемлекеттің басқа да басым міндеттерін орындау жолы болып, қалыптастырылды.

Құрметті депутаттар, бұрын атап өтілгендей, сыртқы факторлардың әр түрлі әсеріне қарамастан, ұсынылып отырған бюджет жобасында бұрын қабылданған әлеуметтік міндеттемелердің барлығын орындау көзделді.

Сонымен бірге халықты қорғаудың, шағын және орта бизнесті қолдау мен өңірлерді дамытудың қосымша шаралары қабылдануда.

Мен және менің әріптестерім бюджет жобасын Мәжілістің комитеттері мен жұмыс топтарында талқылауға дайын екенімізді білдіреміз.

Сіздердің тараптарыңыздан сындарлы диалог пен қолдау болады деген үміттенеміз.

Назарларыңыз үшін рахмет!

Выступление Министра финансов РК Султанова Б. Т. в Мажилесе Парламента РК

Казахстан 2050

Уважаемые депутаты!

Вашему рассмотрению предлагается проект Закона Республики Казахстан «О республиканском бюджете на 2015–2017 годы». Он разработан в соответствии с Бюджетным кодексом на основе прогноза социально-экономического развития и бюджетных параметров Республики Казахстан на 2015–2019 годы.

Документ направлен на реализацию поручений Главы государства, озвученных в послании Президента Республики Казахстан народу Казахстана «Казахстанский путь-2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее».

Как уже ранее было озвучено, Правительством будут обеспечены следующие параметры республиканского бюджета на 2015–2017 годы.

Поступления в 2015 году – **6 309 млрд. тенге**, что на **103 млрд. тенге** больше уточненного прогноза текущего года. Из них доходы (без учета поступления трансфертов) прогнозируются в сумме **4 338 млрд. тенге**, что **ниже** уровня 2014 года на **23 млрд. тенге** (слайд 2, 3).

Основными факторами снижения доходов являются (слайд 4, 5):

I. Уменьшение на 387 млрд. тенге за счет:

– изменения внешнеторгового оборота (темпы роста экспорта 91,8%, импорта – 95,9%) – 246 млрд. тенге;

– снижения добычи нефти (с 83 млн. тонн до 81,8 млн. тонн) и увеличения поставки на внутренний рынок – 121 млрд. тенге;

– снижения ставки НДС по низкорентабельным организациям – 7 млрд. тенге;

– штрафов, запланированных на 2014 год (на 2015 год штрафы не планируются) – 13 млрд. тенге.

II. Увеличение на 364 млрд. тенге за счет:

– развития экономики страны (темпы роста ВВП 113,7%, ВДС – 125,%) – 189 млрд. тенге;

– снижения сумм возврата НДС из бюджета – 27 млрд. тенге;

– улучшения налогового администрирования – 65 млрд. тенге;

– повышения ставки по ЭТП на сырую нефть (с 1 апреля 2014 года) – 50 млрд. тенге;

– изменения ставок по алкогольной продукции и табачным изделиям – 11 млрд. тенге;

– увеличения неналоговых поступлений, исходя из оценки 2014 года – 18 млрд. тенге;

– увеличения поступлений от реализации зерна из госресурсов и материальных ценностей государственного материального резерва – 2 млрд. тенге;

– других факторов (изменения МРП, уточнение расчетов по факту поступления и т. д.) – 5 млрд. тенге.

Дополнительным источником поступлений явилось увеличение гарантированного трансферта из Нацфонда на 15%, который составит **1 702 млрд. тенге**, с ростом к текущему году на **222 млрд. тенге**.

На 2016 и 2017 годы планируется увеличение поступлений доходов к уровню предшествующего года на **415 и 394 млрд. тенге** соответственно.

Дефицит на три года определен в пределах, установленных Концепцией новой бюджетной политики, со снижением относительно ВВП с 2,2% в 2015 году до 1,7% в 2017 году.

Справка: дефицит в трехлетнем периоде составляет: в 2015 году – 997 млрд. тенге, или 2,2%, к ВВП; в 2016 году – 1 059 млрд. тенге, или 2,1%, к ВВП; в 2017 году – 973 млрд. тенге, или 1,7%, к ВВП.

Расходы республиканского бюджета на 2015 год планируются в объеме **7 307 млрд. тенге** с ростом к уровню текущего года на **2,6%**. На 2016 год – **7 797 млрд. тенге** с ростом к уровню предыдущего года на **6,7%**, на 2017 год – **8 100 млрд. тенге** с ростом на **3,9%** (слайд 2).

Основное увеличение расходов связано с реализацией ряда мероприятий, определяющих социальную направленность бюджета.

Первое направление. Новые обязательства государства в социальной сфере в соответствии с поручением Главы государства оцениваются в 2015 году в объеме **194 млрд. тенге** с увеличением до **600 млрд. тенге** в 2017 году (слайд 6).

Они будут направлены на следующие цели:

Во-первых, на внедрение новой модели оплаты труда гражданских служащих с 1 июля 2015 года – **157 млрд. тенге**. Эта модель охватит порядка **1 410 тыс. гражданских служащих** и позволит обеспечить повышение заработной платы работников системы образования до **29%**, здравоохранения – до **28%**, а других отраслей гражданских служащих – до **40%** (слайд 7).

Предусматривается ввести зависимость оплаты труда от уровня образования, квалификации, сложности и степени ответственности выполняемых работ.

Второй блок новых социальных инициатив – это повышение уровня оплаты труда государственных служащих корпуса «Б» с 1 июля 2015 года на 15% и с 1 июля 2016 года еще на 15% в общей сумме **94 млрд. тенге** в трехлетнем периоде (13,3 млрд. тенге на 2015 год).

Справка:

– 40 млрд. тенге в виде целевых трансфертов местным бюджетам (4,7 млрд. тенге на 2015 год);

– 55 млрд. тенге центральным государственным органам (8,6 млрд. тенге на 2015 год).

В реализацию Концепции новой модели государственной службы и новой бюджетной политики продолжится работа по совершенствованию системы оплаты труда.

Справка:

В текущем году на основе анализа будут сделаны выводы и предложены конкретные мероприятия по устранению сложившихся диспропорций в оплате труда с обеспечением ее привязки к результатам и качеству работы государственных служащих.

В-третьих, повышение стипендий на 25% с 1 января 2016 года предусматривается дополнительно **23 млрд. тенге**.

Второе направление расходов – это **социальная защита**, расходы на которую в 2015–2017 годы составят **5 885 млрд. тенге**, из них на 2015 год – **1 713 млрд. тенге** (слайд 8).

Основными причинами роста расходов в 2015 году по сравнению с текущим годом (на **174 млрд. тенге**), являются следующие факторы:

с 1 января 2015 года размеров пенсионных выплат на 9% (с опережением уровня инфляции на 2%), а также государственных социальных пособий на 7% – **129 млрд. тенге**;

с 1 июля 2015 года на 25% увеличиваются пособия по инвалидности и утере кормильца – **23 млрд. тенге**;

увеличение норм обеспечения специальными гигиеническими средствами инвалидов с нарушением опорно-двигательного аппарата потребует **3 млрд. тенге**;

строительство реабилитационного центра для инвалидов на 200 мест в городе Шымкенте – **1 млрд. тенге**.

В рамках мероприятий по подготовке и празднованию 70-й годовщины Победы в Великой Отечественной войне предусматриваются расходы на 2015 год – **5,7 млрд. тенге** (слайд 9).

Справка: Данные расходы будут направлены на:

– на выплату единовременной материальной помощи за внесенный вклад 209 тысячам граждан, статус которых определен Законом «О льготах и социальной защите участников, инвалидов ВОВ и лиц, приравненных к ним» – 5,7 млрд. тенге;

– на обеспечение участия 272 ветеранов ВОВ и сопровождающих их лиц в мероприятиях, посвященных празднованию 70-я годовщины Победы в ВОВ в городах Астана и Москва (оплату расходов на проезд в оба конца и проживание) – 47 млн. тенге.

В целях обеспечения устойчивой занятости населения, а также содействия развитию предпринимательства на селе будет продолжена реализация «**Дорожной карты занятости-2020**». На эти цели в 2015–2017 годы будет направлено **297 млрд. тенге**. Из них в 2015 году – **92 млрд. тенге** на создание порядка 28 тысяч рабочих мест, содействие в трудоустройстве через обучение и переселение порядка 50 тысяч человек (слайд 10).

Справка: В целом по прогнозам число участников ДКЗ-2020 в 2015 году составит 78 тысяч человек.

В рамках Концепции дальнейшей модернизации пенсионной системы Республики Казахстан до 2030 года предусматриваются следующие расходы (слайд 11):

– начиная с 2016 года – **30 млрд. тенге** на реформирование пенсионного обеспечения сотрудников силовых структур (перевод всех сотрудников силовых структур на солидарную пенсионную систему).

Справка: За счет возвращаемых в бюджет 50% пенсионных накоплений и перераспределения бюджетных средств, предусмотренных на ОПВ в размере 20% от денежного содержания.

– С 1 июля 2017 года – **137 млрд. тенге**, на изменение порядка назначения базовой пенсионной выплаты.

Справка: Базовую пенсию, которая на сегодняшний день предоставляется всем гражданам, вышедшим на пенсию, в одинаковом размере, предлагается назначать лишь при достижении гражданами пенсионного возраста в зависимости от стажа участия в пенсионной системе.

Третье направление расходов – образование и наука.

На эти цели в 2015–2017 годы выделяется **1 726 млрд. тенге**.

Из них в 2015 году – **511 млрд. тенге** средства будут направлены на следующие цели (слайд 12).

Во-первых, на строительство объектов образования в 2015 году выделяется **76 млрд. тенге**. В том числе **4 млрд. тенге** – на строительство республиканских объектов, **72 млрд. тенге** – на строительство объектов местного значения (слайд 13).

В рамках данного объема в соответствии с поручением Главы государства планируется решить вопрос ликвидации до 2017 года трехсменного обучения и аварийности школ. В расходах предусмотрено завершение строительства 11 школ взамен трехсменных в 2015 году – **7 млрд. тенге**. Строительство оставшихся 49 школ предлагается решить в рамках пула на 2015–2016 годы в сумме **65 млрд. тенге**, из них в 2015 году – **16 млрд. тенге**.

Второе – целевой вклад на развитие «Назарбаев Университета» и «Назарбаев Интеллектуальных школ» в 2015 году составит **64 млрд. тенге**.

Справка: В рамках данных расходов будет продолжена работа по методологическому обеспечению и организации деятельности «Назарбаев Интеллектуальных школ» и «Назарбаев Университета». На базе НИШ будет продолжено повышение квалификации учителей общеобразовательных школ по трехуровневой системе переподготовки кадров. В 2015–2017 годах планируется завершение строительства объектов научного парка и зданий «Назарбаев Университет» на сумму 49 млрд. тенге, из них в 2015 году – 6 млрд. тенге.

В связи с передачей холдинга «Касіпқор» в состав Университета в 2015–2017 годах также предусмотрен – **31 млрд. тенге**. Из них в 2015 году – **12 млрд. тенге** на строительство двух колледжей мирового значения в г. Астана и Алматы.

С 2015 года для кадрового обеспечения индустриально-инновационного развития Республики Казахстан планируется создание лабораторий нефтехимического, геологического, инженерного и сельскохозяйственного направлений при 11 высших учебных заведениях республики.

На данные цели на 2015–2017 годы предусмотрены средства в сумме **12 млрд. тенге**, по **4 млрд. тенге** ежегодно.

На продолжение реализации **Государственной программы развития образования** в 2015–2017 годах планируется направить **300 млрд. тенге**.

В том числе в 2015 году – **77 млрд. тенге** (слайд 14).

Из них:

– **13 млрд. тенге** – на апробирование системы подушевого финансирования среднего образования в пилотных школах Акмолинской, Актюбинской, Алматинской, Восточно-Казахстанской и Южно-Казахстанской областей;

– **19 млрд. тенге** – на усовершенствование системы оплаты труда работников образования.

Справка: Данные средства предусмотрены для повышения оплаты труда 53,5 тыс. учителей школ, прошедших курсы и сертифицированных по трехуровневой системе повышения квалификации. Размер доплаты в зависимости от уровня составляет 30%, 70% и 100% от должностного оклада.

На продолжение реализации государственного образовательного заказа в дошкольных организациях образования и строительства детских садов в рамках **программы «Балапан»** в 2015–2017 годы предусматривается **330 млрд. тенге**. Из них в 2015 году – **96 млрд. тенге** (слайд 15).

В результате в 2015–2017 годах планируется обеспечить 1 279 тысяч мест для детей дошкольного воспитания и обучения, из них в 2015 году – 381 тысяча мест, а также построить 106 детских садов, на 2015 год запланировано 40 объектов.

Четвертое. Развитие системы здравоохранения.

В 2015–2017 годах расходы составят **2 084 млрд. тенге**. Из них в 2015 году – **690 млрд. тенге** (слайд 16).

Справка:

– обеспечение гарантированного объема бесплатной медицинской помощи путем предоставления населению амбулаторно-поликлинической, специализированной и высокоспециализированной медицинской помощи с применением уникальных технологий, диагностических услуг с оказанием различных скрининговых исследований, а также приобретения лекарственных средств и изделий медицинского назначения для лечения редких и онкологических заболеваний – 576 млрд. тенге;

– продолжение финансирования подготовки и повышения квалификации медицинских кадров – 30 млрд. тенге. В рамках предусмотренных средств, ежегодно в среднем подготавливается порядка 33 тысяч человек со средним, высшим и послевузовским медицинским образованием;

– строительство онкологического центра мирового уровня для развития медицинского потенциала Республиканского центра трансплантологии и онкологии при АОО «Назарбаев Университет» – 12 млрд. тенге;

– укрепление материально-технической базы местных и республиканских организаций здравоохранения – 10 млрд. тенге;

– продолжение работы по развитию инфраструктуры и развертыванию единой информационной системы здравоохранения для управления организациями здравоохранения в рамках ратифицированного Соглашения с Международным банком реконструкции и развития – 9 млрд. тенге;

– строительство 24 объектов здравоохранения в регионах – 38 млрд. тенге (слайд 17).

На реализацию **Государственной программы развития здравоохранения «Саламатты Қазақстан»** на 2011–2015 годы предусмотрено **80 млрд. тенге** (слайд 18).

Из данных средств, в 2015–2017 годы на продолжение реализации **Программы развития онкологической помощи** запланированы **17 млрд. тенге**. В том числе **2 млрд. тенге** в 2015 году – на завершение онкодиспансера в г. Костанай и на начало строительства трех объектов в г. Таразе, Павлодаре, Петропавловске.

Справка: В рамках данной программы уже построен радиологический центр в городе Семее, в 2016 году будет построено еще четыре новых онкологических диспансера в городах Кокшетау, Кызылорде, Шымкенте и Алматы.

Таким образом, к концу 2017 года намечено завершение поставленных задач по строительству онкодиспансеров в регионах.

В рамках расходов Министерства национальной экономики в 2015–2017 годах предусмотрены средства в сумме **102 млрд. тенге**, из них в 2015 году – **33 млрд. тенге** на обязательную вакцинацию населения, в том числе на проведение разовой вакцинации детей в возрасте 9 месяцев против кори, краснухи и паротита.

Пятое направление расходов бюджета – развитие культуры и спорта.

В 2015–2017 годы сумма расходов составит **193 млрд. тенге**. В том числе в 2015 году – **69 млрд. тенге** (слайд 19).

Справка: Данные средства будут направлены на:

– обеспечение функционирования деятельности организаций культуры – 14 млрд. тенге. В рамках данных средств будет продолжено финансирование уникальных по своей значимости организаций,

таких как «Астана Опера» и Национальный музей;

- поддержку и развитие массового спорта, национальных видов спорта и спорта высших достижений – 15 млрд. тенге;

- производство национальных фильмов – 5 млрд. тенге. Данные расходы позволят обеспечить завершение 29 фильмов и начать производство новых национальных фильмов;

- обучение и воспитание одаренных в спорте детей, подготовку специалистов в организациях технического, профессионального, послесреднего образования и оказание социальной поддержки обучающимся – 4 млрд. тенге. Данные расходы позволят осуществить финансирование обучения 1 365 одаренных детей, а также осуществить прием 200 студентов в пяти колледжах;

- проведение социально значимых и культурных мероприятий (имиджевых проектов, празднования юбилеев выдающихся культурных деятелей и т. д.) – 2 млрд. тенге.

На строительство объектов культуры и спорта в 2015–2017 годы планируется направить **65 млрд. тенге**. Из них на 2015 год – **22 млрд. тенге**.

Справка: Данные расходы предусмотрены на продолжение строительства четырех объектов спорта и начало строительства 27 объектов, в частности 26 новых физкультурно-оздоровительных комплексов и строительство визит-центра музея-заповедника Тамгалы.

Планируется начать работу над созданием Единой системы архивов электронных документов. На это на 2015–2017 годы предусмотрено **3 млрд. тенге**, из них в 2015 году – **600 млн. тенге**.

Будет продолжена реализация **Государственной программы функционирования и развития языков**. На эти цели планируется направлять по **3 млрд. тенге** ежегодно (слайд 20).

Шестое направление расходов – внедрение цифрового эфирного телерадиовещания.

На эти цели в 2015–2017 годах предусмотрено **23 млрд. тенге**. Из них в 2015 году – **8 млрд. тенге** (слайд 21).

Справка: Средства направляются на расширение количества радиотелевизионных станций для цифрового эфирного телерадиовещания и населения, охваченного цифровым эфирным вещанием.

В результате в 2015 году 74% к 2017 году 95% населения могут пользоваться услугами цифрового эфирного телерадиовещания.

Седьмое направление государственных расходов – сельское хозяйство.

В 2015–2017 годах расходы составят **542 млрд. тенге**, из них в 2015 году – **187 млрд. тенге** (слайд 22).

Основные расходы направлены на развитие:

- водного хозяйства – 42 млрд. тенге;

- лесного хозяйства – 14 млрд. тенге;

- рыбного хозяйства – 1 млрд. тенге.

На кредитование холдинга «КазАгро» предусматривается **40 млрд. тенге**, на закуп зерна в госресурсы (в объеме 181,5 тыс. тонн) – **8 млрд. тенге**.

На реализацию программы «Агробизнес-2020» предусматривается порядка **67 млрд. тенге** ежегодно. Средства будут направлены на продолжение мер финансовой поддержки АПК, развитие растениеводства, фитосанитарной и ветеринарной безопасности и научной отрасли (слайд 23).

Восьмое направление. На реализацию Программы развития

регионов в 2015–2017 годах предусмотрены средства в сумме **1 016 млрд. тенге**.

Из них в 2015 году – **339 млрд. тенге** по следующим направлениям (слайд 24).

Во-первых, на реализацию направления «Ак-булак» на 2015–2017 годы предусмотрены средства в размере **318 млрд. тенге**. В том числе в 2015 году – **110 млрд. тенге**.

Справка: Данные средства будут направлены на:

- развитие системы водоснабжения и водоотведения сельских населенных пунктов, областных центров, крупных и малых городов – 87 млрд. тенге;

- реконструкцию групповых водопроводов – 12 млрд. тенге;

- проведение поисково-разведочных работ для обеспечения запасами подземных вод сельских населенных пунктов – 10 млрд. тенге.

Ежегодный выделяемый объем финансирования позволит достичь целевых показателей по направлению «Ак-булак» по обеспечению питьевой водой в необходимом количестве в городах и СНП (слайд 25).

Второе – «Доступное жилье-2020». На это направление в 2015–2017 годы выделяется **524 млрд. тенге**.

В 2015 году – **168 млрд. тенге** (слайд 26).

Справка:

- проектирование, строительство и (или) приобретение жилья через систему жилищных строительных сбережений – 37 млрд. тенге;

- строительство арендного (коммунального) жилья для очередников и молодых семей – 49,3 млрд. тенге;

- развитие инженерно-коммуникационной инфраструктуры – 72 млрд. тенге, из них: на развитие городов спутников г. Алматы – 7 млрд. тенге;

- строительство жилья «Аренда с выкупом» через систему АО «Казахстанская ипотечная корпорация» – 10 млрд. тенге.

На модернизацию ЖКХ на 2015–2017 годы предусматривается **60 млрд. тенге**. В том числе **23 млрд. тенге** в 2015 году на проведение ремонта общего имущества объектов кондоминиума и развитие коммунального хозяйства (слайд 27).

Справка: средства будут направлены на:

- развитие объектов электро-, тепло-, газоснабжения – 15 млрд. тенге;

- проведение ремонта объектов комдоминиума – 8 млрд. тенге;

- разработку обоснования инвестиций в сети теплоснабжения – 1 млрд. тенге;

- проведение мероприятий по энергосбережению объектов социальной сферы и ЖКХ – 150 млн. тенге;

- повышение квалификации специалистов в сфере ЖКХ – 150 млн. тенге.

Четвертый блок Программы развития регионов – развитие моногородов.

На эти цели на 2015–2017 годы предусмотрены средства в сумме **69 млрд. тенге**. Из них в 2015 году – **23 млрд. тенге** на субсидирование процентной ставки по кредитам, микрокредитование предпринимателей, а также на текущее обустройство и инженерную инфраструктуру (слайд 28).

Также на реализацию мероприятий в рамках Развития регионов в 2015–2017 годах предусмотрено **45 млрд. тенге** по **15 млрд. тенге** ежегодно на комплексное решение проблем развития

жилищного строительства, обеспечение населения питьевой водой и на увеличение финансовой поддержки регионам в целях создания рабочих мест.

Девятое крупное направление бюджетных расходов – реализация второго этапа Государственной программы индустриально-инновационного развития.

В 2015–2017 годы на данную программу предусмотрены расходы в общей сумме **167 млрд. тенге**.

Из них в 2015 году – **59 млрд. тенге** для привлечения инвестиций, обеспечения технического регулирования и метрологии, в том числе создания и функционирования испытательных лабораторий в пяти регионах страны, развития инноваций и 6 приоритетных отраслей обрабатывающей промышленности, такие как металлургия, химия, нефтехимия, машиностроение, строительство материалов, пищевая промышленность (слайд 29).

Десятое. На реализацию «Дорожной карты бизнеса-2020» в 2015–2017 годах предусмотрено **152 млрд. тенге**, из них в 2015 году – **53 млрд. тенге** на субсидирование и гарантирование новых инициатив, информационное обеспечение предпринимателей, развитие инфраструктуры и т. д. (слайд 30).

Таким образом, будут просубсидированы процентные ставки по кредитам банков второго уровня для реализации более 10 тысяч проектов, в том числе 1,5 тысячи новых проектов, в результате реализации которых откроются свыше 10 тысяч новых рабочих мест и увеличится объем налоговых поступлений в бюджет, который составит около **70 млрд. тенге**.

Одиннадцатое направление. На подготовку и проведение международной выставки **ЭКСПО-2017** на следующие три года выделяются средства в сумме **435 млрд. тенге**, из них в 2015 году – **164 млрд. тенге** числе на организацию выставки и строительство выставочного комплекса (слайд 31).

Двенадцатое. Развитие космической отрасли.

В 2015–2017 годах на эти цели планируется выделить **28 млрд. тенге**, из них в 2015 году – **13 млрд. тенге** (слайд 32).

За счет данных средств будет продолжена реализация проектов «Создание сборочно-испытательного комплекса космических аппаратов» и «Создание космической системы научно-технологического назначения», обеспечено управление космическими аппаратами, а также прикладные научные исследования в области космической деятельности.

Реализация данных проектов способствует формированию для страны полноценной космической отрасли, удовлетворяющей потребностям экономики и общества и вхождению Казахстана в число наиболее конкурентоспособных стран мира.

Тринадцатое. На развитие транспортной системы планируется выделить в 2015–2017 годах **1 232 млрд. тенге**.

Из них в 2015 году – **404 млрд. тенге**. За счет данных средств будет продолжена реализация крупных проектов, таких как международный транспортный коридор «Западная Европа – Западный Китай», также Центр – Юг Астана – Караганда – Балхаш – Капшагай – Алматы и Центр – Восток Астана – Павлодар – Калбатау – Усть-Каменогорск и других международных транзитных коридоров: Бейнеу – Актау – граница Туркменистана, Омск – Павлодар – Майкапшагай, Астана – Костанай – Челябинск и Астана – Петропавловск, Алматы – Усть-Каменогорск (слайд 33).

Будет продолжена работа по строительству, реконструкции и

ремонту дорог республиканского значения (всево ремонтными работами будут охвачены 1 100 км, из них 259 км ввод в эксплуатацию) и развития автодорог местного значения, субсидирование регулярных внутренних авиаперевозок, развитие речного и водного транспорта.

Четырнадцатое. На увеличение уставного капитала и кредитование АО «ФНБ «Самрук-Казына» в сумме **136 млрд. тенге**, из них в 2015 году – **67 млрд. тенге** на проекты по строительству железнодорожных линий Жезказган – Бейнеу и Аркалык – Шубаркуль и приобретения пассажирских вагонов АО «НК «Казақстан темір жолы» (слайд 34).

Пятнадцатое направление расходов – это **обеспечение обороноспособности** и в целом **безопасности государства, охране правопорядка и поддержанию внутренней стабильности**, обеспечению защиты населения и устойчивости управления в кризисных ситуациях.

На эти цели в 2015–2017 годы предусмотрено

3 203 млрд. тенге, из них в 2015 году – **1 005 млрд. тенге** (на уровне текущего года).

Справка: В том числе на обеспечение Вооруженных сил Республики Казахстан на 2015–2017 годы предусмотрено 1 365 млрд. тенге, из них в 2015 году – 398 млрд. тенге с ростом к 2014 году на 12 млрд. тенге, или 3,2%. За счет данных средств будет обеспечено обновление парка вооружения, проведение модернизации, восстановление и приобретение современной военной техники.

Расходы правоохранительных органов и по ЧС для охраны правопорядка и реализации мероприятий по формированию эффективной инфраструктуры предупреждения и защиты населения и объектов экономики от чрезвычайных ситуаций в 2015–2017 годах составят **1 159 млрд. тенге**, из них в 2015 году **394 млрд. тенге**.

Справка: Кроме того, в проекте республиканского бюджета в 2015–2017 годах, на строительство объектов в столице предусмотрено 369 млрд. тенге из них в 2015 году 159 млрд. тенге, в г. Алматы – города республиканского значения 247 млрд. тенге из них в 2015 году 107 млрд. тенге (слайды 35, 36).

Уважаемые депутаты!

Таковы основные параметры предлагаемого проекта республиканского бюджета на 2015–2017 годы.

В целом проект республиканского бюджета на следующие три года сформирован с учетом задач, поставленных Главой государства в Посланиях народу Казахстана, и других приоритетных задач государства.

Уважаемые депутаты, как уже ранее отмечалось, несмотря на неоднозначное воздействие внешних факторов, представленный проект бюджета предусматривает выполнение всех ранее принятых социальных обязательств.

Более того, принимаются дополнительные меры защиты населения, поддержки малого и среднего бизнеса и развития регионов.

Я и мои коллеги выражаем готовность к обсуждению проекта бюджета в рабочих группах и комитетах Мажлиса.

Надеюсь на конструктивный диалог и поддержку с вашей стороны.

Благодарю за внимание!

The speech of the Minister of Finance of the RK Sultanov B.T. in Majilis of the Parliament

Dear deputies!

The Draft Law of the Republic of Kazakhstan "On Republican Budget for 2015-2017" is provided for your consideration. It was developed in accordance with the Budget Code on the basis of socio-economic development and budget parameters of the Republic of Kazakhstan for 2015 - 2019.

The document is aimed at implementing instructions of the President voiced in the Address of the President of the Republic of Kazakhstan to the People of Kazakhstan "Kazakhstan's way – 2050: Common Aim, Common Interests, Common future"

As has been announced, the Government will provide the following parameters of the republican budget for 2015 - 2017.

Income in 2015 - 6309 bln. tenge, which is 103 bln. tenge more of the current year reforecast. Of which revenues (excluding revenue transfers) is expected in the amount of **4 338 bln. tenge**, which is below the level of 2014 by **23 bln. tenge (Slide 2, 3)**.

The main factors of reduction in income are (slide 4, 5):

I. **Reduction for 387 bln. tenge**, by virtue of:

- Changes in foreign trade (export growth rate is 91.8%, imports - 95.9%) - **246 bln. tenge**;
- reduction in oil extraction (from 83 million tons to 81.8 million tons) and increase in domestic sales - **121 bln. tenge**;
- deduction of tax on natural resources production on low-profit organizations - **7 bln. tenge**;
- Fines predicted for 2014 (fines are not planned for 2015) - **13 bln. tenge**.

II. **Increase by 364 bln. tenge** by virtue of:

- Economy development (GDP growth rate 113.7%, GVA - 125%) - **189 bln. tenge**;
- Reduction of VAT return amount from budget - **27 bln. tenge**;
- Improvement of tax administration - **65 bln. tenge**;
- Rate increase on ETD for crude oil (from April 1, 2014) - **50 bln. tenge**;
- Changes in interest rates on alcoholic beverages and tobacco products - **11 bln. tenge**;
- Increase in non-tax revenue based on evaluation in 2014 - **18 bln. tenge**;
- Increase in revenues from sale of grain from state resources and material assets of state material reserve - **2 bln. tenge**;
- Other factors (changes in MCI, refinement of calculations upon receipt, etc.) - **5 bln. tenge**.

Increase in guaranteed transfer from the National Fund by 15%, which will be **1 702 bln. tenge**, with growth for the current year by **222 bln. tenge** was additional source of income.

Increase of revenues to the level of the previous year by **415 and 394 bln. tenge** respectively was planned for 2016 and 2017.

Deficit in three years is defined within the limits established by Concept of a new fiscal policy with reduction to GDP from 2.2% in 2015 to 1.7% in 2017.

For reference: deficit in the three-year period is as follows: in 2015 - 997 bln. tenge or 2.2% of GDP; in 2016 - 1059 bln. tenge or 2.1% of GDP; in

2017 - 973 bln. tenge or 1.7% of GDP.

Republican budget expenditures for 2015 are expected in the amount of **7,307 bln. tenge** with increasing the level of this year by 2.6%. 2016 - **7797 bln. tenge** with increasing the level of the previous year by 6.7%, in 2017 - **8100 bln. tenge** with increasing by 3.9% (slide 2).

The major increases in costs associated with implementation of a series of events that determine the social orientation of budget.

First item. New commitments of the state in the social sector in accordance with the request of the Head of State estimated in 2015 in the amount of **194 bln. tenge** with increasing to **600 bln. tenge** in 2017 (slide 6).

They will focus on the following objectives:

Firstly, on introduction of a new model of wages for civil servants from July 1, 2015 - **157 bln. tenge**. This model will cover about **1 410 thousand of civil servants** and will ensure higher wages educators up to 29%, health care - up to 28%, and other sectors of civil servants up to 40% (slide 7).

Dependent of wage on level of education, skill, complexity and responsibility of work is expected to introduce.

Second block of new social initiatives - is to increase the level of salaries of civil servants of block "B" from July 1, 2015 by 15% and from July 1, 2016 by more 15% in the total amount of **94 bln. tenge** in the three-year period (13.3 bln. tenge for 2015).

For reference:

- 40 bln. tenge in the form of targeted transfers to local budgets (4.7 bln. tenge for 2015);

- 55 bln. tenge to central government bodies (8.6 bln. tenge for 2015).

The work on improvement the system development will continue to implement the concept of a new model of public service and new fiscal policy.

For reference:

In the current year on the basis of the analysis it will be made conclusions and propose concrete measures to eliminate existing disparities in wages providing its peg to the results and quality of civil servants work.

Third, scholarships increase by 25% from January 1, 2016 is provided for an additional amount of **23 bln. tenge**.

Second expenditure item - is **social protection**, expenditure of which in 2015-2017 will amount to **5,885 bln. tenge**, including in 2015 - **1713 bln. tenge (Slide 8)**.

The main causes of rising scale of expenditures in 2015 compared with the current year (**by 174 bln. tenge**) are the following factors:

- From January 1, 2015 pension payments by 9% (ahead of inflation rate by 2%), and state social benefits by 7% - **129 bln. tenge**;

- From 1 July 2015 disability and survivors benefits - **23 bln. tenge** is increased by 25% ;

- Increase cover ration by special disinfectant for invalids with musculoskeletal disorders will require **3 bln. tenge**;

- Construction of rehabilitation center for disabled for 200 seats in Shymkent - **1 bln. tenge**.

Expenditures for 2015 - **5.7 bln. tenge** is stipulated as part of preparation

and celebration of the 70th anniversary of Victory in the Great Patriotic War (Slide 9).

For reference:

These expenditures will be directed to:

- payment of one-time financial assistance for contribution to 209 thousand citizens, whose status is determined by the Law "On privileges and social protection of participants, disabled veterans of the Great Patriotic War and the persons equated to them" - 5.7 bln. tenge;

- ensure participation of 272 veterans and their accompanying persons in the events commemorating the 70th anniversary of the Victory in the Great Patriotic War in the cities of Astana and Moscow (payment of expenditures for return fare and accommodation) - 47 million tenge.

Implementation of **Employment Roadmap 2020** will be continued in order to ensure stable employment and promotion of entrepreneurship in rural areas. **297 bln. tenge** will be allocated for these purposes in 2015 - 2017. Including in 2015 - **92 bln. tenge** to create about 28 thousand jobs, employment assistance through training and relocation of about 50 thousand people. (Slide 10).

For reference:

In general, the projected number of participants of CSD 2020 in 2015 will amount to 78 thousand people.

The following expenditures are provided as part of the Concept on further modernization of the pension system of the Republic of Kazakhstan till 2030 (slide 11):

- Since 2016 - **30 bln. tenge** to reform pensions of law enforcement officers (transfer of all law enforcement officers for solidarity pension system).

For reference:

Due to be returned to the budget of 50% of pension savings and reallocation of budget funds allocated for MPC in the amount of 20% of remuneration.

From July 1, 2017 - **137 bln. tenge** for change in the Procedure for Assignment and Payment of Basic Pensions.

For reference:

Basic pension, which today is available to all citizens retired, in the same size, it is proposed to appoint only when the citizens of retirement age depending on the length of participation in the pension system.

Third expenditure item - education and science.

1 726 bln. tenge is allocated for these purposes in 2015 - 2017.

Including, in 2015 - **511 bln. tenge** will be used for the following purposes (slide 12).

Firstly, **76 bln. tenge** is allocated for construction of educational facilities in 2015. Including **4 bln. tenge** for construction of national facilities, **72 bln. tenge** for construction of local significance (slide 13).

Within this scope, in accordance with the request of the Head of State is scheduled to decide the question of liquidation to 2017 of three-shift education and accident schools. The expenditures provided for completion of 11 schools instead of three-shift in 2015 - **7 bln. tenge**. Construction of the remaining 49 schools is proposed to decide in a pool for 2015 - 2016 in the amount of **65 bln. tenge**, including in 2015 - **16 bln. tenge**.

Second - target contribution to the development of "Nazarbayev University" and "Nazarbayev Intellectual Schools" in 2015 will amount to **64 bln. tenge**.

For reference:

Work on methodological support and organization of the Nazarbayev Schools and Nazarbayev University will be continued in the framework of these expenditures. Training of secondary school teachers in the three-tier system of retraining will be continued on the basis of NIS. In 2015 - 2017 it is planned to complete construction of the Science Park and buildings of Nazarbayev University in the amount of 49 bln. tenge, including in 2015 - 6 bln. tenge.

31 bln. tenge is also provided in connection with the transfer of the Hold-

ing "Kasipkor" to the University's structure in 2015 - 2017. Including **12 bln. tenge** for construction of two colleges of global significance in the cities Astana and Almaty for 2015.

Establishing petrochemical laboratories, geological, engineering and agricultural areas at the 11 universities of the country is planned from 2015 to the staffing of industrial-innovative development of Kazakhstan.

Funds of **12 bln. tenge on 4 bln. tenge** annually is provided for these purposes for 2015-2017.

300 bln. tenge is planned to send to continue implementation of the **State Programme for Development of Education** for 2015 - 2017.

Including in 2015 - **77 bln. tenge**. (slide 14):

Among them:

- **13 bln. tenge** - on testing of per capita financing of secondary education in pilot schools of Akmola, Aktobe, Almaty, East Kazakhstan and South Kazakhstan regions;

- **19 bln. tenge** - to improve the remuneration system of educators.

For reference:

These funds are provided for salaries increase of 53.5 teachers of schools passed courses and certified by a three-tier system of training. Surcharge depends on the level of 30%, 70% and 100% of salary.

330 bln. tenge is provided to continue implementation of the government order in preschool educational institutions and construction of kindergartens in the program "Balapan" for 2015 - 2017. Including **96 bln. tenge** for 2015 (slide 15).

As a result, in 2015-2017 it is planned to provide 1,279 thousand seats for children of pre-school education and training, including in 2015 - 381 thousand people, as well as to build 106 kindergartens, 40 objects is scheduled for 2015.

Fourth. Development of the health system.

In 2015 - 2017 Expenditures for would be **2,084 bln. tenge**. Including, in 2015 - **690 bln. tenge**. (slide 16).

For reference:

- Ensuring the guaranteed volume of free medical care to population by providing outpatient, secondary and tertiary health care with use of unique technologies, diagnostic services with the provision of various screening tests, as well as purchase of drugs and medical devices for treatment of rare diseases and cancer - 576 bln. tenge;

- Continuation of funding for training and retraining of medical personnel - 30 bln. tenge. Annually on average about 33 thousand people with an average, higher and postgraduate medical education are prepared within the specified funds;

- construction of world-class cancer center for development of medical potential of the Republican Centre for Transplantation and Oncology at OJSC «Nazarbayev University» - 12 bln. tenge;

- Strengthening material-technical base of local and national health organizations - 10 bln. tenge;

- extension work on infrastructure development and deployment of unified health information system for managing health care organizations within ratified agreement with the International Bank for Reconstruction and Development - 9 bln. tenge;

- Construction of 24 health facilities in the regions - 38 bln. tenge (Slide 17).

80 bln. tenge is provided to implement the **State Program of Kazakhstan Health Care Development "Salamatty Kazakhstan"** for 2011-2015 (slide 18).

From these funds, **17 bln. tenge** are planned to continue implementation of the **program of cancer care development** in 2015 - 2017. Including **2 bln. tenge** in 2015 - for completion of Oncologic dispensary in Kostanai and at the beginning of the construction of 3 objects in Taraz, Pavlodar, Petropavlovsk.

For reference:

Radiology Centre in Semey has been built within this program, 4 new can-

cer clinic in Kokshetau Kyzylorda, Shymkent and Almaty will be built in 2016.

Thus, by the end of 2017 it is planned to complete the tasks on construction of Cancer Center in the regions.

Funds in the amount of **102 bln. tenge**, including in 2015 - **33 bln. tenge** for compulsory vaccination of population, including one-time vaccination of children aged 9 months against measles, rubella and mumps were provided as part of the expenses of the Ministry of National Economy for 2015 - 2017.

Fifth expenditures item - development of culture and sports.

In 2015-2017 expenditure will be **193 bln. tenge**. Including **69 bln. tenge** for 2015. (slide 19).

For reference: These funds will be directed to:

- Management of activities of cultural organizations - 14 bln. tenge. Funding by its unique importance of organizations such as Astana Opera and National Museum will be continued as part of these funds;

- Support and development of mass sports, national sports and high performance sport - 15 bln. tenge;

- Production of national films – 5 bln. tenge. These expenditures will ensure completion of 29 films and begin production of new national films.

- Training and education of gifted children in sport, training organizations, technical, vocational, post-secondary education and social support to students - 4 bln. tenge. These expenditures will help to finance training of 1365 gifted children, as well as to carry out administration of 200 students in five colleges;

- Carrying out socially significant and cultural events (image projects, celebrating anniversaries of prominent cultural figures, etc.) - 2 bln. tenge.

65 bln. tenge is planned to send for the construction of culture and sport in 2015 - 2017. Including in 2015 - **22 bln. tenge**.

For reference: These expenditures are provided for continuation of the construction of sports facilities 4 and beginning of construction of 27 objects, in particular 26 new fitness centers and construction of visitor center museum-reserve Tamgali.

Work on creating unified system of archives of electronic documents is planned to begin. For this **3 bln. tenge** is provided for 2015 – 2017 including 600 million tenge for 2015.

Further implementation of the **State program of functioning and development of languages**. It is planned to allocate **3 bln. tenge** annually for this purpose (slide 20).

Sixth expenditure item - introduction of digital terrestrial broadcasting.

23 bln. tenge is provided for these purposes in the years 2015-2017. Including **8 bln. tenge** for 2015. (slide 21).

For reference: Funds are allocated to increase the number of radio and television stations to digital terrestrial broadcasting and population covered by digital terrestrial broadcasting.

As a result, 74% of population in 2015, 95% in 2017 can use digital terrestrial broadcasting.

Seventh public expenditure item - agriculture.

In 2015-2017 expenditures will amount to **542 bln. tenge**, including **187 bln. tenge** for 2015 (Slide 22).

The main expenditures are aimed at development of:

- Water Resources - **42 bln. tenge**;

- Forestry - **14 bln. tenge**;

- Fisheries - **1 bln. tenge**

40 bln. tenge is provided for lending of Holding «KazAgro», for purchase of grain in for public resources (in volume of 181.5 thousand tons) - **8 bln. tenge**.

About **67 bln. tenge** is provided annually to implement the Program «Agribusiness 2020». The funds will be used to continue financial support measures AIC, development of crop, phyto-sanitary and veterinary safety and scientific industry (slide 23).

Eighth item. Funds in the amount of **1,016 bln. tenge** is provided for implementation of regional development programs in 2015 – 2017. Including **339**

bln. tenge for 2015 on the following items (slide 24):

Firstly, funds of 318 bln. tenge is provided for implementation of item «Ak Bulak» in 2015 - 2017. Including **110 bln. tenge** for 2015.

For reference: These funds will be directed to:

- Development of water supply and sanitation in rural settlements, regional centers, cities and towns - 87 bln. tenge;

- Reconstruction of group water - 12 bln. tenge;

- Carrying out exploration for groundwater reserves of rural settlements - 10 bln. tenge.

Annually allocated funding will achieve targets in item “Ak Bulak” to provide drinking water in the required amount in the cities and OSDC (slide 25).

Second - “**Affordable Housing - 2020.**” **524 bln. tenge** is allocated in this direction in 2015-2017.

168 bln. tenge for 2015. (Slide 26)

For reference:

- Design, construction and (or) acquisition of property through the system of housing construction savings - 37 bln. tenge;

- Construction of rental (municipal) housing for a person on the affordable housing waiting list and young families – 493 bln. tenge;

- Development of engineering infrastructure - 72 bln. tenge, Including: development of satellite cities of Almaty - 7 bln. tenge;

- Construction of Housing “hire-purchase” through “Kazakhstan Mortgage Corporation” - 10 bln. tenge.

60 bln. tenge is provided for **modernization of HPS** for 2015 - 2017. Including 23 bln. tenge in 2015 to repair common property of condominium facilities and development of municipal services. (slide 27).

For reference: Funds will be spent, including on:

- Development of facilities of electricity, heat, gas - 15 bln. tenge;

- Carrying out repair of condominium facilities - 8 bln. tenge;

- Feasibility study for development of district heating networks - 1 bln. tenge;

- Carrying out energy efficiency measures of social facilities and housing - 150 bln. tenge;

- Training of specialists in the field of HPS- 150 million tenge.

The fourth block of programs for region development - development of single-industry towns.

Funds in the amount of **69 bln. tenge** is provided for these purposes in 2015-2017. Including **23 bln. tenge** for 2015 to subsidize interest rates on loans, micro-entrepreneurs, as well as on current construction and engineering infrastructure (slide 28).

Also, **45 bln. tenge on 15 bln. tenge** annually is provided for comprehensive solution to the problems of housing, supply of drinking water and increase financial support to the regions in order to create jobs within implementation of measures in the framework of development of the region in the years 2015-2017.

Ninth major budget expenditure item - implementation of the second stage of the State program of industrial- innovative development.

Expenditure in the amount of **167 bln. tenge** is provided for this program for 2015 – 2017. Including **59 bln. tenge** for 2015 to attract investment, provide technical regulation and metrology, including establishment and operation of testing laboratories in the five regions of the country, development of innovation and 6 priority manufacturing industries, such as metallurgy, chemicals, petrochemicals, engineering, construction materials, food processing (slide 29).

Tenth. 152 bln. tenge is provided for implementation of the **Business Road Map-2020** for 2015-2017, including **53 bln. tenge** for 2015 for subsidizing and guaranteeing of new initiatives, information technology business, infrastructure development, etc. (slide 30).

Thus, interest rates on loans of the second tier bank for implementation of more than 10 thousand projects, including 1.5 thousand new projects, completion of which will open more than 10 thousand new jobs and increase tax

revenues to the budget, which will be about **70 bln. tenge** will be subsidized.

Eleventh item. Funds in the amount of to 435 bln. tenge is allocated for preparation and conduct of the international exhibition **EXPO - 2017** for the next three years, including **164 bln. tenge for 2015** including organization of the exhibition and construction of the fairgrounds (slide 31).

Twelfth. Development of space industry.

In 2015-2017, 28 bln. tenge is planned to allocate for these purposes, including **13 bln. tenge** for 2015 (Slide 32).

Project implementation "Establishment of assembly and test complex spacecraft" and " Establishment of space system of scientific and technological purposes" will be continued at the expense of these funds, the spacecraft control is managed, as well as applied research in the field of space activities.

Implementation of these projects contributes to formation of the country for a full-fledged space industry, satisfying the needs of the economy and society, and to make Kazakhstan one of the most competitive countries in the world.

Thirteenth. 1232 bln. tenge is planned to allocate for **development of the transport system** in 2015-2017. Including **404 bln. tenge** for 2015. Implementation of major projects such as international transport corridor "Western Europe - Western China" as well as Center-South "Astana-Karaganda-Balkhash Kapshagay-Almaty" and Center-East "Astana Pavlodar, Ust-Kalbatay -Kamenogorsk "and other international transit corridors" Beyneu-Aktau-Turkmenistan border", "Omsk-Pavlodar Maikapshagai", "Astana-Kostanay-Chelyabinsk" and "Astana-Petropavlovsk", " Almaty-Ust-Kamenogorsk" will be continued through these funds (slide 33).

Work on construction, reconstruction and repair of roads of republic significance (repair work will be covered by 1,100 km, including 259 km commissioning) and development of local roads, subsidizing regular domestic flights. development of river and water transport will be continued.

Fourteenth. The amount of **136 bln. tenge** for increase in share capital and loans of "NWF" **Samruk-Kazyna**", including in 2015 - **67 bln. tenge** for projects for construction of " Zhezkazgan-Beyneu" and "Arkalyk-Shubarkul" railway sections and purchase of passenger cars of JSC "NC" Kazakstan Temir Zholy" (slide 34).

Fifteenth expenditure item - is defense capability support and security of the state as a whole, law enforcement and maintenance of internal stability, protection of population and sustainability of crisis management.

3203 bln. tenge is provided for these purposes in 2015-2017, including in 2015 - **1005 bln. tenge** (At the level of the current year).

For reference: Including 1,365 bln. tenge is provided for support of the Armed Forces of the Republic of Kazakhstan for 2015-2017, from them in 2015 - 398 bln. tenge with growth in 2014 on 12 bln. tenge or 3.2%. Renewal of weapons modernization, rehabilitation and acquisition of modern military equipment will be provided through these funds.

Expenditures of law enforcement agencies and emergency situations for law enforcement and implementation of measures to promote efficient infrastructure of prevention and protection of population and economy of emergency in 2015-2017 were **1,159 bln. tenge**, including in 2015- **394 bln. tenge**.

For reference: In addition, 369 bln. tenge is provided for construction of objects in the capital in the draft of republican budget for 2015 – 2017 including 159 bln. tenge in 2015, in Almaty - city of republican status 247 bln. tenge including 107 bln. tenge for 2015 (slide 35, 36).

Dear deputies!

These are the basic parameters of the proposed draft of the republican budget for 2015 - 2017

In general, the draft budget for the next three years is formed with the objectives of the Head of State in the Address to People, and other priorities of the state.

Dear deputies, as noted earlier, in spite of ambiguous impact of external factors, the draft budget provides for implementation of all previous social commitments.

Moreover, additional measures to protect population, support for small and medium-sized businesses and regional development are taken.

My colleagues and I express our willingness to discuss the draft budget in the working groups and committees of the Majilis.

I look forward to constructive dialogue and support from your side.

Thank you for your attention!

Ерғожин Д.Е., ҚР Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитетінің Төрағасы

Қазақстан 2050

«Қазақстан – 2050» стратегиясы. Сапалы фискалды саясат және мықты шағын және орта бизнесті қалыптастырудың іргетасы ретінде әкімшілендіру

Біздің еліміз Тұңғыш Президент - Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлының стратегиялық пайымының арқасында тарихтың сын-қатеріне төтеп беретін өлемнің ең дамыған 50 елінің қатарына кіру мақсатын алдына қойып отыр. Бұл міндет орындалатын болады, ең бастысы сапалы өзгерістерге бағыт алу.

Талдау көрсеткендей Қазақстанның жақын арада кіруге ниет білдірген Мемлекеттердің «клубының» күшті және кеңінен дамыған шағын және орта бизнесі бар.

Сондықтан да бізге сапалы секіріс жасау үшін маңызды құрамдастың бірі елдің жаңа экономикалық бағытының қозғаушы күші ретінде күшті отандық кәсіпкерлікті құру қажет.

Қазіргі таңда мемлекет дамуға жан жақты қолдау көрсетуге және бизнесті ынталандыруға ұмтылуда, өйткені өткір сыртқы бәсеке жағдайында осы сегменттің өсу қарқыны озық болуы тиіс.

Ол үшін Мемлекет басшысы әлемдік кеңістікте эко - кәсіпкерлікке арналған жүйе құру бойынша жоспарлы саясат жүргізуде.

Салық салу мен халықаралық сауда осындай жүйенің жүйе құраушы элементтерінің бірі болып табылады.

Қазақстанның салық жүйесі өзінің қалыптасуы уақытында күрделі эволюциялық жолдан өтті.

2009 жылы жаңа Салық кодексінің қабылдаған кезде салықтық әкімшілендіру сапасы мен салық төлеушілердің мүдделері үйлестіретін тікелей әрекет заңының қағидатына сәйкес келуі тиіс екендігі нақты анықталған болатын.

Осы реформадан корпоративтік табыс салығының (КТС) мөлшерлемелері 30%-дан 20%-ға дейін және қосылған құн салығы

(ҚҚС) 13%-дан 12%-ға дейін төмендетілген, мүлкілік салық блогы реформаланған, жеке табыс салығы (ЖТС) бойынша жазық шәкілге көшу, сондай-ақ есептелген салық сомасынан есепке жатқызылған сомасының ҚҚС асып кеткенін қайтару жүзеге асырылды.

Бұл өлемнің барлық елдері кәсіпкерлерге салықтық жүктемені ұлғайта бастаған кезде әлемдік қаржы дағдарысының аясында орын алған болатын. Уақыт көрсетіп отырғандай, бұл шешім дағдарысты қиындықсыз еңсеруде бизнеске көмектесіп қана қоймай, одан әрі өсу үшін негіз болды.

Қабылданатын шаралар бизнесті жандандыруға, оның қызмет өрісін кеңейтуге, ұлттың ұлттық табысының өсуіне және басқа да жағымды әлеуметтік-экономикалық нәтижеге жеткізуге ықпал етті.

Нәтижесінде, статистикалық деректер айғақтап отырғандай ШОБ секторында жұмыспен қамтылғандар санының өсу үрдісі байқалады, сөйтіп, 2008 жылдың басында ШОБ жұмыспен қамтылғандар саны 2,1 млн. адам болса, онда 2014 жылы 2,6 млн. адам болды. Басқаша айтқанда Қазақстандықтардың әрбір 3-ші орта жастағы бизнес құрылымдарда жұмыс істейді.

Бұдан басқа, салық ауыртпалығын экономиканың шикізат секторы емес кәсіпорынан пайдалы қазбаларды өндірумен айналысатын кәсіпорындарға қарай көшіру мен реформалау Ұлттық қор түсімдерін 2 есе арттыруға жылына 4 триллионнан астам сомаға дейін жеткізуге мүмкіндік берді.

Ұлттық қорда түсімдерінің күрт ұлғаюы Қазақстанға 2009-2010 жылдары банк саласындағы ахуалды ойдағыдай тұрақтандыруға мүмкіндік берді. Қазіргі таңда Қазақстанның Ұлттық қорындағы қорларының

көлемі 16,2 триллион теңге мөлшерінен асып барады.

Ұлттық қордың жинақ ақшасының тарихи шекті межеге жетуі мемлекетке ШОБ қолдау мен дамытудың икемді саясатын жүргізуге мүмкіндік береді. Сөйтіп, ағымдағы жылы Ұлттық қордан ШОБ қолдау мен кредиттеуге бағытталған 500 млрд. теңге қосымша бөлінген, ол ШОБ қолдауға және кредиттеуге, банк секторын сауықтыруға, сондай-ақ индустрияландыруда іске асыруға бағытталған.

Салық саясатын өзгеруден басқа салықтық әкімшілендіру жүйесінде «қайта жүктеу» жүргізілген болатын. Салықтық рәсімдерді жеңілдетуге және әкімшілік кедергілерін төмендетуге бағытталған нормалар енгізілген, атап айтқанда салық төлеушілерді тіркеу жеңілдетілді, шағын және орта бизнес үшін аванстық төлемдер алынып тасталды, салықтық есептілік оңтайландырылды (нысаны, ұсынылған күні және төлем сомасы) және т.б.

Осылайша, егер 2008 жылы салықтық есептіліктің 70 нысаны болса, онда 2014 жылы 36 ғана қалды, 2 есеге қысқарды. Есептілікке тіркелетін қосымшалар 62,4%-ға қысқарды. Салықтың барлық түрлері бойынша салықтық есептілікті жалпы саны 1320 парақтан 301-ге дейін немесе 4 есе қысқартылды. Сарапшылардың бағалауы бойынша есептіліктің осындай түбегейлі қысқартылуы бухгалтерлік есептілікті толтыру үшін шамамен 83 сағат уақытты босатты.

Салық органдары мен кәсіпкерлері арасындағы электрондық өзара іс-қимыл жүйесін енгізу олардың қағаз есептілігіне жұмсалатын шығысты бір жағынан қысқартса, екінші жағынан салықтық әкімшілендіру жүйесін жеңілдетті. 2013 жылғы қорытынды

бойынша электрондық түрдегі есептіліктің үлес салмағы 90,9%-ды құрады.

Жаңа электрондық жүйені енгізу құжаттамалық тексеру санын күрт қысқартуға және Қазақстанда бірінші рет тәуекелдерді басқарудың электрондық жүйесін құруға мүмкіндік берді. Сөйтіп, егер 2009 жылы 4 361 жоспарлы тексерулер жүргізілсе, онда 2013 жылы небары 2 125 тексеру болып, қысқарту 2 еседен астамға азайды. Бұл көрсеткіш заңға мойынсынатын салық төлеушілер санының өсуін және Тәуекелдерді Басқару Жүйесінің ойдағыдай енгізілуін паш етті.

2013 жылдан бастап алғаш рет құқық бұзушылық жасағандар айыппұлдың орнына ескертумен шектеледі (жыл қорытындысы бойынша 95% жағдайда ескерту шығарылды). Бұл құқық бұзушылықтың нақты профилактикасының пәрменді тетігі болып табылады, сондай-ақ көптеген бөлігі бастауыш болып табылатын шамамен 140 мың кәсіпкерлерге шамамен 15 миллиард теңгені үнемдеуге және бизнес айналымында қалдыруға мүмкіндік берді.

Сонымен қатар Президент Жарлығын орындау үшін 2005 жылғы 1 қаңтардан бастап кәсіпкерлерді жоспарлы тексеру толық қысқартылады, тексерулердің басқа түрлері тәуекелдерді басқару негізінде ғана жүргізілетін болады.

Жақын арада басқа да бірқатар прогрессивті шаралар: реттеуші әсерді талдау қабілетін енгізу, рұқсат беруді автоматтандыру, кәсіпкерлердің және басқалардың құқықтары бойынша уәкілетті институтты енгізу іске асырылатын болады.

Бизнестің мүмкіндіктерін кеңейту үшін 2014 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша және 2014 жылғы 1 қазандағы жағдай бойынша төленбеген салық төлеушілердің жеке шоттарына есептелген өсімпұл сомаларын есептен шығаруды көздейтін салықтық рақымшылық жүргізілетін болады.

Осылайша, мемлекетіміз мемлекет пен бизнестің әріптестік өзара қарым қатынасын құруға жағдай жасайды, «анықтау және жазалау» саясатынан «алын алу және адал кәсіпкерлікті көтермелеу» саясатына көше отырып, қолайлы бизнес-климатты қалыптастыру да жоспарлап отыр.

Осы бағыт бойынша жоспарлы жүргізілген жұмыстардың нәтижесін «Бизнесті жүргізу» Дүниежүзілік Банктің халықаралық рейтингі бойынша 50-ші орынның берілуі көрсетіп отыр.

Осы жылсайынғы зерттеу кез келген

отандық кәсіпкер мен шетелдік инвестор үшін неғұрлым өзекті болып табылатын 10 индикаторға (кәсіпорынды құрудың күрделілігі, құрылысқа рұқсат алу, инвесторларды қорғау, салық салу және т.б.) негізделген.

Қазақстан «Салық салу» бағытында біршама жетістіктерге жетті, қазір ол бойынша әлемнің 189 елі ішінде 18-орынға иеміз. Мәселен, Кеден одағы бойынша біздің көршілеріміз Ресей мен Беларусь тиісінше 56 және 133 орынға ие. Бұл инвестор басшылыққа алатын бірыңғай нарық жағдайындағы өте маңызды жайт болып табылады.

Мұндай жоғары рейтингтік баға тоқмәйісуге себеп емес. Барлық бизнес процестерді терең талдау негізінде әкімшілендіру жүйесін одан әрі реформалау мақсатында қалыптасқан және бірінші кезекте бұл салық төлеушілерден салық жинау мен қызмет көрсету кезінде салық органдарының еңбек және материалдық ресурстарын пайдалануда тиімділікті арттыру.

Басталған реформаларды жалғастыру үшін қолға алынатын бірнеше қадамдарды келтіруге болады.

Біріншіден салық төлеушілермен электрондық өзара іс-қимылды дамыту бойынша жұмыс белсенді жүргізілуде. Өзара іс-қимылдың жаңа тәсілдері әзірленуде және қолда бары жетілдірілуде. Қазіргі таңда салық органдарының 32 мемлекеттік қызметтерінің 23 қызметі, оның ішінде 16 «электрондық үкімет» порталы арқылы автоматтандырылған.

Бұдан әрі шот-фактураларды шұғыл талдау арқылы жалған кәсіпкерлік қызметін бастапқы сатыда анықтауға және жолын кесуге мүмкіндік беретін электрондық шот-фактуралар жүйесі енгізілетін болады. Жүйені енгізе отырып, салық төлеушілердің салық органдарына тоқсан сайын шот-фактураларды беру қажеттігі «болмай қалады», яғни есептіліктің көлемін қысқарту жалғастырылатын болады. Бұдан басқа, жалған кәсіпкерлікті жою бәсекелестік үшін қалыпты жағдай жасауға мүмкіндік береді, мұнда кәсіпорындар кірісті жасырудан көрі сапа мен бағада бәсекелестікте болады.

Екіншіден аудитті жетілдіру. 2013 жылы салық аудитін орталықтандыру жүргізілген болатын, ол аудандық салық басқармаларында салықтық аудит функциялары оларды салық департаменттерінің жүргізуіне толық бөре отырып жойылды.

Аудиторлық ұйымдардың салықтар

бойынша аудит жүргізу туралы нормаларды енгізуі келесі прогрессивтік қадам болып табылады. Бұл салық тексерулеріне балама ретінде салық төлеушінің өз бастамашылығы бойынша жүзеге асырылатын болады.

Мұндай шара салық төлеушіге салықтық заңнаманы бұзушылықты оларға айыппұл санкцияларын қолданбай өз бетімен жоюға, салықтық тексерулер санын қысқартуға, сондай-ақ тарату рәсімдерін жеңілдетуге мүмкіндік береді.

Болашақта жеке кәсіпкерлік субъектілерін тарату өтініш түскеннен кейін тарату тексеруін жүргізбей-ақ автоматты режимде жүзеге асырылатын болады.

Үшіншіден фискалдық органдардың өзара іс-қимылын құрылып отырған Мемлекеттік кірістер комитеті шеңберінде сапалы жаңа деңгейге көтеру.

Қазір біздің алдымызда қайталайтын функцияларды анықтау, салық төлеушілер ұсынатын құжаттарды, сондай-ақ көрсетілетін мемлекеттік қызметтер мерзімдерін қысқарту бойынша міндет тұр.

Мәселен, ақпараттық жүйелерді біріктіру мен дамыту талдамалық базаны кеңейтеді және салықтық пен кедендік әкімшілендіру үшін бірыңғай ақпараттық ортаны құрады.

Бизнеске салық кредиттерін беру жөніндегі Мемлекет басшысының тапсырмасын орындау үшін жанама салықтарды төлеу бойынша мерзімі 20-дан 50 күнге дейін ұлғайтылатын болады. Бұл өзгеріс жанама салықты төлеуге айналымдағы қаражатты алмауға және тауар импортын оларды төлеу мерзіміне дейін жүргізуге мүмкіндік береді.

Төртіншіден Қаржы министрлігінің құзыреті шегінде мемлекеттік мекемелер жұмысын оңтайландыру. Мәселен бірнеше елдер тәжірибесінде негізге ала отырып, бюджеттік сыныптама кодтарын 203-тен 116-ға дейін қысқарту бойынша шаралар қабылданатын болады. Бұл ақпараттық жүйенің жүктемесін төмендетеді, қате төлемдердің түсімін, кодты тандаудағы шатасуды болдырмайды және жалпы мемлекеттік қызмет көрсетуде оң ықпал жасайды. Кейіннен бұл Салық төлеуші кабинетінің функционалдығын ұлғайтуға және толық қанды бірыңғай жеке шот құруға және бересінің шамалы сомасына байланысты шығыс операцияларын тоқтата тұру жөніндегі мәселені біржолата шешуге мүмкіндік береді.

Бесіншіден салық төлеушілердің «агент-клиент» өзара қарым-қатынасының жаңа түріне күнделікті көшу болып табылады, мұнда оның мәні көлбеу мониторинг жүйесін жасауға

негізін салатын клиентке-бағдар жасау тәсілдемесін қалыптастыру.

Бұл жүйе өзара жауапкершілік жүйесі, мұнда салық қызметі қазіргі заманғы басқару әдістеріне, дамыған ақпараттық жүйелерге сүйене отырып, клиент үшін оларға неғұрлым қолайлы жағдайлар мен нысандарда іске асырып салық төлеушілерге қызметтің бүкіл спектрін көрсетеді.

Салық төлеушілердің бір де бір шағымы немесе ұсынысы назардан тыс қалмайды, олар бойынша салықтық қызметтер сапасын арттыру үшін және салық төлеушілерге оңтайлы жағдай жасау үшін талдау жүргізіледі.

Алтыншыдан жаңа комитеттің құрылымына салық және кеден қызметінен басқа қаржы полициясы органдарының қаржы-экономикалық қылмыстарды тексеру бөлігіндегі функциялары да берілетін болады.

Бұл жерде қаржы-экономикалық қылмыстарды анықтау мен жолын кесудің, шешім қабылдаудың жеделдігін арттыру, сұрау салулар мен тексерулер санын қысқарту тәсілдерінің де өзгеретіндігін айта кету қажет.

Басты назар Комитеттің өзі болсын,

басқа да мемлекеттік органдар болсын қолданыстағы ақпараттық-талдамалық жүйелерін пайдалануға аударылмайтын болады. Бұл ретте, барлық әрекет адал кәсіпкерлер үшін қызметтің қолайлы жағдайын жасап, бірақ сол уақытта кәсіпкерлік ортада заңдылық пен құқықтық тәртіпті қамтамасыз ете отырып тәуекелді басқару жүйесі тұрғысынан жүргізілетін болады.

Басталған реформаларды қисынды жалғастыру үшін және Қоғам алдындағы Комитет қызметінің барынша ашықтығын қамтамасыз ету мақсатында құрылған Комитеттің құқық қорғау блогы қызметкерлерін арнайы атақ пен нысаналы киім-кешекті алып тастай отырып, біліктілік сыныпты енгізу арқылы әскерлендірмеу жүргізілетін болады.

Жетіншіден, әкімшілендірудің жаңа моделін жасау құрылымдық қайта құруды және аппараттың негізгі құрамының біліктілігін арттыруды да талап етеді. Ол үшін кадрлардың біліктілігін арттыру бойынша кешенді және үздіксіз тәсіл қолданылатын болады, меритократия қағидаттары негізінде өсу жүйесі

бекемделген.

Бұл бір жағынан бақылау құралдарын жетілдіру мен оңтайландыруға, екінші жағынан салық төлеушілерді мемлекетпен өзара тиімді іс-қимыл жасауға белсенділігін арттыру мен түрткі болуға бағытталған кешенді және үздіксіз қызмет мысалының бөлігі ғана болып отыр.

Өйткені нәтижесінде осының барлығы фискалдык жүйенің тиімді жұмыс істеуіне, сыбайлас жемқорлық көріністерінің барынша азаюына, жоспардан тыс тексерулердің қысқаруына ғана емес, бірақ сайып келгенде экономикадағы кәсіпкерлік белсенділіктің тұрақты өсуіне де әкелуі тиіс.

ШОБ қолдау мен дамыту бойынша барлық шараларды бірте-бірте іске асыру Қазақстанда бәсекеге қабілетті және серпінді жеке секторды қалыптастыруға мүмкіндік беретіндігіне мен кәміл сенемін.

Әлемнің дамыған 30 елінің қатарына кірудің стратегиялық мақсатын ескеріп, ШОБ оған қол жеткізудің «кілті» екендігін сезіне отырып, мемлекет бизнесті одан әрі дамытуға белсенді және жан-жақты қолдау көрсетеді.

Ергожин Д. Е. — председатель Комитета государственных доходов Министерства финансов РК

Казахстан 2050

Стратегия «Казахстан-2050». Качественная фискальная политика и администрирование как фундамент становления крепкого малого и среднего бизнеса

Наша страна благодаря стратегическому видению Первого Президента — Елбасы Нурсултана Абишевича бросила вызов истории, поставив перед собой цель — войти в число 50 самых развитых стран мира. Эта задача будет выполнена, главное — взять курс на качественные изменения.

Как показал анализ государств, в «клуб» которых Казахстан намерен войти в ближайшие годы, они имеют сильный и широко представленный малый и средний бизнес.

Поэтому нам важно для качественного рывка создание сильного отечественного предпринимательства, которое станет движущей силой нового экономического курса страны.

Сегодня государство стремится оказывать всестороннюю поддержку развития и стимулирование бизнеса, поскольку в условиях острой внешней конкуренции динамика роста этого сегмента должна быть опережающей.

Для этого Главой государства проводится планомерная политика по созданию лучшей в мировом пространстве экосистемы для предпринимательства.

Системообразующими элементами являются налогообложение и международная торговля.

За время своего становления налоговая система Казахстана прошла сложный эволюционный путь.

При принятии нового Налогового кодекса

в 2009 году было четко определено, что он должен соответствовать принципу закона прямого действия, сочетающего в себе качество налогового администрирования и интересы налогоплательщиков.

С этой же реформой были снижены ставки корпоративного подоходного налога (КПН) с 30 до 20% и налога на добавленную стоимость (НДС) с 13 до 12%, реформирован блок имущественных налогов, осуществлен переход к плоской шкале по индивидуальному подоходному налогу (ИПН), а также к возврату превышения суммы НДС, относимого в зачет, над суммой начисленного налога.

И это происходило на фоне мирового финансового кризиса, когда практически все страны мира начинали увеличивать налоговую нагрузку на предпринимателей. И как показало время, это решение не только помогло бизнесу безболезненно преодолеть кризис, но и создать задел для дальнейшего роста.

Принимаемые меры способствуют активизации бизнеса и расширению границ его деятельности, росту национального дохода страны и другим положительным социально-экономическим последствиям.

В результате, как свидетельствуют статистические данные, в секторе МСБ наблюдается тренд роста количества занятых. Так, если на начало 2008 года количество занятых в МСБ было 2,1 млн. человек, то в 2014 году уже 2,6 млн. человек. Другими словами, каждый третий казахстанец зрелого возраста работает в бизнес-структурах.

Более того, реформирование и перенос акцента налогового бремени с предприятий сырьевого сектора экономики на предприятия, занимающиеся добычей полезных ископаемых, позволил увеличить поступления в Национальный фонд в два раза до суммы свыше 4 трлн. тенге в год.

Резкое увеличение поступлений в Национальный фонд позволило Казахстану в 2009–2010 годах успешно стабилизировать ситуацию в банковской сфере. Сегодня объем запасов Национального фонда Казахстана уже перешел отметку в 16,2 трлн. тенге.

Достижения исторических максимумов сбережений Национального фонда позволяют государству проводить гибкую политику поддержки и развития МСБ. Так, в текущем году из Национального фонда дополнительно выделено 500 млрд. тенге, которые также направлены на поддержку и кредитование

МСБ, оздоровление банковского сектора, а также на реализацию индустриализации.

Помимо изменения налоговой политики, была проведена «перезагрузка» системы администрирования налогов. Были введены нормы, направленные на упрощение налоговых процедур и снижение административных барьеров, а именно упрощена регистрация налогоплательщиков, отменены авансовые платежи для малого и среднего бизнеса, оптимизирована налоговая отчетность (форма, дата предоставления и суммы уплаты) и т. д.

Если в 2008 году было 70 форм налоговой отчетности, то в 2014 году только 36, сокращение произошло в два раза. Приложение к отчетности сокращено на 62,4%. Общее количество налоговой отчетности по всем видам налогов сокращено с 1 320 страниц до 301, или в четыре раза. По оценке экспертов, такое кардинальное сокращение отчетности высвободило порядка 83 часов времени для заполнения отчетности бухгалтерами.

Введение систем электронного взаимодействия между налоговыми органами и предпринимателями в разы сократило их расход на бумажную отчетность и упростило систему администрирования налогов. По итогам 2013 года удельный вес отчетности в электронном виде составил 90,9%.

Внедрение новых электронных систем позволило резко сократить количество документальных проверок и выстроить первую в Казахстане электронную систему управления рисками. Так, если в 2009 году была проведена 4 361 плановая проверка, то в 2013-м их было всего 2 125. Как видно, сокращение более чем в два раза. Этот показатель хорошо констатирует рост числа законопослушных налогоплательщиков и успешность внедрения Системы Управления Рисками.

С 2013 года лица, впервые совершившие правонарушение, вместо штрафа ограничиваются предупреждением (по итогам года в 95% случаев вынесено предупреждение). Это является действенным механизмом реальной профилактики правонарушений, а также позволило почти 140 тысячам предпринимателей, большая часть которых является начинающими, сэкономить и оставить в обороте бизнеса почти 15 млрд. тенге.

Более того, во исполнение указа Президента с 1 января 2015 года будут полностью упразднены плановые проверки

предпринимателей, другие виды проверок будут проводиться только на основе оценки рисков.

В ближайшее время будет реализован ряд других прогрессивных мер: внедрение принципа анализа регуляторного воздействия, автоматизация выдачи разрешений, введение института уполномоченного по правам предпринимателей и другие.

Для расширения возможностей бизнеса будет проведена налоговая амнистия, предусматривающая списание сумм пеней, числящихся на лицевых счетах налогоплательщиков по состоянию на 1 января 2014 года и не уплаченных по состоянию на 1 октября 2014 года.

Таким образом, государство планирует создать условия для выстраивания партнерских взаимоотношений государства и бизнеса, сформировать благоприятный бизнес-климат с переходом от политики выявления и наказания к политике предупреждения и поощрения добросовестного предпринимательства.

Планомерно проводимая работа по этому направлению уже отмечается присвоением 50-го места по международному рейтингу Всемирного банка «Ведение бизнеса».

Это ежегодное исследование основано на 10 индикаторах (сложность создания предприятий, получения разрешений на строительство, защита инвесторов, налогообложение и т. д.), которые являются наиболее актуальными для любого ответственного предпринимателя и иностранного инвестора.

Наибольших успехов Казахстан добился в направлении «Налогообложение», по которому мы сейчас занимаем 18-е место из 189 стран мира. К примеру, наши соседи по Таможенному союзу Россия и Беларусь занимают 56-е и 133-е места соответственно. Это очень важный аспект, которым руководствуется инвестор в условиях единого рынка.

Такая высокая рейтинговая оценка не повод для самоуспокоения. На основании глубокого анализа всех бизнес-процессов сформированы дальнейшие цели реформирования системы администрирования, в первую очередь это повышение эффективности в использовании трудовых и материальных ресурсов налоговых органов при сборе налогов и обслуживании налогоплательщиков.

Можно привести несколько шагов,

которые будут предприняты для продолжения начатых реформ.

Во-первых, активно ведется работа по развитию электронного взаимодействия с налогоплательщиками. Разрабатывая новые способы взаимодействия, совершенствуем уже имеющиеся. Сегодня из 32 государственных услуг налоговых органов автоматизированы 23 услуги, в том числе 16 – через портал «электронного правительства».

В дальнейшем будет внедрена система электронных счетов-фактур, позволяющая на ранней стадии выявлять и пресекать деятельность лжепредприятий путем оперативного анализа счетов-фактур. С внедрением системы отпадает необходимость ежеквартального представления налогоплательщиками в налоговые органы реестров счетов-фактур, т. е. будет продолжено сокращение объема отчетности. И более того, искоренение лжепредприятий позволит создать нормальные условия для конкуренции, где предприятия будут конкурировать качеством и ценой, нежели сокрытием доходов.

Во-вторых, совершенствование аудита. В 2013 году была проведена централизация налогового аудита, которая упразднила функции налогового аудита в районных налоговых управлениях с их полной передачей во введение налоговых департаментов.

Следующим прогрессивным шагом станет введение нормы о проведении аудита по налогам аудиторскими организациями. Это будет альтернативой налоговым проверкам, которая будет осуществляться по инициативе самого налогоплательщика.

Такая мера позволит налогоплательщику самостоятельно устранить нарушения налогового законодательства без применения к ним штрафных санкций, сократить количество налоговых проверок, а также упростить процедуру ликвидации.

В перспективе ликвидация субъектов индивидуального предпринимательства будет осуществляться в автоматическом режиме после подачи заявления без проведения ликвидационной проверки.

В-третьих, повышение взаимодействия фискальных органов в рамках созданного Комитета государственных доходов на качественно новый уровень.

Сейчас перед нами стоит задача по проведению масштабной работы по выявлению дублирующих функций, сокращению представляемых налогоплательщиками документов, а также сроков оказания

государственных услуг.

К примеру, объединение и развитие информационных систем расширит аналитическую базу и создаст единую информационную среду для налогового и таможенного администрирования.

Во исполнение поручения Главы государства по предоставлению налоговых кредитов бизнесу будут увеличены сроки по уплате косвенных налогов от 20 до 50 дней. Это изменение позволит не отвлекать оборотные средства на уплату косвенных налогов и производить импорт товаров до срока их уплаты.

В-четвертых, оптимизация работы государственных учреждений в пределах компетенции Министерства финансов. К примеру, на опыте ряда стран будут приняты меры по сокращению кодов бюджетной классификации с 203 до 116. Это снизит нагрузку на информационные системы, исключит поступление ошибочных платежей, путаницы в выборе кода и в целом положительно отразится на оказании государственных услуг. В дальнейшем это позволит увеличить функциональность «Кабинета налогоплательщика», создать полноценный единый лицевой счет и навсегда решить вопрос по приостановлению расходных операций из-за небольших сумм недоимки.

В-пятых, повсеместный переход на новый тип взаимоотношений с налогоплательщиками – «агент-клиент», суть которого заключается в выстраивании клиент-ориентированного подхода, который заложит основу построения системы горизонтального мониторинга.

Это система взаимответственности, когда налоговая служба, опираясь на современные методы управления, развитые информационные системы, предоставляет налогоплательщикам весь спектр услуг, реализуя их в наиболее комфортных именно для клиента условиях и формах.

Ни одна жалоба или предложение налогоплательщиков не остается без внимания, по ним проводится анализ для повышения качества налоговых услуг и создания оптимальных условий для налогоплательщика.

В-шестых, в структуру нового комитета, помимо налоговой и таможенной служб, будут переданы функции органов финансовой полиции в части расследования финансово-экономических преступлений.

Тут необходимо отметить, что будут изменены подходы к выявлению и пресечению

финансово-экономических преступлений, повышению оперативности принятия решений, сокращения количество запросов и проверок.

Основной акцент будет сделан на использование существующих информационно-аналитических систем как самого комитета, так и других государственных органов. При этом все действия будут проводиться через призму системы управления рисками, тем самым создав комфортные условия деятельности для добросовестных предпринимателей, но в то же время обеспечив законность и правопорядок в предпринимательской среде.

Для логического продолжения начатых реформ и в целях обеспечения максимальной открытости деятельности комитета перед обществом будет проведена демилитаризация сотрудников правоохранительного блока созданного комитета путем введения квалификационного класса с отменой специальных званий и форменной одежды.

В-седьмых, построение новой модели администрирования потребует и структурных преобразований и повышения квалификации основного состава аппарата. Для этого будет применен комплексный и непрерывный подход по повышению квалификации кадров, закреплена система роста на принципах меритократии.

Это лишь часть примеров комплексной и непрерывной деятельности, направленной, с одной стороны, на совершенствование и оптимизацию инструментов контроля, с другой – на активизацию и побуждение налогоплательщиков к эффективному взаимодействию с государством.

Ведь в результате все это должно привести не только к эффективности функционирования фискальной системы, минимизации коррупционных проявлений, сокращению внеплановых проверок, но к стабильному росту предпринимательской активности в экономике.

Я уверен, что последовательная реализация всех мер по поддержке и развитию МСБ позволит Казахстану сформировать конкурентоспособный и динамичный частный сектор.

Учитывая стратегическую цель вхождения в тридцатку развитых стран мира и осознавая, что МСБ – ключ к ее достижению, государство будет и дальше активно и всесторонне оказывать поддержку бизнесу.

Kazakhstan 2050

Ergozhin D.E., Chairman of the State Revenue Committee of the Ministry of Finance of the RK

Strategy Kazakhstan - 2050. Qualitative fiscal policy and administration as foundation of formation of a strong small and medium-sized businesses

Our country thanks to the strategic vision of the First President - Elbasy Nursultan Abishevich challenged history by a goal to become one of the 50 most developed countries of the world. This will be done, the main thing to take a course on qualitative changes.

As the analysis states, the «club» that Kazakhstan intends to enter in the coming years have a strong and well-presented small and medium businesses.

Therefore, one of the important components for a qualitative leap, that we need to create a strong domestic business, which will be wheel of the new economic policy of the country.

Today, the government is committed to provide full support and encourage development of business, as in acute foreign competition dynamics of growth of this segment is to be advanced.

For this purpose, the Head of State pursues systematic policy to create a better world in the space of eco - systems for business.

One of the systemically important components of such system is taxation and international trade.

During the time of its formation, the tax system of Kazakhstan passed complex evolutionary path.

In adopting the new Tax Code in 2009, it was clearly determined that it must comply with the principle of the law of direct action, combining the quality of tax administration and taxpayer interests.

With the same reform the rate of corporate income tax (CIT) from 30% to 20% value added tax (VAT) from 13% to 12% was reduced, unit property taxes was reformed, transition to flat rate of personal income tax (PIT) was carried out, as well as to return the excess amount of VAT to be offset over the amount of charged tax.

And this is happening against the backdrop of the global financial crisis, when almost all countries of the world began to increase tax burden on businesses. And as time has shown this decision

will not only help business to tide them through the crisis, but also to lay the groundwork for future growth.

Measures taken contribute to enhanced business and expand limit of its activities, growth of national income and other positive socio-economic impacts.

As a result, as shown in the statistics the trend of growth in number of employees is observed in the SME sector, so if at the beginning of 2008, the number of employed in SMEs was 2.1 million of men that in 2014 was 2.6 million of men. In other words, each 3 Kazakhstan people of adulthood work in the business structures.

Moreover, restructuring and transfer of focus of tax burden from enterprises of not raw materials sector for enterprises engaged in mining allowed to increase revenues to the National Fund in 2 times for the amount more than 4 trillion tenge per year.

The sharp increase in revenue to the National Fund allowed Kazakhstan in 2009-2010 successfully to stabilize the situation in the banking sector. Today, the reserves of the National Fund of Kazakhstan have already passed the mark of 16.2 trillion tenge.

Achieving historic highs National Fund savings allow the state to pursue a flexible policy support and development of SMEs. So in current year 500 billion tenge was allocated from the National Fund additionally, which also aims to support and SME loans, recovery of the banking sector, as well as implementation of industrialization

«Reloading» of the system of tax administration was carried out in addition to the change in tax policy. Rules aimed at simplification of tax procedures and reduce administrative barriers were introduced, namely registration of taxpayers was simplified, advance payments for small and medium-sized businesses to optimize tax statements (form, date of delivery and amount of

payment) were cancelled, etc

So if there were 70 tax reporting forms in 2008, that in 2014 only 36, reduction occurred in 2 times. Note to reporting was reduced by 62.4%. The total number of tax reporting for all types of taxes was reduced from 1320 to 301 pages or 4 times. According to experts such drastic reduction in reporting freed about 83 hours of time to fill reporting by accountants.

Introduction of electronic interaction between tax authorities and entrepreneurs reduced many-fold consumption on paper reporting on the one hand and on the other hand simplified the system of tax administration. By the end of 2013 the proportion of reporting in electronic form was 90.9%.

Introduction of new electronic systems has allowed reducing the amount of documentary checks and building Kazakhstan's first electronic system of risk management. So if 4361 planned inspections was carried out in 2009 that in 2013 there were only 2 125, as can be seen reduction of more than 2 times. This figure is well-reported growth of number of law-abiding taxpayers and successful implementation of risk.

Since 2013, a person who has committed an offense for the first time shall be limited by warning instead of a fine (at year end caution was in 95% of cases). It is an effective mechanism for real crime prevention, and also allowed to almost 140 thousand entrepreneurs, most of which is beginners - to save and leave almost 15 billion tenge on the business turnover.

Moreover, pursuant to the Decree of the President since January 1, 2015 scheduled inspections entrepreneurs will be fully abolished, other inspections will be carried out only on the basis of risk assessment.

In the near future a number of other progressive measures will be implemented: introduction of the principle of regulatory impact analysis,

licensing automation, introduction of the business ombudsman institution and other.

To enhance the business will be conducted a Tax amnesty provided writing down of fines which are registered in client accounts of taxpayers as of January 1, 2014 and unpaid as of October 1, 2014.

Thus, the government plans to create conditions for building partnership relations between the state and business, create a favorable business climate with a transition from a policy of «identify and punish» to policy of «prevention and promotion of good faith entrepreneurship.»

Systematically carried out work in this direction has already been distinguished by assigning 50th place on the international rating of the World Bank's "Doing Business".

This annual study is based on 10 indicators (difficulty of starting a business, dealing with construction permits, protecting investors, taxation, etc.) that are most relevant to any domestic entrepreneurs and foreign investors.

Kazakhstan has made the greatest progress in the direction «Taxation» on which we are now in 18th place out of 189 countries in the world. For example, our neighbors Russia and Belarus in the Customs Union take place 56 and 133 respectively. This is a very important aspect, which is followed by an investor in a single market.

This high rating is not a reason for complacency. Further objectives of reforming the system of administration were formed on the basis of in-depth analysis of all business processes and in the first place it is efficiency improvement in the use of human and material resources of the tax authorities in collection of taxes and taxpayer service.

You can bring a few steps that will be taken to continue the reforms begun.

Firstly, work on development of electronic interaction with taxpayers is carried out actively. Developing new ways of interacting and improving existing ones. Today, 23 service including 16 - through the portal of «electronic government from 32 state tax authorities was automated.

Electronic invoices allowing early identification and prevent activities of sham companies by operational analysis of invoices will be introduced in the future system. With system introduction is «eliminated» the need for quarterly submission of registers invoices by taxpayers to the tax authorities, i.e. reporting reduction will be continued. Moreover, the elimination of sham companies will create normal conditions for competition, where companies will compete in quality and price than concealment of income.

Secondly, the improvement of audit. In 2013 the centralization of tax audit was held, which has abolished tax audit function in the district tax offices with their full transfer the tax departments possession.

The next step will be a progressive introduction of rules on audit of taxes by auditing organizations. This will be an alternative to tax inspections to be carried out on the initiative of the taxpayer.

Such a measure would allow the taxpayer independently eliminate violations of the tax legislation without incurring penalty liability, to reduce the number of tax audits, as well as to simplify the procedure of liquidation.

In the future liquidation of individual entrepreneurship will take place automatically after the application without liquidation test.

Third, increase interaction of fiscal authorities under the established State Revenue Committee for qualitatively new level.

At present we are faced with the task on carrying out large-scale effort to identify overlapping functions, reducing documents submitted by taxpayers, as well as term of public services rendering.

For example, merger and development of information systems will expand analytical framework and create a single information environment for the tax and customs administration.

Terms of payment of indirect taxes from 20 to 50 days will be increased pursuant to the instructions of the Head of State to provide tax credits to businesses. This change will not divert working capital for payment of indirect taxes and to import goods before the date of payment.

Fourth, optimization of public institutions within the Ministry of Finance's cognizance. For example, measures on reduction of budget classification codes from 203 to 116 will be taken on the experience of a number of countries. This will reduce the burden on information systems, exclude revenue erroneous payments, confusion in choosing code, and in general a positive impact on delivery of public services. In the future, this will increase the functionality of the Cabinet - taxpayer and create a full-fledged single personal account and solve the problem for suspension of operations due to the small amounts of arrears forever.

Fifth, the universal transition to a new type of relationship with taxpayers - «agent-client», the essence of which consists in building a customer-oriented approach, which will lay foundation for construction of horizontal monitoring.

It is a system of mutual responsibility, when the tax office, relying on modern management

techniques, advanced information system provides a full range of services to taxpayers, implementing them in the most comfortable for the client, and forms.

Not a single complaint or suggestion of taxpayers are not left without attention, analyzes to improve the quality of tax services and create optimal conditions for the taxpayer is carried out.

Sixth, beyond financial and economic crimes the function of the financial police in investigation of the will be transferred to the new committee structure of the tax and customs services.

Here it should be noted that there will be a different approach to detect and prevent financial and economic crime, improve speed of decision-making, reduce the number of inquiries and inspections.

Emphasis will be placed on use of existing information and analytical systems of the Committee and other government agencies. In this case, all the actions will be carried out through the prism of risk management system, thus creating favorable operational environment for honest entrepreneur, but at the same time, ensuring law and order in the business environment.

Demilitarization of employee of law enforcement unit created by the Committee, through introduction of qualification class, with abolition of special ranks and uniforms will be held for a logical extension of the initiated reforms in order to ensure maximum transparency of the Committee before society.

Seventh, generation of new administrative model will require structural reforms and further training of basic structure of the machine. Comprehensive and continuous approach to skills development, fixed system of growth on the principles of meritocracy will be applied to this.

These are just examples of complex and continuous activities aimed, on the one hand, for improvement and optimization of monitoring tools, on the other hand, enhance and urge taxpayers to an effective interaction with the state.

After all, as a result of all this should lead not only to the efficiency of the fiscal system, minimizing corruption, reduction of unscheduled inspections, but eventually to the stable growth of business activity in the economy.

I am confident that consistent implementation of all measures to support SME development and will allow Kazakhstan to create a competitive and dynamic private sector.

Given the strategic goal of entering the top 30 developed countries in the world and realizing that SMEs - «key» to achieve it, the state will continue actively and fully support business.

СБЕРБАНК

ПЛАТИТЕ МЕНЬШЕ

ОТ

11%

Рефинансирование

5030

www.sberbank.kz

Годовая эффективная ставка вознаграждения от 13,4% в тенге

Лицензия № 12.09.01.01 от 16.06.2011 г. выдана Министерством ф.и.н. Актрострой и надзору финансового рынка и финансовых организаций

Әмірханұлы В., Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Кірістерді талдау, салық және кеден заңнамасы мәселелерін үйлестіру департаментінің директоры

Қазақстан 2050

Халықаралық ынтымақтастық – отандық экономиканы деофшоризациялау мәселесіндегі басты құрал

Бүгінгі таңда капиталды оффшор аймағына шығару мәселелерінің шешімін іздеу барлық әлемді біріктірді. Алғашқы рет әлемнің ірі державалары, оффшорлар дамушы елдердің ғана емес, сонымен қатар дамыған елдерге қауіп болып табылатындығын мойындады.

Алайда оффшорлы мәселеде дамыған елдер мен дамушы елдердің тұжырымдамалық айырмашылықтары бар.

Отандық экономиканың көлемді оффшорлануымен сипатталатын жағдайдың өзгеруі, ел ішіндегі бизнесті жүргізу жағдайларын шындап жақсартуды талап етеді. Мәселелер кешені алдымен жеке меншікті қорғаудан, соттардың тәуелсіздігінен, әкімшіліктік қысым, қаржы-инвестициялық инфрақұрылымның дамуынан тұрады.

Қалыптасқан жағдай оффшорлы құзіреттер заңсыз жиған капиталдарды заңдастыруға мүмкіндік береді, соның ішінде сыбайлас жемқорлық арқылы жиылғанды заңдастыруға мүмкіндік берумен күрделенеді.

Әдеттегідей, содан кейін «ластанған» ақша шетелдік маңғаз инвестициялар түрінде елге қайтарылады.

Халықаралық сарапшылардың пайымдауынша, Қазақстаннан оффшорлы аймақтарға шығарылған қаражаттар мөлшері 138 млрд. АҚШ долларын құрады, яғни, орташа алғанда жыл сайын 7 млрд. АҚШ доллар.

Бұдан басқа оффшорлы компанияларды пайдаланудың көптеген өзге себептері бар, инвестициялық климат үздік әлемдік стандарттармен салыстырмалы болса да, олардың бірқатары сақталады.

Сондықтан деофшорландыруға әсер ететін өзге де құралдарды жұмылдыру қажет.

Шетелге капиталды ауқымды шығаруға қарсы қолданылған шаралардың халықаралық тәжірибесінде оффшорлы компаниялармен жасалған операцияларға салықты енгізу болып табылады.

Үндістанда капиталды шығару мәселесін оффшорлардың бірінші тізіміндегі елдермен операцияларға 30 пайыздық салықты енгізу көмегімен шешті.

Яғни, егер үнді компаниясы оффшор компаниясының есебіне қаражат салуды шешсе, онда қайнар көзде, біріншіден, 30 пайыздық салық пайда болады және екіншіден, оны шығындарға жатқызбайды.

Ұқсас шаралар Венгрия, Латвия және Украинада енгізілген. Айырмашылығы – тек салық салуға түсетін, салық мөлшерлемесі мен операциялар тізімінде. Егер Үндістанда салық әрбір операцияларға салынса, Украинада маркетингі және консалтингті қызмет көрсету төлемдеріне салынады.

Салық саясаты мен салық әкімшілігі бойынша ЭЫДҰ орталығымен ынтымақтастық Қазақстанның салық істері бойынша өзара әкімшілік көмек көрсету туралы Конвенцияға (Конвенция) қосылудан басталды.

2013 жылғы 23 желтоқсанда Париж қаласында Франция Республикасындағы Қазақстан Республикасының Төтенше және Өкілетті Өкілі Қазақстан Республикасы Үкіметінің атынан осы Конвенцияға қол қойды.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігімен құрастырылған осы Конвенцияны бекіту жөніндегі нормативті-құқықтық акт жобасы Қазақстан Республикасының Парламентінде жатыр.

Осы Конвенция шетелде алынған Қазақстан Республикасының резиденттері туралы мәліметтермен алмасуға мүмкіндік береді және резиденттер емес және резиденттерден теленбеген салықтар мен өзге де міндетті төлемдер сомасын өндіріп алуға, бір уақытта салық бақылауын жүргізуге мүмкіндік береді.

Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы (ЭЫДҰ) салық төлеуден жалтарған және төмен салықты құзіреттерде пайданы жасыруға қарсы қадамдық жоспарды дайындады (Action

Plan on Base Erosion and Profit Shifting). ЭЫДҰ жоспары оффшорлармен күресу бойынша басты инструктивті халықаралық құжат болып табылады. Жоспардың барлық тармақтары Үлкен жиырмалық елдерінің басшыларымен мақұлданған және оффшорға қарсы тиімді саясатын өткізу үшін әдістемелік негіз ретінде қабылданды.

Қазіргі уақытта жаһанды оффшорға қарсы конвенцияның ЭЫДҰ-на, ұлттық заңдылықтарын жоспарға сәйкес келтіруге міндеттенген 56 мемлекет қосылды, оның ішінде Еуропалық одақ, Оңтүстік-Шығыс Азия, АҚШ елдері, Ресей, Украина.

Қадамдық жоспар әрекетінің негізгі пікірі – ынтымақтастық елдердің екі жақты (bilateral) салық форматынан көп жақты (multilateral) ақпараттық өзара қатынас моделіне көшу. 2015 жылдың соңына дейін онлайн режимінде салық ақпаратымен еларалық «автоматтық алмасу» жүйесін құру жоспарлануда.

Қазақстан Республикасы Үкіметі мен Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы арасындағы ынтымақтастық бойынша Елдік бағдарламаны құрастыру шеңберіндегі іс-шаралардың бірі елдердің екі жақты салық ынтымақтастық форматынан көп жақты өзара ақпараттық ара қатынасқа көшуді қарастыратын, Қазақстан Республикасын ЭЫДҰ-ның көп жақты келісіміне қосу мәселесі ұсынылған. Күтілетін нәтиже болады:

- оффшорлы құзіреттермен жүргізілетін операциялардың ашықтығын қамтамасыз ету;
- мемлекеттің экономикалық қауіпсіздігін қорғауда негіз қалаушы салымдарды салу.

Тауарлардың қызмет көрсетулердің, капиталдың және жұмыс күшінің жылжу еркіндігі шеңберіндегі Еуразиялық экономикалық одақты (ЕЭО) құру оффшорға қарсы саясаттың ЕЭО бойынша серіктестерімен – Ресей және Беларусьпен үйлесімділікке ерекше назар аудару қажеттілігін тудырады.

Казахстан 2050

Амирханулы В., директор Департамента анализа доходов и координации вопросов налогового и таможенного законодательства Министерства финансов Республики Казахстан

Международное сотрудничество – главный инструмент в вопросе деофшоризации отечественной экономики

В настоящее время поиск решения проблемы вывода капитала в офшорные зоны объединил весь мир. Впервые крупнейшие державы мира признали, что офшоры являются угрозой экономическому росту не только развивающихся стран, но и развитых.

Однако существует концептуальное различие в офшорной проблематике развитых и развивающихся стран.

Изменение ситуации, характеризующейся масштабной офшоризацией отечественной экономики, требует серьезного улучшения условий ведения бизнеса в стране. Комплекс проблем, прежде всего, включает защиту собственности, независимость судов, административное давление, развитие финансово-инвестиционной инфраструктуры.

Сложившаяся ситуация осложняется тем, что офшорные юрисдикции позволяют легализовать незаконно нажитые капиталы, в том числе коррупционного происхождения. Как правило, затем «грязные» деньги возвращаются в страну под видом респектабельных иностранных инвестиций.

По мнению международных экспертов, выведенные из Казахстана в офшорные зоны деньги составили в размере 138 млрд. долларов США, т. е. в среднем 7 млрд. долларов США ежегодно.

Кроме того, использование офшорных компаний имеет множество иных причин, ряд которых сохранится, даже если инвестиционный климат будет сравним с лучшими мировыми стандартами.

Поэтому параллельно должны быть задействованы другие инструменты, способствующие деофшоризации.

В международной практике принятой мерой против масштабного вывода капитала за рубеж является введение налога на операции с офшорными компаниями.

В Индии проблему вывода капитала решили с помощью введения 30%-ного налога на

операции со странами из первого списка офшоров.

Т. е. если индийская компания решает перечислить средства на счет офшорной компании, то у источника, во-первых, возникает 30%-ный налог, а во-вторых, его не относят к затратам.

Похожие меры были введены в Венгрии, Латвии и Украине. Разница лишь в ставке налога и перечне операций, подпадающих под налогообложение. Если в Индии налог введен на любые операции, то в Украине облагаются лишь выплаты за оказание маркетинговых и консалтинговых услуг.

Сотрудничество с Центром ОЭСР по налоговой политике и налоговому администрированию начато с присоединения Казахстана к Конвенции о взаимной административной помощи по налоговым делам (далее – Конвенция).

23 декабря 2013 года в городе Париже Чрезвычайный и Полномочный Посол Республики Казахстан во Французской Республике подписал от имени Правительства Республики Казахстан данную Конвенцию.

В настоящее время разработанный Министерством финансов Республики Казахстан проект нормативного правового акта по ратификации Конвенции находится в Парламенте Республики Казахстан.

Данная Конвенция позволит осуществлять обмен сведениями о доходах резидентов Республики Казахстан, полученных за границей, и взыскание сумм неуплаченных налогов и других обязательных платежей с нерезидентов и резидентов, проведение одновременного налогового контроля.

Организацией экономического сотрудничества и развития (ОЭСР) подготовлен пошаговый план противодействия уклонению от уплаты налогов и утаиванию прибыли в низконалоговых юрисдикциях (Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting). План ОЭСР является главным инструктивным международным

документом по борьбе с офшорами. Все пункты плана были одобрены главами стран «Большой двадцатки» и приняты в качестве методологической основы для проведения эффективной антиофшорной политики.

В настоящее время к глобальной антиофшорной конвенции ОЭСР присоединились 56 государств, взявших на себя обязательство привести национальное законодательство в соответствие с планом. Среди них страны Европейского союза, Юго-Восточной Азии, США, Россия, Украина.

Основной идеей пошагового плана действий является переход от формата двустороннего (bilateral) налогового сотрудничества стран к модели многостороннего (multilateral) информационного взаимодействия. Планируется до конца 2015 года создать систему межстранового «автоматического обмена» налоговой информацией в режиме онлайн.

Одним из мероприятий в рамках разработанной Страновой программы по сотрудничеству между Правительством Республики Казахстан и Организацией экономического сотрудничества и развития предложен вопрос присоединения Республики Казахстан к Многостороннему соглашению ОЭСР, которое предусматривает переход от формата двустороннего налогового сотрудничества стран к модели многостороннего информационного взаимодействия.

Ожидаемым результатом будет:

- обеспечение прозрачности операций с офшорными юрисдикциями;
- внесение основополагающего вклада в защиту экономической безопасности государства.

Создание Евразийского экономического союза (ЕЭС), в рамках которого обеспечивается свобода движения товаров, услуг, капитала и рабочей силы, вызывает необходимость уделять особое внимание гармонизации антиофшорной политики с партнерами по ЕЭС – Россией и Беларусью.

Amirkhanuly V., Director of Department of income analysis and coordination of tax and customs legislation

Kazakhstan 2050

International cooperation is the main tool in the matter of domestic economy deoffshorization

Currently searching for solutions to capital transfer to offshore zones united the whole world. For the first time the major powers of the world have admitted that offshore is a menace to economic growth, not only for developing countries but also for developed ones.

However, there is a conceptual difference between offshore issues in developed and developing countries.

Changing of the situation characterized by large-scale offshorization of domestic economy requires a serious improvement of the business environment in the country. Complex of problems primarily includes protection of property, independence of courts, administrative pressure, development of financial and investment infrastructure.

The current situation is complicated by the fact that offshore jurisdictions allow legalize illicit capital, including that of corruptive origin. As a rule, then the «dirty» money is returned to the country under the guise of respectable foreign investment.

According to international experts money moved out from Kazakhstan in offshore zones run at 138 billion US dollars, i.e. an average of 7 billion US dollars annually.

Beyond that, the using of offshore companies has many other reasons, some of which will remain even if the investment climate is comparable with the best international standards.

That is why other tools to facilitate deoffshorization should be involved in parallel.

In international practice measure accepted against large-scale withdrawal of capital in foreign countries is a tax on transactions with offshore companies.

In India, the problem of capital withdrawal was resolved by the introduction of

a 30% tax on transactions with countries from the offshore list.

If an Indian company decides to transfer funds to the account of an offshore company, then it, firstly, pays a 30% tax, and secondly, it will not be qualified as expenditures.

Similar measures have been introduced in Hungary, Latvia and Ukraine. The only difference is rate of the tax and the list of transactions subject to taxation. If in India the tax is introduced on any operations, then in Ukraine only provision of marketing and consulting services are subject to the payment.

Cooperation with the OECD Centre for Tax Policy and Tax Administration started with the inclusion of Kazakhstan to the Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters (the Convention).

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Kazakhstan to the French Republic signed the Convention on behalf of the Government of the Republic of Kazakhstan on December 23, 2013 in Paris.

Currently, the project of normative legal act on the ratification of this Convention prepared by the Ministry of Finance of the Republic of Kazakhstan is in the Parliament of the Republic of Kazakhstan.

This convention will allow the exchange of information on incomes of residents of the Republic of Kazakhstan earned abroad, collection of unpaid taxes and other obligatory payments from non-residents and residents, and conduction of simultaneous tax control.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) prepared step by step plan to counter tax evasion and concealment of profits in low-tax jurisdictions (Action Plan on Base Erosion and Profit

Shifting). The plan of OECD is the main international guidance document to stand against offshore. All items of the plan were approved by the Group of Twenty heads and adopted as a methodological basis for effective anti-offshore policy.

Currently, the global anti-offshore OECD convention joined 56 countries that have undertaken the commitment to bring their national legislation in line with the plan. Among them, countries of the European Union, Southeast Asia, the USA, Russia, Ukraine.

The main idea of the step-by-step action plan is to move from a bilateral format of the tax cooperation to the multilateral model of information interaction. It is planned to establish an online system of intercountry «automatic exchange» of tax information before the end of 2015.

One of the activities proposed in the framework of developed Country Programme of Cooperation between the Government of the Republic of Kazakhstan and the Organization for Economic Co-operation and Development is joining of the Republic of Kazakhstan to the OECD Multilateral Agreement, which provides for a transition from the bilateral tax cooperation format to multilateral model of information exchange.

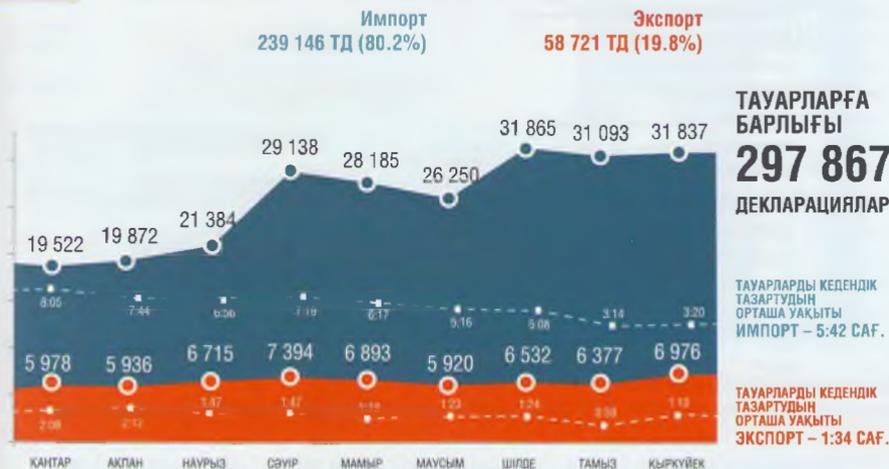
The expected result is as follows:

- ensuring the accountability of operations with offshore jurisdictions;
 - making a fundamental contribution to the protection of economic security.
- Establishment of the Eurasian Economic Union (EEU), under which free movement of goods, services, capital and labor is ensured, makes it necessary to pay special attention to the harmonization of anti-offshore policies with partners in the EEU - Russia and Belarus.

Кедендік бақылауды ұйымдастыру

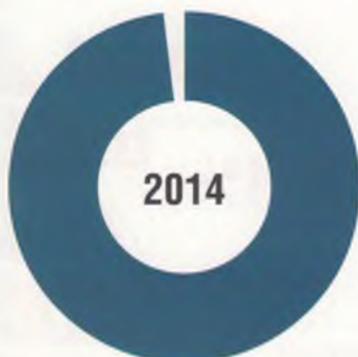
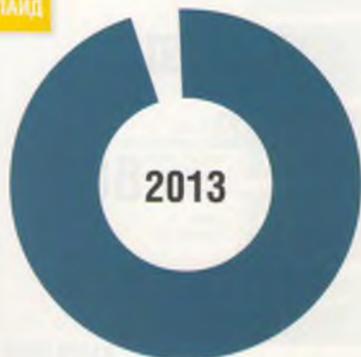
ЭКСПОРТ ПЕН ИМПОРТ БӨЛІГІНДЕ 2014 ЖЫЛДЫҢ ҚАҢТАР – ҚЫРКҮЙЕК КЕЗЕҢІ ІШІНДЕ ТАУАРЛАРҒА ДЕКЛАРАЦИЯЛАРДЫҢ ЖАЛПЫ САНЫ

1-СЛАЙД

«ДӘЛ АЙТҚАН КҮНІ» ШЫҒАРЫЛҒАН ТАУАРЛАРҒА ДЕКЛАРАЦИЯЛАРДЫҢ ҮЛЕСІ

2-СЛАЙД

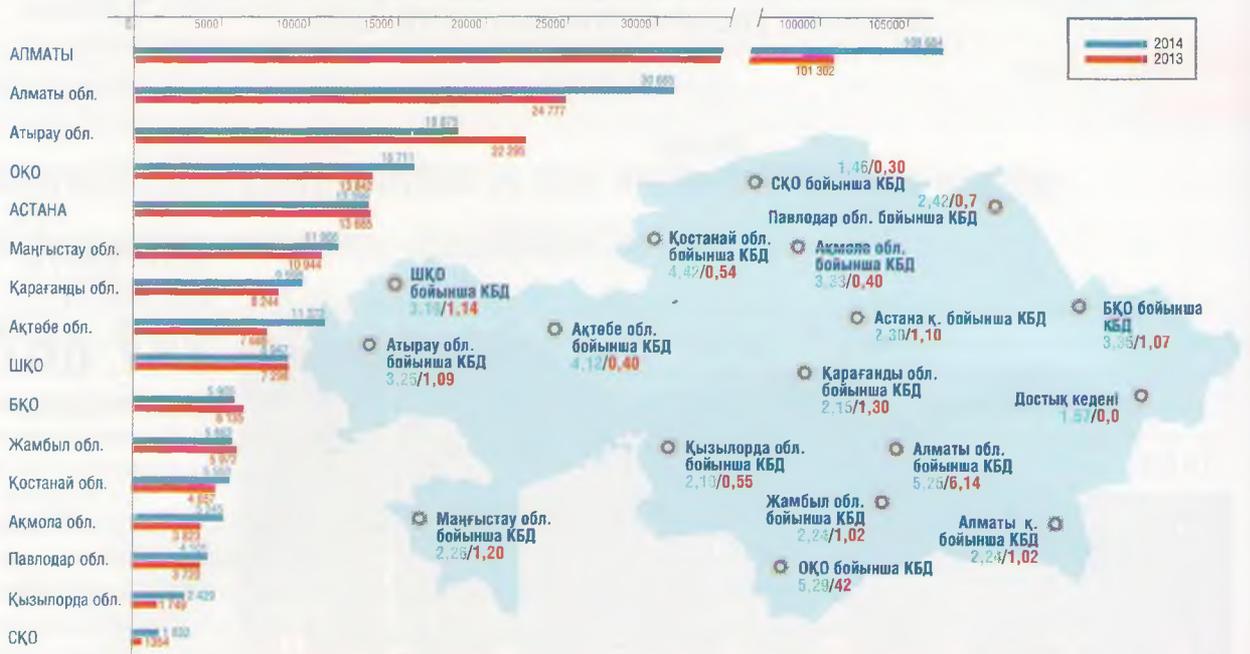

64514 Тексеріп қараумен ТД 48388
3067 Сараптамаға ТД 4715

3-СЛАЙД

ТАУАРЛАРҒА ИМПОРТТЫҚ ДЕКЛАРАЦИЯЛАРДЫҢ САНЫ МЕН ӨНІРЛЕР БӨЛІГІНДЕ 2014 ЖЫЛДЫҢ ҚАҢТАР – ҚЫРКҮЙЕК КЕZEҢІ ІШІНДЕ ТАУАРЛАРДЫ КЕДЕНДІК ТАЗАРТУ УАҚЫТЫНЫҢ ОРТАША ҰЗАҚТЫҒЫ

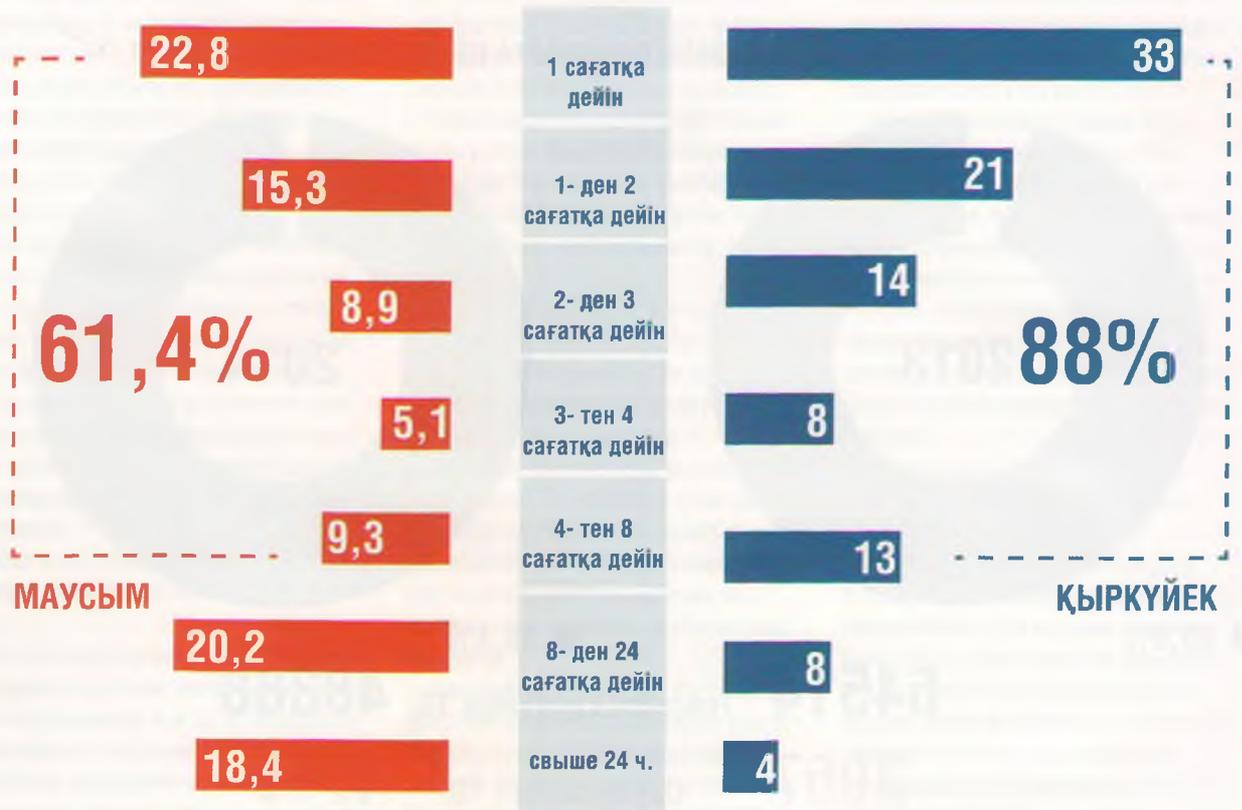
2013-2014 жж. қаңтар – қыркүйек кезеңі ішінде тауарларды импорт бойынша тауарларға декларациялар, дана

ТКТ орташа уақыты ИМПОРТ – 3:20 САҒ.
ТКТ орташа уақыты ЭКСПОРТ – 1:10 САҒ.

4-СЛАЙД

ШЫҒАРУ УАҚЫТЫ БОЙынША ТАУАРЛАРҒА ИМПОРТТЫҚ ДЕКЛАРАЦИЯЛАРДЫ ТАЛДАУ (%)

5-СЛАЙД

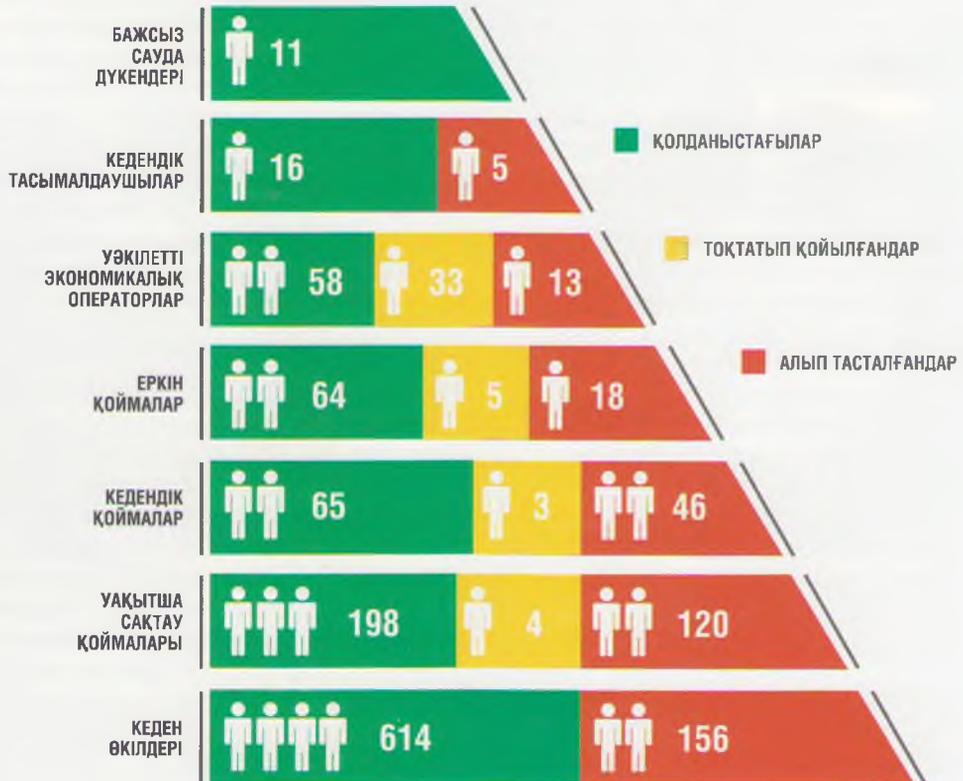
КЕДЕН ТІЗІЛІМІНІҢ ТАУАРЛЫҚ ҚҰРЫЛЫМЫ
ЗИЯТКЕРЛІК МЕНШІК ОБЪЕКТІЛЕРІ (%)

ЗМО (зияткерлік меншік объектілеріне) құқықтардың бузылу белгілерімен тоқтатып қойылған тауарларға декларациялар

2014 ЖЫЛДЫҢ 9 АЙЫ ІШІНДЕ КЕДЕН ІСІ САЛАСЫНДАҒЫ ҚЫЗМЕТТІ ЖҮЗЕГЕ АСЫРАТЫН ТҰЛҒАЛАРДЫҢ САНЫ МЕН УӘКІЛЕТТІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ОПЕРАТОРЛАР

6-СЛАЙД

1-Слайд**Экспорт пен импорт бөлігінде 2014 жылдың қаңтар-қыркүйегі ішінде тауарларға декларациялардың жалпы саны**

2014 жылдың 9 айы ішінде 297,9 мың ТД ресімделді, олардан импорт – 239,1 (80,2%), экспорт – 58,7 (19,8%).

Қойылған тапсырманы іске асыру мақсатында, Мемлекеттік кірістер комитеті (бұдан әрі – Комитет) Тауарларды кедендік тазарту уақыты мен кедендік заңдылықтарды мониторингтеу бойынша жұмысты бастады (сызбасы қоса беріледі).

Тұтастай алғанда, а.ж. маусымынан Тауарларды кедендік тазарту бойынша мониторингті жүзеге асырудан бастап қыркүйекке дейін ТОТ уақытының едәуір қысқару динамикасы байқалады.

Сонымен, егер 2014ж. қаңтарында Импорт рәсімі бойынша Тауарларды кедендік тазарту ұзақтығының орташа уақыты Республика бойынша 8:05 сағ. құраса, ал а.ж. қыркүйегінде бұл уақыт 3:20 сағ. құраған, Экспорт рәсімі бойынша жылдың басында орташа уақыт 2:08 сағ. құраған, қыркүйекте 1:10 сағ. құраған.

2-Слайд**«Дәл айтқан күні» шығарылған тауарларға декларациялардың үлесі**

Шығарылған 297,9 мың ТД, тәуекелдерді басқару жүйесінің ұсыныстарын ескерумен 48,4 мың ТД (2013 жылдың 9 айы – 64,5 мың ТД) бойынша кедендік тексеру жүргізілген, бұл шығарылған ТД жалпы санынан 14,9%-ды құраған.

3-және 4- Слайдтар**Тауарларды кедендік рәсімдеу ұзақтығы**

2014 жылдың 9 айы ішінде «Жұмыс емес уақытты ескерусіз Тауарларды кедендік рәсімдеу ұзақтығы» республика бойынша құраған: Импорт – 5:52 сағат, Экспорт – 1:34 сағат.

Импорт кедендік рәсімінде ТД ресімдеу уақыты бойынша қыркүйек айында «Тауарларды кедендік тазарту ұзақтығы» үлесі келесідей көрінеді:

- 1 сағатқа дейін – 40%,
- 1 - ден 2 сағатқа дейін – 20%,
- 2 - ден 3 сағатқа дейін – 12%,
- 3 - тен 4 сағатқа дейін – 7%,
- 4-8 сағатқа дейін – 11%,
- 8- ден 24 сағатқа дейін – 7%,
- және 24 сағаттан жоғары– 3%.

2014 жылдың қыркүйегінде «Жұмыс емес уақытты шегерумен Тауарларды кедендік тазарту ұзақтығы» бойынша неғұрлым жақсы көрсеткіштер келесі КБД бойынша байқалады:

Импорт бойынша СҚО бойынша КБД – 1:46 сағ;

Экспорт бойынша Павлодар облысы бойынша КБД – 0:07 сағ.

Тұтастай, а.ж. маусымынан қыркүйекке дейін Тауарларды кедендік тазарту бойынша мониторингті жүзеге асырудан бастап Тауарларды кедендік тазарту уақытының едәуір қысқару динамикасы байқалады. Сонымен, егер 2014 жылдың маусымында Тауарларды кедендік тазарту уақыты 8 сағатқа дейін құраса – ТД жалпы санынан 67,3% және 8 сағаттан жоғары – ТД жалпы санынан 32,7%-ды құраса, онда қыркүйек ішінде бұл көрсеткіш сәйкесінше 8 сағатқа дейін құраған –90% және 8 сағаттан жоғары – 10%.

5-Слайд**Зияткерлік меншік объектілеріне құқықтарды қорғау бойынша шаралар қабылдау**

01.10.2014 ж. күйі бойынша Зияткерлік меншік объектілерінің кедендік тізіліміне 316 тауар белгісі кіргізілген.

Зияткерлік меншік объектілерінің кедендік тізіліміне кіргізілген тауарлардың негізгі түрлері: киім, аяқ киім, спирттік сусындар, кондитерлік бұйымдар, косметикалық және дәретхана құралдары, медициналық препараттар, автомобильдерге қосалқы бөлшектер, автомобильдер үшін сигнализация, гербицидтер мен фунгицидтер, радиотехникалық жабдық, электр тауарлары, ұялы телефондар, сағат, зергерлік және бағалы бұйымдар және басқа.

Кедендік тізілімнің негізінде, 2014 жылдың 9 айы ішінде аумақтық кеден органдарымен жалпы құны 29,7 АҚШ долл. зияткерлік меншік құқықтарының бұзылу белгілерімен тауарларға 395 декларация бойынша тауарлардың шығарылымы тоқтатылған.

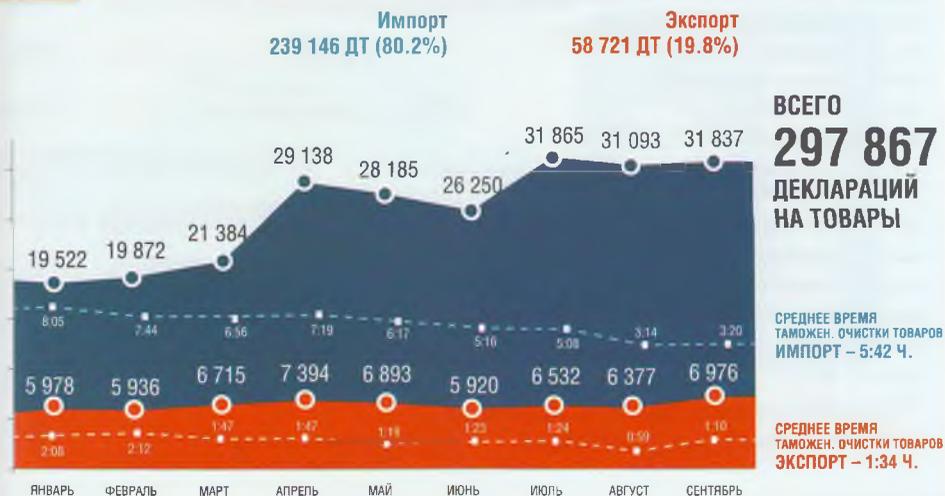
6-Слайд**Кеден ісі саласында бақыланатын тұлғалардың тізілімін жүргізу**

2014 жылдың 9 айы ішінде Қазақстан аумағында 491 компания- кеден өкілдері, 17 кедендік тасымалдаушы, 208 уақытша сақтау қоймасы, 68 кедендік қойма, 11 бажсыз сауда дүкені мен 69 еркін қойма қызметін жүзеге асырған. 2013 жылдың осындай кезеңі ішінде әрекет етуші кеден өкілдері 620 болған, кедендік тасымалдаушылар– 15, уақытша сақтау қоймалары– 198, кедендік қоймалар– 65, бажсыз сауда дүкендері – 11 және еркін қоймалар – 65.

Организация таможенного контроля

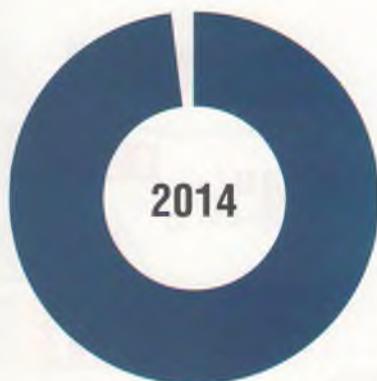
ОБЩЕЕ КОЛИЧЕСТВО ДЕКЛАРАЦИЙ НА ТОВАРЫ ЗА ПЕРИОД ЯНВАРЬ – СЕНТЯБРЬ 2014 ГОДА
В РАЗРЕЗЕ ЭКСПОРТА И ИМПОРТА

СЛАЙД 1

ДОЛЯ ДЕКЛАРАЦИЙ НА ТОВАРЫ, ВЫПУЩЕННЫЕ «ДЕНЬ В ДЕНЬ»

СЛАЙД 2

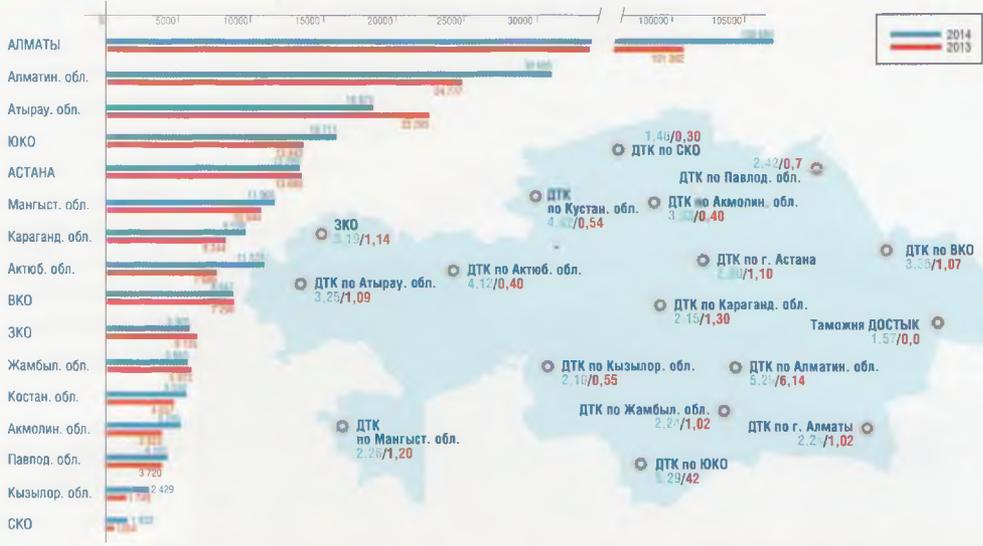

64514 ДТ с досмотром **48388**
3067 ДТ на экспертизу **4715**

КОЛИЧЕСТВО ИМПОРТНЫХ ДЕКЛАРАЦИЙ НА ТОВАРЫ И СРЕДНЯЯ ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ВРЕМЕНИ ТАМОЖЕННОЙ ОЧИСТКИ ТОВАРОВ ЗА ПЕРИОД ЯНВАРЬ – СЕНТЯБРЬ 2014 ГОДА В РАЗРЕЗЕ РЕГИОНОВ

СЛАЙД 3

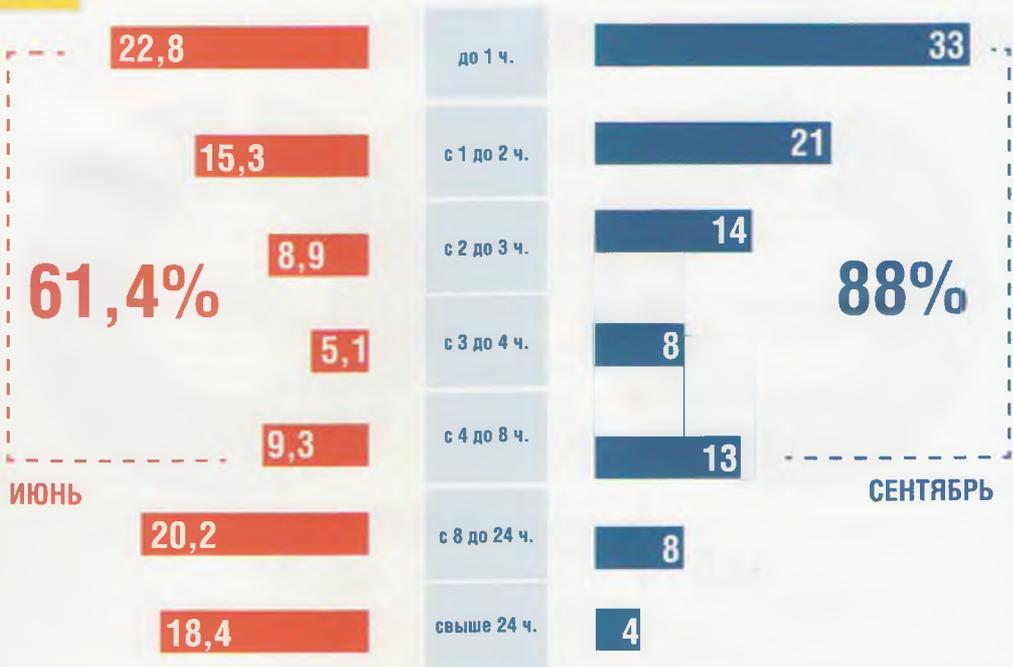
Декларации на товары по импорту за период январь – сентябрь 2014 г., шт.

**СРЕДНЕЕ ВРЕМЯ ТОТ ИМПОРТ – 3:20 Ч.
СРЕДНЕЕ ВРЕМЯ ТОТ ЭКСПОРТ – 1:10 Ч.**

СЛАЙД 4

АНАЛИЗ ИМПОРТНЫХ ДЕКЛАРАЦИЙ НА ТОВАРЫ ПО ВРЕМЕНИ ВЫПУСКА (%)

СЛАЙД 5

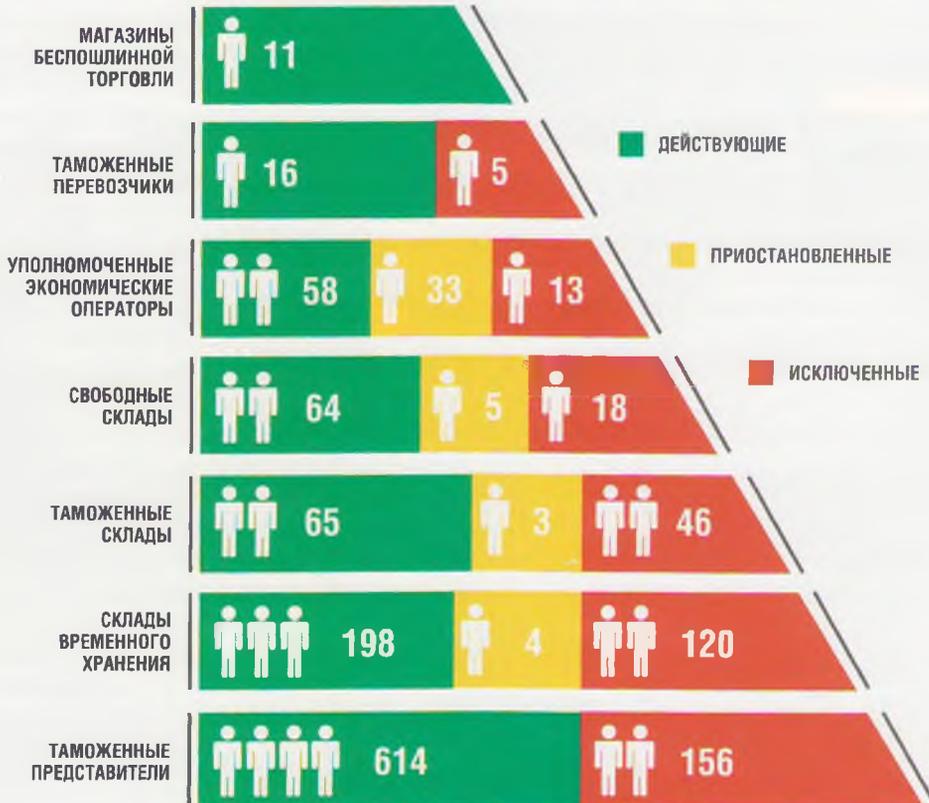
ТОВАРНАЯ СТРУКТУРА ТАМОЖЕННОГО РЕЕСТРА
ОБЪЕКТЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ (%)

Декларации на товары приостановленные с признаками нарушения прав ОИС

КОЛИЧЕСТВО ЛИЦ ОСУЩЕСТВЛЯЮЩИХ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В СФЕРЕ ТАМОЖЕННОГО ДЕЛА И УПОЛНОМОЧЕННЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОПЕРАТОРЫ ЗА 9 МЕСЯЦЕВ 2014 ГОДА

СЛАЙД 6

Слайд 1**Общее количество деклараций на товары за период январь – сентябрь 2014 года в разрезе экспорта и импорта**

За 9 месяцев 2014 года было оформлено 297,9 тыс. ДТ из них импорт – 239,1 (80,2%), экспорт – 58,7 (19,8%).

В целях реализации поставленной задачи, Комитетом государственных доходов (далее – Комитет) начата работа по мониторингу времени ТОТ и таможенных формальностей (схема прилагается).

В целом с начала осуществления мониторинга по ТОТ с июня т. г. до сентября наблюдается динамика значительного сокращения времени ТОТ.

Так, если в январе 2014 г. среднее время продолжительности ТОТ по процедуре импорта по Республике составляло 8:05 ч., то в сентябре т. г. это время составило 3:20 ч., по процедуре экспорта в начале года среднее время составляло 2:08 ч., в сентябре составило 1:10 ч.

Слайд 2**Доля деклараций на товары, выпущенные «день в день».**

Из выпущенных 297,9 тыс. ДТ с учетом рекомендаций системы управления рисками по 48,4 тыс. ДТ (9 мес. 2013 года – 64,5 тыс. ДТ) проведен таможенный досмотр, что составило 14,9% от общего количества выпущенных ДТ.

Слайды 3 и 4**Продолжительность ТОТ**

За 9 месяцев 2014 года «Продолжительность ТОТ без учета нерабочего времени» по республике составила: импорт – 5:52 часа, экспорт – 1:34 часа.

Доля «Продолжительности ТОТ» в сентябре месяце по времени оформления ДТ в таможенной процедуре импорта выглядит следующим образом:

- до 1 часа – 40%,
- с 1 до 2 час. – 20%,
- с 2 до 3 час. – 12%,
- с 3 до 4 час. – 7%,
- с 4–8 час. – 11%,
- с 8 до 24 час. – 7%,
- и свыше 24 час. – 3%.

Наиболее хорошие показатели по «Продолжительности ТОТ за вычетом нерабочего времени» в сентябре 2014 года отмечаются по следующим ДТК:

по импорту ДТК по СКО – 1:46 час.;

по экспорту ДТК по Павлодарской области – 0:07 час.

В целом с начала осуществления мониторинга по ТОТ с июня т. г. до сентября наблюдается динамика значительного сокращения времени ТОТ. Так, если в июне 2014 года время ТОТ составляло до 8 часов – 67,3% от общего количества ДТ и свыше 8 часов – 32,7% от общего количества ДТ, то за сентябрь данный показатель составил до 8 часов – 90% и свыше 8 часов – 10% соответственно.

Слайд 5**Принятие мер по защите прав на объекты интеллектуальной собственности**

По состоянию на 01.10.2014 г. в Таможенный реестр объектов интеллектуальной собственности включено 316 товарных знаков.

Основные виды товаров, включенные в таможенный реестр объектов интеллектуальной собственности:

одежда, обувь, спиртные напитки, кондитерские изделия, косметические и туалетные средства, медицинские препараты, запасные части на автомобили, сигнализация для автомобилей, гербициды и фунгициды, радиотехническое оборудование, электротовары, сотовые телефоны, часы, ювелирные и драгоценные изделия и др.

На основании Таможенного реестра за 9 месяцев 2014 года территориальными таможенными органами приостановлен выпуск товаров по 395 декларациям на товары с признаками нарушения прав интеллектуальной собственности на общую стоимость 29,7 долл. США.

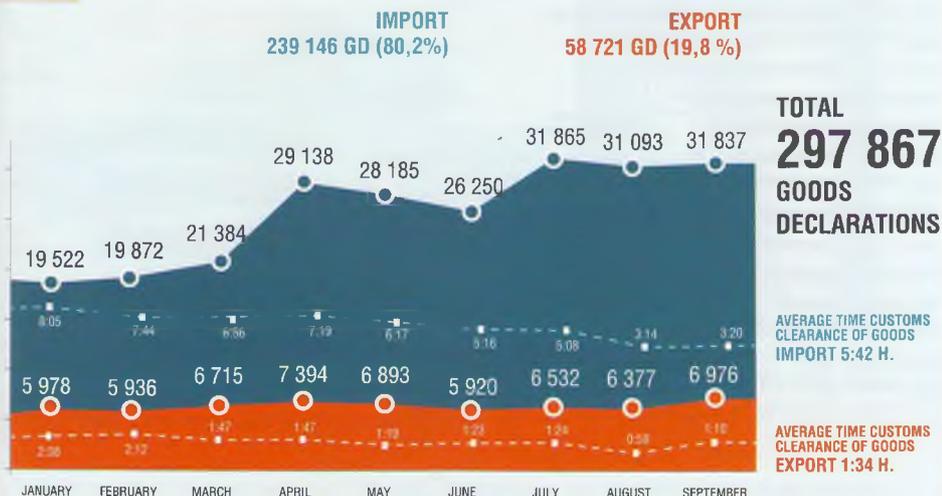
Слайд 6**Ведение реестров лиц, подконтрольных в сфере таможенного дела**

За 9 месяцев 2014 года на территории Казахстана осуществляли свою деятельность 491 компания – таможенных представителей, 17 таможенных перевозчиков, 208 складов временного хранения, 68 таможенных складов, 11 магазинов беспошлинной торговли и 69 свободных складов. За аналогичный период 2013 года действующих таможенных представителей было 620, таможенных перевозчиков – 15, складов временного хранения – 198, таможенных складов – 65, магазинов беспошлинной торговли – 11 и свободных складов – 65.

Organization of customs control

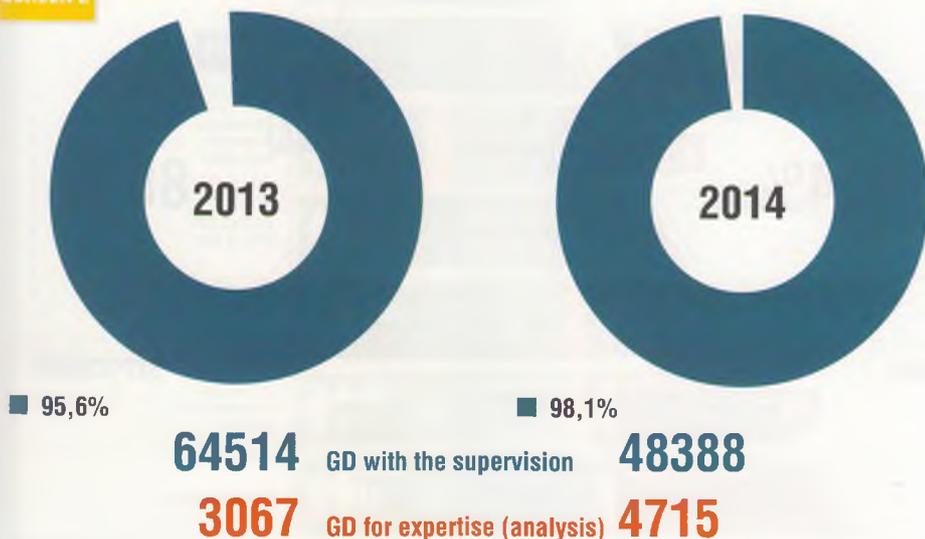
THE TOTAL AMOUNT OF GOODS DECLARATIONS FOR THE PERIOD JANUARY – SEPTEMBER 2014 IN TERMS OF EXPORT AND IMPORT

SCREEN 1

SHARE OF GOODS DECLARATION FLOATED «TO A DAY»

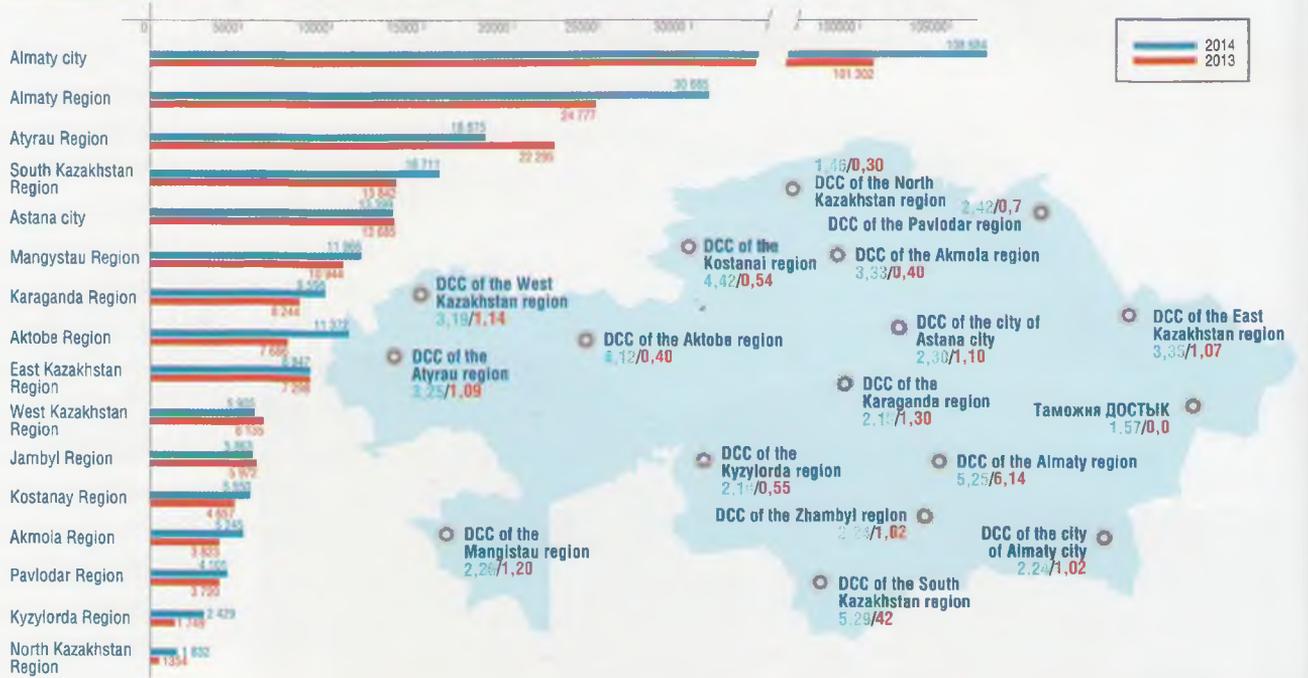
SCREEN 2

THE NUMBER OF GOODS DECLARATIONS OF IMPORT AND AVERAGE DURATION OF CUSTOMS CLEARANCE OF GOODS FOR THE PERIOD JANUARY – SEPTEMBER 2014 IN TERMS OF REGIONS

SCREEN 3

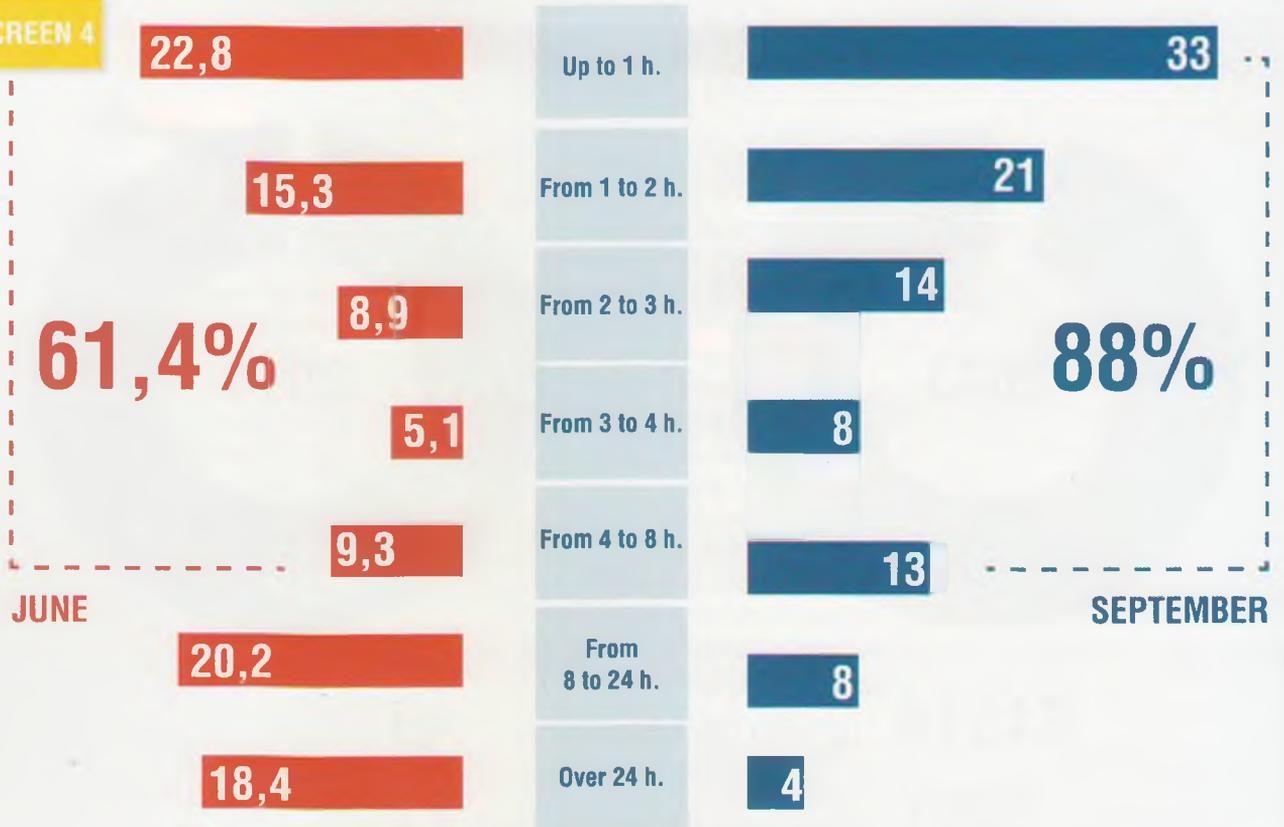
Goods declarations of imports for period January – September 2013-2014, pcs.

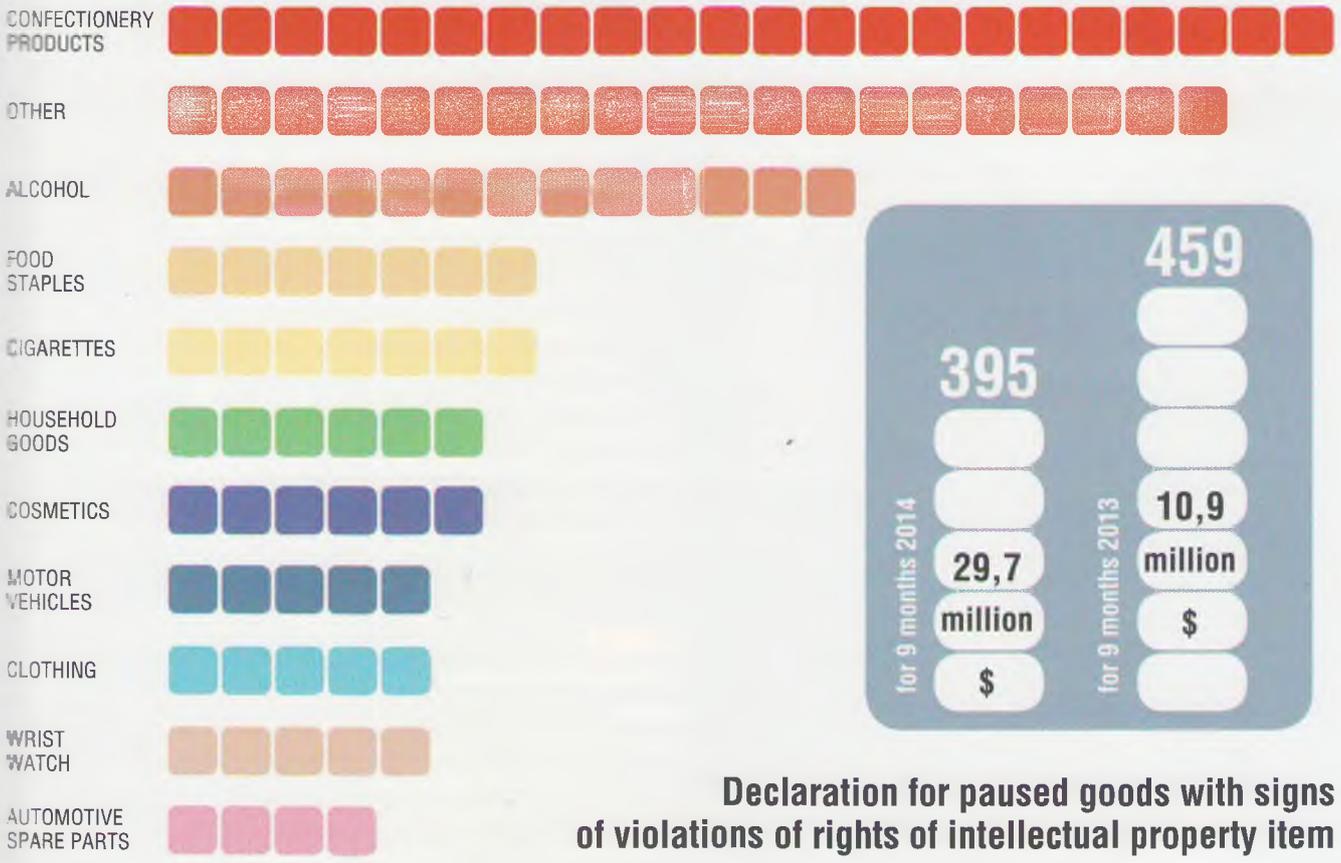
AVERAGE TIME OF CCG (CUSTOMS CLEARANCE OF GOODS) IMPORT – 3:20 H.
 AVERAGE TIME OF CCG (CUSTOMS CLEARANCE OF GOODS) EXPORT – 1:10 H.

ANALYSIS OF GOODS DECLARATION OF IMPORTS BY TIMES OF RELEASE (%)

SCREEN 4

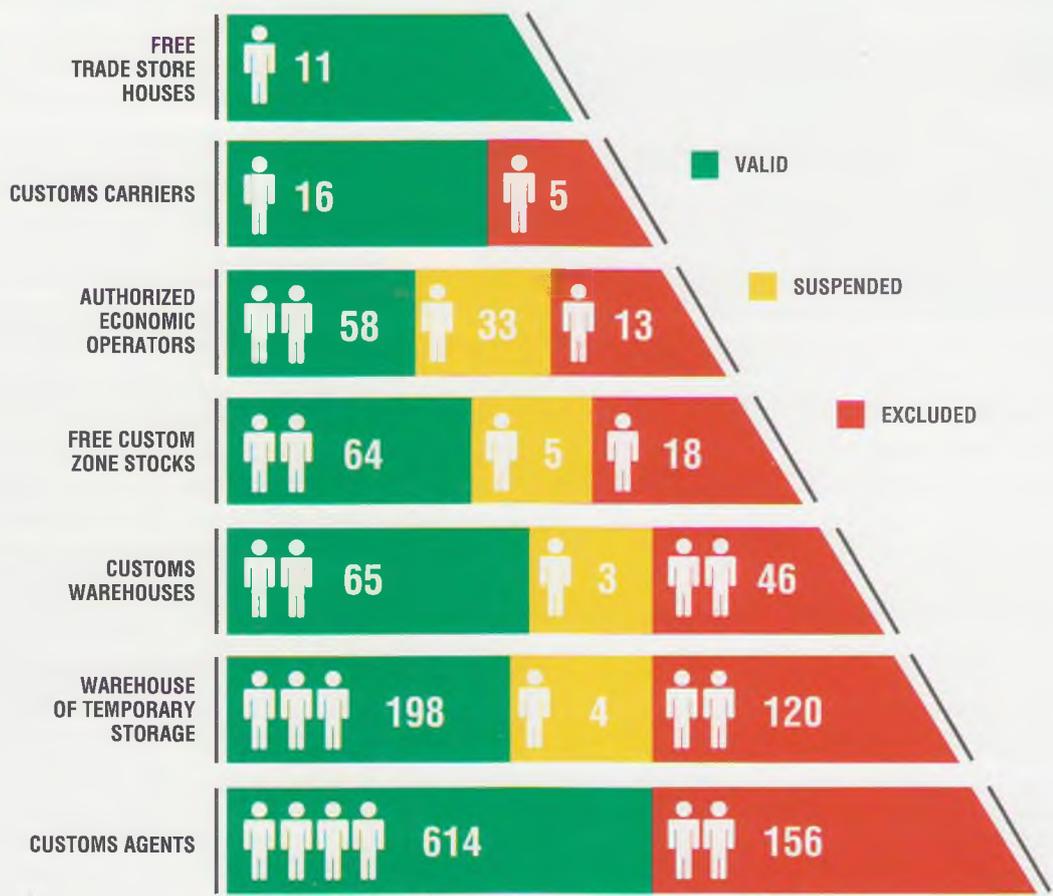

COMMODITY PATTERN OF CUSTOMS INTELLECTUAL PROPERTY REGISTRY (%)

Declaration for paused goods with signs of violations of rights of intellectual property item

THE NUMBER OF PERSONS WHO CONDUCT BUSINESS IN THE SPHERE OF CUSTOMS AFFAIRS AND AUTHORIZED ECONOMIC OPERATORS FOR 9 MONTHS 2014

Screen 1

Total quantity of goods declarations from January to September 2014 from a perspective of export and import.

During 9 months of 2014 297.9 thousands of GD have been issued. 239.1 (80.2%) out of them are the import, 58.7 (19.8%) out of them are the export.

For the purposes of the problem to solve, the State Revenue Committee (hereinafter the Committee) has started work for monitoring of CR (Customs registration) time and customs formalities (diagram is enclosed).

Generally, since the start of CR monitoring from June c. y. until September c. y. a significant reduction was being observed in the CR time.

Thus, in January 2014 the average time of CR on import procedures in the Republic has come up to 8:05h., in September of this year this time has been 3:20h., on the export procedure at the beginning of the year the average time has come up to 2:08h, in September it has been 1:10h.

Screen 2

Ratio of goods declarations issued to the day.

Customs clearance of 48.4 thousand GD (9 months of 2013 - 64.5 thousand GD) out of issued 297.9 thousand GD was conducted taking into account recommendations of risk management system, which amounted to 14.9% of the total issued GD.

Screens 3 and 4

Duration of CR

During 9 months of 2014, "Duration of CR excluding non-working time" in the republic amounted to: Import - 5:52 hours, Export - 1:34 hours.

Ratio of "Duration of CR" in September by time of GD processing in customs import procedure is as follows:

- up to 1 hour - 40%
- from 1 to 2 hours - 20%
- from 2 to 3 hours - 12%
- from 3 to 4 hours - 7%
- from 4 to 8 hours - 11%
- from 8 to 24 hour - 7%
- and more than 24 hours - 3%.

Most good performance on "Duration of CR excluding non-working time" in September 2014 observed in the following CRDs:

For import CRD in North Kazakhstan oblast - 1:46 hour;

For export CRD in Pavlodar oblast - 0:07 hour.

Generally, since the start of CR monitoring from June until September of this year a significant reduction observed in the CR time. Thus, in June 2014 time of CR came up to 8 hours in 67,3 % of the total time of GD and over 8 hours in 32,7% of the total time of GD, in September this indicator was 8 hours in 90% and over 8 hours in 10% respectively.

Screen 5

Taking action to protect the rights of intellectual property.

As of 01.10.2014, the Customs Register of Intellectual Property includes 316 trademarks.

Main types of products included in the Customs Register of Intellectual Property are: clothing, footwear, alcoholic beverages, confection, cosmetic and toiletry preparations, medicines, spare parts for cars, car signal sound, herbicides and fungicides, radio equipment, electric products, cell phones, watches, jewelry and others.

For 9 months of 2014 the territorial customs authorities suspended output of goods by 395 Good declarations with signs of intellectual property infringement for the total cost of \$ 29,7US on the basis of the customs register.

Screen 6

Maintaining of records of persons under control in the customs affairs

During 9 months of 2014 on the territory of Kazakhstan 491 customs agents, 17 customs carriers, 208 temporary storage warehouses, 68 customs warehouses, 11 duty-free shops and 69 free warehouses have been operating. For the same period in 2013 620 customs agents, 15 customs carriers, 198 temporary storage warehouses, 65 customs warehouses, 11 duty free shops and 65 free warehouses have been operating.

2014 жылдың 31 наурызында «Қолжетімді тұрғын үй-2020» бағдарламасына бірқатар өзгеріс енгізілді. Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі желісі бойынша бағдарламаның қалай жүзеге асырылып жатқаны, енді кімдердің оған қатысушысы бола алатыны жайында Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі басқарма төрағасының орынбасары Ербол Шырақбайұлы Қарашүкеев әңгімелеп берді.

«Қолжетімді тұрғын үй-2020». Жаңа сандар, жаңа ережелер

Корр: Ербол Шырақбайұлы, ең алдымен әңгімемізді бағдарламаның қалай жүзеге асып жатқанынан бастайық. Банк есебінде «Қолжетімді тұрғын үй» бағдарламасы бойынша таңқаларлық дерек айтылды. Бағдарламаны іске қосқан кезден бастап МИЛЛИОН шаршы метрге жуық тұрғын үй құрылысын салуға қол қойылыпты. Бұл ұланғайыр тұрғын үй ауданы емес пе... Бұл сан шындыққа сай келе ме?

Е. Қарашүкеев: Иә, қазір бұдан әлдеқайда көбірек. 2014 жылдың 1 қыркүйегіндегі мәлімет бойынша, Банк пен жергілікті атқару органдары ауданы бір жарым миллион шаршы метр болатын тұрғын үй салу келісіміне қол қойды. Дәлірек айтқанда, 1 миллион 460 мың шаршы метр. Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі «Қолжетімді тұрғын үй - 2020» бағдарламасының екі бағыты бойынша жұмыс істейді. Олар – «Халықтың

барлық санатына арналған тұрғын үй» және «Жас отбасыға арналған тұрғын үй» бағыттары.

«Халықтың барлық санатына арналған тұрғын үй» бағыты бойынша жалпы ауданы 1 миллион 104 мың шаршы метр болатын құрылыс салуға ынтымақтастық туралы келісім жасалды. Осының 608,2 мың шаршы метрі, яғни 9455 пәтері салынып бітті. Жыл аяғына дейін жалпы ауданы 973,5

мың шаршы метр болатын 15 528 пәтердің құрылысы аяқталмақ.

Бұдан бөлек, «Жас отбасыға арналған тұрғын үй» бағыты бойынша жалпы ауданы 356, 268 мың шаршы метр болатын тұрғын үйдің құрылысы туралы келісімге қол қойылды. Соның ішінде жалпы аумағы 162,4 мың шаршы метр болатын 2 910 пәтердің құрылысы аяқталды. Жыл соңына қарай жас отбасылар үшін жалпы ауданы 285,5 мың шаршы метр болатын 5 060 пәтер салынатын болады.

Корр: Көп қазақстандықтар үшін маңызды мәселе – Бағдарламаға үкімет енгізген өзгеріс. Бұл қандай өзгеріс және азаматтарға қалай әсер етпек?

Е. Қарашүкеев: Естеріңізге сала кетейін, «Қолжетімді тұрғын үй» бағдарламасындағы «Тұрғын үй құрылыс жинақ банкінің» рөлі – қаржы операторының рөлі. Шешім қабылдайтын – банк емес, біз – тек қана орындаушымыз. Бағдарламаға енгізілген өзгерістерге сәйкес, қатысушылар үш топқа бөлінеді. Бірінші топ – жергілікті атқару органдарында үйдің кезегінде тұрғандар. Олар – жетім балалар, халықтың әлеуметтік тұрғыдан аз қамтамасыз етілген бөлігі, мемлекеттік қызметкерлер және бюджет қызметкерлері. Екіншісі – азаматтардың барлық санаты. Үшінші топ – жас отбасылар.

Өзгерістің мәнісі мынада: енді жергілікті атқару органдарында үйдің кезегінде тұрғандар бағдарламаның «Халықтың барлық санатына арналған тұрғын үй» бағытына қатысуға мүмкіндік алды. Оларға пәтерлердің 50%-ы сатылады, осы бағыт бойынша қалған пәтерлердің 50%-ы бұрынғыдай барша азаматтарға сатылады. Сатып алушылар тізімін жергілікті атқару органдарында үйдің кезегінде тұрғандардың ішінен тікелей әкімдік жасайды. «Жас отбасыға арналған тұрғын үй» бағыты бойынша да үміткерлер тізімін жасайтын – солар. Ал «Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі» пәтер сатып алуға берілген заемды өтеуге үміткерлер табысының жеткіліктілігін, яғни, төлем қабілеттілігін тексереді.

«Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі» «Халықтың барлық санатына арналған тұрғын үй» бағыты бойынша қалған пәтерлердің 50%-ына бұрынғыдай салымшылардың ішінен сатып алушылар пулын құрады. Белгілі бір құрылыс

нысаны бойынша сатып алушылар пулына қатысуға өтініш қабылдау туралы жарнама жарияланғаннан кейін, біз баллды есептеп, төлем қабілеттілігін тексереміз. Соның қорытындысы бойынша және жарияланған мерзім ішімде өтініш қабылдап, салымшыларды сатып алушылар пулына қосамыз. Құрылыс толық аяқталған соң ғана сатылады.

Корр: Бағдарламаға қатысушыларға және қатысуға бекінгендерге қатысты талаптар өзгерді ме?

Е. Қарашүкеев: Иә, өзгерді. Бұрын қолданылып келген талаптардан біршама өзгешелігі – қазір барлық бағыттар бойынша Бағдарламаға қатысушыларға қойылатын талаптар бірізге түсірілді. Өзгеріске дейін тұрғын үйі, тиісті мәртебесі болса да, болмаса да, «Қолжетімді тұрғын үй - 2020» бағдарламасының «Халықтың барлық санатына арналған тұрғын үй» бағыты бойынша кез келген азаматтың пәтер алуға мүмкіндігі бар еді. Қазір соңғы бес жылда тұрғын үйінің болмағанын растауы қажет. Ал Астана мен Алматы қаласы бойынша соңғы екі жылда тіркеуде тұруы тиіс.

Корр: Қазақстандық банктердің барлығында да кредитті, депозитті, тіпті, барлық операцияларды рәсімдеу кезінде комиссиялық алымға қомақты қаржы кетеді. Ал клиенттерге салынатын осы қаржылық жүктеме түрі ҚТҚЖБ-да қалай?

Е. Қарашүкеев: 2013 жылдың 11 қазанында кеңейтілген Үкімет отырысында Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев тұрғын үй құрылыс жинақ жүйесіне азаматтардың белсенді қатысуы үшін қаржылық талаптарды жеңілдету шараларын қабылдауды тапсырды. Бұл тапсырманы орындау үшін Банк қолданыстағы комиссияларды толықтай қайта қарастырып шықты.

ҚТҚЖБ пулға қатысуға өтініш беруге ұсталынатын комиссияны алып тастады. Қызмет көрсетуге қатысты бірқатар комиссия да қысқартылып, тегін болды. Жалпы, осы шаралардың арқасында біз қаржылық жүктемені 30%-ға төмендеттік. Клиенттерге тартымды талаптар ұсыну мақсатымен Банк жеке операциялық шығындарды клиенттерге артпай, өз мойнына алды. Бұдан бөлек, қазір электронды түрде өтінім беруге немесе банк агентін өзіне қолайлы кезде үйіне

не жұмысына шақыруға болады. Банкте қызмет көрсету рәсімдерін онтайландыру және сервис деңгейін көтеруге қатысты бүтін бір кешенді шаралар жасалды. Бұл бағыттағы жұмыс жалғасып та жатыр.

Е. Қарашүкеев: Жұртшылық үшін тағы да бір езекті тақырыпқа тоқтала кетейік. Соңғы кездері Қазақстанда ипотека бойынша пайыздық мелшерлеме күрт өсіп, банктердің талаптары қатаңдана түсті. Ал Тұрғын үй құрылыс жинақ банкідегі ахуал қандай?

Е. Қарашүкеев: Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі – арнайы банк. Кәдімгі ипотекаға қарағанда біздегі қаржыландыру жүйесінің едәуір өзгешелігі бар. Екеуі бір мәселені шешкенімен, ипотекамен салыстырғанда бұл жүйеде анағұрлым аз төлейді. Санай білетіндер бізге клиент болуға асығады. Табысы орташа адамдар үшін біздің банк – жақсы тұрғын үйге ие болудың жалғыз қолжетімді мүмкіндігі.

Бұл тек қана мемлекеттік бағдарламаларға ғана тиесілі нәрсе емес. Мемлекеттік бағдарламалар бойынша, біз заемдардың 35%-ын береміз. Ал бұдан 2 есеге дерлік көп заемдарды, яғни 65%-ын қарапайым талаптармен тұрғын үй сатып алуға, үй салуға өз клиенттеріміз алады.

Естуіңіз бар шығар, еліміздегі тұрғын үй құрылыс жинақ жүйесі өзге елдердің табысты тәжірибесінен алынған. Тұрғын үй құрылыс жинақ банктерінің ерекшелігі – қаржы тұрақтылығының жоғары дәрежесі деп батыл айта аламын.

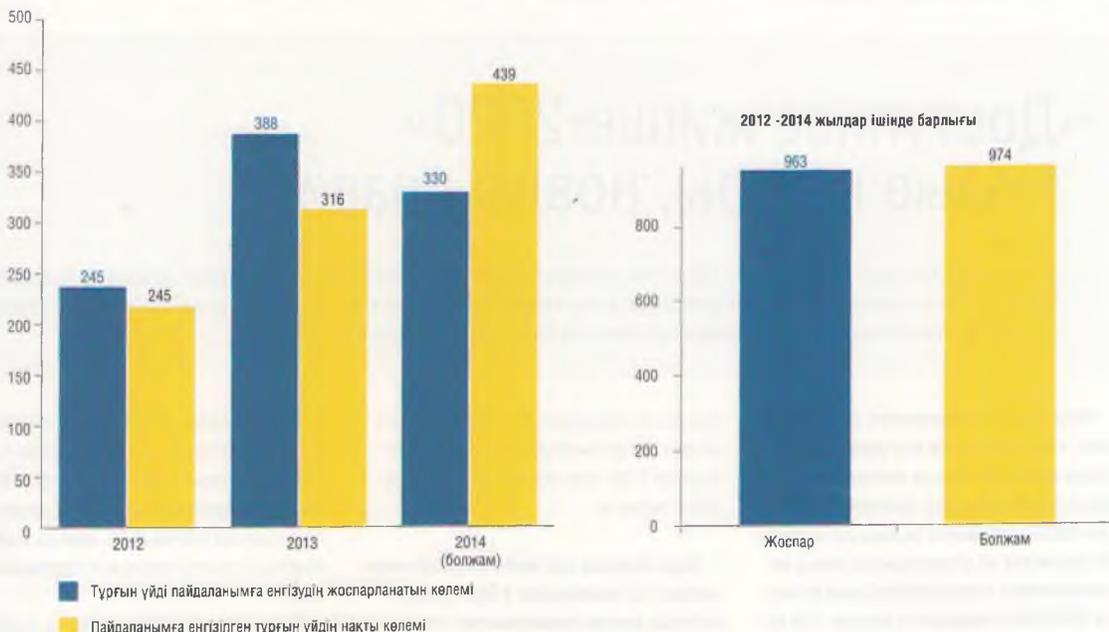
Тұрғын үй құрылыс жинақ банкі заемдарының мелшерлемесін көтерген жоқ. Жоспарлап та отырған жоқ. Клиенттеріміздің, депозиттік, кредиттік қоржынымыздың саны артып келеді. Қазақстандықтардың көбісі мұның ыңғайлы екенін түсініп, бізге бет бұрып жатыр. Тұрғын үй құрылыс жинақ жүйесінде біздің клиенттер үшін аса тартымды нәрсе – тұрғын үй заемдарын қандай талаптармен беретінімізді олар алдын ала біледі. Мөлшерлемені де біледі – бізде ол теңгелік жылдық 3,5 -5%. Соманы да біледі – тұрғын үй құрылыс жинағындағы жинақтауларына, тұтыну мүмкіндіктеріне қарай өздері анықтайды. Кредит беру мерзімін де клиенттердің өзі белгілейді – 25 жылға дейін.

Тарифтік бағдарлама бізде барлық клиент

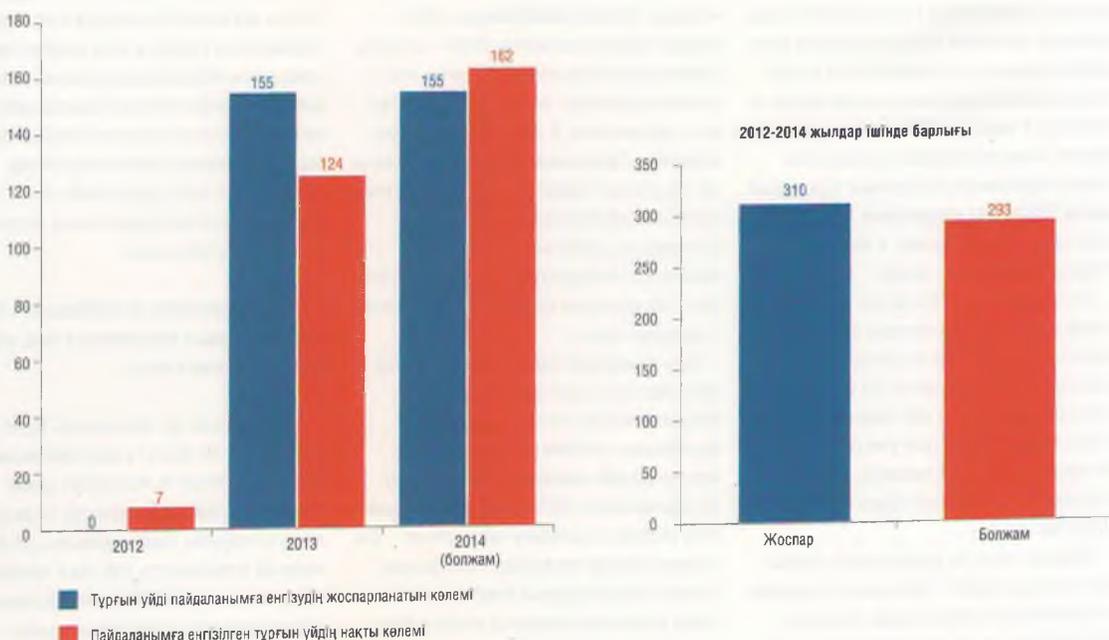
ҚТҰҚЖБ ЖЕЛІСІ БОЙЫНША «ҚОЛЖЕТИМДІ БАСПАНА-2020» БАҒДАРЛАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУ БАРЫСЫ ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

Құрылыстың жоспарлық және нақты (жасалған келісім-шарттарға сәйкес) көлемдері

«Халықтың барлық санаттары үшін тұрғын үй» бағыты бойынша (мың кв. м.)

«Жас отбасыларға арналған тұрғын үй» бағыты бойынша (мың кв. м.)

«ҚОЛЖЕТИМДІ БАСПАНА – 2020» БАҒДАРЛАМАСЫ

үшін бірдей. Тіпті, Банк қызметкерлеріне де ерекше жағдай жасалған емес.

Біз үшін клиенттердің сенімі – өте бағалы дүние. Бізге сенеді, біздің талаптарымыз жайлы таныстарына айтады. Егер ипотеканы жұртшылық «кіріптарлықпен» салыстырып жатса, ал Тұрғын үй құрылыс

жинақ банкінің тұрғын үй заемдары туралы мұндайды естімейсіз. Өз басым таныстарыма тұрғын үй заемдарын алу үшін тұрғын үй құрылыс жинақ туралы шарт жасауға кеңес беремін – әзірге шешім қабылдай алмағаныңыз маңызды емес, дәл нені ала алатыныңыз маңызды. Жылжымайтын

мүлік – ә дегеннен ала салатын нәрсе емес. Бізде қаржы жинақтауды бастай отырып, шешім қабылдауға мол уақытыңыз болады. Жинақтаумен бірге өз мүмкіндіктеріңізге деген сенім пайда болады. Салымшылар үшін зор мүмкіндіктердің бірі – «Қолжетімді тұрғын үй – 2020» бағдарламасына қатысу.

«Доступное жилье-2020» Новые цифры, новые правила

31 марта 2014 года в программу «Доступное жилье-2020» были внесены изменения. Как идет реализация программы по линии Жилстройсбербанка, и кто теперь может стать ее участником, расскажет заместитель председателя правления Жилстройсбербанка г-н Карашукеев Ербол Шырақпаевич.

Корр: Ербол Шырақпаевич, начнем с того, как реализуется программа. В отчете Банка озвучены весьма впечатляющие данные по программе «Доступное жилье-2020», с момента ее запуска подписано договоров на строительство жилья по направлению Жилстройсбербанка почти на МИЛЛИОН квадратных метров. Это гигантская площадь... Цифра соответствует реальности?

Е.Карашукеев: Да, более того, она гораздо больше. По данным на 1 сентября 2014 года, Банком и местными исполнительными органами подписано соглашений почти на полтора миллиона квадратных метров жилья. А точнее на 1 миллион 460 тысяч квадратных метров. Жилстройсбербанк работает по двум направлениям Программы «Доступное жилье-2020». Это направление «Жилье для всех категорий населения» и направление «Жилье для молодых семей».

По направлению «Жилье для всех категорий населения» соглашения о сотрудничестве по строительству подписаны на строительство 1 миллиона 104 тыс. кв. м. Из этого объема более 9 455 квартир на 608,2 тысяч квадратных метров уже построены. До конца года будет завершено строительство еще 15 258 квартир общей площадью 973,5 тыс. кв.м.

Помимо этого, по направлению «Жилье для молодых семей» подписаны соглашения о строительстве жилья общей площадью 356, 268 тыс. кв. м., из которых строительство 2 910 квартир общей площадью 162,4

тыс. кв. м. завершено. Мы ожидаем, что к концу года для молодых семей будет построено 5 060 квартир, общей площадью 285,5 тыс.кв.м.

Корр: Важные для многих казахстанцев вопрос - об изменениях в Программе, которые внесло правительство. Что это за изменения и как они отразятся на гражданах?

Е.Карашукеев: Хотелось бы напомнить, что роль «Жилстройсбербанка» в Программе «Доступное жилье-2020» - это роль финансового оператора. И понятно, что решения принимает не банк, проще говоря, мы – исполнители. В соответствии с изменениями в Программе, участники разделены на три группы. Первая группа - очередники местных исполнительных органов. Это дети-сироты, социально уязвимые слои населения, госслужащие и бюджетники. Вторая - все категории граждан. Третья группа – молодые семьи.

Суть изменений такова – теперь очередники местных исполнительных органов получили возможность участвовать в направлении программы «Жилье для всех категорий населения», где им будут реализовываться 50% квартир, остальные 50% квартир по данному направлению – как и ранее реализуются среди всех граждан. Список предполагаемых покупателей из числа очередников местных исполнительных органов будет предоставляться непосредственно акиматами. Через них также

будет продолжаться работа по составлению списка претендентов по направлению «Жилье для молодых семей». «Жилстройсбербанк» проверяет достаточность доходов претендентов обслуживать заем на выкуп квартиры, то есть проверяет платежеспособность.

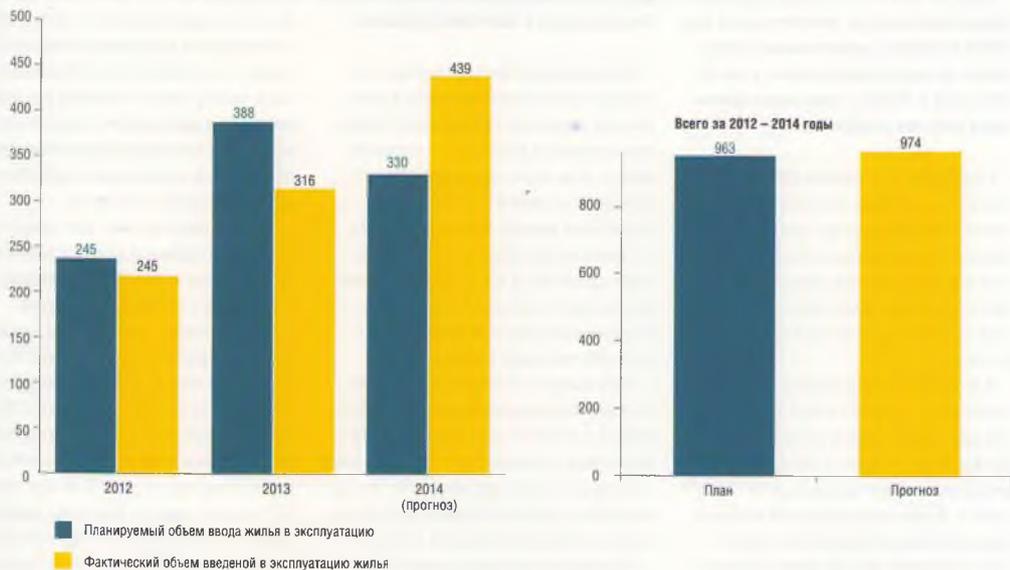
По оставшимся 50% квартир по направлению «Жилье для всех категорий населения» как и прежде «Жилстройсбербанк» формирует пулы покупателей из числа вкладчиков. То есть мы после объявления о приеме заявлений на участие в пуле покупателей на конкретном объекте строительства принимаем заявления в течение объявленного срока и по итогам подсчета баллов и проверки платежеспособности включаем вкладчиков в пулы покупателей. Выкуп осуществляется непосредственно после завершения строительства.

Корр: Изменились ли требования к самим участникам программы и тем, кто собирается ими стать?

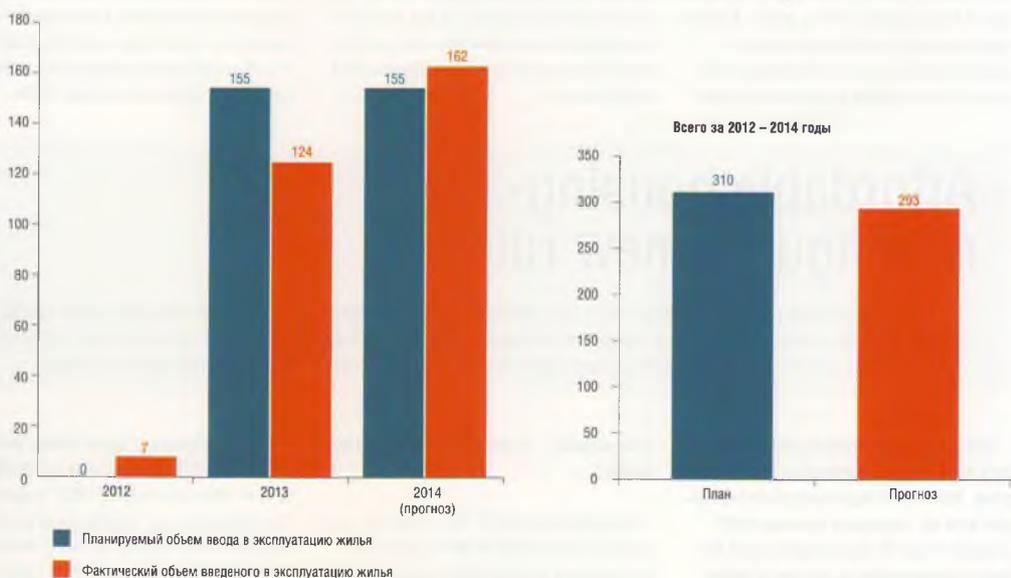
Е.Карашукеев: Да, изменились. Существенным отличием от ранее действовавших условий является то, что сейчас требования к участникам Программы по всем ее направлениям унифицированы. До изменений возможность участия в программе «Доступное жилье-2020» по направлению «Жилье для всех категорий населения» была практически у каждого гражданина, вне зависимости от наличия жилья и

Плановые и фактические (согласно заключенным соглашениям) объемы строительства

По направлению «Жилье для всех категорий населения» (тыс. кв. м.)

По направлению «Жилье для молодых семей» (тыс. кв. м.)

статуса. Теперь им необходимо подтвердить отсутствие жилья в течение последних 5-ти лет, а по городам Астана и Алматы – наличие регистрации в течение последних 2-х лет.

Корр: Во всех казахстанских банках при оформлении кредита, депозита, да по сути любой операции, внушительная сумма уходит на комиссионные сборы, а как обстоят дела в ЖССБК с этим видом финансовой нагрузки на клиентов?

Е.Карашукеев: 11 октября 2013 года на расширенном заседании Правительства Нурсултан Назарбаев поручил принять меры по упрощению финансовых условий для участия граждан в системе жилищных сбережений. Для исполнения данного поручения Банк полностью пересмотрел действующие комиссии.

В ЖССБК отменили комиссию за подачу заявления на участие в пуле и упразднили ряд комиссий за услуги, которые стали бесплатными. В общем, благодаря таким мерам мы снизили финансовую нагрузку на 30%. В целях предоставления наиболее привлекательных для клиентов условий Банк принимает на себя бремя собственных операционных расходов, не возлагая их на клиента. Кроме того, сейчас можно подать заявку в электронном виде или вызвать агента банка домой, либо на работу в любое удобное время. В банке был проведен целый комплекс мер по оптимизации процедур обслуживания и повышения уровня

сервиса. Впрочем, работа в этом направлении продолжается.

Корр: И еще одна актуальная для многих тема. Как известно, по ипотеке в последнее время в Казахстане процентные ставки выросли, условия банков стали жестче. Какая ситуация в Жил-стройсбербанке?

Е.Карашукеев: Жилстройсбербанк это прежде всего специализированный банк. Система нашего финансирования отличается от обычной ипотеки, хотя позволяет решить те же проблемы по улучшению жилищных условий и платить при этом значительно меньше, чем по ипотеке. Те, кто умеет считать деньги, становятся нашими клиентами, а для людей со средними доходами зачастую наш банк является единственной доступной возможностью улучшить жилищные условия.

И это касается не только госпрограмм. По госпрограммам мы выдаем около 35% займов, а почти в 2 раза больший объем наших займов – порядка 65% – получают наши клиенты для улучшения жилищных условий на обычных условиях: приобретение жилья на рынке, строительство дома и так далее.

Вы наверное слышали, что система жилстройсбережений в нашей стране во многом копирует успешный мировой опыт жилстройсбережений в других странах. Так вот, смело могу сказать, что для всех жилстройсбербанков отличительной чертой является самая высокая степень финансовой устойчивости.

Жилстройсбербанк не повышал ставки по своим займам и не планирует этого. У нас растет количество клиентов, депозитный и кредитный портфели. Всё больше и больше казахстанцев понимают, насколько это удобно и проходят к нам. наших клиентов привлекает в системе жилстройсбережений то, что они заранее знают, на каких условиях мы выдадим им жилищные займы: знают ставку – у нас она от 3,5 до 5% годовых в тенге, знают сумму – эту сумму они определяют сами в зависимости от возможностей накопления жилстройсбережений и своих потребностей. Сами клиенты выбирают и срок кредитования – до 25 лет.

Для всех клиентов у нас одинаковые тарифные программы и даже для работников Банка никогда не было особых условий.

И доверие клиентов для нас самая большая ценность. Нам доверяют, наши условия советуют своим знакомым. И если ипотека для многих вызывает ассоциации с «кабалой», то про жилищные займы Жилстройсбербанка такое не услышишь. Я сам с удовольствием всем знакомым советую заключать договоры о жилстройсбережениях, чтобы иметь право на получение жилищных займов – и не важно, что пока не решили, что именно сможете приобрести. Недвижимость – это не краткосрочная покупка и начиная накапливать у нас сбережения есть время принять решение, а с накоплениями приходит и уверенность в собственных возможностях. В том числе одной из возможностей для вкладчиков является участие в Программе «Доступное жильё-2020».

«Affordable housing-2020» new figures, new rules

The program “Affordable housing-2020” has been amended in 31 of March 2014 year. Mr. Karashukayev Yerbol Shyrakpayevich, Deputy Chairman of the Board of House Construction Savings Bank will report on how the program in the direction of House Construction Savings Bank is being implemented and who can take part in it now.

Correspondent: Yerbol Shyrakpayevich, let's start with implementation of a program. Bank report represents quite impressive data on “Affordable housing-2020” program; since its launch agreements for housing construction in the line of House Construction Savings Bank for almost a MILLION square meters have been signed. It is

a huge space... Is this figure consistent with reality?

Yerbol Shyrakpayevich: Yes, indeed it is much more. As of September 1, 2014 agreements for almost one and half million square meters of living area have been signed by the Bank and local executive organs. To be specific, for

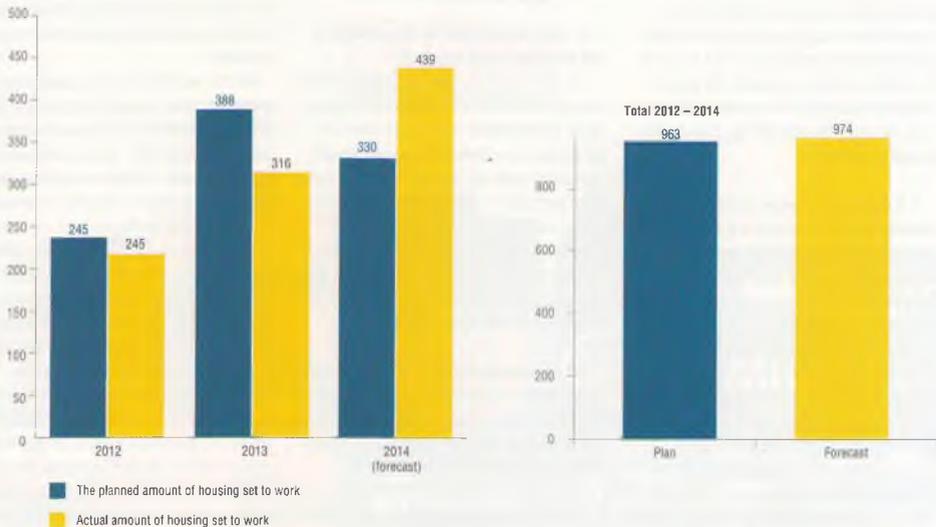
1 million 460 thousand square meters. House Construction Savings Bank works in two directions of “Affordable housing-2020” program. These directions are: “Housing for all population categories” and “Housing for young families”.

Agreements for construction of 1 million 104 thousand sq.m. in the direction of “Housing for all population categories” have been signed.

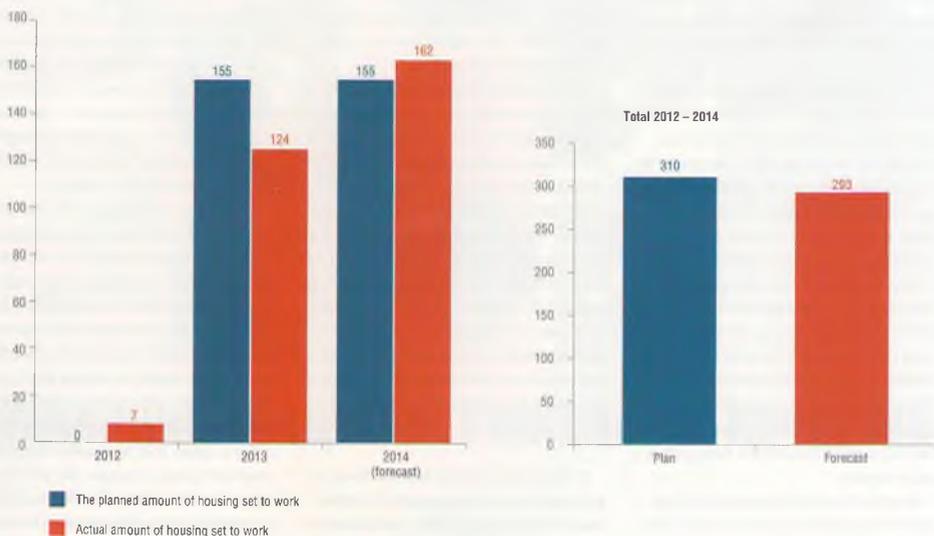
INFORMATION ON IMPLEMENTATION OF THE PROGRAM «AFFORDABLE HOUSING – 2020» ALONG THE LINES OF HCSBK

Planned and actual (according to the concluded agreements) amount of construction

In the line of «Housing for all population categories» (th. sq. m.)

In the line of «Housing for young families» (th. sq. m.)

PROGRAM «AFFORDABLE HOUSING – 2020»

More than 9 455 of apartments with a total area of 608,2 thousand square meters have been already built. By the end of the year construction of other 15 258 apartments with a total area of 973,5 thous. sq.m. will have been completed.

In addition, agreements in the direction of "Housing for young families" for housing construction with a total area of 356,268 thous. sq.m have been signed, construction of 2 910 apartments with a total area of 162,4 thous. sq. m. have been already completed. We expect 5 060 apartments with a total area of 285,5 thous. sq.m. for young families will have been built by the end of the year.

C: A question of changes in the Program made by the government is of great importance for most of Kazakhstan people. What these changes are and what impact will they have on the citizens?

Y.K: I would like to remind you that the role of "Housing Construction Savings Bank" in "Affordable housing - 2020" Program is the role of financial operator. And it is clear that it is not the bank who accepts a decision; in the simplest terms we are executors only. All the participants divided into three groups according to the changes in the Program. The first group consists of persons on the waiting lists of local executive bodies. These are orphaned children, vulnerable social groups, government employees and state workers. The second one includes all categories of citizens. The third group: young-families.

The essence of the changes is that now persons on the waiting list of local executive bodies are allowed to participate in the "Housing for all categories of the population" direction of the program where they will be sold 50% of the apartments, the remaining 50% of the apartments in this direction, as before, is sold among all citizens. A list of prospective buyers of the number of persons on the waiting list of local executive bodies will be provided by akimats directly. Work on drawing up the list of candidates in the direction of "Housing for young families" will also be continued through them. "Housing Construction Savings Bank" examines adequacy of income of applicants to service the loan for purchase of apartment, that is, checks paying capacity.

As before "Housing Construction Savings Bank" forms pools of buyers from the number of depositors for the rest 50% of apartments in the direction of "Housing for all categories

of the population". I.e. we submit applications within agreed-upon time limits and based on the results of scoring and test of solvency include depositors in pools of buyers after announcement of applications submission for contribution in the pool of buyers on a specified construction facility.

C.: Have requirements for the participants and candidates been changed?

Y.K.: Yes, they have. Essential difference from previous conditions is in having unified requirements in all directions for the participants of the Program now. Before change almost each citizen regardless of presence of house or status could participate in "Affordable housing-2020" program in the direction of "Housing for all population categories". Now they have to prove the absence of house for the last 5 years and in Astana and Almaty they have to prove the presence of registration for the last 2 years.

C: The impressive amount in every domestic banks when applying for a loan, deposit, but in fact in any operation, are spent on fees. And how things stand in HCSBK with this kind of financial burden for the customers?

Y.K: The President Nursultan Nazarbayev at the enlarged meeting of the Government at October 11, 2013, is instructed to take measures to simplify the financial conditions for citizens to participate in the system of housing savings. For the execution of this request, the Bank revised all of the existing commission.

After that, HCSBK canceled the fees for filing an application on participation and canceled a number of commissions for services that have become free of charge. In general, through such measures, we have reduced the financial burden by 30%.

In order to provide the most attractive conditions for customers The Bank takes on the burden of its own operating expenses, without placing them on the client. In addition, you can now submit your application electronically, or call an agent bank home or on the job at any time. The Bank has carried out a complex of measures for optimization of maintenance procedures and for improves service. However, work in this direction is continuing.

C: And another relevant topic for many. As you know, the mortgage recently in Kazakhstan increased interest rates, banks have become tougher conditions. What is the situation in HCSBK?

Y.K: House Construction Savings Bank is primarily a specialized bank. Our funding system is different from conventional mortgages, although can solve the same problems to improve living conditions and pay at the same time is much less than the mortgage. Those who can count money, become our customers, and for people with average incomes often our Bank is the only available opportunity to improve their housing conditions.

And this applies not only to government programs. For state programs we give about 35% of loans, and almost 2-fold greater volume of our loans - about 65% - get our customers to improve housing conditions for normal conditions: the acquisition of property in the market, building a house and so on.

You probably heard that the system of housing savings in our country largely copied a successful international experience of housing savings in other countries. So, I can safely say that for all Housing Savings Bank's the hallmark is the highest degree of financial stability.

House Construction Savings Bank did not raise interest rates on their loans and does not intend this. We have a growing number of customers, deposit and loan portfolios. More and more Kazakhs understand how it is comfortable and come to us. Our customers are attracted to the system of housing savings that they know in advance the conditions under which we will issue them housing loans: know the rate - we have it from 3.5 to 5% per annum in KZT know the amount - this amount they define themselves according to the accumulation of housing savings opportunities and their needs. The customers themselves choose and loan term - up to 25 years.

For all customers, we have the same tariff program and even for employees of the Bank have never been special conditions.

And the trust of customers for us the greatest value. People trust us and our conditions are recommend to their friends. And if the mortgage for many people is associated with the «bondage», the are not hear the same about housing loans of HCSBK. I am happy to advise for all my friends to enter into contracts on housing savings to be eligible for housing loans - and it does not matter that has not yet decided what can buy. Real Estate - it is not a short-term buying and starting from accumulate savings we have time to make a decision, and with the savings are comes confidence in their own ability. Including one of the possibilities for investors are take part in the program «Affordable Housing 2020.»

RAIMBEK
FMCG Division

Инновации Традиции Технологии Качество

Ақжанов Қ. Б., ҚР ҚМ Мемлекеттік қарыз алу
департаменті директоры

Қазақстан 2050

2014 жылы сыртқы капитал нарықтарында Қазақстан Республикасының еурооблигацияларын шығаруы

Қазақстан Республикасы қайтадан халықаралық қарыз нарықтарына шығып, көлемі 2,5 млрд. АҚШ доллары тарихи жаңа екі транштық 10 және 30 жылдық базалық бағдардың бағасын белгіледі.

Сыртқы мемлекеттік қарыздың төмен деңгейі мен қолайлы экономикалық жағдайдың аясында а.ж. 6 қазанында ҚР Үкіметі егеменді еурооблигациялар шығарылымын табысты жүзеге асырды. Еурооблигацияларды соңғы шығару 2000 жылы жүзеге асырылған болатын. Қазақстан сыртқы капитал нарықтарында болмаған 14 жылдан кейін бұл шығарылым нақты түрде «дебюттік» болып табылады.

Егеменді еурооблигациялардың дебюттік шығарылымының негізгі мақсаттары бюджет тапшылығын қаржыландыру, сондай-ақ қазақстандық корпоративтік эмитенттер үшін бағалық бағдарды (бэнч-маркты) белгілеу болған. Шығарылым андеррайтерлері HSBC, Citigroup және JP Morgan банктері болды.

Стратегиялық маңызды мәмілеге дейін Лондонда, Нью-Йоркта, Бостонда, Сан-Франциско мен Лос-Анджелесте Қаржы министрлігінің, ұлттық экономика мен ҚР Ұлттық банкінің өкілдері командасының 5 күндік роуд-шоуынан тұрған кең маркетингтік кампания жүрген. 70-тен астам маңызды институционалдық инвестормен 30-ға жуық кездесу өткізілді. Роуд-шоу кезінде инвесторлардың реакциясы толықтай жағымды болды. Бұл кездесулердің қорытындылары бойынша инвесторлардың елімізге деген қолайлы көзқарасы мен жүзеге асырылатын

реформаларға сенімділігін белгілеуге болады. Ұлыбританияда нарықты ашудан кейін ұзамай хабарландыру орналастырылды.

Шығарылым RegS/144 А форматы бойынша 2,5 млрд. АҚШ доллары сомасында жүзеге асырылды. Бұл ретте мұнайға бағалардың төмендеуі мен Ресейдің экономикалық өсімінің баяулауы ықпалына қарамастан, сұраныс-ұсыныстар көп есе асып түскен. Бастапқы бағалық диапазон небәрі бірнеше сағат ішінде 300-ден астам инвестордың қызығушылығын оятты, өтінімдер кітабы 11 млрд. АҚШ долларына жуықты құрады. Қазақстандық егеменді облигациялардың сиректігі төмен пайыздық мөлшерлемелер жағдайында кіріске ұмтылатын инвесторлар үшін оларды аса тартымды етті.

Орналастыру екі траншпен жүзеге асырылды: 2024 жылы өтеу мерзімі 1,5 млрд. АҚШ доллары сомасына 10 жылдық облигациялар және 2044 жылы өтеу мерзімі 1 млрд. АҚШ доллары сомасына 30 жылдық облигациялар. 10 жылдық облигациялар бойынша купон мөлшерлемесі 3,875% деңгейінде қалыптасты, 30 жылдық бойынша – 4,875% деңгейінде. Қазақстанның ең ұзақ мерзімді облигациялары 2000 жылы орналастырылған 7 жылдық болғанын айта кету қажет. 30 жылдық облигацияларды орналастырып, Қазақстан осындай мерзімдермен қағаздар шығарған, Бахрейнге, Колумбияға, ОАР, Индонезия мен Румынияға қосылды. Шығарылымға Moody's шкаласы бойынша Ваа2 және S&P пен Fitch шкаласы бойынша BBB+ инвестициялық рейтингі берілді.

Өтінімдер кітабының көлемі мен

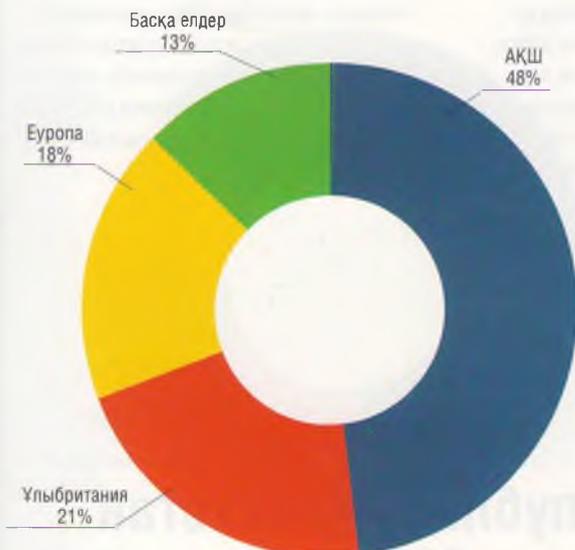
динамикасы Қазақстанға 10 жылдық облигациялар үшін MS+155 б.п. +/- 5 б.п. дейін және 30 жылдық транш үшін MS+205 б.п. +/- 5 б.п. бағалық диапазонды қайта қарауға мүмкіндік берді; қорытынды спред MS+150 б.п. (10 жыл) және MS+200 б.п. (30 жыл) құрады. Бұл көрсеткіштер өтеудің салыстыруға болатын мерзімімен ұқсас елдердің еурооблигацияларына қарағанда Қазақстанның еурооблигацияларын неғұрлым төмен деңгейлерге қояды. Әрбір транштың купоны 10 және 30 жылдық эмиссиялар үшін АҚШ долларымен немесе Еуромен шығарылатын, ТМД елдерінің ішінен ең төмені болып табылады.

Сарапшылық бағалаулар бойынша, бұл дебюттік шығарылым кезінде қалыптасқан купон мөлшерлемелері аса тиімді және елдің жалпы инвестициялық климатын оң сипаттаушы болып табылады. +50 б.п. мөлшерінде 10 жылдық және 30 жылдық арасындағы спред кредиттік рейтингтері ұқсас елдермен салыстырғанда неғұрлым тар болып табылады (Бразилия, Ресей, Мексика, Өзірбайжан, Түркия). Қазақстан дамушы нарықтардың көптеген басқа бәсекелесетін шығарылымдарының аясында табысты ерекшеленді және қайталама нарықтағы динамика қол жеткізілген бағаның жоғары деңгейін растайды. Инвесторлардың сенімі, оның ішінде, мықты макроэкономикалық көрсеткіштерге, мемлекеттік қарыздың төмен деңгейіне және тұрақты саяси жағдайға сүйенген.

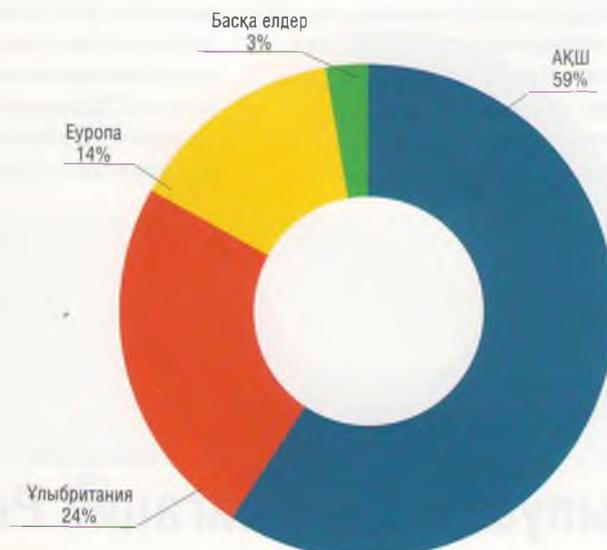
Өңірлік бөлуде инвесторлық база келесідей ұсынылған: АҚШ (48% – 10 жылдық қағаздар және 59% – 30 жылдық), Ұлыбритания (21% – 10 жылдық

ӨНІРЛІК БӨЛУ

10 жылдық еурооблигациялар

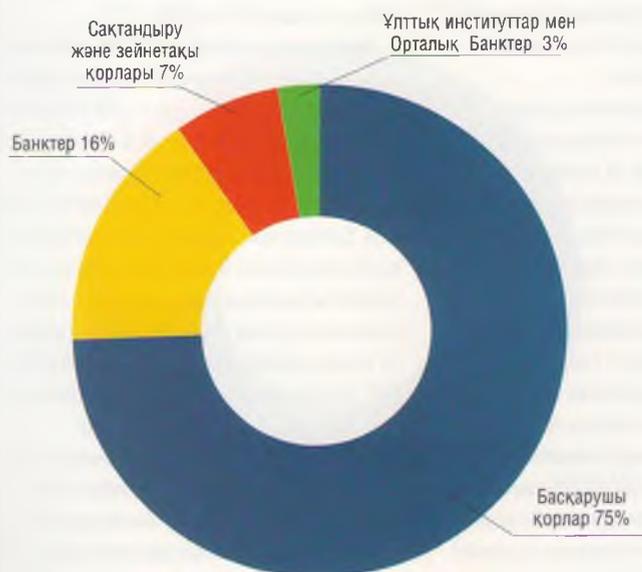

30 жылдық еурооблигациялар

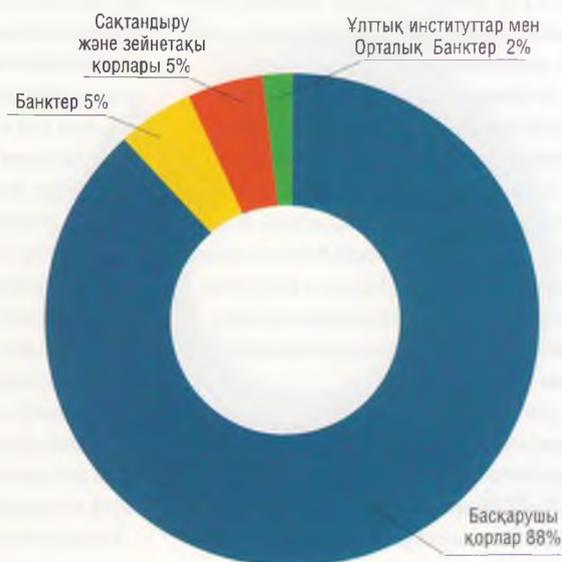

ИНВЕТОРЛАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ БОЙЫНША

10 жылдық еурооблигациялар

30 жылдық еурооблигациялар

және 24% – 30 жылдық), Еуропа (18% – 10 жылдық және 14% – 30 жылдық) және басқа өңірлер (13% – 10 жылдық және 3% – 30 жылдық). Инвесторлардың түрлері бойынша болды: Басқарушы қорлар (75% – 10 жылдық және 88% – 30 жылдық), Банктер (16% – 10 жылдық және 5% – 30 жылдық), Сактандыру және зейнетақы қорлары (7% – 10 жылдық және 5% – 30 жылдық), Ұлттық институттар мен

Орталық Банктер (2% – 10 жылдық және 30 жылдық).

Қазақстан еуро облигацияларының дебиюттік шығарылымы жаһандық стандартты орнатты және Аргентинаның қарыздық дағдарысына ұқсас жағдайларға кедергі жасау мақсатында өзiрленген. Халықаралық Капитал Нарықтары Қауымдастығы (ICMA) ұсынған жаңа ережелер бойынша еурооблигациялардың бірінші егеменді

шығарылуы болды. Қазақстан бірдей жағдайлар тетiгi мен қарызды қайта құрылымдауға қарсы іс- қимылдан тұратын, ICMA шарттарын қабылдады. Жаңа түзетулерді қабылдай отырып, Қазақстан халықаралық инвестициялық қоғамдастыққа оң қарым- қатынасын көрсетті.

Мәміле елді қайтадан халықаралық облигациялар нарықтарына оралтып және

квази- мемлекеттік және жеке эмитенттерді болашақ шығарулар үшін маңызды бағдар құрап, елдің қаржылық стратегиясындағы стратегиялық өзгеріс болды.

Егеменді еурооблигациялардың тар бағалық диапазоны елдің корпоративтік эмитенттерінің баға кесулерін тартылды. Көптеген инвесторлар үшін егеменді эмитент аналогы ретінде болған, «ҚазМұнайГаз» АҚ ағымдағы

облигациялары бойынша табыстылық қисығы егеменді облигацияларды орналастырудан кейін 15-25 б.п.-ға тарылды.

Егеменді облигацияларды шығару нәтижесінде ілгері экономикалық реформа жылдарын, мемлекеттік баланс тұрақтылығы мен экономиканы одан әрі әртараптандырудың басымдылығын дәл көрсететін, елімізге шетелдік инвестицияларды тартуға жағдай

жасайтын, қазақстандық эмитенттер үшін табыстылықтың ұзақ мерзімді қисығы (бенчмарк) белгіленді.

Қорытындылай отырып, Қазақстан экономикасы қарқынды дамып келе жатқан және қаржылық жағдайы тұрақты ел болып табылатынын кезекті рет көрсетіп, сыртқы капитал нарықтарында егеменді облигацияларды табысты орналастырғанын айта кету маңызды.

Акижанов К. Б., директор Департамента государственного заимствования МФ РК

Казахстан 2050

Выпуск еврооблигаций Республики Казахстан на внешних рынках капитала в 2014 году

Республика Казахстан установила цену исторически нового двухтраншевого 10-летнего и 30-летнего базового ориентира объемом 2,5 млрд. долларов США, вновь выйдя на международные долговые рынки.

На фоне низкого уровня внешнего государственного долга и благоприятной макроэкономической ситуации 6 октября т. г. Правительство РК успешно осуществило выпуск суверенных еврооблигаций. Последний выпуск еврооблигаций был осуществлен в 2000 году. После 14-летнего отсутствия Казахстана на внешних рынках капитала данный выпуск фактически является дебютным.

Основными целями дебютного выпуска суверенных еврооблигаций являлись финансирование дефицита бюджета, а также установление ценового ориентира (бенчмарка) для казахстанских корпоративных эмитентов. Андеррайтерами выпуска выступили банки HSBC, Citigroup и JP Morgan.

Стратегически важной сделке предшествовала широкая маркетинговая кампания, включившая 5-дневное роуд-шоу команды представителей министерств финансов и национальной экономики, Национального банка РК в Лондоне, Нью-Йорке, Бостоне, Сан-Франциско и Лос-Анджелесе. Было проведено около 30 встреч с более чем 70 ключевыми институциональными инвесторами. Реакция инвесторов во время роуд-шоу

была полностью позитивной. По итогам данных встреч можно отметить благоприятный настрой инвесторов к стране и доверие к осуществляемым реформам. Размещение было объявлено вскоре после открытия рынка в Великобритании.

Выпуск был осуществлен на сумму 2,5 млрд. долларов США по формату RegS/144 А. При этом, несмотря на снижение цен на нефть и влияние замедления экономического роста России, спрос многократно превысил предложение. Первичный ценовой диапазон быстро привлек интерес более 300 инвесторов всего за несколько часов, книга заявок составила около 11 млрд. долларов США. Редкость казахстанских суверенных облигаций сделала их весьма привлекательными для инвесторов, стремящихся к доходности в ситуации низких процентных ставок.

Размещение было осуществлено двумя траншами: 10-летние облигации на сумму 1,5 млрд. долларов США со сроком погашения в 2024 году и 30-летние облигации на сумму 1 млрд. долларов США со сроком погашения в 2044 году. Ставка купона по 10-летним облигациям сложилась на уровне 3,875%, по 30-летним – на уровне 4,875%. Следует отметить, что самые долгосрочные облигации Казахстана были 7-летними, размещены они в 2000 году. Разместив 30-летние облигации, Казахстан присоединился к Бахрейну, Колумбии, ЮАР, Индонезии и

Румынии, выпустившим бумаги с таким же сроком. Выпуску был присвоен инвестиционный рейтинг Baa2 по шкале Moody's, и BBB+ по шкале S&P и Fitch.

Объем и динамика книги заявок позволила Казахстану пересмотреть ценовой диапазон до MS+155 б. п. +/- 5 б. п. для 10-летних облигаций и MS+205 б. п. +/- 5 б. п. для 30-летнего транша; итоговый спред составил MS+150 б. п. (10 лет) и MS+200 б. п. (30 лет). Данные показатели ставят еврооблигации Казахстана на более узкие уровни, чем еврооблигации аналогичных стран с сопоставимым сроком погашения. Купон каждого транша является самым низким из стран СНГ, выпускаемых в долларах США или евро для 10-летних и 30-летних эмиссий.

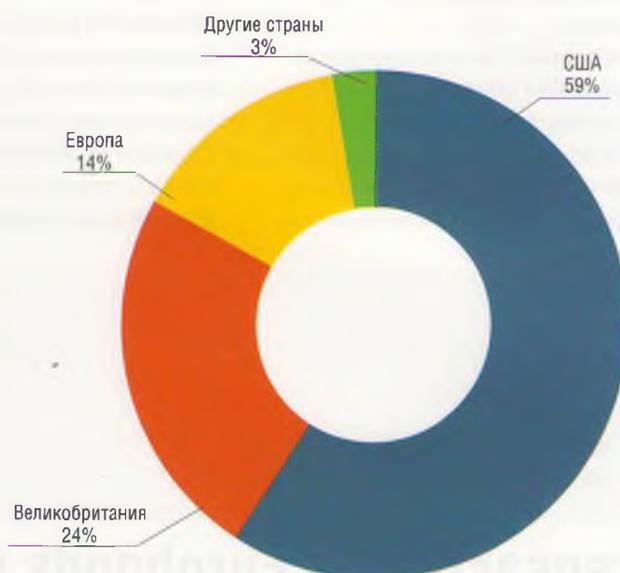
По экспертным оценкам, купонные ставки, сложившиеся при данном дебютном выпуске, являются весьма выгодными и положительно характеризующими общий инвестиционный климат страны. Спред между 10-летними и 30-летними в размере +50 б. п. является наиболее узким в сравнении со странами со сходными кредитными рейтингами (Бразилия, Россия, Мексика, Азербайджан, Турция). Казахстан успешно выделился на фоне многочисленных других конкурирующих выпусков развивающихся рынков, и динамика на вторичном рынке подтверждает высокий уровень достигнутой цены. Доверие инвесторов базировалось на

РЕГИОНАЛЬНОЕ РАСПРЕДЕЛЕНИЕ

10-летние еврооблигации

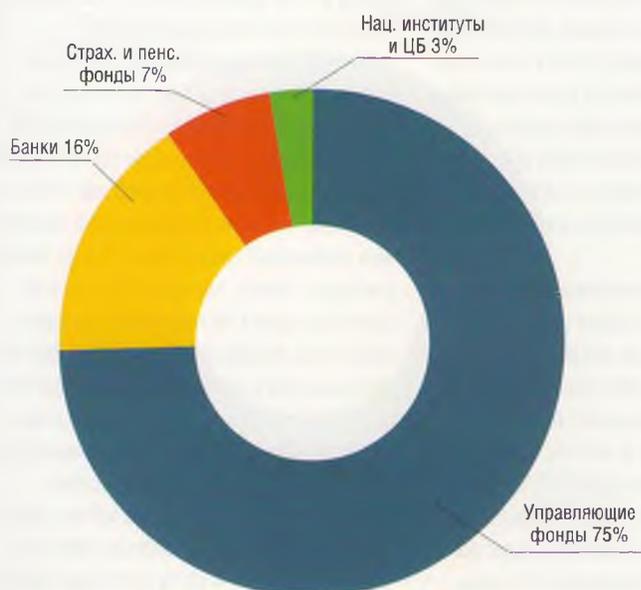

30-летние еврооблигации

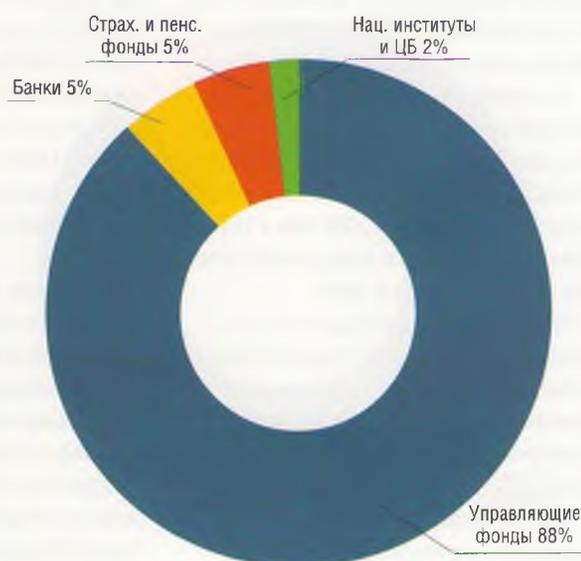

ПО ТИПУ ИНВЕСТОРОВ

10-летние еврооблигации

30-летние еврооблигации

сильных макроэкономических показателей, низком уровне госдолга и стабильной политической ситуации.

Инвесторская база в региональном распределении представлена следующим образом: США (48% – 10-летние бумаги и 59% – 30-летние), Великобритания (21% – 10-летние и 24% – 30-летние), Европа (18% – 10-летние и 14% – 30-летние) и др. регионы (13% – 10-летние и 3% – 30-летние). По типам инвесторов ключевыми были:

управляющие фонды (75% – 10-летние и 88% – 30-летние), банки (16% – 10-летние и 5% – 30-летние), страховые и пенсионные фонды (7% – 10-летние и 5% – 30-летние), Национальные институты и Центральные банки (2% – 10-летние и 30-летние).

Дебютный выпуск еврооблигаций Казахстана установил глобальный стандарт и стал первым суверенным выпуском еврооблигаций по новым положениям, рекомендованным Международной ассоциацией рынков

капитала (ISMA), которые были разработаны в целях предотвращения ситуаций, подобным долговому кризису Аргентины. Казахстан принял условия ISMA, которые включают механизм равных условий и противодействие реструктуризации долга. Приняв новые поправки, Казахстан показал положительное отношение к международному инвестиционному сообществу.

Сделка стала стратегическим сдвигом в финансовой стратегии страны, вновь вернув

страну на международные рынки облигаций и создав важный ориентир для будущих выпусков квазигосударственных и частных эмитентов.

Узкий ценовой диапазон суверенных еврооблигаций сузил котировки облигаций корпоративных эмитентов страны. Кривая доходности по текущим облигациям АО «КазМунайГаз», которое служило ориентиром для многих инвесторов как

аналог суверенного эмитента, сузилась на 15–25 б. п. после размещения суверенных облигаций.

В результате выпуска суверенных облигаций установлена долгосрочная кривая доходности (бенчмарк) для казахстанских эмитентов, точно отражающая годы прогрессивных экономических реформ, стабильность государственного баланса и приоритетность дальнейшей диверсификации

экономики, которая будет способствовать привлечению иностранных инвестиций в страну.

Подводя итоги, важно отметить, что Казахстан успешно разместил суверенные облигации на внешних рынках капитала, в очередной раз продемонстрировав, что является страной с динамично развивающейся экономикой и стабильным финансовым положением.

Akizhanov K.B., Head of the Department of public debt borrowing of the MF RK

Kazakhstan 2050

Transaction of Eurobonds of the Republic of Kazakhstan on foreign capital markets in 2014

The Republic of Kazakhstan has established the price for historically new two-tranche 10 and 30-year benchmarks of 2.5 billion US dollars, entering again the international debt markets.

Against low level of external public debt and favorable macroeconomic situation on October 6 this year the Government of RK has successfully issued sovereign Eurobonds. The last Eurobonds issue was implemented in 2000. After a 14-year absence of Kazakhstan in foreign capital markets this issuance is actually a “debut”.

The main objectives of the debut issue of sovereign Eurobonds are to finance the budget deficit, as well as establishing of price targets (benchmark) for Kazakh corporate issuers. Underwriters of the issue were banks HSBC, Citigroup and JP Morgan.

The strategically important transaction was preceded by extensive marketing campaign, including a 5-day roadshow of team of representatives of the ministries of Finance, National Economy and the National Bank of RK in London, New York, Boston, San Francisco and Los Angeles. About 30 meetings with more than 70 key institutional investors were held. Reaction of investors during the roadshow was completely positive. Based on the results of these meetings the favorable mood of investors towards the country and the confidence to the ongoing reforms may be noted. Floatation was announced shortly after the UK market opening.

The issue was made for the amount of 2.5

billion US dollars in RegS/144 A format. In this case, despite the drop in oil prices and the impact of economic slowdown in Russia, demand many times has overtaken supply. Primary price range quickly attracted the interest of more than 300 investors in just a few hours; order book amounted to about 11 billion US dollars. Rarity of Kazakh sovereign bonds made them very attractive for investors seeking profitability in a situation of low interest rates.

Floatation was accomplished in two tranches: 10-year bonds worth 1.5 billion US dollars maturing in 2024 and 30-year bonds worth 1 billion US dollars maturing in 2044. Coupon rate for 10-year bonds was at the level 3.875%, for 30-year bonds - at the level of 4.875%. Should be mentioned that the most long-term Kazakhstan bonds were those 7-year bonds floated in 2000. Floating 30-year bonds, Kazakhstan joined Bahrain, Colombia, RSA, Indonesia and Romania, who have issued papers with the same maturity. The issue was assigned Baa2 investment grade rating by the Moody's scale, and BBB + by the S & P and Fitch scale.

Volume and dynamics of the order book allowed Kazakhstan to revise the price range up to MS+155 b.p +/- 5 b.p. for 10-year bonds and MS+205 b.p. +/- 5 b.p. for the 30-year tranche; final spread run at MS+150 b.p. (10 years) and MS+200 b.p. (30 years). These figures put Kazakhstan Eurobonds at narrower levels than Eurobonds of similar countries with comparable

maturity. Coupon of each tranche is the lowest among the CIS countries issued in US dollars or euros for 10 and 30-year emissions.

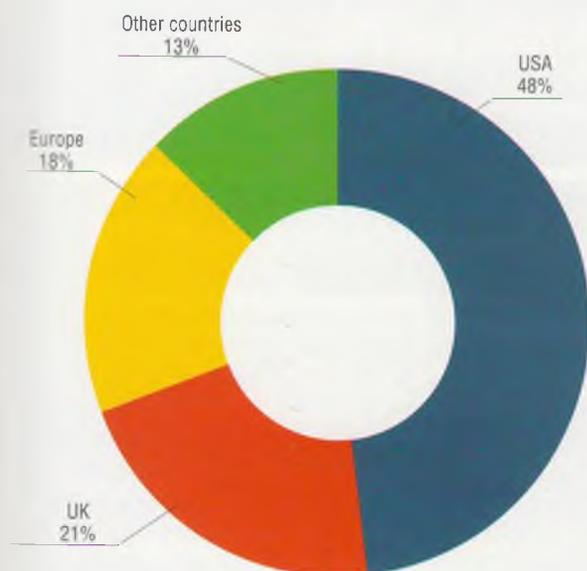
According to expert estimates, the coupon rates, established under this debut issue, are very profitable and positively characterizes the overall investment climate of the country. Spread between 10-year and 30-year at a rate of 50 b.p. is the most narrow in comparison with countries with similar credit ratings (Brazil, Russia, Mexico, Azerbaijan, Turkey). Kazakhstan successfully stands out against the many other competing issues of developing markets, and the dynamics of the secondary market confirms the high level of the reached price. Investor confidence was based, inter alia, on strong national measure, low public debt and a stable political situation.

Investor base by regions is as follows: United States (48% are 10-year bonds and 59% are 30-year ones), the UK (21% are 10-year bonds and 24% are 30-year ones), Europe (18% are 10-year bonds and 14% are 30-year ones), and other regions (13% are 10-year bonds and 3% are 30-year ones). By the types of investors key roles played: managed funds (75% are 10-year bonds and 88% are 30-year ones), banks (16% are 10-year bonds and 5% are 30-year ones), insurance and pension funds (7% are 10-year bonds and 5% are 30-year ones), and National Institutes and Central Banks (2% are 10-year and 30-year bonds).

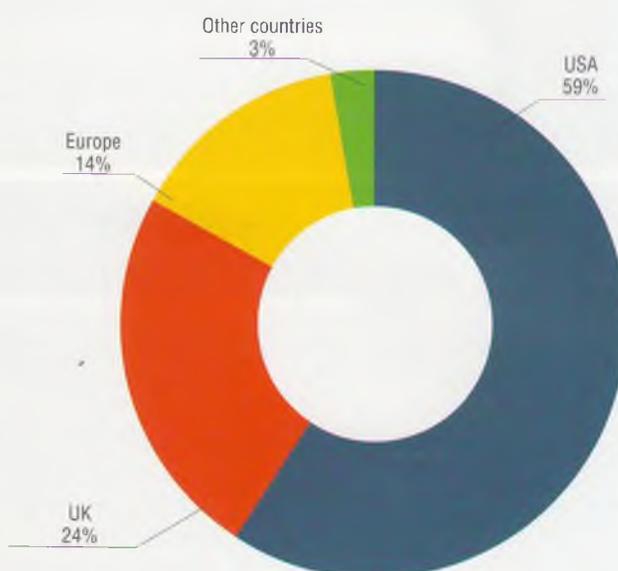
Debut issue of Kazakhstan's Eurobonds has

BY REGIONS

10-year Eurobonds

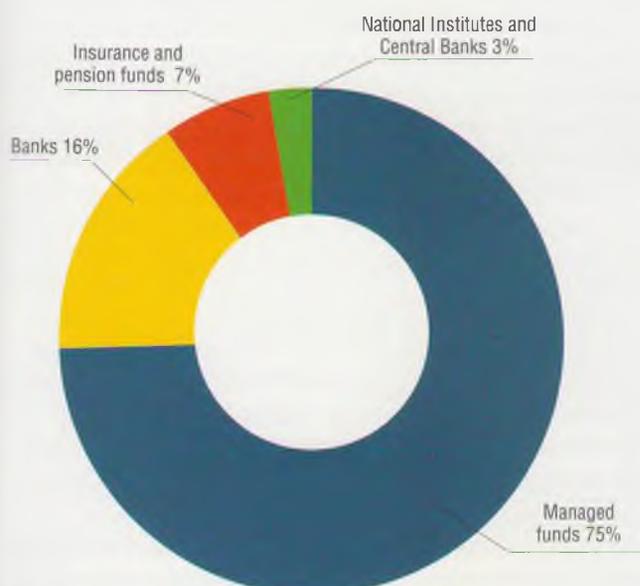

30-year Eurobonds

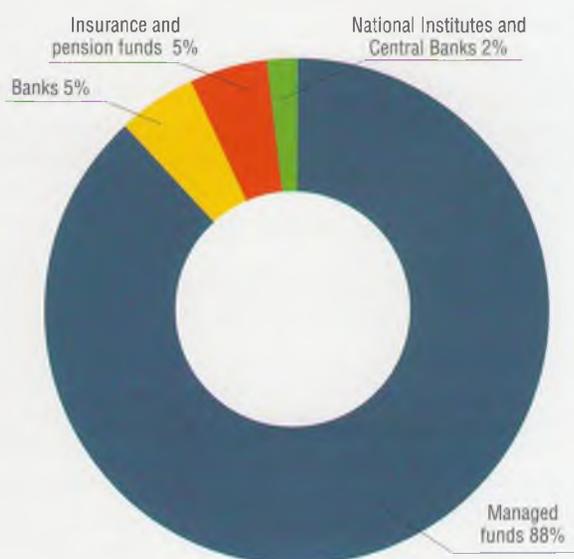

BY THE TYPES OF INVESTORS

10-year Eurobonds

30-year Eurobonds

set a global standard and has become the first sovereign issue of Eurobonds according to new guidelines recommended by International Capital Market Association (ICMA), which were elaborated in order to prevent situations like Argentine's debt crisis. Kazakhstan has submitted to terms of ICMA, which include equal conditions mechanism and debt rescheduling opposition. With adoption of amendments Kazakhstan has shown a positive attitude to the international investment society.

The deal has become a strategic shift in

financial strategy of the country returned the country again to international bond markets and created an important benchmark for future issues of quasi-public and private emittents.

Short price range of sovereign Eurobonds has narrowed the quotations of bonds of corporate emittents of the country. Yield curve for current bonds of "KazMunayGaz" JSC, that had served as a guidemark for many investors as analog of sovereign emittent narrowed for 15-25 b.p. after placement of sovereign bonds.

As a result of issue of sovereign bonds

long-term yield curve (benchmark) for Kazakh emittents is set, it fairly presents years of progressive economic reforms, stability of state balance and priority of further economic diversity, that will contribute to attracting of foreign investments to the country.

In conclusion it is important to emphasize that Kazakhstan has successfully placed the sovereign bonds on foreign capital markets, that once again shows that Kazakhstan is a country with burgeoning economy and sustainable financial state.

Нурғалиева Ж. Е., «Қаржы академиясы» АҚ

Қазақстан 2050

Астана PEM PAL шеңберінде тәжірибемен алмасу үшін қонақтарды қабылдайды

Астана қаласында ағымдағы жылдың 22 - 25 қыркүйек аралығында Қаржылық инспекциясының ішкі аудит пен сыртқы аудит (RIFIX) және Тәуекелді бағалау (ТБ) қатынастары жөніндегі PEM PAL тәжірибе қауымдастығы Жұмыс тобының 30-шы және 31-ші Отырысын өткізу шеңберінде, мемлекеттік қаржыны басқару жүйелері әр түрлі реформалау деңгейінде тұрған, Шығыс Еуропа мен Орталық Азияның 20-дан артық елдерінен мемлекеттік қаржы мен ішкі аудит саласындағы мамандар жиналды. Қатысушылардың саны жылдан жылға өсіп келе жатқанын айта кеткен жөн және әр іс-шара өткен сайын жаңа елдер қосылуда. Сонымен қатар, айта кететіні, Қазақстан PEM PAL қауымдастығының мүшесі болып табылады және осындай іс-шараларға үнемі қатысып тұрады, соның ішінде өзге елдерде де өтетін іс-шараларға.

Мемлекеттік сектор шеңберінде тиімді ішкі аудитті енгізу, әрбір мемлекет үшін өзекті міндеттің бірі болып табылады.

Мәлім болғандай, Қазақстан мемлекеттік секторға жуық арада ішкі аудит жүйесін енгізу жөнінде курсын ұстанған және осы сәтте Қазақстан халқына мемлекет Басшысының Жолдауын жүзеге асыру бойынша Жалпыұлттық жоспар іс-шараларының 66 тармағына сәйкес, 2013 жылы Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі «Қаржыны бақылау және мемлекеттік аудит туралы» Заң жобаны құрастырады, сонымен қатар, айта кету қажет, барлық деңгейдегі Әкімдермен өткізілген мәжілісте мемлекет Басшысы, мемлекеттік мекемелерді бақылайтын органдардың қызметтерін қайталауды жоюды тапсырды.

Мемлекеттік аудитті енгізу Концепция жобасын құрастыру жөнінде ұсыныстарды шығару мақсатында, жоғарыда көрсетілген тапсырмаларды орындауда, мемлекеттік қаржы бақылау жүйесіндегі ағымдағы

жағдай талдаудан өткен және мемлекеттік қаржы бақылау жүйесін реформалау және мемлекеттік аудитті кезеңдеп енгізу ұсынылады. Мамандардың белгілеуінше, Қазақстанда аудит жөнінде Заңды қабылдау және енгізу, менеджер мен ресми тұлғаларға мемлекеттік қызметтерді әділ және ашық көрсетуге мүмкіндік беретін, елдің жаңа деңгейге шығарады.

«Мемлекеттік қаржыны басқару саласындағы өзара оқыту және тәжірибемен алмасу» (PEM PAL) желісі Әлемдік Банк жәрдемімен 2006 жылы құрылған және Еуропа мен Орталық Азияның 22 елдерінде мемлекеттік шығындар және қаржыларды басқару саласындағы реформаларға қолдау көрсету мақсатын қояды, осыған байланысты әлеуетті күшейту және ақпаратты алмасу жөніндегі шараларды құптайды.

PEM PAL қаржыландырумен айналысатын, қауымдастықтың басты донорлары: Әлемдік Банк, Ресей Федерациясы, Швейцарияны дамыту жөніндегі Агенттік және Нидерланд Үкіметінің қарамағындағы Мемлекеттік қызмет академиясы болып табылады. Қауымдастық мамандарының негізгі қазметтеріне: ішкі бақылау және аудит бойынша заңдылықтарды құрастыру, тікелей нақты орындарында жұмыс жасайтын ішкі аудит-тәжірибелердің қазметтеріне жетекшілік ету, ішкі және сыртқы аудиттар мен өзге бақылаушы органдардың арасындағы қызметтерін үйлестіруді жүзеге асыру, сонымен қатар кадрларды даярлау, аудит саласында мамандарды оқыту.

Осы іс-шара шеңберінде біріккен жоғары деңгейдегі, үш Тәжірибе беретін қауымдастықта – бюджет, қазынашылық және ішкі аудитта жұмыс істейтін маман-тәжірибешілер, мемлекеттік сектордағы ішкі аудитті жүзеге асырушы реформалар саласында тәжірибе мен білімдерімен алмасқан, сонымен қатар осы іс-шара шеңберінде

Қауымдастық мамандары Венгрия, Чехия, Эстония және Болгария сияқты елдердің мемлекеттік секторларындағы жүйені дамытуды қарастырды. Қазақстан, өз қатарында, сарапшылар талдап және талқылаған, нақты жағдайды ұсынды. Осындай нақты үлгілерде, мамандар мүмкін мәселелерді шешуге ұсыныстар беретінін айта кету маңызды. Толығымен, мамандардың айтуынша, қазақстандық мемлекеттік органдар Канада, АҚШ, Ұлыбритания және өзге Еуроодақ, Австралия және Жаңа Зеландия елдеріндегі мемлекеттік секторларындағы ішкі аудит қызметі тәжірибесінің қолайлы аспектілерін ескеруге алулары мүмкін.

Қазақстанға ұқсас елдер Хорватия, Тәжікстан және Қырғыз Республикасы ішкі аудитты ұйымдастыру бойынша өздерінің әр түрлі көзқарастарымен бөліскен. Хорватияның Қаржы министрлігімен төменде ұсынылған Хорватияның тәжірибесі айтарлықтай қызығушылық тудырады.

Отырыс шеңберінде қатысушылар Чех Республикасының, Түркияның, Венгрияның ұлттық тәжірибесімен танысты және ұсынылған тұсаукесерлерден кейін орын алған, топтық пікірталастарға қатысуға бірегей мүмкіндікке ие болды.

Ертеде айтылғандай, елдер реформаны жүзеге асырудың әр түрлі деңгейлерінде тұр, алайда олардың басты мақсаты, қаржылық есеп-қисаптың толықтығын, тұтастығын және нақтылығын қамтамасыз етуде. Барлық елдер мемлекеттік аудит және қаржылық бақылаумен байланысты реформаларды өткізу және заң жобаларын қабылдау кезінде ұқсас мәселелерге тап болатындығын айта кетуі қажет. ҚМСИ жөнінде шешімдерді жүзеге асыру күрделі міндет екендігін барлық қатысушылар қолдады және елдің әлеуетін арттыру бойынша маңызды ресурстарды бөлу мен күш-жігерді талап ететіндігін құптады.

ІШКІ АУДИТ, ҚАРЖЫ ИНСПЕКТОРАТТЫҢ ЖӘНЕ СЫРТҚЫ АУДИТТИҢ ӨЗАРА АРАҚАТЫНАСТАРЫ

Хорватияның қаржы министрлігі Ғылым магистрі Льерка Крнкович

1. КІРІСПЕ

- Төмендегілердің есебінен салық төлеушілердің қаражаттарын үнемдеу
 1. Ішкі бақылаудың жүйесін күшейту
 2. Заңдылықты және операциялардың тұрақтылығын қамтамасыз ету
 3. Ережелерді сақтамағаны үшін және алаяқтық үшін санкцияларды қолдану.

2. МЕКЕМЕЛЕРДІҢ ҚАЛЫПТАСУ МЕРІЗІМДЕРІ

- 2004 ж. – Ішкі аудит
- 1994 ж. – Қаржылық инспекторат – бюджеттік қадағалау
- 1994 ж. – Сыртқы аудит – мемлекеттік аудиторлық қызмет

3. ЗАҢ ШЫҒАРУШЫ БАЗА

- **Ішкі аудит**
 1. Қоғамдық қаражаттардың ішкі қаржылық бақылауы туралы заң
 2. Бюджет пайдаланушыларына арналған ішкі аудит бойынша басшылық
 3. Ішкі аудиттардың этика кодексі
- **Қаржылық инспекторат**
 1. Бюджет туралы заң
 2. Бюджеттік салада қадағалау туралы ереже
 3. Бюджеттік қаражаттарды пайдалануды қадағалау бойынша инспекторлардың қызмет тәртіптері туралы ереже
- **Мемлекеттік аудиторлық қызмет**
 1. Мемлекеттік аудит туралы заң
 2. ISSAI стандарттары (қаржылық бақылаудың жоғарғы органдарына арналған халықаралық стандарттары)
 3. Мемлекеттік аудиторлардың этика кодексі

4. НЕГІЗГІ МІНДЕТТЕРІ

- **Ішкі аудит**
 1. ішкі бақылау жүйесін бағалау (факт бойынша) және ұсыныстарды шығару
 2. Мақсатқа жетудің ең тиімді жолдары туралы менеджерге берілетін кеңестер

- **Қаржылық инспекторат**
 1. Петиция және шағымдар негізінде маңызды ауытқу жағдайларын тергеу
 2. Алаяқтық және ержелерді орындамау жағдайларында санкцияларды қолдану мақсатында биліктің сот органдарымен ынтымақтасу
- **Мемлекеттік аудиторлық қызмет**
 1. Қаржы есеп – қисабы шын мәнінде Қаржы жағдайының нақтылығын бейнелетіндігін анықтау
 2. Қызметтің тиімділігі және нәтижелігін, қойылған міндеттерді орындау дәрежесін бағалау

5. МЕКЕМЕЛЕРДІҢ ҚЫЗМЕТТЕРІН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ

Бейнәлеу	Ішкі аудит органдары	Қаржылық инспекторат	Мемлекеттік аудиторлық қызмет
Тексеру/қадағалау объектіге қатысты орналасу	Мекеменің ішінде	Мекемеден тыс (қаржы министрлігін есепке алмағанда)	Мекемеден тыс
Жұмыс бағдарламасы тәуекелді бағалаудан шығады	Иә	Жоқ	Иә
Жұмысты өткізу/ оған қосылу уақыты	Факт бойынша қызметтің басталарына дейін	Факт бойынша	Факт бойынша
Есеп-қисап ұсынылады	Тексеру объектісіне Мекеме басшысына	Қадағалау жүргізетін мекемеге Қаржы министрлігіне Мемлекеттік аудиторлық қызметке	Аудит объектісіне Хорватия Парламентіне қоғамға
Тергеу өткізу және санкцияларды қолдану	Келешекке	Өткенге	Келешекке

6. МЕКЕМЕЛЕРДІҢ АРАСЫНДАҒЫ АРАҚАТЫНАС

- **Ішкі аудит органдары**
 1. Қаржы инспекция органдарының аудитін жүзеге асырады (қаржы министрлігінің ішкі аудит бөлімі)
 2. Қаржы инспекциясының нәтижелері – ішкі аудит органдарының жұмысына арналған ақпараттар көзінің бірі
 3. Мемлекеттік аудиторлаға толық есеп-қисапты тапсыру міндеті.

- **Мемлекеттің аудиторлық қызмет**

1. Мекемеде ішкі бақылауың барлық жүйесіне баға беру арқылы ішкі аудит қызметін бағалау
2. Ішкі аудиттің қорытындылары – Мемлекеттік аудиторлық қызметтің жұмысына арналған көздерінің бірі.
3. Ішкі аудит жұмысына сенім арту мүмкіндігі.
4. Қаржы министрлігінің аудитің өткізгенде – аудиторлық тексеруді қаржы министрлігі өткізеді.
5. Қаржы инспектораттың қорытындылары – Мемлекеттік аудиторлық қызметтің жұмысына арналған бастапқы ресурс.
6. Ішкі аудит саласындағы қоғамдық қаражатты шығындау және осы салада реформаларды жүзеге асырудың ағымдағы тәжірибесі туралы пікірлерді шығары

7. ОРТАЛЫҚ ҮЙЛЕСІМДІЛІК БӨЛІМШЕСІНІҢ РОЛІ

- **Қоғамдық қаражаттарды шығындауда ішкі бақылау жүйесін құру үдерісін үйлестіреді**
- **Кәсіби желілерді құрады**
 1. Мемлекеттік аудиторлық қызметтерінің өкілдерімен жүйелі кездесулер
 2. Өзара білім алу.

8. ХОРВАТИЯНЫҢ САЛЫҚ ТӨЛЕУШІЛЕРІНІҢ ҚАРАЖАТТЫРЫН ҚОРҒАУДЫ ҚАМТАМАСЫ ЕТУ ҮДЕРІСІНЕ ҚАТЫСТЫРЫЛҒАН, ӨЗГЕ ДЕ МҮДДЕЛІ ТҮЛҒАЛАР

- **Еуропалық одақпен бөлінетін, қаражаттардың мақсатты шығындалуын қамтамасыз ететін мекемелер**
 1. Аудиторлық органдар (сыртқы аудиторлық мекемелер)
 2. Ережелерді сақтамау және алаяқтықпен күресу жөніндегі тәуелсіз бөлімшелер (қаржы министрлігі)
 3. Жоғарыда аталған мекемелер ішкі аудит, қаржы инспекторат және мемлекеттік аудиторлық қызметтер органдарымен арақатынас жүйесін орнатты
- **Кәсіби желіні құру бойынша ОУБ релін кеңейту**
 1. Ішкі аудиттардың, аудиторлық органдардың және үйлестіру жөніндегі басқару орталығы өкілдерінің жүйелі кездесулері.
 2. Аудит органдарымен өзара білім алу

9. ҚОРЫТЫНДЫ

- **Ішкі аудит және қаржы инспектораты**
 1. Рөлдері мүлдем әртүрлі (алайда осы мекемелердің әрқайсысы бірін-бірі толықтырады)
- **Мемлекеттік қызмет аудитінің ішкі аудит және сыртқы аудит арасында ұқсас қызметтер кеп.**
- **Жеке – жеке жұмыс істегеннен гөрі, қажеттілік ынтымақтастықта, қызметтерінің қайталануына жол бермеу қажет (ішкі аудит және сыртқы аудит)**
 1. Сапалы басқару жүйесін тұрғызуға жәрдемдесу (барлық үш бағыт бойынша)
- **Дұшпандар/бәсекелестер/достар?!**
 1. Дұшпандар/қауіп-қатер – жоқ
 2. Бәсекелестер – анда-санда
 3. Достар – ен күшті механизм (бұл-мақсат)

Астана принимает гостей для обмена опытом в рамках PEM PAL

В рамках проведения 30-го и 31-го Заседаний рабочей группы практикующего сообщества PEM PAL по отношениям внутреннего аудита с финансовой инспекцией и внешним аудитом (RIFIX) и оценке риска (ОР) в период с 22 по 25 сентября текущего года в Астане собрались специалисты в области государственных финансов и внутреннего аудита из более 20 стран Восточной Европы и Центральной Азии, которые находятся на различных стадиях реформирования своей государственной системы управления финансами. Следует отметить, что число участников постоянно растет и на каждом мероприятии присоединяются все новые и новые страны. Также важно отметить, что Казахстан является членом сообщества PEM PAL и участвует в таких мероприятиях регулярно, в том числе в других странах.

Внедрение эффективного внутреннего аудита в рамках государственного сектора является одной из задач, которые актуальны для любого государства. Как известно, Казахстан наметил курс уже в ближайшее время внедрить систему внутреннего аудита в государственном секторе, и в данный момент в соответствии с пунктом 66 Общенационального плана мероприятий по реализации послания Главы государства народу Казахстана в 2013 году Министерство финансов Республики Казахстан разрабатывает Законопроект «О финансовом контроле и государственном аудите», также следует отметить, что Главой государства на совещании, проведенном с акимами всех уровней, поручено исключить дублирование в деятельности органов, контролирующих государственные учреждения.

Во исполнение вышеуказанных поручений в целях выработки предложений по разработке проекта Концепции внедрения государственного аудита проанализирована текущая ситуация в системе государственного финансового контроля и предлагается

реформирование системы государственного финансового контроля и поэтапное внедрение государственного аудита. Как отмечают специалисты, принятие и внедрение Закона об аудите в Казахстане выведет страну на принципиально новый уровень, который дает возможность менеджеру и официальным лицам оказывать государственные услуги справедливо, честно и прозрачно.

Сеть «Взаимное обучение и обмен опытом в области управления государственными финансами» (PEM PAL) была создана в 2006 году при помощи Всемирного банка, она ставит себе целью оказывать поддержку реформам в области управления государственными расходами и финансами в 22 странах Европы и Центральной Азии, в связи с чем поощряет меры по наращиванию потенциала и обмену информацией. Основными донорами сообщества, которые занимаются финансированием PEM PAL, являются Всемирный банк, Российская Федерация, Агентство по развитию Швейцарии и Академия государственной службы при Правительстве Нидерландов. Необходимо отметить, что в основные функции специалистов сообщества входят разработка законодательства по внутреннему контролю и аудиту, руководство деятельностью внутренних аудиторов-практиков, которые непосредственно работают на местах, осуществление координации деятельности между внутренним и внешним аудитом и другими контролирующими органами, а также подготовка кадров, обучение специалистов в области аудита.

Объединившиеся в рамках данного мероприятия специалисты-практики высокого уровня, которые работают в трех практикующих сообществах – бюджета, казначейства и внутреннего аудита, обменивались опытом и знаниями в области реализующихся реформ внутреннего аудита в государственном секторе. Также в рамках

данного мероприятия специалисты сообщества рассмотрели развитие системы внутреннего аудита в государственном секторе таких стран, как Венгрия, Чехия, Эстония и Болгария. Казахстан в свою очередь представил конкретную ситуацию, которую эксперты проанализировали и обсудили. Важно отметить, что на таких конкретных примерах специалисты предлагают решение возможных проблем. В целом, как отмечают специалисты, казахстанские государственные органы могут взять на вооружение приемлемые аспекты практики функционирования внутреннего аудита в государственном секторе Канады, США, Великобритании и других стран Евросоюза, Австралии и Новой Зеландии.

Подобные Казахстану страны – Хорватия, Таджикистан и Кыргызская Республика – делились своими различными подходами в организации внутреннего аудита. Достаточно интересен опыт Хорватии, представленный ниже Министерством финансов Хорватии.

В рамках заседания участники также ознакомились с национальным опытом Чешской Республики, Турции, Венгрии и получили уникальную возможность принимать участие в групповых дискуссиях, которые состоялись после представленных презентаций.

Как отмечалось ранее, страны находятся на различных этапах реализации реформы, но главная общая цель заключается в том, чтобы обеспечить полноту, целостность и точность финансовой отчетности. Стоит отметить, что практически все страны сталкиваются с идентичными проблемами при проведении реформ и принятии законопроектов, связанных с государственным аудитом и финансовым контролем. Все участники подтвердили, что реализация решений по ИСФМ является сложной задачей и требует выделения значительных ресурсов и усилий по наращиванию потенциала страны.

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ ОРГАНАМИ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА, ФИНАНСОВОГО ИНСПЕКТОРАТА И ВНЕШНЕГО АУДИТА

Льерка Крнкович, магистр наук Министерство финансов Хорватии

1. ВВЕДЕНИЕ

- **Экономия средств налогоплательщиков за счет**
 1. Усиления системы внутреннего контроля
 2. Обеспечения законности и регулярности операций
 3. Применения санкций за несоблюдение правил и мошенничество

2. ДАТЫ ОСНОВАНИЯ УЧРЕЖДЕНИЙ

- 2004 г. – Внутренний аудит
- 1994 г. – Финансовый инспекторат – бюджетный надзор
- 1994 г. – Внешний аудит – государственная аудиторская служба

3. ЗАКОНОДАТЕЛЬНАЯ БАЗА

- **Внутренний аудит**
 1. Закон о внутреннем финансовом контроле за общественными средствами
 2. Руководство по внутреннему аудиту для пользователей бюджета
 3. Кодекс этики внутренних аудиторов
 4. Стандарты ИВА
- **Финансовый инспекторат**
 1. Закон о бюджете
 2. Положение о надзоре в бюджетной сфере
 3. Положение о порядке деятельности инспекторов по надзору за использованием бюджетных средств
- **Государственная аудиторская служба**
 1. Закон о государственном аудите
 2. Стандарты ISSAI (межд. ст-ты для высших органов фин. контроля)
 3. Кодекс этики государственных аудиторов

4. ОСНОВНЫЕ ЗАДАЧИ

- **Внутренний аудит**
 1. Оценка системы внутреннего контроля (по факту) и вынесение рекомендаций
 2. Советы менеджеру о наиболее эффективных путях достижения целей

- **Финансовый инспекторат**
 1. Расследование случаев значительных отклонений на основе петиций и жалоб
 2. Сотрудничество с судебными органами власти в целях применения санкций в случаях мошенничества и невыполнения правил
- **Государственная аудиторская служба**
 1. Определить, действительно ли финансовая отчетность отражает фактическое финансовое положение
 2. Проверить финансовые операции на предмет законности использования фондов
 3. Оценить эффективность и результативность деятельности, степень выполнения поставленных задач

5. СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ФУНКЦИЙ УЧРЕЖДЕНИЙ

Описание	Внутренний аудит	Финансовый инспекторат	Государственная аудиторская служба
Расположение по отношению к объекту проверки/надзора	Внутри учреждения	Вовне учреждения (исключение – министерство финансов)	Вовне учреждения
Программа работы отталкивается от оценки рисков	ДА	НЕТ	ДА
Время проведения/подключения к работе	До начала деятельности/по факту	По факту	По факту
Отчетность предоставляется	Объекту проверки Главе учреждения	Учреждению, за которым осуществляется надзор Министерству финансов Государственной аудиторской службе	Объекту аудита Парламенту Хорватии Общественности
Проведение расследований и применение санкций	НЕТ	ДА	НЕТ
Направленность	В будущее	В прошлое	В будущее

6. ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ УЧРЕЖДЕНИЯМИ

- **Органы внутреннего аудита**
 1. Осуществляют аудит органов финансовой инспекции (отдел внутреннего аудита министерства финансов)
 2. Результаты финансовой инспекции – один из источников информации для работы органов внутреннего аудита
 3. Обязательство сдавать полную отчетность государственным аудиторам

BAITEREK

DAMU

КӘСІПКЕРЛІКТІ ДАМУҒА ҚОҒАМ
ФОНД РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

АО «Фонд развития предпринимательства «Даму» имеет 17-летний опыт поддержки малого и среднего бизнеса в Казахстане.

За этот период участниками программ Фонда «Даму» по финансовой поддержке МСБ стало более 20 тыс. предпринимателей, еще более 200 тыс. предпринимателей и людей с предпринимательской инициативой приняли участие в программах по обучению и консультированию.

НАПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ФОНДА «ДАМУ»

Финансирование предпринимателей через банки второго уровня и лизинговые компании

Субсидирование ставок вознаграждения и гарантирование кредитов по программе «Дорожная карта бизнеса - 2020»

Повышение компетенции предпринимателей по программе «ДКБ-2020» и собственным программам Фонда «Даму»

Фонд «Даму» имеет региональные филиалы во всех 14 областях Казахстана и городах Астана и Алматы.

В рамках финансовых программ поддержки предпринимательства через БВУ профинансировано более 15 тысяч заемщиков на общую сумму более \$ 4,8 млрд. Это позволило создать около 34 тысяч рабочих мест.

«ДАМУ» В ЦИФРАХ:

4 187

договоров субсидирования заключено в рамках программы «ДКБ-2020» на общую сумму кредитов \$ 5,3 млрд

466

договоров гарантирования подписано на общую сумму кредитов более \$ 165 млн.

Более 72 000

человек обучено в рамках образовательных проектов

17

Центров обслуживания предпринимателей в областных центрах и городах Астана, Алматы, Семей

27

Центров поддержки предпринимательства в моногородах

161

Центр поддержки предпринимательства в районных центрах и малых городах

14

мобильных Центров поддержки предпринимательства

более 87 000

клиентов обслужено данными Центрами, которые получили свыше 143 тыс. консультаций

КОНТАКТЫ

г. Алматы, ул. Гоголя, 111

+7 (727) 244-55-66

1408

ПО КАЗАХСТАНУ
ЗВОНОК БЕСПЛАТНЫЙ

info@fund.kz

www.damu.kz

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

THE DOSTYK HOTEL

*В духе традиций
в ритме времени*

Алматы, ул. Курмангазы, 36

tel: +7 727 333 30 00

www.dostyk.kz

reservation@dostyk.kz

- **Государственная аудиторская служба**

1. Оценка службы внутреннего аудита посредством оценки всей системы внутреннего контроля в учреждении
2. Выводы внутреннего аудита – один из источников для работы Государственной аудиторской службы
3. Возможность полагаться на работу внутреннего аудита
4. При проведении аудита министерства финансов – проводит аудиторскую проверку финансовой инспекции
5. Выводы финансового инспектората – исходный ресурс для работы Государственной аудиторской службы
6. Вынесение мнения о текущей практике в области внутреннего контроля за расходованием общественных средств и прогресса в осуществлении реформ в этой области

7. РОЛЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО ПОДРАЗДЕЛЕНИЯ ГАРМОНИЗАЦИИ

- **Координирует процесс создания системы внутреннего контроля за расходованием общественных средств**
- **Создает профессиональные сети**
 1. Регулярные встречи с представителями государственной аудиторской службы
 2. Взаимное обучение

8. ДРУГИЕ ЗАИНТЕРЕСОВАННЫЕ СТОРОНЫ, ВОВЛЕЧЕННЫЕ В ПРОЦЕСС ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЗАЩИТЫ СРЕДСТВ НАЛОГОПЛАТЕЛЬЩИКОВ ХОРВАТИИ

- **Учреждения, обеспечивающие целевое расходование средств, выделяемых Европейским союзом**
 1. Аудиторские органы (внешнее аудиторское учреждение)
 2. Независимое подразделение по борьбе с несоблюдением правил и мошенничеством (министерство финансов)
 3. Вышеупомянутые учреждения установили систему взаимоотношений с органами внутреннего аудита, финансового инспектората и государственной аудиторской службы.
- **Расширение роли ЦПГ по созданию профессиональных сетей**
 1. Регулярные встречи внутренних аудиторов, аудиторских органов и представителей центрального управления по гармонизации
 2. Взаимное обучения с органами аудита

9. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- **Внутренний аудит и финансовый инспекторат – совершенно разные роли (но каждое из этих учреждений дополняет другое)**
- **Схожих функций больше между внутренним аудитом и внешним аудитом – государственной службой аудита**
- **Необходимость сотрудничества, а не работы по отдельности необходимо избегать дублирования функций (внутренний аудит, внешний аудит)**
 1. Содействие становлению системы качественного управления (по всем трем направлениям)
- **Враги/конкуренты/друзья ?!**
 1. Враги/угрозы – нет
 2. Конкуренты – иногда
 3. Друзья – наилучший механизм (это-цель)

Astana receives visitors for sharing of experience within a framework of PEMPAL

In the frame of holding of 30th and 31st Meetings of the Working group of PEMPAL Community of Practice on Relationship of Internal Audit with Financial Inspection and External Audit (RIFIX) and Risk Assessment (RA), experts in public finances and internal audit from more than 20 countries of East Europe and Central Asia, which are at various stages of reforming of their public financial management system, met in Astana during the period from 22nd to 25th of September current year. It is to be noted that number of attendees is constantly growing and more and more new countries join to each event. It is also significant that Kazakhstan is member of PEMPAL community and participates in such events on a regular basis and in other countries as well.

Introduction of effective internal audit within the sphere of public sector is one of the most important aims for each country. As is well-known, Kazakhstan intends to introduce internal audit system in a public sector in the near future and now the Ministry of Finance of the Republic of Kazakhstan is drafting a bill "On financial control and state audit" according to clause 66 of Nationwide action plan on implementation of the President's address to the nation in 2013. It also should be noted that during the meeting held with akims of all level Head of State committed to exclude overlapping of activities of authorities controlling public agencies.

To implement above mentioned instructions in order to formulate proposals on development of a concept of state audit introduction the current situation in state

financial control system is analyzed and implementation of reforming of state financial control system and phased introduction of state audit is proposed. As the specialists note, adoption of Law on audit in Kazakhstan will propel the country to the totally new level, which enables manager and public officials to render public services justly, fairly and transparently.

"The Public Expenditure Management Peer Assisted Learning" (PEMPAL) network was created in 2006 through the agency of World Bank, and the objective of it is to lend support to reforms in public expenditures and finance management area in 22 countries of Europe and Central Asia, for which cause encourages measures on capacity building and knowledge transfer. The main donors of the society which finance PEMPAL are: The World Bank, Russian Federation; Swiss Agency for Development and Academy of State Service at the Government of Netherlands. It is worth mentioning that major functions of the society experts include: development of laws for internal control and audit, control of activity of internal auditors-practitioners who work directly on sites, coordination between the internal and external audit and other supervisory bodies, as well as training of personnel in the field of audit.

Joined under this event, highly skilled practitioners who work in three Communities of Practice—Budget Community of Practice, Treasury Community of Practice and Internal Audit Community of Practice—shared experience and knowledge on internal audit reforms in public sector being implemented. Also under this event experts of the Society

considered matters of development of internal audit system in public sector of Hungary, Croatia, Estonia and Bulgaria. Kazakhstan, in turn, presented a particular situation, which was analyzed and discussed by the experts. It is important to note that experts offer solving of potential problems using these specific examples. In general, as noted by experts, the Kazakh authorities can adopt acceptable aspects of functioning of the internal audit in the public sectors of Canada, US, UK and other EU countries, Australia and New Zealand.

Croatia, Tajikistan and the Kyrgyz Republic (similar to Kazakhstan countries) shared their different approaches to the organization of internal audit. Quite interesting experience of Croatia presented below by Croatian Ministry of Finance.

As a part of the meeting, the participants also learned about national experience of the Czech Republic, Turkey, Hungary, and had a unique opportunity to participate in group discussions that took place after the presentations.

As previously stated, countries are at different stages of the reform implementation, but the main goal is to ensure the completeness, accuracy and integrity of the financial statements. It is worth mentioning that almost all countries are faced identical problems in carrying out reforms and adoption of laws related to public audit and financial control. All participants confirmed that the implementation of ICFM solutions is a complex task and requires substantial resources and capacity building efforts of the country.

RELATIONSHIP OF INTERNAL AUDIT WITH FINANCIAL INSPECTION AND EXTERNAL AUDIT

mr.sc. Ljerka Crnkovic Ministry of Finance, Croatia

1. INTRODUCTION

- **Saving taxpayers money through**
 1. Improving system of internal control
 2. Ensuring legality and regularity of transactions
 3. Sanctioning irregularities and fraud

2. ESTABLISHMENT OF THE INSTITUTIONS

- 2004 r. – Internal Audit
- 1994 r. – Financial Inspection – Budget Supervision
- 1994 r. – External Audit – State Audit Office

3. LEGAL FRAMEWORK

- **Internal Audit**
 1. Public Internal Financial Control Law
 2. Rulebook on budget user's internal audit
 3. Code of Ethics of Internal Auditors
 4. IIA standards
- **Financial Inspection**
 1. Budget Act
 2. The Budget Supervision Ordinance
 3. The Official Budget Supervision Inspectors' Badge Ordinance
- **State Audit Office**
 1. State Audit Law
 2. ISSAI standardsCode of Ethics of State Auditors

4. MAIN OBJECTIVES

- **Internal Audit**
 1. To assess internal control system (ex post) and make recommendations
 2. To advise manager to (better) achieve objectives

- **Financial Inspection**

1. To investigate major failures on the basis of petitions and complaints
2. To co-operate with judicial authorities – to penalise fraud and irregularities

- **State Audit Office**

3. To determine whether the financial statements show a true financial position
4. To examine financial transactions in terms of the legal use of the funds to assess the efficiency and effectiveness of the activities, the achievement of business objectives

5. COMPARISON BETWEEN INSTITUTIONS

Description	Internal Audit	Financial Inspection	State Audit Office
Position regarding auditing/supervising subject	Inside the institution	Outside (exception – Ministry of Finance)	Outside the institution
Work programme based on risk assessment	YES	NO	YES
Time of activity	ex ante/ex post	ex post	ex post
Reporting to	Auditee head of the institution	Supervised entity Ministry of Finance State Audit Office	Auditee Croatian Parliament general public
Investigation and imposing sanctions	NO	YES	NO
Oriented to	Future	Past	Future

6. RELATION BETWEEN INSTITUTIONS

- **Internal audit**

1. Carries out audit on Financial inspection (internal audit unit of the Ministry of Finance)
2. Financial inspections results – one of the sources of information for internal audit work
3. Obligation to give completed reports to the state auditors

- **State Audit Office**

1. assessment of internal audit function through assessment of the entire internal control system of the institution
2. Internal audit's findings – input to the State Audit Office's work
3. Possibility of relying on internal audit work
4. When auditing Ministry of Finance – carries out audit on Financial inspection
5. Financial Inspection's findings – input to the State Audit Office's work
6. Opinion in relation to the current public internal control practice and to the achievements in implementing the Public Internal Financial Control reforms

7. ROLE OF THE CENTRAL HARMONISATION UNIT

- **Coordinates the development of the public internal financial control system**
- **Networking**
 7. Regular meeting with the State Audit Institution
 8. Mutual education

8. OTHER STAKEHOLDERS INVOLVED IN PROTECTING TAXPAYERS MONEY IN CROATIA

- **Institutions regarding safeguarding the European union funds**
 1. Audit Authority (external audit institution)
 2. Independent division for combating irregularity and fraud (Ministry of Finance)
 3. Aforementioned institutions have relations with Internal Audit, Financial Inspection and State Audit Office
- **Networking role of the Central harmonisation unit extended**
 1. Regular meetings of internal auditors, Audit Authority and representatives of Central Harmonisation Unit
 2. Mutual educations with the Audit Authority

9. CONCLUSION

- **Internal audit and Financial Inspection – two entirely different roles (but each role complements the other)**
- **More similarities between Internal audit and External audit – State Audit Office**
- **Cooperation needed – not to work in isolation**
 1. Avoiding overlapping of the activities (internal audit, external audit)
 2. Contribute to the better governance (all three activities)
- **Enemies/competitors/friends ?!**
 1. Enemies/threat – no
 2. Competitors – sometimes
 3. Friends – the best option (objective)

Ламсков М., SAP Қазақстан және Орталық Азия өңірлік директоры

Қазақстан 2050

Шикізаттық мемлекеттен - электрондыққа

«Ақпаратты Қазақстан – 2020» мемлекеттік бастама шеңберінде электрондық үкіметті дамыту бағдарламасы нақты нәтижелер беруде. Бұдан әрі өсу және жетекші еуропалық және азиялық экономикалар арасында көшбасшылық тұғырларға жылжу үшін негіз салынды. Қол жеткізілген межеге тоқтамау маңызды.

Биылғы жылы Астана әртүрлі елдерде электрондық үкімет жобаларын іске асырудағы тәжірибені талқылау және онымен алмасу алаңы болды. Ең алғаш рет АТ дамыту деңгейі аса жоғары елдер рейтингінде бірнеше жылдар бойы көшбасшылық рөлге ие болып келе жатқан Оңтүстік Кореяның астанасы Сеулда өткізілген Global e-Government Forum, осы жолы әлемнің 70-тен астам елінен келген үкіметтің бірінші тұлғаларын және сарапшыларды Қазақстанның елордасына жинады.

БҰҰ негізгі іс-шараларының бірі – Форумды Қазақстанда өткізу туралы шешім кездейсоқ жағдай емес. Бүгінгі көшбасшылардан болашақтың көшбасшыларына эстафета орын алуда. Оңтүстік Корея міне бірнеше жылдар бойы Электрондық үкіметті дамытудың ең жоғары индексіне (ЭУДИ) ие болуда және мемлекеттік секторды ақпараттандыру саласында мойындалған көшбасшы болып есептеледі. Ауқымды жобаға биліктің барлық органдары тартылған – үкіметпен және қалалық қызметтермен тығыз ынтымақтастықта олар азаматтарға алуан түрлі, соның ішінде ұтқыр технологиялар негізіндегі сервистерді ұсынады. Және де іс туристер мен әуесқой автомобильшілер үшін сервис ұсынумен ғана шектелмейді: мысалы, Оңтүстік Кореяның Қаржы және стратегия министрлігі экономика және өзекті трендтер сөздігін құруға бастама жасады.

Қазақстан үлкен жолдың бастауында ғана тұр, дегенмен екпінді түрде алға жылжуда. ЭУДИ индексі бойынша еліміз бір жыл ішінде

10 орынға жоғары ауысып, 28-ші орынды иемденді. Дүниежүзілік Экономикалық Форумның (ДЭФ) жаңа рейтингінде де біздің жағдайымыз 5 тармаққа жақсарды, мұнда Қазақстан ақпараттық технологиялардың даму деңгейі бойынша 38-ші орынға орналасты. Өсіресе тұрғындарды ашылатын сервистерге тарту жағы немесе электрондық қатысу деңгейі өте жақсы болып отыр – Қазақстанның осы көрсеткіші Сингапурмен бір деңгейде, Нидерланды және Оңтүстік Корея сияқты көшбасшылармен салыстырғанда небары 5% ғана кем.

e-Government шыңдарына жол тарту

Қазақстан Республикасының Инвестициялар және даму министрі Әсет Исекешев өзінің жақында жасаған баяндамасында Қазақстан Республикасы бүгінгі күні өзгеру барысында екендігін атап өтті. Бұл өзгеру мемлекеттік басқару жүйесін де, оның тиімді қызмет етуін қамтамасыз ету құралдарын да қозғайды. Электрондық үкімет және оның келесі буыны – Smart government, сөзсіз осындай құрал болып табылады. «Біз smart-үкімет стратегиясын «ақылды» қалалар және «ақылды» индустрия стратегияларымен жиынтықта қарастырамыз. Осы тұжырымдамаларды іске асыру және синергиялау азаматтар өмірінің жоғары сапасын қамтамасыз етеді және мемлекеттік басқару жүйесінің тиімділігін арттырады», - деп атап өтті министр.

Электрондық үкімет саласындағы мақсаттар негіз қалаушы құжат - «Ақпаратты Қазақстан – 2020» стратегиясында анықталған. Еліміз ДЭФ нұсқасы бойынша ең дамыған 30 мемлекеттің қатарына енуге талпынуда. Осы нәтижеге қол жеткізу үшін синергетикалық әсер болуы қажет: «ақылды қалалар», «жасыл экономика» саласында жобаларды дамыта отырып, бұлыңғыр және ұтқыр технологияларды енгізе отырып, Қазақстанның

мемлекеттік секторы мемлекеттік басқару жүйесінің тиімділігін және азаматтардың өмір сапасын арттыра отырып, электрондық үкіметтің бірыңғай, ашық және ауқымды құрылымын жасай алады.

Ал бұл ез кезегінде ұтқыр сервистердің, тұрғындарға он-лайн қызметтер көрсетудің және азаматтармен кері байланысты ұйымдастырудың жаңа мүмкіндіктерін аша отырып, тұрғындарға көрсетілетін мемлекеттік қызметтердің барлық спектріне және электрондық коммерцияның дамуына оң әсерін тигізетін болады.

Өткен жылмен салыстырғанда электрондық қызметтер саны 327-ден 570-ке дейін, яғни шамамен 1,5 есеге дейін артты. 2013 мемлекет 1,1 млрд.теңгеге 38 млн.электрондық қызметтер көрсетті, ал абоненттердің жалпы саны 27 млн.асты. Қоғамдық-саяси ахуалды жедел және толық мониторингтеу, тұрғындардың тілектерін аса белсенді талдау және есепке алу мүмкіндігінің экономикалық тиімділікпен салыстырғанда маңызы кем емес.

Бәрі де қаржыдан басталады

Мемлекеттік қаржыны автоматтандыру жөніндегі ТМД-дағы ең ірі жоба – «e-Қаржымині» бүкіл осы жұмыстың іргетасы болып табылады. Көктемде Алматы қаласында өткен SAP форумда осы шешім бірден мынадай екі номинацияда марапатталды – ҚР Қаржы министрлігіне тапсырылған «ТМД елдерінің қаржы министрліктері арасында ірі көшенді ақпараттық шешімді жемісті енгізгені үшін» және жобаның әзірлеушісі «Электрондық коммерция орталығы» ЖШС алған «ТМД елдерінің аумағында мемлекеттік секторда стратегиялық басқару жөніндегі алғашқы АТ-шешімді жемісті енгізгені үшін». Жобаның негізінде SAP шешімдері базасында құрылған және мемлекеттің бүкіл қаржылық

құрылымының тиімділігін арттыруға арналған 15 қосалқы жүйе бар. Осы орайда Қазақстан Қаржы министрлігінің бастамасы жеке алынған ведомстваның жұмысын жай ғана оңтайландырумен бірге одан да кең мәнге ие. Жинақталған сараптамалық білім және статистикалық көрсеткіштерді талдаудың және тиімділікті бағалаудың қазіргі заманғы қарымды құралдарымен жұмыс жасау тәжірибесі бүкіл мемлекеттік сектор үшін маңызды, әлемдік тәжірибе де осыны растап отыр.

Осыған ұқсас жобалар әлемдік экономиканың көшбасшы елдерінде өздерінің тиімділігін дәлелдеп қойған. Мысалы, Австрияның қаржы министрлігі мемлекеттік ресурстарды басқару сапасын арттыруға мүмкіндік берген бюджеттік процесті реформалау жөніндегі стратегиялық жобаны іске асырды. Мемлекеттік деңгейдегі жобаға салынған қаржы 10 жыл ішінде өтелді, ал таза пайда 300 миллионна астам еуроны құрады. Жобаның арқасында федералдық биліктің барлық құрылымдары үшін есепке алудың және есептіліктің бірыңғай жүйесі туралы заңнама талаптарының орындалуы да аса маңызды. Ең озық практикалар негізінде бірыңғай стандарттар бойынша жұмыс жасау қосымша дивиденттер әкелуде. Екінші жағынан, жалпы сервис орталықтарына өту федералдық деңгейде ғана емес, муниципалдық деңгейде де байқалуда. GeOrg бағдарламасы және муниципалитеттер үшін жалпы сервис орталығын құру жергілікті салықтар мен жылжымайтын мүлік есебін, қаржылық есепті, азаматтар тізілімін жүргізуді және т.б. орталықтандыруға мүмкіндік берді.

Нидерландыда 12 министрлікті құрылымдық оңтайландыру есебінен ғана бірлескен қызметтер көрсетуге және орталықтандырылған кадрлық есепке

ауыстыру жылына салық төлеушілердің 50 миллион еуродан астам қаражатын үнемдеуге мүмкіндік беруде. P-Direkt жалпы сервис орталығын құру жобасы 2007 жылы бастау алды және 50 жеке-жеке жүйелерді жабуға және SAP негізіндегі бірыңғай орталықтандырылған платформаға көшуге мүмкіндік берді. Қазіргі уақытта орталық өзіне-өзі қызмет көрсету сервистерін, соның ішінде ұтқыр құрылғылардан да, ұсына отырып 120 мыңнан астам мемлекеттік қызметкерлерге қызмет көрсетуде.

Сингапур – бірнеше жыл қатарынан рейтингтің үштігіне еніп келе жатқан осы ел Қаржы министрлігі бастама жасаған Alliance for Corporate Excellence (ACE) тиімділікті арттыру бағдарламасын сәтті іске асыруда, бұл елде де Қазақстандағыдай қаржы ведомствасы мемлекеттік сектордағы жаңалықтардың басмашысы болып табылады. Бағдарлама қаржы саласындағы және сабақтас бағыттардағы, мысалы – мемлекеттік ведомствалардың персоналын басқару және мемлекеттік сатып алу бағыттарындағы 100-ден астам бизнес-процесті қамтиды. Қазіргі уақытта әртүрлі 19 мемлекеттік құрылымдардағы 19 000 астам қызметшілер автоматтандырудың кешенді жүйесін пайдаланушылар болып табылады. Өнеркәсіптік сыныптағы орталықтандырылған жүйеге (Commercial Off-The-Shelf) өтуге байланысты қолданыстағы ақпараттық жүйелерді қолдауға арналған шығындарды қысқарту бағдарламаның мақсаттарының бірі болған еді.

Қазақстанда және әлемнің басқа елдерінде осындай жобаларды іске асыру кезінде SAP компаниясы орасан зор тәжірибесімен бөлісе отырып және оны жергілікті ерекшелікке бейімдеуге көмектесе отырып серіктес және консультант ретінде қызмет атқарады. «e-Қаржымині» жобасының

шеңберінде жемісті ынтымақтастықты жалғастыра отырып, SAP Республикамыздың стратегиялық міндеттерін іске асыру үшін мемлекеттік басқару процестерін одан әрі ақпараттандырудағы өз ұстанымын ұсынады. Ол жоба шеңберінде алынған жетістіктерді басқа мемлекеттік органдарға тарату мүмкіндігінен тұрады. Бұл мемлекеттік бюджет шығындарының жоғары өтемілігін қамтамасыз етіп, АТ-шығындарды 45% дейін қысқартуға мүмкіндік береді деп болжануда.

Экономикасы дамыған елдердің серпінді және заңды жетістіктерінің құпиясы әлемдік озық тәжірибені барынша бейімдеуге ұмтылуына байланысты қазіргі заманғы технологиялар мен шешімдерді дәл таңдай білуінде. Осындай ұстаным бүгінгі күні ең дұрыс болып көрінеді: экономикалық циклдар «классикалық» 10-20 жылдан 3-5 жылға дейін қысқарды және ірі корпорациялардан талап етілгендей мемлекеттік құрылымдардан да нарықтың даму трендін болжай білу, ахуалдың дамуын, жергілікті және макроэкономикалық факторлардың әсерін болжай білу талап етіледі. SAP ең озық әлемдік практикалары және Қаржы министрлігінің өз жетістіктері ведомстваларға барынша жоғары тиімділікке қол жеткізуге және бұлыңғыр сервистердің кең ауқымын қамтитын мемлекеттік қызметтердің бірыңғай жүйесін құруды тездетуге көмегін тигізеді – осындай мақсат «Ақпаратты Қазақстан – 2020» бағдарламасы шеңберінде қойылған.

Экономика құрылымы және әрбір мемлекеттің әлемдік еңбек бөлінісіндегі рөлі бірегей және де Ортаазиялық өңірдің ірі елі ретінде Қазақстан үшін бүгін жаңа мүмкіндіктер уақыт орын алуда. Еліміз сенімді түрде шикізат экономикасынан технологиялық инновацияларға өте маңызды рөл бөлінетін индустриялаудан кейінгі модельге ауысуда.

Ламсков М.,

региональный директор SAP,
Казахстан и Центральная Азия

Казахстан 2050

От сырьевого государства к электронному

Программы развития электронного правительства в рамках государственной

инициативы «Информационный Казахстан-2020» уже приносят реальные

результаты. Заложен потенциал для дальнейшего роста и продвижения на лидерские

позиции среди ведущих европейских и азиатских экономик. Важно не останавливаться на достигнутом.

В нынешнем году Астана стала площадкой для обсуждения и обмена опытом реализации проектов электронного правительства в различных странах. Впервые проведенный в Сеуле – столице Южной Кореи, несколько лет подряд лидирующей в рейтинге стран с наиболее высоким уровнем развития ИТ, на этот раз Globale-Government Forum собрал первых лиц правительства и экспертов из более 70 стран мира в столице Казахстана.

Решение провести форум – одно из ключевых мероприятий ООН – в Казахстане не случайно. Прослеживается эстафета от нынешних лидеров к лидерам будущего. Южная Корея вот уже несколько лет подряд набирает самый высокий индекс развития электронного правительства (ИРЭП) и считается признанным лидером в информатизации госсектора. В масштабный проект вовлечены все органы власти – в тесном сотрудничестве с правительством и городскими службами они предоставляют гражданам разнообразные сервисы, в том числе на основе мобильных технологий. И дело не ограничивается сервисами для туристов или автолюбителей: например, Министерство финансов и стратегии Южной Кореи стало инициатором создания споваря экономики и актуальных трендов.

Казахстан находится только в начале большого пути, однако стремительно продвигается вперед. По индексу ИРЭП за год страна переместилась на 10 позиций вверх, завоевав 28-е место. На 5 пунктов улучшились позиции и в новом рейтинге Всемирного экономического форума (ВЭФ), где по уровню развития информационных технологий Казахстан теперь занимает 38-е место. Лучше всего дела обстоят с вовлеченностью населения в развертываемые сервисы или уровнем электронного участия – этот показатель у Казахстана отмечен на одном уровне с Сингапуром, всего на 5% меньше, чем у лидеров – Нидерландов и Южной Кореи.

Путь к вершинам e-Government

В недавнем выступлении Министр по инвестициям и развитию РК Асет Искешев отметил, что сегодня Республика Казахстан находится в процессе трансформации. Он затрагивает и систему госуправления, и инструменты обеспечения его эффективной

деятельности. Таким инструментом, условно, является электронное правительство и его следующее поколение – Smart government. «Мы рассматриваем стратегию smart-правительства в совокупности со стратегиями «умных» городов и «умной» индустрии. Реализация и синергия этих концепций обеспечит высокое качество жизни для граждан и повысит эффективность самой системы государственного управления», – подчеркнул министр.

Цели в сфере электронного правительства обозначены в основополагающем документе – стратегии «Информационный Казахстан-2020». Страна стремится войти в топ-30 наиболее развитых государств по версии ВЭФ. Для достижения этого результата необходим синергетический эффект: развивая проекты в сфере «умных» городов, «зеленой» экономики, внедряя облачные и мобильные технологии, госсектор Казахстана сможет создать единую, прозрачную и масштабную структуру электронного правительства, повысив эффективность системы государственного управления и качество жизни граждан.

А это, в свою очередь, благотворно повлияет на весь спектр госуслуг для населения и развитие электронной коммерции, открыв новые возможности мобильных сервисов, онлайн-обслуживания населения и организации обратной связи от граждан.

По сравнению с прошлым годом количество электронных услуг увеличилось почти в 1,5 раза – с 327 до 570. В 2013 году государством было оказано 38 млн. электронных услуг на 1,1 млрд. тенге, а общее количество абонентов превысило 27 млн. Но не менее важным, чем экономический эффект, является возможность оперативно и полного мониторинга общественно-политической ситуации, проактивного анализа и учета пожеланий населения.

Все начинается с финансов

Краеугольным камнем всей этой работы является крупнейший в СНГ проект по автоматизации государственных финансов – «e-Минфин». На проходившем весной в Алматы SAP форуме это решение получило награды сразу в двух номинациях – «За успешное внедрение крупнейшего комплексного информационного решения среди министерств финансов стран СНГ», врученная Министерству финансов РК, и «За успешное внедрение первого на территории стран СНГ

ИТ-решения по стратегическому управлению в государственном секторе», которую получил разработчик проекта – ТОО «Центр электронной коммерции». В основе проекта – 15 подсистем, построенных на базе решений SAP и предназначенных для повышения эффективности всей финансовой структуры государства. В этой связи начинание Министерства финансов Казахстана имеет гораздо более широкое значение, чем просто оптимизация работы отдельно взятого ведомства. Накопленные экспертные знания и опыт работы с мощными современными инструментами анализа статистических показателей и оценки эффективности важны для всего госсектора, и мировой опыт подтверждает это.

Аналогичные проекты уже доказали свою эффективность в странах – лидерах мировой экономики. Например, министерство финансов Австрии реализовало стратегический проект по реформированию бюджетного процесса, позволивший повысить качество управления государственными ресурсами. Инвестиции в проект государственного уровня окупались за 10 лет, а чистая выгода составила более 300 млн. евро. Но важно и то, что благодаря проекту выполняются требования законодательства о единой системе учета и отчетности для всех структур федеральной власти. Работа по единым стандартам на базе лучших практик приносит дополнительные дивиденды. С другой стороны, переход к центрам общих сервисов наблюдается не только на федеральном уровне, но и на муниципальном. Программа GeOrgi – создание центра общих сервисов для муниципалитетов – позволила централизовать учет местных налогов и недвижимости, финансовый учет, ведение реестра граждан и др.

В Нидерландах перевод 12 министерств на совместное предоставление услуг и централизованный кадровый учет только за счет структурной оптимизации позволяет ежегодно экономить более €50 млн. средств налогоплательщиков. Проект создания центра общих сервисов P-Direkt стартовал в 2007 году и позволил упразднить 50 разрозненных систем и перейти на единую централизованную платформу на базе SAP. В настоящее время центр обслуживает более 120 тысяч госслужащих, предоставляя сервисы самообслуживания, в том числе и с мобильных устройств.

Сингапур – страна, на протяжении

нескольких лет входящая в топ-3 рейтинга, которая успешно реализует программу повышения эффективности Alliancefor Corporate Excellence (ACE), иницированную Министерством финансов страны, как и в Казахстане, финансовое ведомство стало инициатором инноваций в госсекторе. Программа охватывает свыше 100 бизнес-процессов в области финансов и в смежных направлениях, например, управление персоналом госведомств и государственные закупки. В настоящий момент пользователями комплексной системы автоматизации являются свыше 19 000 служащих в 19 различных госструктурах. Одной из целей программы было сокращение затрат на поддержку существующих информационных систем, в связи с переходом на централизованную систему промышленного класса (Commercial Off-The-Shelf).

В Казахстане и других странах мира компания SAP при реализации подобных проектов выступает в качестве партнера и

консультанта, делясь глобальным опытом и помогая адаптировать его к локальной специфике. Продолжая успешное сотрудничество в рамках проекта «e-Минфин», SAP предлагает свое видение дальнейшей информатизации процессов государственного управления для реализации стратегических задач республики. Оно состоит в возможности тиражирования полученных в рамках проекта наработок на другие центральные государственные органы. Ожидается, что это позволит сократить ИТ-затраты до 45%, обеспечив высокую окупаемость затрат госбюджета.

Секрет динамичного и в то же время закономерного успеха стран с развитой экономикой объясняется точным выбором современных технологий и решений, продиктованным стремлением максимально адаптировать передовой мировой опыт. Такой подход сегодня представляется наиболее правильным: экономические циклы сократились с «классических» 10–20 до 3–5

лет, и от государственных структур не меньше, чем от крупных корпораций, требуется умение предвидеть тренды развития рынка, анализировать и прогнозировать развитие ситуации, влияние локальных и макроэкономических факторов. Лучшие мировые практики SAP и собственные наработки Министерства финансов помогут госведомствам достичь максимальной эффективности и ускорить создание единой системы госуслуг, включающей в себя широкий спектр облачных сервисов, – такая цель поставлена в рамках программы «Информационный Казахстан-2020».

Структура экономики и роль каждого государства в мировом разделении труда уникальны, и для Казахстана как крупнейшей страны Центрально-Азиатского региона сегодня наступило время новых возможностей. От сырьевой экономики страна уверенно переходит к постиндустриальной модели, в которой технологическим инновациям отводится очень важная роль.

Lamskov M., SAP branch manager Kazakhstan and Central Asia

Kazakhstan 2050

From a primary producing to E-state

Programs of development of E-government within public initiative "Information Kazakhstan 2020" have gained results already. A basis for further development and promotion for leadership positions among leading European and Asian economies has been laid. It is important not to be complacent.

This year Astana was a ground for discussing and sharing of experiences of implementation of e-government projects in various countries. Globale-Government Forum, which was held in Seoul, capital of South Korea which has been a leader in the ranking of countries with the highest level of IT-technologies` development, gathered the governmental dignitaries and experts from more than 70 countries in the capital of Kazakhstan.

The decision to organize the Forum, one of key events of UN, in Kazakhstan was not occasional. There is a line from contemporary leaders to leaders of the future. South Korea has had the highest index of e-government development (IEGD) and has been a recognized leader in the sphere of informatization of the public sector. All government authorities in close co-operation with the government and municipal services are involved in the far-reaching project and provide different services to citizens, including those, based on mobile technologies. But it goes beyond tourist and motorist services: for example, the Ministry of Finances and strategy of South Korea was an initiator of creating an economics dictionary and modern trends.

Kazakhstan has just begun to develop this way but it is developing rapidly. In the ranking of IEGD the country moved 10 positions up and now is on the 28th place. They also moved 5 positions up in the new ranking of the World Economic Forum (VEF) where Kazakhstan is at the 38th place in the ranking of IT-technologies` development. The situation with involving the population into unfold services or level of electronic participation is the best: the index of Kazakhstan is the same with Singapore and 5% lower than of the leaders - the Netherlands and South Korea.

The path to e-Government

Aset Isekeshev, the Minister of Investments and Development of RK has mentioned in his

recent speech that nowadays the Republic of Kazakhstan is in the process of transformation. He mentioned also the system of governmental ruling and instruments of provision of his effective work. Without doubt, e-government and its next generation Smart government serves as such instrument. "We consider the strategy of smart-government together with the strategy of smart cities and industry. Implementation and synergy of such concepts will provide high quality of life of citizens and will raise the effectiveness of the system of governmental ruling", - mentioned the Minister.

The purposes of e-government are set in the basic strategy document "Information Kazakhstan 2020". The country is trying to join the 30 leading states in the ranking of WEF. To gain this result a synergetic effect is needed: by implementation in the sphere of "smart cities", "green economics", implementing cloud and mobile technologies, Kazakhstani public sector will be able to create an integrated, clear and far-reaching e-government structure that would raise the efficiency of the system of governmental ruling and quality of life of citizens.

This will, in turn, positively influence the whole range of civil services for the citizens and development of e-commerce by creating new opportunities of mobile services, online public services and organization of feedback from citizens.

Comparing with the last year the amount of e-services has risen 1,5 times - from 327 to 570. In 2013 the state provided 38 million e-services in the amount of 1,1 billion tenge, and the total amount of subscribers exceeded 27 million. Not only the economic effect is important, but also possibility of prompt and full monitoring of the social and political situation, proactive analysis and consideration of the regards of citizens.

It all starts with finances

The cornerstone of the whole work is "e-Minfin", the largest project on automatization of state finances in CIS. At the SAP Forum that was held in spring in Almaty this decision received two awards - "For successful implementation of the largest complex information decision among ministers of finances of CIS countries", granted to the minister of Finances of RK, and "For successful implementation of the IT-decision on strategic management in the public sector in CIS countries for the

first time", granted to the project designer - LLP "Tsentr elektronnoy kommertsii" (E-commerce Centre). The project is based on 15 subsystems, built on the basis of SAP-decisions for raising the efficiency of the whole finance structure of the state. So the initiative of the Ministry of Finances of Kazakhstan is more significant than a simple optimization of work of a specific department. The cumulated expert knowledge and expertise of working with powerful modern instruments of analysis of statistical indicators and efficiency evaluation are significant for the whole public sector and the world expertise proves this.

Similar projects have already proved their efficiency in the leading countries of world economics. E. g., the Ministry of Finances of Austria has implemented a strategic project on reforming of the budget process; this helped to improve the quality of managing public resources. Investments into the project at the state level have been recovered in 10 years and the net profit was more than 300 million Euros. The fact that the requirements of legislation in integrated accountancy system for all structures of federal power are implemented thanks to the project is also significant. The work based on integrated standards and best practices yields additional dividends. On the other side, there is transfer to the centers of general services not only at the federal, but also at the municipal level. Program GeOrgy has created the centre of general services for local governments, helped to centralize local tax and real property accounting, financial accounting, citizen register management etc.

In the Netherlands, transfer of 12 ministries on cooperative service provision and centralized personnel records only on the account of structural optimization helps to save more than €50000000 and taxpayers' funds annually. The project of creating a centre of general services P-Direkt has been started in 2007 and it helped to annihilate 50 delinked systems and create an integrated centralized ground on SAP basis. Nowadays the centre provides services for more than 120000 civil servants, provides self-services, including mobile technologies.

Singapore is a country that has been in the 3 top leaders of the ranking; it successfully implements AllianceforCorporateExcellence (ACE), the program of efficiency rising, initiated by the Ministry of Finances and, as in Kazakhstan, the financial department became an initiator of investments into public sector.

The program grasps more than 100 business processes in the financial sphere and complementary spheres, e. g. management of personnel of state departments and public purchases. Nowadays more than 19000 public servants in 19 different government institutions use this complex automated system. One of the purposes of the program was contraction of expenditures for information system support in connection with transfer on a centralized system of an industrial class (CommercialOff-The-Shelf).

In Kazakhstan and other countries the SAP company acts as a partner and consultant when implementing such projects; it shares global experience and helps to adapt it to the local peculiarities. Continuing successful cooperation within the project "e-Minfin", SAP proposes its views on further process informatization of state ruling for implementation of strategic objectives of the Republic. It consists in a possibility of distribution of results of the project among other central government bodies. It is expected that it would help to cut IT-expenditures by 45%, having provided a high recoupment of expenditures from the state budget.

The secret of dynamical and regular success of countries with developed economics can be explained by a precise choice of modern technologies and decisions, dictated by efforts to adapt the leading world experience as much as possible. Such approach is the most right today: economic cycles shortened from "classical" 10-20 to 3-5 years and, not only big corporations, but also government institutions have to be able to predict tendencies of market development, analyze and predict the situation development and influence of local and macroeconomic factors. Best world SAP practices and best practices of the Ministry of Finances will help the state departments to gain maximum efficiency and accelerate the creation of an integrated system of public services that includes a wide range of cloud services; this the purpose of program "Information Kazakhstan 2020".

The structure of economics and the role of each state in the world division of labour are unique and the period of new opportunities has begun for Kazakhstan as the largest country of the Central Asian region. The country steadily descends from the primary producing economics to a post-industrial model where technological innovations play a very significant role.

ҚР Қаржы министрлігі «Электрондық коммерция орталығы» ЖШС бірлесе отырып Global e-Government Forum 2014 кермесіне қатысты

Қазақстан 2050

Астана қаласында 7-8 қазанда «Тұрақты даму мақсатында ақылды басқару: желілік қоғамдағы серіктестіктің жаңа мүмкіндіктері» тақырыбы бойынша Жаһандық Электрондық үкімет форумы өтті. Форум жұмысына қатысу үшін Қазақстанның астанасына әлемнің 70-тен астам елінен қонақтар келді.

Форум шеңберінде Ақылды үкіметтің Government to Government, Government to Business және Government to Citizens секторлары бойынша бөлінген қазақстандық жобаларының көрмесі өтті. Бір алаңда Қазақстанның мемлекеттік органдарының 34 ақпараттық жүйесі ұсынылды, солардың ішінде 5-еуі Қаржы министрлігіне тиесілі. Олардың қатарында «Электрондық коммерция орталығы» әзірлеушісі болып табылатын «Электрондық мемлекеттік сатып алу», «е-Қаржымині» және «Қазынашылық-клиент» жүйелері бар. Форумға қатысушылардың интерактивті стендтерде жүйелердің функционалдылығымен танысуға және консультанттардың көмегімен оларда қандай да бір қарапайым әрекеттер жасауға мүмкіндігі болды.

Австриядан, Әзірбайжаннан, Вьетнамнан, Камеруннан, Кениядан, Оңтүстік Кореядан, Малайзиядан, Молдовадан, Панамадан, Ресей Федерациясынан, Тимор-Лестеден келген қонақтар ҚР Қаржы министрлігінің жүйелеріне қызығушылық білдірді.

Шетелдік қонақтарға электрондық мемлекеттік сатып алуды енгізу тиімділігі зор әсер етті, бүгінгі таңда ол 1,3 миллиард долларды құрайды. Ақпараттық жүйе арқасында қамтамасыз етілетін қажеттіліктер туралы ақпараттың жариялылығы және адал бәсекелестік үшін едәуір тиімді жағдайдың жасалуы есебінен бюджет қаражатын осыншама зор үнемдеуге қол жеткізу мүмкін болды. Соңғы 5 жыл ішінде мемлекеттік сатып алудың жалпы көлеміндегі электрондық мемлекеттік сатып алудың үлесі 6 есе артты.

Мемлекеттік қаржыны автоматтандыру жөніндегі ірі жобалардың бірі «е-Қаржымин» жүйесіне де назар аз бөлінген жоқ. Жобаның интерактивті стендінде Форумға қатысушылар бюджеттің атқарылуын бақылай алды, ұтқыр талдау кеңсесінің көмегімен мемлекеттік борыш бойынша жедел деректер алды; консультанттар қонақтарға қаржылық есептіліктің автоматтандырылған шоғырландырылуын және стратегиялық жоспардың орындалуына онлайн-мониторинг жүргізілуін көрсетті. Бұл 15 қосалқы жүйені біріктіретін жобада іске асырылған мүмкіндіктердің бір бөлігі ғана.

«е-Қаржымині»-ден басқа G2G аймағында

«Қазынашылық-Клиент» АЖ көрсетілді. Оның көмегімен мемлекеттік мекемелер онлайн режимінде құжаттардың электрондық нысандарын толтырады, төлемдердің мәртебелерін және бюджет қаражаты қалдықтарының жай-күйі туралы ақпаратты бақылайды. Қашықтықтан қызмет көрсету есебінен қағаз және көлік шығындары қысқарды, ал келіп түсетін өтінімдерді өңдеудің жүйені енгізуге дейін 4-5 күн алған орташа уақыты бүгінгі күні 8 жұмыс сағатына дейін қысқарды.

Барлық жобалар үздіксіз дамуда және болашақ даму жоспарларында ілеспе жүйелермен жаңа шоғырландырулар болжанауда.

Министерство финансов РК совместно с ТОО «Центр электронной коммерции» приняли участие на выставке Globale-Government Forum 2014

Казахстан 2050

7–8 октября в Астане прошел Глобальный форум электронного правительства-2014 на тему «Умное управление в целях устойчивого развития: новые возможности партнерства в сетевом обществе». Чтобы принять участие в форуме, в столицу Казахстана приехали гости из более 70 стран мира.

В рамках форума состоялась выставка казахстанских проектов «умного правительства», разделенных по секторам Governmentto Government, Governmentto Business, Governmentto Citizens. На одной площадке было представлено 34 информационные системы госорганов Казахстана, 5 из которых принадлежат Министерству финансов. Среди них «Электронные государственные закупки», «е-Минфин» и «Казначейство – клиент», разработчиком которых является Центр электронной коммерции. На интерактивных стендах участники форума могли ознакомиться с функциональностью систем и провести в них какие-либо несложные действия с помощью консультантов.

Системами Министерства финансов РК заинтересовались гости из Австрии, Азербайджана, Вьетнама, Камеруна, Кении, Южной Кореи, Малайзии, Молдовы, Панамы, Российской Федерации, Тимор-Лесте.

Иностранцев впечатлил эффект от внедрения электронных госзакупок, который на данный момент составляет 1,3 млрд. долларов. Такой существенной экономии бюджетных средств удалось добиться за счет публичности информации о потребностях и более выгодных условий для добросовестной конкуренции, которые обеспечивает информационная система. За последние 5 лет доля электронных госзакупок в общем объеме государственных закупок выросла в 6 раз.

Не меньшее внимание привлекла и система «е-Минфин» – один из крупнейших проектов по автоматизации государственных финансов. На интерактивном стенде проекта участники форума могли отследить исполнение бюджета, получали оперативные

данные по госдолгу с помощью мобильного аналитического офиса; консультанты продемонстрировали гостям автоматизированную консолидацию финансовой отчетности и онлайн-мониторинг исполнения стратегического плана. И это только часть возможностей, реализованных в проекте, объединяющем 15 подсистем.

Помимо «е-Минфина» в зоне G2G демонстрировалась ИС «Казначейство – клиент». С ее помощью государственные учреждения в режиме онлайн заполняют электронные формы документов, отслеживают статусы платежей и информацию о состоянии остатков бюджетных средств. За счет дистанционного обслуживания сократились бумажные и транспортные затраты, а среднее время на обработку поступающих заявок, занимавшую 4–5 дней до внедрения системы, теперь сократилось до 8 рабочих часов.

Все проекты непрерывно развиваются, и в ближайших планах развития – новые интеграции с сопутствующими системами.

Ministry of finance of RK and “Electronic commerce center” LLP took part in Global e-Government Forum 2014 exhibition

Kazakhstan 2050

Global e-Government Forum 2014 regarding “smart management for sustainable development: new partnership opportunities in the network society” took place on October 7-8 in Astana. Guests from over 70 countries visited the capital of Kazakhstan in order to participate in the Forum. An exhibition of Kazakhstani projects of Smart government took place under the Forum. It was divided to Government to Government, Government to Business and Government to Citizens sectors. 34 informational systems of Kazakhstani governmental agencies were presented on one platform, 5 of which owned by Ministry of finance. Among them “Electronic state purchases”, “e-Minfin” and “Treasurer’s office - client”, developed by “Electronic commerce center”. Participants of the Forum had an opportunity to familiarize with the systems functionality and to conduct some easy operations on interactive

stands with the help of consultants. Guests from Austria, Azerbaijan, Vietnam, Cameroon, Kenya, South Korea, Malaysia, Moldova, Panama, Russian Federation, Timor-Leste were interested in the systems of Ministry of finance of RK. Foreign guests were impressed by electronic state purchases introduction effect, which now comes up to 1.3 billion USD. Such a substantial saving of budgetary funds is gained by means of public disclosure of information needs and more favorable conditions for fair competition provided by the informational system. Electronic state purchases share in the total volume of state purchases have increased six fold for the last 5 years

No less attention was attracted by the “e-Minfin” system - one of the largest automation projects of public finances. Participants had an opportunity to track budget execution on interactive stand of the project, to obtain

current data on public debt with the help of mobile analytical office; consultants showed automated consolidation of the financial statements and online monitoring of implementation of the strategic plan to guests.

And this is only part of possibilities implemented in the project joining 15 subsystems.

Apart from “e-Minfin” “Treasurer’s office - client” IS was demonstrated in G2G zone. With its help government agencies fill electronic forms of documents online, track the status of payments and information about the status of residual budget. Through remote servicing decreased paper and transport costs, and the average time for processing of incoming applications, which took 4-5 days before the introduction of the system, now reduced to 8 working hours. All projects are continuously developing and new integration with associated systems is in short-term plans of development.

Голоушкина Г., ҚР ҚМ Қаржы мониторингі комитетінің F4 Басқармасының басшысы

Қазақстан 2050

Ақшаны жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруға қарсы күрес бойынша халықаралық бірлесу

ФАТФ - ақшаны жылыстатуға қарсы қаржылық шаралар әзірлейтін тобы (FATF - Financial Action Task Force on Money Laundering) ақшаны жылыстатуға және терроризмді қаржыландыруды алдын алу саласында халықаралық стандарттарды әзірлеу және қолданысқа енгізумен айналысатын негізгі халықаралық институт болып табылады.

Ақшаны жылыстатумен терроризмді қаржыландыруды алдын алу мақсатында мемлекеттер ФАТФ халықаралық стандарттар бекіткен кешенді шараларды қолдану қажет.

БҰҰ мүше мемлекеттердің барлығы үшін қабылдауға міндетті БҰҰ Қауіпсіздік кеңесінің 1617(2005) қарарында, ФАТФ стандарттарының талаптарын орындауға шақырады.

Ел басы 2050 жылға дейінгі Қазақстан Республикасының даму стратегиясында әлемнің дамыған отыз мемлекет қатарына кіру бағытын белгіледі.

Белгіленген мақсатқа жеткудің маңызды бөлігі - ол мемлекеттің қаржылық жүйесінің ашықтығы. Ақшаны жылыстатуға терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл ұлттық және халықаралық

қаржылық-экономикалық жүйесінде туындаған қауіптерге адекватты жауап. Қазіргі таңда жаһандық жүйенің назары жемқорлыққа қарсы күрес пен көлеңкелі экономикаға қарсы механизмді қолдануға бағытталған.

Ел басының жолдауының басты бағытының бірі – шет ел инвестицияларын

тарту. Шетелдік инвесторлар елдердің инвестициялық тартымдылығын қарауда ерекше назарды осы саладағы халықаралық стандарттарға сәйкес келетін елде қылмыстық жолмен алынған кіріске және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимылдар жүйесінің болуына аударады.

Халықаралық талаптарға сәйкес жүйе - ол тек мемлекетіміздің имиджі мен беделі ғана емес, сондай-ақ шет елдерде қандай да бір төлем жүргізген, шет ел банкілерінде есеп шоттары бар біздің азаматтарға сенім кепілі.

Ақшаны жылыстатуға терроризмді қаржыландыруға қарсы күрес бойынша халықаралық стандарттарды жаһанды жүзеге асыру бойынша әр ауданда құрылған ФАТФ типтес аумақтық топтар маңызды ролді асырады.

Осы топтардың басты мақсаты өз мүше-мемлекеттерінің ақшаны жылыстатуға терроризмді қаржыландыруға қарсы күрес бойынша ұлттық жүйелерін ФАТФ стандарттарына сәйкестігі бойынша өзара бағалау жүргізу.

ФАТФ және ФАТФ типтес аумақтық топтар бірге ақшаны жылыстатуға терроризмді қаржыландыруға қарсы іс қимыл саласында халықаралық стандарттарды тарату мен енгізу сонымен қатар оларды ұлттық деңгейде орындалуын бақылау бойынша бірыңғай жүзесін құрады.

Қазіргі таңда сегіз ФАТФ типтес аумақтық топтар, соның ішінде Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға және терроризмді

қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жөніндегі Еуразиялық топ.

ФАТФ ұсынымдарын ұлттық деңгейде жүзеге асыратын құралдардың бірі - ол Қаржылық барлау бөлімшелері (ҚББ), қылмыстық жолмен алынған қаржылық құралдардың ақша ағындары жөнінде нақты бір мемлекет шегінде ақпарат жинауды, талдауды жүргізуге асыру бойынша жауап береді. Қазақстанда ҚББ ролін Қаржы мониторингі комитеті орындайды.

ФАТФ ХВФ, Дүниежүзілік банк, БҰҰ-ң Қылмыс пен есірткі бойынша басқармасы секілді халықаралық ұйымдармен ынтымақтастыққа аса зор көңіл бөледі. Аталған құрылымдар ақшаны жылыстатуға терроризмді қаржыландыруға қарсы күреске бағытталған өз бағдарламаларын жүзеге асырады.

Қазақстан атынан ақшаны жылыстатуға терроризмді қаржыландыруға қарсы күрес саласында Қаржы мониторингі комитеті Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жөніндегі Еуразиялық тобында (ЕАТ), «Эгмонт» қаржы барлау бөлімшелері топында және ТМД Қаржы барлау бөлімшелері басшыларының кеңесі секілді халықаралық ұйымдарда, бірлестік пен салалық ынтымақтастық органдарында жұмыс атқарады.

2004 жылдан бастап Қазақстан ЕАТ-ң мүшесі. 2011 жылы ЕАТ үкіметаралық ұйым дәрежесін алып, қазіргі таңда Беларусь, Үндістан, Қазақстан,

Қытай, Қырғызста, Ресей, Тәжікстан, Түрікменстан және Өзбекстан 9 мемлекеттерден тұрады.

Осы жылы ЕАТ –ң құрылуына 10 жыл толды.

Қазақстан ЕАТ-н қызметі мерзімі уақытында тек қана мүше болмай, осы ұйымның жұмысына белсене қатысты.

Қазіргі таңда Қаржы мониторингі комитетінің Төөрағасы Бисенғали Шамғалиұлы Төжіяқов ЕАТ-ң Төраға орынбасары болып тағайындалды. 2004-2006 жылдары осы лауазымды Қазақстан иеленген еді.

2005 жылдан бастап Қазақстан ЕАТ тобының Техникалық көмек көрсету бойынша жұмыс тобының тең төрағасы.

2010 жылдың шілде айында Алматы қаласында ЕАТ-ң 12-Пленарлық отырысы ұйымдастырылып өткізілді. 2016 жылдың шілде айында Қазақстан ЕАТ-ң 24-Пленарлық отырысы өткізілуі жоспарлануда.

ЕАТ-ң қызметінің басты бағыты, жоғарыда айтылғандай мүше-мемлекеттерді ФАТФ халықаралық стандарттарға сәйкестігі бойынша өзара бағалау жүргізу. Өзара бағалау дегеніміз мүше-мемлекеттердің өкілдері бір-бірін бекітілген кестеге сай бағалау өткізеді.

2010 жылдың қазан айынан 2011 жылдың шілде айына дейінгі уақыт аралығында бірінші бағалау өткізілді.

2013 жылдың шілде айында ұсынымдарды орындау бойынша Қазақстан алғашқы есебін және 2014 жылдың шілде айында екінші есебі ұсынылды. 2015 жылғы қараша айында ұсынымдардың барлығын орындау бойынша қорытынды есеп ұсыну жоспарлануда.

ФАТФ өз ұсынымдарын үнемі жанар-тып тұрады. 2012 жылы жанартылған халақаралық стандарттар қабылданды, жанартылған ұсынымдар мемлекеттерге тәуекелі жоғары жағдайда оған байланысты талаптарды күшейту мақсатында шаралар қолдану, не болмаса қосымша шаралар қолдануға, сондай-ақ қайта қарастырылған ұсынымдар ақшаны жылыстату терроризмді қаржыландыру мен қатар жаппай қыру қаруларының таралуын қаржыландыруды алдын алуға бағытталған.

Жаңа стандарттардың қабылдауына байланысты ЕАТ 2016 жылы өзара бағалаудың жаңа раундтың өткізуді жоспарлауда. Осы

орайда Қазақстан 2018 жылдың қазан айында екінші бағалау өткізу қажеттілігі туындайды.

ФАТФ стандарттары барлық ҚББ «Эгмонт» тобының мүшесі болуды шақырады. Қазіргі таңда топ 140 астам қаржылық барлау бөлімшелері біріктіруде. Қаржы мониторингі комитеті 2011 маусым айынан бастап осы топтың толық мүшесі.

Нақты халықаралық қаржылық істер бойынша өзара әрекеттесу үшін топ мүшелері қорғалған желіні қолданады.

Комитет қазіргі таңда 60 шет елдің ҚББ-мен белсенді ақпарат алмасу жүргізіледі, соның ішінде мысалы: Аргентина, Виргиния Британ аралдары, Ұлыбритания, Германия, Латвия, Литва, Люксембург, Қытай, Қырғызстан, Біріккен Араб Әмірлігі, Ресей, Словения, АҚШ, Түркия, Швейцария және т.б.

Ақшаны жылыстатуға терроризмді қаржыландыруға қарсы ұлттық жүйесінің жұмысы басынан (2010 жылдың наурыз айында Заң күшіне енді) Қаржы мониторингі комитеті әрекеттесу туралы келісімдерді келесі шет ел қаржы барлау бөлімшелерімен қол қойды: Беларусь, Индонезия, Кипр, Қытай, Қырғызстан, Македония, Молдова, БАЭ, Ресей, Тәжікстан, Түркия, Украина және Черногория.

2012 жылдың желтоқсанда ТМД Мемлекет басшылары кеңесінің шеңберінде Ашғабат қаласында Армения, Белорусия, Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан және Украина мемлекет басшыларымен Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің Қаржы барлау бөлімшелері басшыларының кеңесін құру туралы келісімге қол қойылды.

Қаржы барлау бөлімшелері басшыларының кеңесінің басты функциясы – постсоветтік аумақта қаржылық барлау бөлімшелерінің ынтымақтастығын қамтамасыз ету, нормалар мен тәжірбие әзірлеу, сонымен қатар осы салада халықаралық стандарттарды енгізу.

Қазақстан Республикасы мен Дүниежүзілік банк арасындағы бірлескен экономикалық зерттеу бағдарламасы (БЭЗБ) Қазақстан Республикасының ақшаны жылыстатуға терроризмді қаржыландыруға қарсы іс қимыл жүйесін құру және дамыту бөлігін жүзеге асыруда.

Қазақстандағы ақша аударымдарының балама жолдары бойынша зерттеулер және Қазақстан Республикасында

ақшаны жылыстату және терроризмді қаржыландыру салаларында Ұлттық тәуекелді бағалау бойынша БЭЗБ шеңберінде зерттеулер өткізілді.

ФАТФ, ЕАТ, «Эгмонт» тобының, Дүниежүзілік банкінің, ХВФ, ЕҚҰҰ және Қазақстандағы АҚШ елшілігі сарапшыларының қатысуымен бірнеше тренингтер мен семинарлар өткізілді.

Қаржы мониторингі субъектілерімен, олардың АЖ/ТҚК жүйесінің қатысушылары болып табылатын қоғамдық ұйымдарымен, мемлекеттік органдарымен осы саладағы заңнаманың құқықтық қолдану тәжірибесі, Халықаралық үлгілерді сақтау және Қазақстанның қаржы мониторингін құруды іске асыру мәселелері жөнінде тұрақты оқыту шаралары өткізілді.

Кеден органдарына арнайы «Қолма-қол ақшалар курьеры» атты ФАТФ-н арнайы ұсынымын енгізу бойынша семинар ұйымдастырылып өткізілді.

Әзірбайжан, Армения, Афғанистан, Беларусь, Иран, Қазақстан, Қырғызстан, Молдова, Пәкістан, Ресей, Тәжікстан, Түркменстан, Өзбекстан және Украина қаржылық барлау аналиттеріне АЖ/ТҚК саласында арнайы тактикалық және стратегиялық талдау және қаржылық барлау бөлімшесі арасында ақпарат алмасу мен әрекеттесу бойынша үш аймақтық тренинг өткізілді.

Сонымен қатар Қаржы мониторингі комитеті ЕАТ бірыңғай ақпараттық аумағында құрылған видеобайланыс арқылы өтетін шараларға белсене қатысып қана қоймай мүдделі мемлекеттік органдар мен қаржы мониторингі субъектілерін қатысуға шақырады.

Аталған жүйенің артықшылығы ЕАТ мүше-мемлекеттердің мемлекеттік органдар мен жеке сектор өкілдерінің дистанционды түрде оқыту мүмкіншілігі және оперативті әрекеттесуге мүмкіндік беруі.

Видеобайланыс жүйесі арқылы 130 астам іс-шаралары оқу семинарлары, дөңгелек үстел, конференциялар мен талқылаулар форматында өткізілді. АЖ/ТҚК саласындағы өзекті мәселелер бойынша кездесу тақырыптары әзірленеді.

Комитетің шет ел әріптестері және халықаралық сарапшылармен бірге өткізіліп жатқан жұмыс ұлттық АЖ/ТҚК жүйесінің дамуына зор үлес қосады.

Международная интеграция по борьбе с отмыванием денег и финансированием терроризма

Основным международным институтом, занимающимся разработкой и имплементацией международных стандартов в сфере противодействия отмыванию денег и финансированию терроризма, является Группа разработки финансовых мер борьбы с отмыванием денег – ФАТФ (англ. Financial Action Task Force on Money Laundering – FATF).

Международные стандарты ФАТФ устанавливают комплексную и последовательную структуру мер, которые странам следует применять для противодействия отмыванию денег и финансированию терроризма.

Совет Безопасности ООН в своей резолюции № 1617 (2005) настоятельно призывает государства-члены соблюдать международные стандарты ФАТФ.

Главой государства в Стратегии развития Республики Казахстан до 2050 года намечен курс по вхождению страны в тридцатку развитых стран мира.

Важной составляющей в достижении намеченной цели является прозрачность финансовой системы страны. Противодействие отмыванию преступных доходов и финансированию терроризма представляет собой адекватный ответ серьезнейшей угрозе национальной и международной финансово-экономической системе. Внимание глобальной системы сегодня во многом сфокусировано на применении антиотмывочных механизмов в борьбе с коррупцией и теневой экономикой.

Одно из приоритетных направлений послания Главы государства – это привлечение зарубежных инвестиций. И при рассмотрении инвестиционной привлекательности страны иностранные инвесторы особое внимание обращают на функционирование системы противодействия отмыванию преступных доходов и финансированию терроризма, соответствующей международным стандартам.

Система, отвечающая международным требованиям, – это не только имидж и репутация страны, но и гарантия доверия ее гражданам, осуществляющим какие-либо платежи за рубежом, имеющим счета в иностранных банках.

Важную роль в глобальном распространении международных стандартов по борьбе с отмыванием преступных доходов и финансированием терроризма играют группы, создаваемые по типу ФАТФ в различных регионах мира.

Основной задачей таких структур является осуществление борьбы с отмыванием денег и финансированием терроризма в соответствующих регионах, в частности путем проведения взаимных оценок национальных систем своих членов на соответствие стандартам ФАТФ и исследований тенденций и методов (типологий) отмывания денег и финансирования терроризма, характерных для данного региона.

ФАТФ и региональные группы по типу ФАТФ совместно образуют единую международную систему по распространению и внедрению международных стандартов борьбы с отмыванием денег и финансированием терроризма, а также по контролю за их выполнением на национальном уровне.

На сегодняшний день существует восемь региональных групп по типу ФАТФ, среди которых Евразийская группа по противодействию легализации преступных доходов и финансированию терроризма.

Одним из основных инструментов реализации рекомендаций ФАТФ на национальном уровне являются Подразделения финансовой разведки (ПФР), отвечающие за сбор и анализ финансовой информации в пределах каждой конкретной страны с целью выявления потоков финансовых средств, добытых преступным путем. В Казахстане роль ПФР выполняет Комитет по финансовому

мониторингу.

ФАТФ уделяет значительное внимание сотрудничеству с такими международными организациями, как МВФ, Всемирный банк, Управление ООН по наркотикам и преступности. Данные структуры реализуют свои программы, нацеленные на противодействие отмыванию денег и финансированию терроризма.

Комитет по финансовому мониторингу представляет Казахстан в сфере противодействия отмыванию денег и финансированию терроризма в таких международных организациях, объединениях и органах отраслевого сотрудничества, как Евразийская группа по противодействию легализации преступных доходов и финансированию терроризма (ЕАГ), Группа подразделений финансовой разведки «Эгмонт» и Совет руководителей подразделений финансовой разведки стран – участниц СНГ.

Членом ЕАГ Казахстан является с 2004 года. В 2011 году ЕАГ приобрела статус межправительственной организации и сегодня объединяет 9 государств: Беларусь, Индия, Казахстан, Китай, Кыргызстан, Россия, Таджикистан, Туркменистан и Узбекистан.

Текущий год ознаменован знаковой датой для ЕАГ – 10 лет со дня образования.

За годы существования ЕАГ Казахстан являлся и является не только членом данной организации, но и принимает активное участие в ее деятельности.

В настоящее время председатель Комитета по финансовому мониторингу Таджикиков Бисенгали Шамгалиевич является заместителем председателя ЕАГ. Ранее этот пост Казахстан занимал в 2004–2006 годах.

С 2005 года Казахстан является сопредседателем одной из рабочих групп ЕАГ – Рабочей группе по техническому содействию.

В июне 2010 года в г. Алматы организовано и проведено 12-е Пленарное заседание

ЕАГ. В июне 2016 года планируется проведение 24-го Пленарного заседания ЕАГ в Казахстане.

Одним из направлений деятельности ЕАГ, как было отмечено выше, является проведение взаимных оценок государств-членов на соответствие международным стандартам ФАТФ. Под взаимной оценкой подразумевается, что представители государств-членов группы оценивают другие государства-члены по очереди в соответствии с утвержденным графиком.

Первая такая оценка в Казахстане была проведена в период с октября 2010 года по июнь 2011 года.

В июне 2013 года Казахстаном был представлен первый отчет по выполнению рекомендаций, данных в ходе оценки, и в июне 2014 года – второй отчет. В ноябре 2015 года предстоит предоставление итогового отчета по выполнению всех рекомендаций.

ФАТФ регулярно обновляет свои стандарты. В очередной раз такое обновление проведено в 2012 году с целью ужесточения требований к ситуациям более высокого риска, чтобы позволить странам принимать целевые меры в областях, где остаются более высокие риски и должны быть приняты дополнительные шаги. Также пересмотренные стандарты направлены на преследование, наряду с отмыванием денег и финансированием терроризма, финансирования распространения оружия массового уничтожения.

В связи с принятием новых стандартов ЕАГ планирует в 2016 году начать новый раунд взаимных оценок. В связи с чем Казахстану предстоит пройти вторую взаимную оценку в октябре 2018 года.

Стандарты ФАТФ призывают все ПФР добиваться членства в группе «Эгмонт» (неформальное объединение подразделений финансовой разведки). Сегодня группа объединяет более 140 финансовых разведок мира. Комитет по финансовому мониторингу является членом группы с июля 2011 года.

Миссия группы «Эгмонт» – содействие быстрому, конструктивному и эффективному обмену информацией по защищенной сети. Условия и информационно-техническая система группы позволяет сократить сроки передачи информации и исключает риски отказа в предоставлении информации иностранными ПФР.

Защищенная сеть группы активно

используется ее членами для оперативного взаимодействия по конкретным международным финансовым расследованиям.

На сегодняшний день наиболее активный обмен информацией ведется с более чем 60 иностранными ПФР Аргентины, Британских Виргинских островов, Великобритании, Германии, Латвии, Литвы, Люксембурга, Китая, Кыргызстана, Объединенных Арабских Эмиратов, России, Словении, США, Турции, Швейцарии и др.

За время существования национальной системы противодействия отмыванию денег и финансирования терроризма (прим. Закон введен в действие в марте 2010 года) Комитетом по финансовому мониторингу подписаны соглашения о взаимодействии и сотрудничестве с подразделениями финансовой разведки иностранных государств: Беларуси, Индонезии, Кипра, Китая, Кыргызстана, Македонии, Молдовы, ОАЭ, России, Таджикистана, Турции, Украины и Черногории.

В декабре 2012 года в рамках Совета глав государств СНГ в городе Ашхабаде (Туркменистан) Главами государств Армении, Беларуси, Казахстана, Кыргызстана, России, Таджикистана и Украины подписано Соглашение об образовании Совета руководителей подразделений финансовой разведки СНГ.

Основная функция Совета руководителей подразделений финансовой разведки государств – участниц СНГ – обеспечение сотрудничества финансовых разведок на постсоветском пространстве, разработка норм и практик, а также внедрение международных стандартов в этой области. Это институциональная структура, которая за счет включения в свой состав и работу большинства (а в перспективе – всех) заинтересованных стран СНГ является одним из наиболее перспективных проектов с точки зрения дальнейшего развития интеграционных процессов на пространстве СНГ.

Программой совместных экономических исследований между Правительством Республики Казахстан и Всемирным банком (ПСЭИ) ежегодно реализуется компонент по созданию и развитию системы противодействия отмыванию денег и финансированию терроризма Республики Казахстан.

В рамках ПСЭИ проведено исследование альтернативных систем денежных переводов в Казахстане и Национальная оценка рисков в сфере отмывания доходов и финансирования терроризма.

С привлечением ведущих экспертов таких международных организаций, как ФАТФ, ЕАГ, группа «Эгмонт», Всемирный банк, МВФ, ОБСЕ, Управление ООН по наркотикам и преступности, а также посольства США в Казахстане, проведен ряд тренингов и семинаров.

Для субъектов финансового мониторинга их общественных объединений, государственных органов – участников системы противодействия отмыванию денег и финансированию терроризма (ПОД/ФТ) проведены обучающие мероприятия по правоприменительной практике законодательства в сфере ПОД/ФТ, по вопросам взаимодействия государственного и частного секторов в данной сфере, осуществления надзора в сфере ПОД/ФТ.

Отдельно для таможенных органов организован и проведен семинар по внедрению специальной рекомендации ФАТФ «Курьеры наличных».

Проведено три региональных тренинга для аналитиков подразделений финансовой разведки Азербайджана, Армении, Афганистана, Беларуси, Ирана, Казахстана, Кыргызстана, Молдовы, Пакистана, России, Таджикистана, Туркменистана, Узбекистана и Украины по тактическому и стратегическому анализу в сфере ПОД/ФТ, взаимодействию и обмену информацией между подразделениями финансовой разведки.

Наряду с этим Комитет по финансовому мониторингу является активным пользователем системы видеоконференцсвязи, созданной в рамках единого информационного пространства ЕАГ, и привлекает к этому направлению заинтересованные государственные органы и субъекты финансового мониторинга.

Преимущества данной системы заключаются в оперативности взаимодействия, возможности дистанционного обучения представителей государственного и частного секторов государств – членов ЕАГ и оптимизации затрат.

Посредством системы видеоконференцсвязи проведено около 130 мероприятий в формате учебных семинаров, «круглых столов», конференций и дискуссий. Их тематика формируется по наиболее актуальным вопросам ПОД/ФТ.

Работа комитета, проводимая совместно с зарубежными коллегами и международными экспертами, вносит значительный вклад в развитие национальной системы ПОД/ФТ.

International integration on combating money laundering and financing terrorism

FATF – Financial Action Task Force on Money Laundering is the main international institute involved in the development and implementation of international standards in the sphere of combating money laundering and financing terrorism.

FATF international standards are established complex and consistent structure of the measures which should be used by countries for combating money laundering and financing terrorism.

The UN Security Council in own resolution №1617 (2005) calls on all country-members to comply with FATF international standards.

In the Strategy of the development until 2050 of the Republic of Kazakhstan by the Head of the State scheduled the course to enter the state in one of the thirty developed countries.

An important component in achieving the intended goal is transparency of the financial system of the state. Combating money laundering and financing terrorism represent adequate response against serious threat directed to national and international financial economic system. Today the attention of the global system mainly focused on the use of anti-money laundering mechanisms in the fight against corruption and the shadow economy.

One of the priorities of the Missive of the Head of the State - is to attract foreign investments. During the considering of the state investment attractiveness, foreign investors pay particular attention the functioning the system of combating money laundering and financing terrorism appropriate to international

standards.

The system which respondent to international requirements – it is not only the image and reputation of the state, but also a guarantee of trust it citizens spending any payments abroad, and having accounts in foreign banks.

The important role in the global spread of international standards on combating money laundering and financing terrorism are playing the groups created by the type of FATF in the various regions of the world.

The main task of such structures is the implementation of anti-money laundering and financing terrorism in appropriate regions, in particular by means of mutual assessments of national systems of its members for compliance with FATF standards and research trends and techniques (typologies) of money laundering and financing terrorism for the specific region.

FATF and regional FATF-style groups form together a single international system for the dissemination and implementation of international standards to combating money laundering and terrorist financing, as well as monitoring their implementation at the national level.

Today, there are eight regional groups FATF, including the Eurasian Group on Combating Money Laundering and Financing of Terrorism.

One of the main instruments for implementing the FATF recommendations at the national level are the Financial Intelligence Unit (FIU), responsible for the collection and analysis of financial information within the each concrete state to identify the flow of funds obtained by

criminal means. In Kazakhstan, the role of the FIU performs Committee on Financial Monitoring.

FATF has devoted considerable attention to the cooperation with such international organizations as the IMF, World Bank, United Nations Office on Drugs and Crime. These structures implement their programs aimed on combating money laundering and financing terrorism.

Committee on Financial Monitoring is presenting Kazakhstan in sphere of combating money laundering and financing of terrorism in such international organizations, associations and bodies of sectoral cooperation, as the Eurasian Group on Combating Money Laundering and Financing of Terrorism (EAG), the Group of Financial Intelligence Units «Egmont» and the Council of Heads of financial intelligence units of the CIS states.

Kazakhstan is a member of EAG since 2004. In 2011, the EAG has acquired the status of an intergovernmental organization and now includes nine countries: Belarus, India, Kazakhstan, China, Kyrgyzstan, Russia, Tajikistan, Turkmenistan and Uzbekistan.

This year marked a landmark date for the EAG - 10 years since the founding.

Over the years of the EAG, Kazakhstan was and is not only a member of this organization, but also takes an active participation in its activities.

Currently Chairman of the Committee on Financial Monitoring Tajiyakov Bissenkali Shamgalievich is deputy Chairman of the EAG. Previously, Kazakhstan held this post in 2004-2006.

Since 2005, Kazakhstan is a co-chair one of the working groups of the EAG

- Working Group on Technical Assistance.

In June 2010, in Almaty, was organized and hosted the 12th EAG Plenary. In June 2016 will be held meeting in Kazakhstan on the 24th EAG Plenary.

One of the activities of the EAG, as noted above, is to conduct a mutual evaluation by Member States in accordance with the FATF international standards. Under the mutual evaluation meaning that representatives of State - members of the group evaluate other state - members one by one in accordance with the approved schedule.

The first such assessment in Kazakhstan was held in the period from October 2010 to June 2011.

In June 2013, by Kazakhstan was presented the first report on the implementation of the recommendations made during the evaluation and the second report in June 2014. In November 2015 will provide a final report on the implementation of all recommendations.

FATF regularly updates its standards. Once again, the update carried out in 2012 with the aim of tightening the requirements for higher risk situations, to allow states to adopt targeted measures in the areas where they remain higher risks and should be taken further steps. Also revised standards aimed on the pursuit, along with money laundering and terrorist financing, the financing of proliferation of weapons of mass destruction.

Due with the adoption of new standards, EAG will plan in 2016 to begin a new round of mutual evaluations. In connection with which, Kazakhstan will have to pass a second mutual evaluation in October 2018.

FATF standards calling for all FIU seek membership in the Group of «Egmont» (an informal association of financial intelligence units). Today, the group includes more than 140 financial intelligence of the world. Committee on Financial Monitoring is a member of the group since July 2011.

The mission of Group «Egmont» is promoting the rapid, constructive and effective exchange of information over a secure network. Conditions and information technology system of group reduced the time information transfer, and eliminates the risk of failure to provide information

to foreign FIUs.

Private Network of Group is actively used by its members for operational cooperation on specific international financial investigations.

Today the most active exchange of information is carried out with more than 60 foreign FIUs, such as Argentina, British Virgin Islands, and the United Kingdom, Germany, Latvia, Lithuania, Luxembourg, China, Kyrgyzstan, United Arab Emirates, Russia, Slovenia, USA, Turkey, Switzerland and other countries.

During the existence of the national system on combating money laundering and financing terrorism (approx. Law enacted in March 2010) by the Committee on Financial Monitoring signed agreements about interaction and cooperation with financial intelligence units of foreign countries: Belarus, Indonesia, Cyprus, China, Kyrgyzstan, Macedonia, Moldova, UAE, Russia, Tajikistan, Turkey, Ukraine and Montenegro.

In December 2012 in the framework of the Council of CIS Heads of State in Ashgabat (Turkmenistan), by the Heads of State of Armenia, Belarus, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Russia, Tajikistan and Ukraine signed an agreement on the formation of the Council of Heads of financial intelligence units of the CIS.

The main function of the Council of Heads of Financial Intelligence Units CIS member states - to ensure cooperation of financial intelligence in the post-soviet space, develop the norms and practices, also the introduction of the international standards in this area. This institutional structure, which, due to its inclusion in the composition and performance of the majority (and in the future - all) interested CIS states, is one of the most promising projects, in terms of further development of integration processes in the CIS.

By the Joint Economic Research Program between the Government of the Republic of Kazakhstan and the World Bank (JERP) every year implemented component for the creation and development of a system for combating money laundering and financing terrorism of the Republic of Kazakhstan.

In framework of JERP investigated alternative remittance systems in

Kazakhstan and the national risk assessment in the field of money laundering and financing terrorism.

With leading experts from international organizations such as the FATF, the EAG, the group «Egmont», the World Bank, the IMF, the OSCE, the UN Office on Drugs and Crime also the United States embassy in Kazakhstan held a series of trainings and seminars.

For entities of financial monitoring of public associations, state bodies - the participants in the system of combating money laundering and financing of terrorism (AML / CFT) conducted training sessions for law enforcement legislation in the field of AML / CFT issues of interaction between the public and private sectors in this area of supervision in AML / CFT.

Separately for customs authorities organized and conducted a seminar on the implementation of the FATF Special Recommendations «Cash couriers».

Conducted three regional trainings for analysts of financial intelligence units of Azerbaijan, Afghanistan, Armenia, Belarus, Iran, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Moldova, Pakistan, Russia, Tajikistan, Turkmenistan, Ukraine and Uzbekistan on tactical and strategic analysis in the field of AML / CFT, interaction and exchange information between FIUs.

In addition, the Committee on Financial Monitoring is an active user of video conference system, created in the framework of a unified information space of the EAG, and attracted to this area, the state bodies and the subjects of financial monitoring.

The advantages of this system are that the efficiency of interaction, distance learning opportunities for the public and private sectors of state - members of the EAG and cost optimization.

Through video conference system spent about 130 events in the format of training seminars, round tables, conferences and debates. Their subjects are formed on the most topical issues of AML / CFT.

The Committee's work, carried out in collaboration with foreign colleagues and international experts, making a significant contribution to the development of the national AML / CFT system.

Кавкитаев А. К., ҚР ҚМ Қаржылық бақылау комитеті Мемлекеттік сатып алу саласын бақылау және мониторингілеу басқармасының бастығы

Қазақстан 2050

Мемлекеттік сатып алу саласындағы қаржылық бақылау

ҚР Қаржы министрлігінің Қаржылық бақылау комитеті республикалық және жергілікті бюджеттерді пайдаланған кезде бюджеттің заңнама мен мемлекеттік сатып алу туралы заңнаманың сақталуын бақылау бойынша уәкілетті орган болып табылады.

Өз өкілеттіктерінің шеңберінде Комитет мемлекеттік сатып алу туралы заңнаманың сақталу сұрағы бойынша жоспарлық және жоспардан тыс бақылауды жүзеге асырып, бақылау барысында заңнаманың бұзушылықтарын анықтайды. Тексеріс нәтижелері бойынша оларды жою, кінәлі тұлғаларды жауапкершілікке тарту, сондай-ақ келешекте жол бермеу бойынша шаралар қабылданады.

Мемлекеттік сатып алу ұйымдастырушылары тарапынан жол берілетін мемлекеттік сатып алу туралы заңнама бұзушылықтарының деңгейін төмендетуге мүмкіндік беретін едәуір өзгерістер енгізілетініне қарамастан, мемлекеттік сатып алу жүргізудің барлық дерлік кезеңдерінде бұзушылықтарға жол беріледі.

Мысалы, жоспарлау кезеңінде, мемлекеттік сатып алудың жылдық жоспарын бекіткен кезде оны бекіту, және мемлекеттік сатып алу веб-порталында орналастыру мерзімдері бұзылады. Мемлекеттік сатып алудың жылдық Жоспарында сатып алу үшін қарастырылған сомалар қаржыландырудың бекітілген жоспарына, кірістер мен шығыстардың сметасына, бизнес жоспарға сәйкес келмейді. Жылдық жоспармен қарастырылмаған

мемлекеттік сатып алулар жүзеге асырылады.

Мемлекеттік сатып алу ұйымдастырушыларының әлеуетті жеткізушілерге заңнамамен көзделмеген талаптарды белгілей отырып, конкурстық құжаттаманы қалыптастырған кезде бұзушылықтар жасайтын кездері сирек емес.

Мемлекеттік сатып алу туралы орналастырылатын ақпаратта және конкурстық құжаттамада тауарлық белгілерге, қызмет көрсету белгілерімен, фирмалық атауларына, патенттерге, пайдалы үлгілерге, өнеркәсіптік үлгілерге, тауардың шыққан жерінің атауы мен сатып алынатын тауарды, жұмыстың, қызметтің жекелеген әлеуетті жеткізушіге тиістілігін анықтайтын өндірушінің атауына көрсетуге жол беріледі.

Конкурстық құжаттамада мұндай талаптарды белгілеу арқылы сатып алу ұйымдастырушылары әлеуетті жеткізушілердің аясын тарылтады, осылайша әлеуетті жеткізушілердің арасындағы адал бәсекелесу, мемлекеттік сатып алуды өткізу рәсіміне қатысу үшін бірдей мүмкіндіктер ұсыну қағидалары бұзылады.

Біртекті тауарларды, жұмыстарды, қызметтерді мемлекеттік сатып алуды жүзеге асырған кезде мемлекеттік сатып алу ұйымдастырушылары біртекті тауарларды, жұмыстарды, қызметтерді оларды жеткізу (орындау, көрсету) орны бойынша лоттарға бөлмейді. Бұл бұзушылықтарды

жасау үшін мемлекеттік сатып алу ұйымдастырушысының бірінші бастығына әкімшілік жауапкершілік қарастырылған.

Сонымен қатар, мемлекеттік сатып алу туралы ақпаратты орналастырған кезде, ұйымдастырушы тауарларды жеткізу, жұмыстарды орындау, қызметтерді көрсету мерзімдері он бес күнтізбелік күннен кем деп заңсыз көрсетіледі.

Қолданыстағы заңнамада әлеуетті жеткізушілерге өзінің конкурстық өтінімдерін біліктілік талаптарына және конкурстық құжаттаманың талаптарына сәйкес келтіру құқығы берілгенін айта кету қажет, содан кейін әлеуетті жеткізуші үш жұмыс күні ішінде, көрсетілген бұзушылықтарды алдын ала жіберу хаттамасында жоюға құқылы.

Сонымен бірге, алдын ала жіберу кезеңінде ұйымдастырушылар алдын ала жіберу туралы хаттамада әлеуетті жеткізушінің біліктілік талаптарына және конкурстық құжаттаманың талаптарына сәйкес келмеуінің нақты себептерін көрсетпейтінін, нақты қандай құжаттың тиісті түрде ресімделмегенін немесе ұсынылмағанын көрсетпейтінін тәжірибе дәлелдеді.

Мұндай әрекеттер жеткізушілердің өзінің конкурстық өтінімдерін 3 жұмыс күні ішінде сәйкес келтіруі бөлігіндегі құқығын пайдалана алмауына әкеледі.

Сатып алу ұйымдастырушыларының әлеуетті жеткізушілерді алдын ала жіберу хаттамасында көрсетілмеген негіздер бойынша қабылдамайтын кездері де сирек емес. Ал мемлекеттік

сатып алу туралы заңнамамен әлеуетті жеткізушілерді алдын ала жіберу хаттамасында көрсетілмеген негіздер бойынша қабылдамауға жол берілмейді.

Сондай-ақ әлеуетті жеткізушілерді жіберу туралы шешім қабылдау кезінде конкурстық комиссия қосалқы мөрдiгерлер туралы мәліметтерді ұсынбау себебінен жеткізушілерді заңсыз қабылдамайды, ал мұндағы сатып алу пәні тауар болып табылады.

Әлеуетті жеткізушінің жұмыс тәжірибесі бойынша дәйексіз ақпаратты ұсынуы себебінен, сапа менеджменті, қоршаған ортаны басқару менеджменті сертификаттарының жоқтығынан жеткізушілерді заңсыз қабылдамайды.

Конкурс ұйымдастырушылары конкурсқа қатысуға міндетті зейнетақы жарналары, міндетті кәсіби зейнетақы жарналары мен әлеуметтік аударымдар бойынша бір теңгеден артық берешегі бар, салық органының анықтамасын ұсынған, немесе бұл анықтамасы уәкілетті органмен конкурс жариялаған күннен ерте берілген, әлеуетті жеткізушіні конкурсқа қатысуға жіберетін кездегі бұзушылықтар орын алады.

Оның үстіне, мемлекеттік сатып алуға қатысуға «Мемлекеттік сатып алу туралы» Заңның 6- бабын бұзған жеткізушілер жіберіледі.

Заңның 6- бабымен қарастырылған шектеулерді бұзған әлеуетті жеткізушілерге алдын ала жіберуден кейін конкурстық өтінімін сәйкес келтіруге мүмкіндік берілмейтінін айта кету қажет.

Сонымен қатар, мемлекеттік сатып алу қорытындыларына әсер ететін, бақылаумен анықталған бұзушылықтардың едәуір бөлігі конкурстық комиссияның конкурстық баға ұсынысына, және ақыр соңында қажетті жеткізушіні таңдауға әсер ететін критерийлерді дұрыс есептеуінің (кейде қасақана) салдарынан болады.

Әлеуетті жеткізушіде жұмыс тәжірибесінің бары үшін критерийлерді есептеу кезінде өткізілетін мемлекеттік сатып алу пәні болып табылатын, соңғы он жыл ішіндегі тауарларды жеткізуін, жұмыстарды, қызметтерді орындауын есепке алу қажет екенін айта кеткен жөн.

Мемлекеттік сатып алу туралы заңнамаға енгізілген өзгерістерді ескерумен, ұйымдастырушылар жеткізушілердің бағалық ұсынысына әсер ететін критерийлерді есептеу әдістемесін өз бетімен бекітеді.

Алайда тәжірибеде Конкурстық құжаттамада конкурс жеңімпазы солардың негізінде анықталатын бағадан басқа критерийлер, оның ішінде мұндай критерийлердің әрқайсысының салыстырмалы мәні, және шартты бағаны есептеу әдістемесінің жазылмауы бөлігінде бұзушылықтар болып тұрады.

Тұтастай өткен жылдың осындай кезеңімен салыстырғанда мемлекеттік сатып алудың конкурстық рәсімдерін өткізген кезде бұзушылықтары саны мен сомаларының төмендегені байқалатынын айтқымыз келеді.

2014 жылдың 9 айы ішінде бақылау шараларымен Комитет пен оның аумақтық инспекциялары 484 912,9 млн.теңге жалпы сомаға өткізілген, мемлекеттік сатып алу туралы заңнаманың сақталу сұрағы бойынша 2 907 тексерісті жүзеге асырған, олардың ішінен 149 723,6 млн.теңге сомаға 1 403 тексеріс нәтижелері бойынша бұзушылықтар анықталған. Бұнымен қоса бақылаумен мемлекеттік сатып алудың 94 695 рәсімі қамтылған, олардың ішінен 12 443 рәсім заңнаманы бұзумен өткізілген.

Мемлекеттік сатып алуды өткізу кезінде анықталған бұзушылықтардың жалпы сомасынан республикалық бюджеттен қаржыландырылатын мекемелерге 15 462,9 млн. теңге немесе 10,3% келеді, жергілікті бюджеттен қаржыландырылатын мекемелерге - 105 601,5 млн. теңге немесе 70,5%, шаруашылық субъектілеріне 28 659,2 млн. теңге немесе 19,1%.

Сатып алу тәсілдерінің бөлігінде мемлекеттік сатып алу туралы заңнаманың бұзушылықтарын талдау 2014 жылдың 9 айы ішінде бұзушылықтардың негізгі үлесі конкурс тәсілімен өткізілетін сатып алуларға - 93 185,9 млн. теңге (62,2%) және бір көзден тәсілімен сатып алуларға - 47 480,3 млн. теңге (31,7%) келетінін көрсетті.

Тексерістердің жалпы санынан

55,5%-ы (1 612 тексеріс) жоспарлыға келеді, 44,5% -н (1 295 тексеріс) жоспардан тыс құрайды.

Мемлекеттік сатып алу туралы заңнаманың сақталуының жоспардан тыс тексерістерінің елеулі бөлігі әлеуетті жеткізушілердің арыздары мен құқық қорғау органдарының қаулылары бойынша бақылауға келеді.

Сонымен, 2014 жылдың 9 айы ішінде арыздардың негізінде 923 тексеріс жүргізілген, олардан мемлекеттік сатып алу рәсімдерінің бұзушылықтары 544 тексерістерде 82 817,6 млн. теңге сомаға анықталған.

Құқық қорғау органдарының қаулыларының негізінде 262 тексеріс жүргізілген, олардың ішінен мемлекеттік сатып алу рәсімдерінің бұзушылықтары 97 тексерістерде 14 135,3 млн. теңге сомаға анықталған.

2014 жылдың 9 айы ішінде мемлекеттік сатып алу туралы заңнаманы бұзу үшін 811 лауазымды тұлға 89,1 млн. теңге сомаға өкімшілік жауапкершілікке тартылған, 1 322 лауазымды тұлға тәртіптік жауапкершілікке тартылған.

Сонымен қатар, жіберілген ұсыныстардың негізінде 254 мемлекеттік сатып алу рәсімдерінің қорытындыларының күшін жою мен қайта қарау арқылы, мемлекеттік сатып алу туралы заңнаманың бұзушылықтары жойылған.

Тексеріс материалдарынан, бұзушылықтардың туындауының негізгі себептері мемлекеттік сатып алу туралы заңнаманы сақтамау, талаптары мен қағидаттарын елемей, ал жекелеген жағдайларда заңнама нормаларын білмей болып табылатыны шығады.

Мемлекеттік сатып алуды өткізу кезінде заңнама талаптарын сақтамау мемлекеттік сатып алуды құқықтық реттеудің негізгі қағидаттарына қайшы келіп қана қоймайды, сонымен қатар мемлекеттік сатып алуға қатысатын әлеуетті жеткізушілердің құқықтары мен заңды мүдделерін едәуір бұзады.

ҚР Қаржы министрлігінің Қаржылық бақылау комитеті заңнамамен анықталған өкілеттіктердің шеңберінде мемлекеттік сатып алу туралы заңнаманың сақталуын бақылауды жалғастырады.

Финансовый контроль в сфере государственных закупок

Комитет финансового контроля Министерства финансов РК является уполномоченным органом по контролю соблюдению бюджетного законодательства и законодательства о государственных закупках при использовании средств республиканского и местных бюджетов.

В рамках своих полномочий Комитет осуществляет плановый и внеплановый контроль по вопросу соблюдения законодательства о государственных закупках, в ходе которых выявляются нарушения законодательства. По результатам проверок принимаются меры по их устранению, привлечению виновных лиц к ответственности, а также недопущению их впредь.

Несмотря на то что в законодательство о государственных закупках вносятся существенные изменения, позволяющие снизить уровень нарушений допускаемых со стороны организаторов государственных закупок, нарушения допускаются практически на всех стадиях проведения государственных закупок.

К примеру, на стадии планирования при утверждении годового плана государственных закупок нарушаются сроки его утверждения и размещения на веб-портале государственных закупок. Суммы, предусмотренные для закупок в годовом Плане государственных закупок, не соответствуют утвержденному плану финансирования, смете доходов и расходов, бизнес-плану. Осуществляются государственные закупки, не предусмотренные годовым планом.

Нередко организаторы государственных закупок совершают нарушения при формировании конкурсной документации, устанавливая требования к потенциальным поставщикам, не предусмотренные законодательством.

В размещаемой информации о государственных закупках и в конкурсной документации допускается указание на товарные знаки, знаки обслуживания, фирменные наименования, патенты, полезные модели, промышленные образцы, наименование места происхождения товара и наименование производителя,

определяющие принадлежность приобретаемого товара, работы, услуги отдельному потенциальному поставщику.

Путем установления в конкурсной документации подобных требований организаторы закупок сужают круг потенциальных поставщиков, тем самым нарушаются принципы добросовестной конкуренции среди потенциальных поставщиков, предоставления равных возможностей для участия в процедуре проведения государственных закупок.

При осуществлении государственных закупок однородных товаров, работ, услуг организаторы государственных закупок не разделяют однородные товары, работы, услуги на лоты по месту их поставки (выполнения, оказания). За совершение данных нарушений предусмотрена административная ответственность на первого руководителя организатора государственных закупок.

Также при размещении информации о государственных закупках организатором неправомерно указываются сроки поставки товаров, выполнения работ, оказания услуг менее пятнадцати календарных дней.

Необходимо отметить, что действующим законодательством потенциальным поставщикам предоставлено право на приведение в соответствие своих конкурсных заявок с квалификационными требованиями и требованиями конкурсной документации, после чего потенциальные поставщики в течение трех рабочих дней вправе устранить нарушения, указанные в протоколе предварительного допуска.

Вместе с тем практика показала, что на стадии предварительного допуска организаторами в предварительном протоколе о допуске не указываются конкретные причины несоответствия поставщика квалификационным требованиям и требованиям конкурсной документации, не указывают, какой именно документ ненадлежащим образом оформлен или не представлен.

Такие действия приводят к тому, что поставщики не могут воспользоваться своим правом в части приведения в соответствие

своих конкурсных заявок в течение трех рабочих дней.

Нередко организаторы закупок отклоняют потенциальных поставщиков по основаниям не указанным в протоколе предварительного допуска. Тогда как законодательством о государственных закупках не допускается отклонение потенциальных поставщиков по основаниям, не указанным в протоколе предварительного допуска.

Также при принятии решения о допуске потенциальных поставщиков конкурсная комиссия неправомерно отклоняет поставщиков по причине не представления сведений о субподрядчиках, тогда как предметом закупок является товар.

Неправомерно отклоняют поставщиков по причине представления потенциальным поставщиком недостоверной информации по опыту работы, отсутствие сертификатов менеджмента качества, менеджмента управления окружающей среды.

Имеют место нарушения, когда организаторы конкурса допускают к участию в конкурсе потенциального поставщика, представившего справку с налогового органа, в котором имеется задолженность по обязательным пенсионным взносам, обязательным профессиональным пенсионным взносам и социальным отчислениям более одного тенге либо данная справка выдана уполномоченным органом ранее даты объявления конкурса.

Более того, к участию в государственных закупках допускаются поставщики, нарушившие статью 6 Закона «О государственных закупках».

Следует отметить, что потенциальным поставщикам, нарушившим ограничения, предусмотренные статьей 6 Закона, не предоставляется возможность привести в соответствие конкурсную заявку после предварительного допуска.

Также значительная часть выявленных нарушений, влияющих на итоги государственных закупок, допускаются вследствие неверного (порой умышленного) расчета

конкурсной комиссией критериев, влияющих на конкурсное ценовое предложение и в конечном итоге на выбор нужного поставщика.

Следует отметить, что при расчете критериев за наличие опыта работы у потенциального поставщика необходимо учитывать поставку товаров, выполнение работ, услуг за последние десять лет, которые являются предметом приобретаемых государственных закупок.

С учетом внесенных изменений в законодательства о государственных закупках организаторы самостоятельно утверждают методику расчета критериев, влияющих на ценовое предложение поставщиков.

Однако на практике допускаются нарушения в части того, что конкурсная документация не содержит критерии, кроме цены, на основе которой будет определяться победитель конкурса, в том числе относительное значение каждого из таких критериев, и методику расчета условной цены.

Хотелось бы отметить, что в целом в сравнении с аналогичным периодом прошлого года отмечается снижение сумм и количества нарушений при проведении конкурсных процедур государственных закупок.

Контрольными мероприятиями за девять месяцев 2014 года Комитетом и его территориальными инспекциями осуществлено 2 907 проверок по вопросу соблюдения законодательства о государственных закупках, проведенных на общую сумму 484 912,9 млн. тенге, из них нарушения выявлены по результатам 1 403 проверок на сумму 149 723,6 млн.

тенге. При этом контролем охвачено 94 695 процедур государственных закупок, из них 12 443 процедуры проведены с нарушением законодательства.

Из общей суммы выявленных нарушений при проведении государственных закупок на учреждения, финансируемые из республиканского бюджета, приходится 15 462,9 млн. тенге, или 10,3%, на учреждения, финансируемые из местных бюджетов, – 105 601,5 млн. тенге, или 70,5%, на хозяйствующие субъекты – 28 659,2 млн. тенге, или 19,1%.

Анализ нарушений законодательства о государственных закупках в разрезе способов закупок показывает, что за девять месяцев 2014 года основная доля нарушений приходится на закупки, проводимые способом конкурса, – 93 185,9 млн. тенге (62,2%) и из одного источника – 47 480,3 млн. тенге (31,7%).

Из общего количества проверок 55,5% (1 612 проверок) приходится на плановые, 44,5% (1 295 проверок) составляют внеплановые.

Значительная часть внеплановых проверок соблюдения законодательства о государственных закупках приходится на контроль по обращениям потенциальных поставщиков и постановлениям правоохранительных органов.

Так, за девять месяцев 2014 года на основании обращений проведено 923 проверки, из них нарушения процедур государственных закупок выявлены в 544 проверках на сумму 82 817,6 млн. тенге.

На основании постановлений правоохранительных органов проведено 262 проверки,

из них нарушения процедур государственных закупок выявлены в 97 проверках на сумму 14 135,3 млн. тенге.

За девять месяцев 2014 года за нарушения законодательства о государственных закупках к административной ответственности привлечены 811 должностных лиц на сумму 89,1 млн. тенге, к дисциплинарной ответственности привлечены 1 322 должностных лица.

Также на основании направленных представлений устранены нарушения законодательства о государственных закупках путем отмены и пересмотра итогов 254 процедур государственных закупок.

Из материалов проверок следует, что основными причинами возникновения нарушений являются несоблюдение, игнорирование требований и принципов законодательства о государственных закупках, а в отдельных случаях незнание норм законодательства.

Несоблюдение требований законодательства при проведении государственных закупок не только противоречит основным принципам правового регулирования государственных закупок, но и существенно нарушают права и законные интересы потенциальных поставщиков, принимающих участие в государственных закупках.

Комитетом финансового контроля Министерства финансов РК в рамках полномочий, определенных законодательством, будет продолжен контроль соблюдения законодательства о государственных закупках.

Kavkitayev A. K.,

Director of Control and Monitoring
in public procurement
of Financial Control Committee
of the Ministry of Finance of RK

Kazakhstan 2050

Financial control in public procurement

Financial Control Committee of the Ministry of Finance of RK is authorized body for control of observance of budget legislation and public procurement law using resources of republican and local budget.

Within its powers the Committee exercises planned and unplanned control over observance of public procurement law, which detects law violations. On the results of inspections measures on elimination of them, bringing of guilty persons to

responsibility, and prevention of them are taken.

In spite of the fact that public procurement law is amended with significant changes, that reduce level of violations committed by public procurement authorities, violations are committed almost at all stages of public procurement.

For example, at the stage of planning, while annual public procurement plan approving, the terms of its approving and posting on a web-portal of public procurement are exceeded. Amounts, provided for

procurement in annual Public Procurement Plan don't conform to approved financing plan, income and expenditure estimate, business plan. Public procurement not provided in the annual plan is being made.

Public procurement authorities often commit violations in the process of filing of tender documentation by means of setting out some requirements not provided for by law to potential suppliers.

Placed information on public procurement and tender documentation may specify logotypes, service mark, brand name, patents, utility model, pre-production prototypes, geographical indication and name of the maker, that establish the affiliation of purchased product, work, service to certain potential supplier.

Due to setting out such requirements to tender documentation public procurement authorities narrow a circle of potential suppliers, thus defying principles of fair potential suppliers' competition, providing of equitable opportunities for involvement in public procurement procedure.

In public procurement of similar goods, works, services public procurement authorities don't divide them into lots by place of their delivery (implementation, rendering). Bringing of chief executive officer of public procurement authority to administrative responsibility is provided for commission of such violations.

In addition, while posting the information on public procurement, authority specify terms of goods delivery, work implementation and service rendering are less than fifteen calendar days which is illegitimately.

It should be noted that in the current legislation potential suppliers have the right to bring into compliance their competitive applications with qualification requirements and the requirements of tender documentation, after that the potential suppliers within three working days, have the right to correct the violations specified in the protocol of preliminary allowance.

At the same time, practice has shown that during the preliminary admission organizers in the preliminary report on admission do not indicate the specific reasons for inconsistency of a supplier with qualification requirements and the requirements of tender documentation, do not indicate which document is executed improperly or is not submitted.

Such actions lead to the fact that suppliers cannot exercise their right, in the part of bringing their competitive applications into compliance within 3 working days.

Often organizers of purchases reject potential suppliers for reasons not specified in the protocol of preliminary admission. Whereas the legislation on public procurement doesn't allow rejection of potential suppliers for reasons not specified in the protocol of preliminary admission.

Also, when making a decision on the admission of potential suppliers competitive commission wrongfully rejects suppliers for reason of not submitting information on subcontractors, while the subject of purchases is item of goods.

It also wrongfully rejects suppliers for reason of submission by a potential supplier of unreliable information on work experience, lack of quality management certificates and environment control management certificates.

There is such violation as allowance by the organizers to participate in the competition to a potential supplier who had submitted a certificate from a tax authority, which is in arrears with mandatory pension contributions, compulsory professional pension contributions and social contributions of more than one KZT or this certificate issued by competent authority before the date of the tender announcement.

Moreover, suppliers who have violated Article 6 of the Law «On Public procurement» are allowed to participate in the public procurement.

It is worth noting that potential suppliers who have broken the restrictions provided for in Article 6 of the Act, are not given the opportunity to bring into compliance their competitive bids after preliminary allowance.

Also, much of violations identified by the control affecting the results of the public procurement are committed due to miscalculation (sometimes deliberate) by the competitive commission of criteria influencing the competitive price offer, and finally selection of a right supplier.

It is worth noting that the supply of goods, works and services for the last ten years, which are the subject of the public procurement performed, must be taken into account for work experience of a potential supplier when calculating the criteria.

Given the changes in the legislation on the public procurement, the organizers themselves enact the methodology of calculation of criteria affecting price offers of suppliers.

However, in practice, violations allowed to the extent of the fact that the competition documentation does not contain any criteria other than price, on the basis of which the winner of the competition will be determined, including the relative value of each of these criteria and the methodology for calculating the notional price.

It should be noted that in general, compared to the same period of the last year there is a decline of amounts and number of violations in the conduct of competitive public procurement procedures.

For the 9 months of 2014 2 907 inspections on compliance with the legislation on public procurement for a total amount of 484 912, 9 mln KZT were carried out by the Committee and its territorial inspection boards by means of control activities. Among them 1 403 violations detected for a total amount of 149 723, 6 mln KZT. With this control covered 94,695 state purchase procedures,

of which 12 443 procedures performed in contravention of the law.

Of the total amount of detected violations in public procurement 15 462.9 million KZT, or 10.3% amount for institutions financed from the state budget, 105 601.5 million KZT or 70.5 % amount for institutions financed from local budgets, and 28 659.2 million KZT or 19.1% amount for economic entities.

Analysis of violations of the law on the public procurement from a perspective of procurement methods shows that for the first 9 months of 2014 the major share of violations falls on the procurement conducted by means of competition - 93 185.9 million KZT (62.2%) and from single source - 47 480, 3 million KZT (31.7%).

55.5% (1,612 inspections) of the total number of inspections fall on the planned inspections, 44.5% (1,295 inspections) - unplanned inspections.

Much of the unplanned inspections for compliance with legislation on the public procurement falls on control on the basis of appeals of potential suppliers and regulations of law enforcement.

For example, for 9 months of 2014 923 inspections were conducted on the basis of appeals, violations of public procurement procedures were identified in 544 of them for the amount of 82 817.6 million KZT.

262 inspections were carried out on the basis of regulations of law enforcement, violations of public procurement procedures were identified in 97 of them for the amount of 14 135,3 million KZT.

For 9 months of 2014 administrative actions brought against 811 officials for violations of public procurement legislation for the amount of 89.1 million KZT, disciplinary actions brought against 1,322 officials.

Also, on the basis of submissions violations of the legislation on public procurement, by repealing and revision of results of the 254 state procurement procedures were corrected.

From materials of inspections it follows that the major causes of violations are inobservance, ignoring the requirements and principles of public procurement legislation and, in some cases, ignorance of the legislation.

Failure to comply with legal requirements in public procurement is not only discords with the basic principles of the legal regulation of public procurement, but also significantly violates the rights and lawful interests of potential suppliers participating in public procurement.

Control of compliance with the public procurement legislation will be continued by the Committee of Financial Monitoring of the Ministry of Finance of RK within the powers ascertained by legislation.

КО мен БЭК мүше мемлекеттері үшін озық қарқынды индикаторлар

Қазақстан 2050

Еуразиялық экономикалық комиссия ай сайын Кеден одағы мен Бірыңғай экономикалық кеңістіктің¹ (бұдан әрі КО мен БЭК) мүше мемлекеттерінің экономикалық дамуының озық қарқынды индикаторларларын есептейді. Осы индикаторлар экономиканың әртүрлі секторларында болатын процестерді, сондай-ақ экономикалық агенттердің күтулерін ескере отырып, қысқа мерзімді даму перспективаларын сипаттайды. Осы шығарылымда индикаторлар тамыз-қыркүйек кезеңін сипаттайды

Ағымдағы ахуалдың сипаттамасы:

Сәйкес келетін индикаторлар

2014 жылғы бірінші тоқсанда экономикалық агенттер айтарлықтай инвестициялық белсенділікті төмендеткенде, ал халықтың жартысы тауарларды сатып алуға өз шығыстарын қысқартқанда және көбірек, оның ішінде шетел валютасында үнемдеуді дұрыс көргенде, девальвациялық процестердің және жеделдеп өсіп кеткен инфляциялық тәуекелдердің күшеюі салдарынан мүше мемлекеттер экономикасы ахуалы күрт нашарлағаннан кейін екінші тоқсанда экономикалық ахуал жақсара бастады.

Алайда екінші тоқсанда байқалған КО мен БЭК елдерінде экономикалық ахуалдың жақсаруы қысқа мерзімді болып табылды: Беларусьте бірінші тоқсан мен екінші тоқсанның аяғында байқалған сәйкес келетін индикатордың сенімді жақсаруы төмендей бастады, ал Ресейде сәйкес келетін индикатор қатарынан 6 ай бойы төмендеп келеді. Қазақстанда ғана оң үрдіс байқалуы жалғасуда.

2014 жылғы маусымда сәйкес келетін индикаторлардың (бұдан әрі – СКИ) есебіне сәйкес Қазақстанда экономикалық белсенділік жандана бастады, Ресей мен Беларусьтің экономикасындағы ахуал нашарлай түсті.

Қысқа мерзімді болжам: озық қарқынды индикаторлар

Мүше мемлекеттер үшін озық қарқынды индикаторлар (бұдан әрі – ОКИ) 2014 жылғы маусымның қорытындылары бойынша Ресейде ғана экономикалық белсенділіктің ұлғаюын көрсетеді (бұл ОКИ серпінінің ұзақ кезеңдегі тұрақтылығынан кейін оның өсуін көрсетеді). Беларусь пен Қазақстан үшін жағдай өзгермейді: Қазақстанда озық қарқынды индикатор алдындағы үш ай бойы ұлғайды, Беларусьте сауір айында төмендегеннен кейін озық қарқынды индикатор мәні өзгерген жоқ.

Беларусьте екінші тоқсанның басында экономикалық ахуалдың кейбір жақсарулары тұрақсыз болып табылды. Мамырға қарағанда маусымда айтарлықтай төмендеуге Беларусьтің Ұлттық банкі бизнес климатының индексі сияқты көрсеткіші айғақтайды. Ішкі сұраныстың (тұтыну, сондай-ақ инвестициялық) өсуін бәсеңдету аясында көбінесе Ресейдің экономикалық ахуалына байланысты сыртқы сұраныс өсудің басты көзі болып табылады. Ресейдің ЕО қарсы санкциялар енгізуіне байланысты күтілетін Беларусьтің ауыл шаруашылық өнімдеріне ресейлік тұтынушыларды

ішінара қайта бағыттау Беларусь экспортына қолдау көрсетеді. Алайда ОИА енетін көрсеткіштер бұл ақпаратты әзірше көрсетпейді.

Орташа алғанда, ОИА серпіні 2014 жылғы үшінші тоқсанда Беларусьтің экономикалық өсуінің тоқтала тұруының ықтималдығы туралы куәландырады. Бұл ретте ОИА есебіне кіретін 6 индикатордың 3 теріс үрдісі бар және де екеуі өзінің өсуін тоқтатты. Осылайша, ОИА мәнінің одан әрі азаюына және осыған сәйкес үшінші тоқсанда Беларусь экономикасының өсу қарқындары нашарлауының ықтималдығы жоғары.

Қазақстанның экономикалық ахуалы жылдың басында күрт нашарлап кеткеннен кейін бірінші жарты жылдықтың соңына қарай тұрақтандырылды. Экономикалық өсу ішкі сұраныс (минералды ресурстарды табуға инвестициялардың жылдам өсуі, тұтыну сұраныстарының тұрақты өсуі) болғандықтан, қолдау тауып отыр, бұл ретте сыртқы сұраныс сығылады (2014 жылғы 6 айдың қорытындылары бойынша экспорттың өсу қарқыны теріс салаға ауысты, алайда импорттың жылдам қысқаруы ішкі сауда балансына қолдау көрсетеді). Инфляция девальвацияның алдағы өсерін көрсете отырып,

1 Әдіснама туралы толығырақ Болжамдар бөліміндегі Комиссияның макроэкономикалық саясаты Департаментінің сайтында. Сұрақтарыңыз болса, dmp@eecommission.org мекен-жайына хабарласыңыздар.

жылдамдауын жалғастыруда. ОИА – РКО индексіне кіретін индикаторлардың біреуі ғана ықтимал өсуді көрсетеді, бұл ретте тағы 3 индикатор бірнеше ай бойы өзгеріссіз қалды.

Маусым айында ОИА болған айтарлықтай өзгерістердің болмауына қарамастан, жақын арадағы 2-3 айға Қазақстан экономикасының жеделдетіліп өсуінің жалғасуына жоғары ықтимал сақталып келеді. Алайда индикаторлардың көбінің әлсіз серпіні бұдан әрі жағдайдың ықтимал өзгеруі туралы куәландырады.

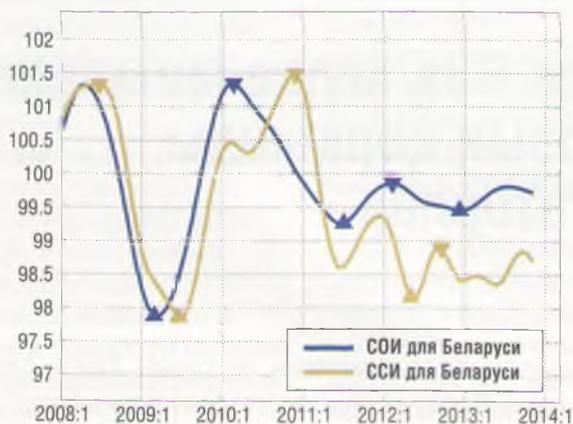
Ресейде 2014 жылғы бірінші тоқсанға қарағанда екінші тоқсандағы экономикалық ахуал едәуір жақсара түсті: жылдың басында құлдырап кеткенге қарағанда рубльдің номиналдық бағамы тұрақталды, сыртқы саяси ахуал тұрақталды, негізгі капиталға инвестициялар маусымда алғаш рет жылдың басынан бастап өсуін көрсетті. Екінші жақтан, оң жағымды серпіннен кейін макроэкономикалық көрсеткіштер көбінің серпіні сәуір-мамырда, маусымда нашарлап кетті, ол сәйкес келетін индикатордың төмендеуіне әсерін тигізді.

Осылайша, екінші тоқсанның оң үрдістерін тұрақты деп айтуға болмайды: тұтыну сұранысы сығылуын жалғастырып келеді, инвестициялық өзінің сәл де болса бас көтере бастағанын көрсетеді.

Ресей үшін ОИА мәні қатарынан екі ай бойы ұлғаюда, дегенмен де, әлі де өсудің нақты үрдісі қалыптаса қойған жоқ. Бір жағынан шикізат тауарларына бағалардың өзгеруін көрсететін индикаторлардың ұлғаюы сыртқы нарықтарда конъюнктуралардың жақсаруы туралы куәландырады, бұл перспективада 2-3 ай экономикалық өсудің оң көрінісін береді. Екінші жағынан әлі де индикаторларға өз әсерін тигізіп үлгермеген соңғы айдағы оқиғаларды (санкциялар енгізу) ескере отырып, алдағы уақытта ахуал нашарлауы да мүмкін.

2 Ушбұрыштар іскерлік кезеңнің бұрылыс шектерін білдіреді. ОИА бұрылыс шектері СИА бұрылыс шектерін орташа есеппен 4-6 айға озып кетеді.

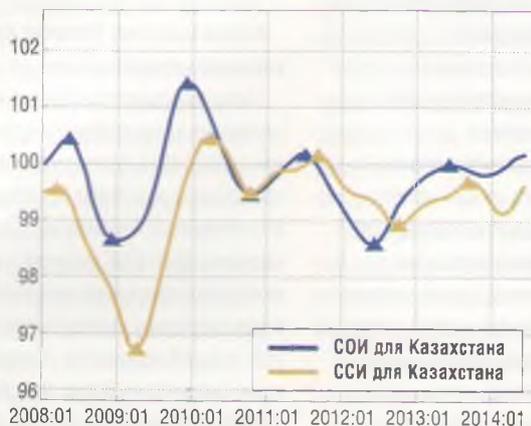
БЕЛАРУСЬ РЕСПУБЛИКАСЫ

1-СУРЕТ. БЕЛАРУСЬ ҮШІН СИА ЖӘНЕ ОИА²

Көзі: Комиссия есептеулері

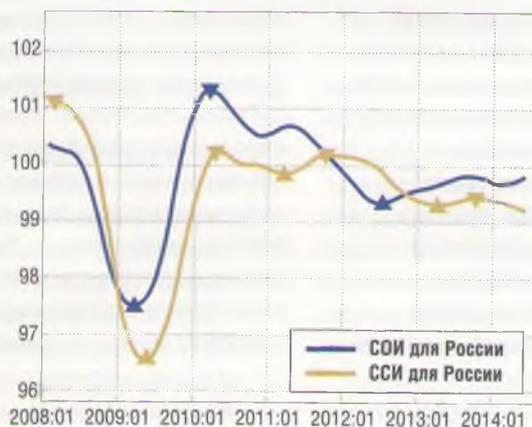
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ

2-СУРЕТ. ҚАЗАҚСТАН ҮШІН СИА ЖӘНЕ ОИА

Көзі: Комиссия есептеулері

РЕСЕЙ ФЕДЕРАЦИЯСЫ

3-СУРЕТ. РЕСЕЙ ҮШІН СИА ЖӘНЕ ОИА

Көзі: Комиссия есептеулері

Опережающие индикаторы для государств – членов ТС и ЕЭП

Казахстан 2050

Евразийская экономическая Комиссия ежемесячно рассчитывает опережающие индикаторы экономического развития государств – членов Таможенного союза и Единого экономического пространства¹ (далее – ТС и ЕЭП). Данные индикаторы характеризуют краткосрочные перспективы развития с учетом процессов, происходящих в различных секторах экономики, а также ожиданий экономических агентов. В данном выпуске индикаторы описывают период августа-сентября.

Характеристика текущей ситуации: совпадающие индикаторы

После резкого ухудшения ситуации в экономиках государств-членов вследствие усиления девальвационных процессов и ускорившихся возросших инфляционных рисков в первом квартале 2014 года, когда экономические агенты значительно снизили инвестиционную активность, а часть населения сократило свои расходы на покупку товаров и предпочло больше сберегать, в том числе в иностранной валюте, во втором квартале имело место улучшение экономической ситуации.

Однако улучшения экономической ситуации в странах ТС и ЕЭП, имевшие место во втором квартале, оказались краткосрочными: в Беларуси уверенное увеличение совпадающего индикатора, наблюдаемое в первом квартале и начале второго, сменилось снижением, в России совпадающий индикатор продолжает снижаться 6-й месяц подряд. Лишь в Казахстане продолжают наблюдаться положительные тенденции.

В июне 2014 г., согласно расчету совпадающих индикаторов (далее – ССИ), произошло оживление экономической

активности в Казахстане, ситуация в экономиках России и Беларуси ухудшилась.

Краткосрочный прогноз: опережающие индикаторы

Опережающие индикаторы для государств-членов (далее – СОИ) по итогам июня 2014 г. демонстрируют увеличение экономической активности только в России (что отражает рост СОИ после продолжительного периода стабильности его динамики). Для Беларуси и Казахстана ситуация не меняется: в Казахстане опережающий индикатор предыдущие три месяца подряд увеличивался, в Беларуси после снижения в апреле значения опережающего индикатора не изменяются.

Некоторое улучшение экономической ситуации в начале второго квартала в Беларуси оказалось неустойчивым. На явное снижение в июне относительно мая указывает такой показатель, как индекс бизнес-климата Национального банка Беларуси. На фоне замедления роста внутреннего спроса (как потребительского, так и инвестиционного) главным источником роста становится внешний спрос, во много зависящий от экономической ситуации в России. В связи с

введением Россией санкций против ЕС ожидаемая частичная переориентация российских потребителей на сельскохозяйственные продукты Беларуси окажет поддержку экспорту Беларуси. Однако показатели, входящие в СОИ, пока не отражают эту информацию.

В среднем динамика СОИ свидетельствует о возможной приостановке экономического роста Беларуси в третьем квартале 2014 года. При этом 3 из 6 индикаторов, входящих в расчет СОИ, уже имеют явную негативную тенденцию, а еще два приостановили свой рост. Таким образом, высока вероятность дальнейшего уменьшения значения СОИ и, соответственно, ухудшения перспектив роста белорусской экономики в третьем квартале.

Экономическая ситуация в Казахстане к концу первого полугодия стабилизировалась после резкого ухудшения начала года. Экономический рост поддерживается внутренним спросом (ускоренным ростом инвестиций в добычу минеральных ресурсов, стабильным ростом потребительского спроса), тогда как внешний сжимается (по итогам 6 мес. 2014 г. темпы прироста экспорта перешли в

1 Подробнее с методикой можно ознакомиться на сайте Департамента макроэкономической политики Комиссии в разделе «Прогнозы». По вопросам обращаться по адресу: dmp@ecommission.org

отрицательную область, однако ускоренное сокращение импорта оказывает поддержку внешнеторговому балансу). Инфляция продолжает ускоряться, отражая отложенный эффект девальвации. На возможный рост указывает только один из индикаторов, входящих в СОИ – индекс РТС, при этом еще 3 индикатора остаются без изменения не первый месяц.

Несмотря на отсутствие значимых изменений СОИ в июне, пока сохраняется высокая вероятность продолжения ускоренного роста экономики Казахстана в ближайшие 2–3 месяца. Однако слабая динамика большинства индикаторов свидетельствует о возможном изменении ситуации в дальнейшем.

Экономическая ситуация во втором квартале в России несколько улучшилась относительно первого квартала 2014 года: номинальный курс рубля укрепился после падения начала года, внешнеполитическая ситуация стабилизировалась, инвестиции в основной капитал в июне впервые с начала года продемонстрировали рост. С другой стороны, динамика большинства макроэкономических показателей после положительной динамики в апреле-мае в июне ухудшилась, что отразилось на снижении совпадающего индикатора.

Таким образом, положительные тенденции второго квартала нельзя назвать устойчивыми: потребительский спрос продолжает сжиматься, инвестиционный демонстрирует очень слабое оживление.

Значение СОИ для России второй месяц подряд увеличивается, но явной тенденции роста пока не сложилось. С одной стороны, увеличение индикаторов, прежде всего отражающих изменение цен на сырьевые товары, свидетельствует об улучшении конъюнктуры на внешних рынках, что, возможно, положительно отразится на экономическом росте в перспективе 2–3 месяцев. С другой стороны, учитывая события последнего месяца (введение санкций), которые еще не отразились в индикаторах, ситуация в ближайшее время может ухудшиться.

2 С учетом задержки выхода статистических данных на начало августа доступны итоги июня.

РЕСПУБЛИКА БЕЛАРУСЬ

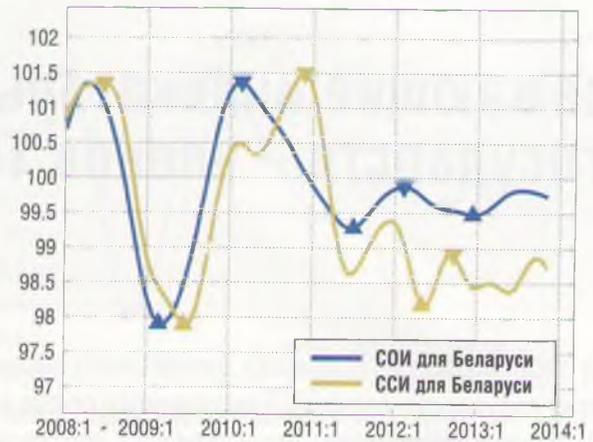

РИСУНОК 1. ССИ И СОИ ДЛЯ БЕЛАРУСИ³

Источник: расчеты комиссии

РЕСПУБЛИКА КАЗАХСТАН

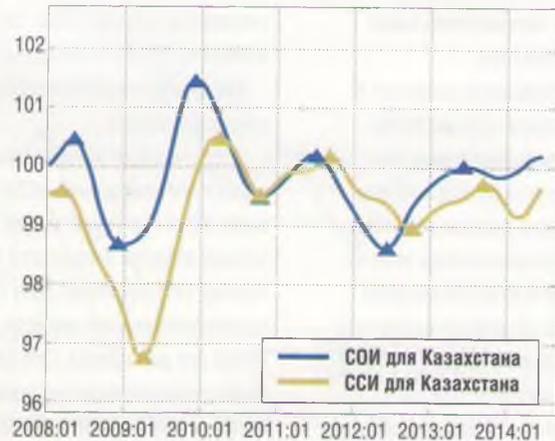

РИСУНОК 2. ССИ И СОИ ДЛЯ КАЗАХСТАНА

Источник: расчеты комиссии

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ

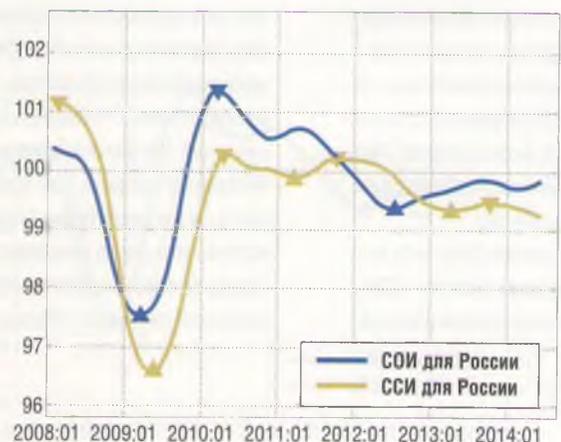

РИСУНОК 3. ССИ И СОИ ДЛЯ РОССИИ

Источник: расчеты комиссии

Kazakhstan 2050

Leading indicators for States - members of the Customs Union and the Common Economic Space

Eurasian Economic Commission counts monthly the leading indicators of economic development of the states - members of the Customs Union and the Common Economic Space (the CU and CES). These indicators characterize the short-term prospects for development taking into account of the processes occurring in the various sectors of the economy, as well as the expectations of economic agents. In this issue, the indicators describe the period of August - September.

Description of the current situation: coincident indicators

After a sharp deterioration of the situation in the economies of the Member States due to increased devaluation processes and accelerated increased inflationary risks in the first quarter of 2014, when economic agents have significantly reduced investment activity and a part of the population has reduced their spending on goods and preferred to save more, including foreign currency, in the second quarter there has been a better economic situation.

However, the improvement in the economic situation in the countries of the Customs Union and the Common Economic Space, which took place in the second quarter, were short-term: in Belarus, confident increase of coincident indicators observed in the first quarter and the beginning of the second quarter, was replaced by a decrease, in Russian coincident indicators continue to decline during 6 consecutive month. Only in Kazakhstan, there is a continued evidence of positive trends.

In June 2014 according to the calculations of coincident indicators (hereinafter

- CCI) there was the revival of economic activity in Kazakhstan, the situation in the economies of Russia and Belarus has deteriorated.

Short-term forecast: the leading indicators

Leading indicators for the Member States (hereinafter - CLI) following the results of June 2014 show an increase in economic activity in Russia (which reflects the growth of the CLI after a long stability periods of its dynamics). In Belarus and Kazakhstan, the situation has not changed: in Kazakhstan a leading indicator of the previous three months in a row has increased, in Belarus after the decline in April, leading indicator values remain unchanged.

Some improvement in the economic situation at the beginning of the second quarter in Belarus is proved to be unsustainable. The apparent decline in June compared to May indicates such an indicator as a business climate index of the National Bank of Belarus. On the background of slowing growth in domestic demand (both consumer and investment), the

external demand, much depending on the economic situation in Russia, become the main source of growth. In connection with the introduction of sanctions against EU by Russia, expected partial reorientation of Russian consumers for agricultural products in Belarus will support the Belarus export. However, the figures included in the CLI, do not reflect this information yet.

On average, the dynamics of the CLI indicates a possible suspension of Belarus' economic growth in the third quarter of 2014. In this case, 3 of 6 indicators included in the calculation of the CLI are already having a clear negative trend, and two have suspended their growth. Thus, a high probability of further decrease the value of the CLI and, accordingly, worsening of growth prospects of the Belarusian economy in the third quarter.

The economic situation in Kazakhstan by the end of the first half of the year has stabilized after a sharp deterioration in the beginning of the year. Economic growth supported by domestic demand (growth of investments in the extraction of mineral resources, the stable growth of consumer demand), while the outer is being

compressed (up to 6 months. 2014 export growth rate moved into negative territory, but the rapid decline in imports supports foreign trade balance). Inflation continues to accelerate, reflecting the delayed effect of devaluation. Only one of the indicators included in the CLI indicates the possibility of growth - the RTS index, with a further 3 indicators are unchanged not for the first month.

Despite the absence of significant changes in the CLI in June, there is still a high probability of continuing rapid growth of Kazakhstan's economy within the next 2-3 months. However, the weak performance of the majority of indicators suggests possible change of situation in the future.

The economic situation in the second quarter in Russia has improved slightly relative to the first quarter of 2014: the nominal exchange rate of the ruble has strengthened since the fall in the beginning of the year, the external political situation has stabilized, investment in fixed assets in June for the first time since the beginning of the year showed an increase. On the other hand, the dynamics of majority of macroeconomic parameters after the positive dynamics in the April-May has deteriorated in June, which resulted in reduction of coincident indicators.

Thus, the positive trend of the second quarter cannot be considered as stable: consumer demand continues to shrink, the investment demand shows a very weak recovery.

The CLI value for the second consecutive month Russia is being increased, but the apparent tendency of growth is not yet formed. On the one hand, an increase in the indicators, primarily reflecting the changes of commodity prices, indicates an improvement in the situation on foreign markets, which may have a positive impact on economic growth in a perspective of 2-3 months. On the other hand, given the events of the last month (sanctions) that are not yet reflected in the indicators, the situation may soon worsen.

1 Triangles indicate the turning points of business cycles. Turning points of the CLI are ahead of the CCI turning points an average of 4-6 months.

REPUBLIC OF BELARUS

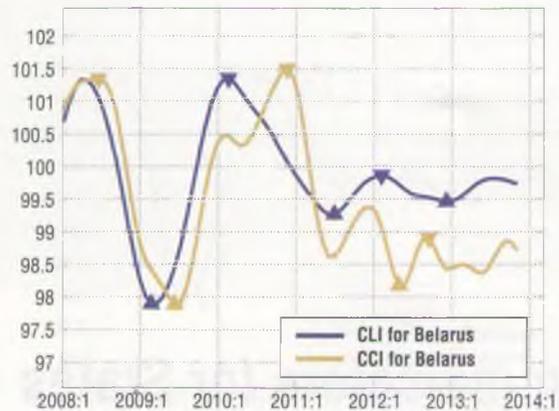

FIGURE 1. CCI AND CLI FOR BELARUS¹

Source: Commission calculations

REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

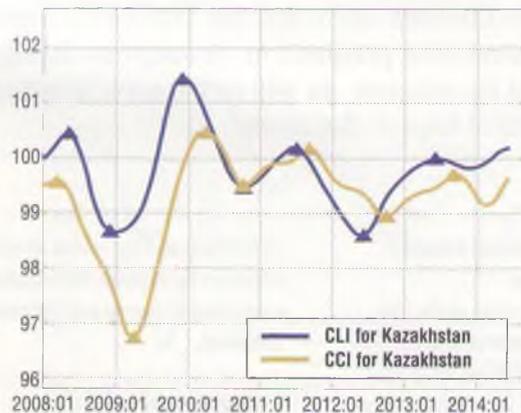

FIGURE 2. CCI AND CLI FOR KAZAKHSTAN

Source: Commission calculations

RUSSIAN FEDERATION

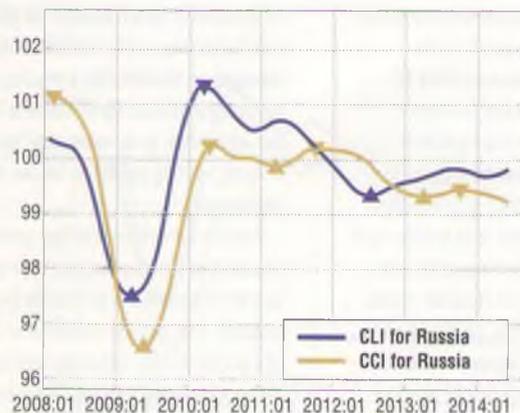

FIGURE 3. CCI AND CLI FOR RUSSIA

Source: Commission calculations

Қазақ тілі – біздің болашағымыз!

Мемлекеттік тілді білу – бұл Қазақстан Республикасының әрбір азаматының міндеті. Осы орайда Астана қаласы Қазынашылық департаменті қызметкерлері үнемі өз білімдерін көрсетіп отырады.

Ағымдағы жылы Астана қаласы Қазынашылық департаментімен Қазақстан халықтары тілдерінің ХҮІ фестиваліне арналған іс-шара өткізілді.

«Қазақ тілі - біздің болашағымыз!» деген атпен өткен іс-шараға қызметкерлір белсенді қатысты.

Іс-шара 5 айналымнан тұратын конкурс түрінде өтті:

- 1 айналым - «Кел танысайық»;
- 2 айналым - «Сөз шебері»;
- 3 айналым - «Өнерлі – өрге жүзер»;
- 4 айналым - «Ойланyp көр»;
- 5 айналым - «Білімді мыңды жығар».

Кокурсқа Департаменттің құрылымдық бөлімдерінің қызметкерлері қатысты. Олар мемлекеттік тілдегі тапсырмаларды

шебер орындаумен қатар шығармашылық қабілеттерін де көрсетті: қазақ тілінде өлең айтып, қазақ ақындарының өлең шумақтарын оқып, ұлттық билерді де биледі.

Конкурс жеңімпаздары мадақтау қағазы және бағалы сыйлықтармен марапатталды.

Конкурс идеясын сипаттайтын эпиграфы келесі өлең жолдары болды:

«Сен қазақсың,
Қазақ едің туғанда,
Туған тілден, ата жұрттан айырылма,
Төбенде күн, төменде ел тұрғанда».

Іс-шараға Тілдерді дамыту басқармасының басшысы Тлешов Е., Еуразия университетінің профессоры Жумагулов С. және «Қазақстан» ТРК қызметкерлері шақырылды.

Департамент қызметкерлері мемлекеттік бюджетті сапалы орындап қана қоймай, сонымен қатар, мемлекеттік тілді дамытуға белсенді ат салысатындықтарын да көрсетті.

Казахский язык – это наше будущее!

Знание государственного языка – это долг каждого гражданина Республики Казахстан. Сотрудники Департамента казначейства по городу Астане на постоянной основе показывают свои знания.

Так, в текущем году Департаментом было организовано мероприятие, посвященное XVI городскому фестивалю языков народа Казахстана. Мероприятие прошло под названием «Қазақ тілі – біздің болашағымыз!», в котором сотрудники приняли активное участие.

Мероприятие проведено в виде конкурса, который состоял из пяти туров:

- 1-й тур – «Кел танысайық»;
- 2-й тур – «Сөз шебері»;
- 3-й тур – «Өнерлі – өрге жүзер»;
- 4-й тур – «Ойланyp көр»;
- 5-й тур – «Білімді мыңды жығар».

Участниками конкурса были сотрудники структурных подразделений Департамента. Они не только умело выполняли все задания на

государственном языке, но и подошли к ним творчески: пели песни на казахском языке, читали стихотворения казахских поэтов и танцевали национальные танцы.

Победители конкурса были награждены грамотами и ценными подарками.

Эпиграфом, характеризующим идею конкурса, было:

«Сен қазақсың,
Қазақ едің туғанда,
Туған тілден, ата жұрттан айырылма,
Төбенде күн, төменде ел тұрғанда».

На мероприятие были приглашены руководитель Управления развития языков Тлешов Е., профессор Евразийского университета Жумагулов С. и сотрудники ТРК «Қазақстан».

Сотрудники Департамента показали, что занимаются не только качественным исполнением государственного бюджета, но и активно участвуют в развитии государственного языка.

Kazakhstan's future lies in the Kazakh language!

The knowledge of the state language is the duty of every citizen of the Republic of Kazakhstan. Employees of the Treasury Department in the city of Astana on a regular basis show their skills.

So, this year, the Department has organized an event dedicated the XVI city festival of languages of the people of Kazakhstan. The event was called «Қазақ тілі – біздің болашағымыз!» ("Kazakh language is our future"), in which employees were actively involved.

The event was held in the form of competition, which consisted of five stages:

- 1 stage - «Кел танысайық» ("Let's get acquainted");
- 2 stage - «Сөз шебері» ("Master of Word");
- 3 stage - «Өнерлі – өрге жүзер» (Talented person is talented in everything);
- 4 stage - «Ойланып көр» ("Think");
- 5 stage - «Білімді мыңды жығар» ("Knowledge is a power").

Participants of competition were employees of structural units of the Department. They not only skillfully performed all tasks in the state

language, but also took a creative approach: sang in Kazakh, read poems of Kazakh poets and played folk dances.

The winners were awarded with diplomas and valuable gifts. Epigraph, that characterizes the idea of the competition, was:

«Сен қазақсың,

Қазақ едің туғанда,

Туған тілден, ата жұрттан айырылма,

Төбеңде күн, төменде ел тұрғанда».

"You are Kazakh, and You was born Kazakh,

Do not leave native language and native home,

You live under the native sun on the native land"

The head of the Department of Languages E. Tleshev, Professor of Eurasian University S. Zhumagulov and employees of the TRC «Kazakhstan» were invited at the event.

Department's workers have shown that they are engaged not only qualitative execution of the state budget, but also actively participate in the development of the state language.

ЭНЕРГИЯ РАЗВИТИЯ

«САМРУК-ЭНЕРГО» сегодня

- 46,9 % от суммарной установленной мощности электростанций Казахстана
- 36,5 % произведенной электроэнергии
- 69 859 км общая протяженность ЛЭП
- 37 % от общего объема добычи угля в Казахстане

«Самрук-Энерго» — крупнейший многопрофильный энергетический холдинг, успешно интегрированный в международный энергобаланс, создающий стоимость для своих акционеров и направленный на формирование высокоэффективной системы энергоснабжения, обеспечивающей устойчивое развитие всех отраслей Казахстана. Компания проводит модернизацию и расширение существующих мощностей, а также реализует новые проекты. В 2013 году введена в эксплуатацию Мойнакская ГЭС мощностью 300 МВт, построена Капчагайская солнечная электростанция мощностью 2 МВт. Ведутся работы по проекту строительства Балхашской ТЭС мощностью 1 320 МВт.

В 2014 году в Ерейментауском районе Акмолинской области планируется завершить строительство ветровой электростанции суммарной мощностью 45 МВт с перспективой расширения до 300 МВт. Электроэнергия ветропарка будет обеспечивать нужды международной выставки ЭКСПО- 2017.

ЖИЛОЙ КОМПЛЕКС
КӨКЖИЕК

Скоро начало строительства!

Engineering
Group

г.Астана ул.Достык-1 ВП 1

8 775 222 73 73 8 777 222 73 73

8 (7172) 524 436 8 (7172) 524 270

**2014 жылдың 1 қарашасына
Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының қолма-қол ақшаны бақылау
шотындағы ақшаның қозғалысы туралы есеп**

(теңге)

Ерекшелік Жыл басынан бастап өспелі қорытындымен сомасы

I. Түсімдер 2 850 223 078 093,25

101105	Занды тұлға- мұнай секторы ұйымдарынан алынатын, корпоративтік табыс салығы	917 942 704 998,06
101106	Резидент заңды тұлғалардан алынатын, төлем көздерінен мұнай секторы ұйымдары ұстайтын корпорациялық табыс салығы	25 705 903 454,16
101107	Резидент емес заңды тұлғалардан алынатын, төлем көздерінен мұнай секторы ұйымдарымен ұсталатын корпорациялық табыс салығы	147 351 438 987,75
105322	Мұнай секторы ұйымдарынан алынатын үстеме пайдаға салынатын салық	80 717 576 490,07
105325	Мұнай секторы ұйымдарынан түсетін бонустар	25 317 503 069,21
105326	Мұнай секторы ұйымдарынан түсетін пайдалы қазбаларды өндіруге салынатын салық	856 598 934 509,10
105327	Мұнай секторы ұйымдарынан салынатын экспортқа рента салығы	553 321 494 996,28
105328	Мұнай секторы ұйымдарынан жасалған келісімшарттар бойынша өнімді бөлгендегі Қазақстан Республикасының үлесі	221 621 334 666,37
105329	Мұнай секторы ұйымдарынан түсетін қызметін өнімді бөлу жөніндегі келісімшарт бойынша жүзеге асыратын жер қойнауын пайдаланушының қосымша төлемі	0,00
204201	Орталық мемлекеттік органдар, олардың аумақтық бөлімшелері мұнай секторы ұйымдарына салатын әкімшілік айыппұлдар, өсімпұлдар, санкциялар, өндіріп алулар	11 741 269 856,37
204202	Республикалық бюджеттен қаржыландырылатын мемлекеттік мекемелер мұнай секторы ұйымдарына салатын басқа да айыппұлдар, өсімпұлдар, санкциялар, өндіріп алулар	51 687 011,00
204203	Мұнай секторы ұйымдары келтірген зиянның орнын толтыру туралы талаптар бойынша табиғатты пайдаланушылардан алынған қаражат	8 790 798 945,15
206111	Мұнай секторы ұйымдарынан түсетін басқа да салықтық емес түсімдер	408 466,55
303102	Ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер учаскелерін сатудан түсетін түсімдер	1 062 022 643,18
601103	Республикалық меншіктегі және тау-кен әрі өңдеу салаларына жататын мемлекеттік мүлікті жекешелендіруден түсетін түсімдер	0,00

II. ҚР Ұлттық қорының ҚБШ аударымдар 2 849 803 995 110,25

13	Өзгелер	2 849 803 995 110,25
9	Өзгелер	2 849 803 995 110,25
217	Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі	2 849 803 995 110,25
005	Қазақстан Республикасының Ұлттық қорына қаражатты аударуды ұйымдастыру	2 849 803 995 110,25
339	Басқа мемлекеттік басқару деңгейлеріне берілетін өзге ағымдағы трансферттер	2 849 803 995 110,25

III. Жылдың басына ақша қалдығы 0,00**IV. Кезең аяғына ақша қалдығы 419 082 983,00**

**Отчет о движении денег на контрольном счете наличности
Национального фонда Республики Казахстан
на 01 ноября 2014 год**

(тенге)

Специфика Сумма с начала года нарастающим итогом

I. Поступления 2 850 223 078 093,25

101105	Корпоративный подоходный налог с юридических лиц-организаций нефтяного сектора	917 942 704 998,06
101106	Корпоративный подоходный налог с юридических лиц-резидентов, удерживаемый у источника выплаты организациями нефтяного сектора.....	25 705 903 454,16
101107	Корпоративный подоходный налог с юридических лиц-нерезидентов, удерживаемый у источника выплаты организациями нефтяного сектора.....	147 351 438 987,75
105322	Налог на сверхприбыль от организаций нефтяного сектора.....	80 717 576 490,07
105325	Бонусы от организаций нефтяного сектора	25 317 503 069,21
105326	Налог на добычу полезных ископаемых от организаций нефтяного сектора	856 598 934 509,10
105327	Рентный налог на экспорт от организаций нефтяного сектора.....	553 321 494 996,26
105328	Доля Республики Казахстан по разделу продукции по заключенным контрактам от организаций нефтяного сектора.....	221 621 334 666,37
105329	Доп.платеж недропользователя, осуществляющего деятельность по контракту о разделе продукции, от организаций нефтяного сектора нефтяного сектора	0,00
204201	Административные штрафы, пени, санкции, взыскания, налагаемые центральными государственными органами, их территориальными подразделениями, на организаций нефтяного сектора	11 741 269 856,37
204202	Прочие штрафы, пени, санкции, взыскания, налагаемые государственными учреждениями, финансируемые из республиканского бюджета, на организаций нефтяного сектора	51 687 011,00
204203	Средства, полученные от природопользователей по искам о возмещении вреда организациями нефтяного сектора	8 790 798 945,16
206111	Другие неналоговые поступления от организаций нефтяного сектора	408 466,56
303102	Поступления от продажи земельных участков сельскохозяйственного назначения	1 062 022 643,18
601103	Поступления от приватизации государственного имущества, находящегося в республиканской собственности и относящегося к горнодобывающей и обрабатывающей отраслям.....	0,00

II. Переводы с КСН Национального фонда РК 2 849 803 995 110,25

13	Прочие	2 849 803 995 110,25
9	Прочие	2 849 803 995 110,25
217	Министерство финансов Республики Казахстан	2 849 803 995 110,25
005	Организация перевода средств в Национальный фонд Республики Казахстан	2 849 803 995 110,25
339	Прочие текущие трансферты другим уровням государственного управления	2 849 803 995 110,25

III. Остаток денег на начало года 0,00

IV. Остаток денег на конец периода 419 082 983,00

**Statement of Cash Flows for the cash account control of the
National Fund of the Republic of Kazakhstan
November 01, 2014**

(tenge)

Amount from specific nature
the beginning on a cumulative total

I. Revenue 2 850 223 078 093.25

101105	Corporate income tax from legal entities oil sector organizations	917 942 704 998.06
101106	Corporate income tax from legal entities - resident withholding from the source by organizations oil sector.....	25 705 903 454.16
101107	Corporate income tax from legal entities non-resident withholding from the source by organizations oil sector	147 351 438 987.75
105322	Excess profits tax from oil organizations sector.....	80 717 576 490.07
105325	Bonuses from oil sector organizations.....	25 317 503 069.21
105326	Tax on mining organizations from the oil sector	856 598 934 509.10
105327	Rent tax on export of oil sector organizations.....	553 321 494 996.28
105328	Share of the Republic of Kazakhstan in production on contracts by the oil sector organizations	221 621 334 666.37
105329	Excess payment of subsoil user performing activities on the production sharing contract, from organizations of oil sector	0.00
204201	Administrative fines and penalties levied by central state bodies and their territorial subdivisions on the oil sector organizations	
	11 741 269 856.37	
204202	Other fines and penalties levied by state institutions financed from the state budget, organizations on the oil sector.....	51 687 011.00
204203	Funds received from the natural resources on claims on damages by oil sector organizations	8 790 798 945.15
206111	Other non-tax revenue from 333 organizations oil sector	408 466,55
303102	Proceeds from sale of land for agricultural purpose	1 062 022 643.18
601103	Proceeds from privatization of state property, being in the republican ownership and relating to the mining and manufacturing industries	0,00

II. Transfers from the SPE National Fund 2 849 803 995 110.25

13	Other.....	2 849 803 995 110.25
9	Other.....	2 849 803 995 110.25
217	Ministry of Finance of the Republic of Kazakhstan.....	2 849 803 995 110.25
005	Organization of the transfer of funds to the National Fund of the Republic of Kazakhstan	2 849 803 995 110.25
339	Other current transfers to other levels of government	2 849 803 995 110.25

III. Rest of money at the beginning of the year0.00**IV. Rest of money ,for the end of period 419 082 983.00**

Болдурукова Л.Ж., ACCA инновациялық жобалар мен ғылыми бағдарламалар секторының бас маманы, «Қаржы академиясы» АҚ «Certificate in International Public Sector Financial Reporting (Cert IPSFR)» халықаралық сертификаты, КР кәсіби бухгалтері

Қазақстан 2050

Қаржылық инвестициялар мен қаржылық міндеттемелердің есебі.

Қаржылық инвестициялар: түсінігі мен жіктелуі

Қаржылық құрал бұл – нәтижесінде бір уақытта шарттың бір тарабында қаржылық актив және екінші тарабында қаржылық міндеттеме немесе үлестік құрал туындайтын кез-келген шарт.

Қорлар, негізгі құралдар, жалға алынған активтер сияқты активтер және радиожиіліктер спектрі, патенттер мен сауда маркалары сияқты материалдық емес активтер қаржылық активтер болып табылмайды. Мұндай материалдық және материалдық емес активтерді басқару ақша қаражаттарының ағынын немесе басқа активтерді генерациялау немесе сервистік әлеует алу мүмкіндігін жасайды, бірақ ақша қаражаттарын немесе басқа қаржылық активтерді алу құқығына бастау бермейді.

Олар үшін болашақ экономикалық пайда ақша қаражаттарын немесе басқа қаржылық активті алу емес, тауарлар мен қызметтер алу болып табылатын болашақ кезеңдердің шығыстары және берілген аванстар сияқты активтер қаржылық активтер болып табылмайды. Осыған ұқсас, болашақ кезеңдердің кірістері мен келіпденген міндеттемелердің көпшілігі сияқты баптар қаржылық міндеттемелер болып табылмайды, себебі, олармен байланысты экономикалық пайдалардың ықтимал қайтуы ақша қаражаттарын немесе басқа қаржылық активті жеткізу емес, тауарлар мен қызметтерді жеткізу болып табылады.

Салық Кодексінің талаптары нәтижесінде туындайтын табыс салығы немесе салықтық баламалар сияқты сипаты бойынша шарттық болып табылмайтын міндеттемелер немесе активтер қаржылық міндеттемелер немесе қаржылық активтер болып табылмайды.

Қаржылық құралдардың кейбір мысалдарын қарастырып көрейік: А кәсіпорны Б кәсіпорнына несиеге тауарлар сатады.

- қаржылық актив А қаржылық есептілігінде туындайды.
- қаржылық міндеттеме Б қаржылық есептілігінде туындайды.

А мекемесі ішкі несиелеу шеңберінде В мекемесінен ақша қаражаттарын алады.

- қаржылық актив В қаржылық есептілігінде туындайды.
- қаржылық міндеттеме А қаржылық есептілігінде туындайды.

А кәсіпорны кәдімгі акциялар шығарады, оның 10%-н В мекемесі инвестициялар ретінде сатып алады.

- үлестік құрал А қаржылық есептілігінде туындайды.
- қаржылық актив В қаржылық есептілігінде туындайды.

Қаржылық құралдар бөлінеді:

- 1) қаржылық активтер;
- 2) қаржылық міндеттемелер;
- 3) үлестік құралдар.

Қаржылық актив бұл:

- не ақша қаражаттары;
- не үлестік құрал, мысалы, басқа компанияның акциялары.
- немесе шарттық құқық;
- ақша қаражаттарын немесе басқа қаржылық активті талап етулер;

– қаржылық активтерін немесе қаржылық міндеттемелерді басқа компаниямен немесе мекемемен әлеуетті тиімді жағдайларда алмасу болып табылатын кез-келген актив.

Қаржылық міндеттеме – кез-келген шарттық міндеттеме:

- ақша қаражаттарын немесе басқа қаржылық активті басқа субъектіге төлеу туралы;
- әлеуетті қолайсыз болып табылатын шарттармен басқа субъектімен қаржылық құралдармен алмасу туралы;

Үлестік құрал бұл – барлық міндеттемелерді шегеруден кейін компанияның немесе мекеменің активтерінің үлесіне құқықтықтайтын кез-келген шарт.

Қаржылық активтердің мысалдары, ақша қаражаттары, дебиторлық берешек және квазимемлекеттік сектордың субъектілеріне инвестициялар болып табылады.

Қаржылық міндеттемелердің мысалдары – сауда кредит берешек және қарыздар.

Үлестік құрал мекеменің басқа кәсіпорынның таза активтері (активтер минус міндеттемелер) қызығушылығы бар шағын компаниялар болып табылады.

Қаржылық активтердің санаттары.

Қаржылық активтер (инвестициялар) бөлінеді:

- квазимемлекеттік сектордың субъектілеріне инвестициялар;
- құнның өзгерістерін кірістер мен шығыстарға қатысты бағалау бойынша ескерілетін (яғни, есепті жылдың қаржылық

Таблица 1

Операция	Дебет	Кредит
Ішкі несиелеу бойынша ұсынылған несиеле сомасына берешекті көрсету	1110 «Қысқа мерзімді ұсынылған қарыздар»	1080 «Республикалық бюджеттен қаржыландырылатын мемлекеттік мекемелердің міндеттемелері бойынша жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар» 1090 «Жергілікті бюджеттен қаржыландырылатын мемлекеттік мекемелердің міндеттемелері бойынша жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар»
Қазақстан Республикасы Үкіметі шешімінің негізінде квазимемлекеттік сектор субъектілерінің біліміне немесе жарғылық капиталын толықтыруға бюджеттік бағдарламалардың әкімшісіне бөлінген ақша қаражаттарын аудару, бюджеттік бағдарламалардың әкімшісі	2120 «Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар»	1080 «Республикалық бюджеттен қаржыландырылатын мемлекеттік мекемелердің міндеттемелері бойынша жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар» 1090 «Жергілікті бюджеттен қаржыландырылатын мемлекеттік мекемелердің міндеттемелері бойынша жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар»
Қаржылық инвестицияларды сатып алу	1120 «Қысқа мерзімді қаржылық инвестициялар» 2120 «Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар»	1081 « Жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар » 1091 «Жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар» 1020 «Мемлекеттік мекеменің ағымдағы шоты» 1042 «Ақылы қызметтер КСН» 1050 «Шетелдік валютадағы шот»
Сатып алынған және номиналды құн арасындағы айырманы: залап (сатып алынған және номиналды құн арасындағы айырма)	5210 «Есепті жылдың қаржылық нәтижесі»	1120 «Қысқа мерзімді қаржылық инвестициялар»
Сатып алынған және номиналды құн арасындағы айырманы үстіне есептеу	1120 «Қысқа мерзімді қаржылық инвестициялар»	5210 «Есепті жылдың қаржылық нәтижесі»
Басқа бюджеттік бағдарламалардың әкімшісінен ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар алу	2120 Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар	6330 Активтерді тегін алудан кірістер

- өтеуге дейін ұсталатын инвестициялар;
- ұсынылған қарыздар (ішкі несиелеу бойынша несиелер);
- құнның өзгеруін таза активтерге/капиталға жатқызумен (қаржылық нәтижеге тоқтамай), сату үшін қолда барлары (басқа қаржылық инвестициялар).

Қаржылық құралдардың бухгалтерлік есебі әрбір қаржылық құралдың түсуін, кейінгі өзгерулері мен кемулерін есепке алу тіркелімдерінде дұрыс құжаттамалық ресімдеу мен уақытында көрсетуді, сондай-ақ әрбір қаржылық құралды дұрыс пайдалануды қамтамасыз етуі тиіс.

Бастапқы бағалау

Мекеме берілген қаржылық құралға қатысты шарт бойынша таарап болатын кезде ғана өзінің қаржылық жағдайы туралы есепте қаржылық активті немесе қаржылық міндеттемені тануы тиіс.

Қаржылық инвестициялар мен қаржылық міндеттемелерді бастапқы тану кезінде әділ құны бойынша бағаланады, оған қоса қаржылық нәтиже арқылы әділ құны бойынша ескерілмейтін қаржылық актив немесе қаржылық міндеттемелер жағдайында, мұндай қаржылық активті немесе қаржылық міндеттемені сатып алумен немесе шығарумен тікелей байланысты мәміле бойынша шығындар.

Қаржылық инвестицияларды бастапқы тануды мемлекеттік мекеме келесі жазулармен көрсетеді (Таблица 1).

Мемлекеттік мекеме алған қарыздарды бастапқы тануды келесі жазулармен көрсетеді (Таблица 2):

Таблица 2

Операция	Дебет	Кредит
Алынған қарыз сомасына берешекті көрсету	Шоттар жоспарының ақша қаражаттары шотының тиісті қосалқы шоты	3010 «Алынған қысқа мерзімді қарыздар», 4010 «Алынған ұзақ мерзімді қарыздар»

Мысал

Мекеме күрделі салымдар бойынша қаржыландыру есебінен әділ құны бойынша 21 000 мың теңге сомада ұзақ мерзімді қаржылық актив сатып алды. Сатып алуға байланысты 150 мың теңге сомада брокерлердің қызметтеріне шығыстар келтірілді.

Тапсырма: Егер ол келесідей жіктелсе, мекеменің есебінде қаржылық актив қандай құн бойынша және қалай танылады:

а) Құнның өзгерістерін кірістер мен шығыстарға жатқызумен әділ құн бойынша ескерілетін (яғни, есепті жылдың қаржылық нәтижесіне);

б) Құнның өзгеруін таза активтерге/капиталға жатқызумен (қаржылық нәтижеге тоқтамай), сату үшін қолда бары (басқа қаржылық инвестициялар).

Шешім

а) қаржылық актив әділ құны бойынша танылады, яғни, 21 000 мың теңге, ал брокерлердің қызметтері олар туындаған есептік кезеңнің шығыстарымен танылады:

Қаржылық активті сатып алу:

Дт 2120 «Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар» 21 000 мың теңге

Кт1082 «Күрделі салымдар бойынша міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар» 21 000 мың теңге

Брокерлермен қызметтерді көрсету актісіне қол қойылды және шот- фактура алынды:

Дт 7140 «Басқа операциялық шығыстар» 150 мың теңге
Кт3210 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек» 150 мың теңге

Брокерлердің қызметтері төленді:

Дт3210 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек» 150 мың теңге

Кт1082 «Күрделі салымдар бойынша міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар» 150 мың теңге

б) Брокерлердің қызметтері қаржылық активтің құнын арттыруға жатқызылады, соған байланысты актив $21\ 000 + 150 = 21\ 150$ мың теңге мөлшерінде танылады;

Қаржылық активті сатып алу:

Дт 2120 «Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар» 21 000 мың теңге

Кт1082 «Күрделі салымдар бойынша міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар» 21 000 мың теңге

Брокерлермен қызметтерді көрсету актісіне қол қойылды және шот- фактура алынды:

Дт 2120 «Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар» 150 мың теңге
Кт 3210 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек» 150 мың теңге

Брокерлердің қызметтері төленді:

Дт 3210 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек» 150 мың теңге

Кт1082 «Күрделі салымдар бойынша міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар» 150 мың теңге

Кейінгі бағалау

Квазимемлекеттік сектордың субъектілеріне инвестициялар.

Мемлекеттік мекеме келесі әдістерді қолданумен квазимемлекеттік сектордың субъектілеріне қаржылық инвестициялардың келесі есебін жүзеге асырады:

өзіндік құны бойынша;

үлестік қатысу.

Өзіндік құны бойынша есептеу әдісі квазимемлекеттік сектордың субъектілеріне инвестицияларды есептеу әдісінен тұрады, онда инвестициялар өзіндік құны бойынша танылады. Бюджеттік бағдарламалардың әкімшісі ол инвестициялау күнінен бастап туындайтын инвестициялар объектісінің жинақталған таза пайдасынан бөлулерді алатын деңгейде ғана (инвестор ретінде) инвестициялардан кірісті мойындайды.

Үлестік құралдар бойынша дивидендтер мен мемлекеттік кәсіпорынның таза кірісі бөлігінің аударымдары төлем алуға құқық белгіленген және бюджеттің кірістері болып табылатын кезде активтерді басқарудан кірістердің есебіне жатады (Таблица 3).

Үлестік қатысу әдісі квазимемлекеттік сектордың субъектілеріне инвестицияларды есептеу әдісінен тұрады, оған сәйкес инвестициялар бастапқыда өзіндік құны бойынша ескеріледі, ал сосын инвестицияның баланстық құны сатып алу күнінен кейін инвестиция объектісінің пайдасында немесе залалында инвестордың үлесін тануды көрсете отырып, артады немесе азаяды. Инвестиция объектісінің пайдасында немесе залалында инвестордың үлесі инвестордың ағымдағы жылының қаржылық нәтижесінде танылады.

Бюджеттік бағдарламалардың әкімшілері инвестициялар объектісінің пайдасында (залалында) қатысу үлесін келесі

Таблица 3

Операция	Дебет	Кредит
Дивидендтер немесе таза кіріс бөлігін алуға құқық белгіленді	1250 «Алуға жататын қысқа мерзімді сыйақылар»	6220 «Активтерді басқарудан басқа кірістер»
Бір уақытта бюджет алдындағы берешек есептеледі	7120 «Бюджетпен есеп айырысулар бойынша шығыстар»	3133 «Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек»
Тиісті бюджеттің кірісіне дивидендтер түсті	3133 «Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек»	1250 «Алуға жататын қысқа мерзімді сыйақылар»

жазулармен көрсетеді (Таблица 4):

Таблица 4

Операция	Дебет	Кредит
Пайданың үлесі	2120 «Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар»	6220 «Активтерді басқарудан басқа кірістер»
Залалдардың үлесі	7320 «Активтерді басқару бойынша басқа шығыстар»	2120 «Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар»

Егер инвестиция объектісінің залалдарындағы инвестордың үлесі инвестициялардың баланстық құнынан тең немесе асатын болса, онда инвестор есептілікке болашақ залалдардың өз үлесін қосуды тоқтатады.

Егер кейіннен инвестиция объектісі өз есептерінде пайданы көрсетсе, инвестор танылмаған залалдың үлесіне тең болғаннан кейін ғана пайдалардағы өз үлесін көрсетуді жаңартады.

Алуға жататын есептелген дивидендтер мен мемлекеттік кәсіпорындардың таза кірісінің бір бөлігін аударымдарын көрсету мына жазулармен жүргізіледі (Таблица 5):

Таблица 5

Операция	Дебет	Кредит
Дивидендтер немесе таза кіріс бөлігін алуға құқық белгіленді	1250 «Алуға жататын қысқа мерзімді сыйақылар»	2120 «Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар»
Бір уақытта бюджет алдындағы берешек есептеледі	7120 «Бюджетпен есеп айырысулар бойынша шығыстар»	3133 «Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек»
Тиісті бюджеттің кірісіне дивидендтер түсті	3133 «Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек»	1250 «Алуға жататын қысқа мерзімді сыйақылар»

Бюджеттік бағдарламалар әкімшісінің квазимемлекеттік сектордың субъектілеріне құнсыздануға қаржылық инвестициялары қарастырылмайды.

Мысал

Бюджеттік бағдарламалардың әкімшісі, ҚР Үкіметі шешімінің негізінде 15.01.2012 жылы «Болашақ» АҚ дауысқа түсетін акцияларының 45%-ын сатып алды. Шығарылған акциялардың жалпы саны бір акция үшін 7 450 теңге бағасымен 10 000 дананы құраған. 2012 жыл ішінде «Болашақ» АҚ 18 500 000 теңге мөлшерде

пайда алған. 2013 жылдың 15 сәуірінде «Болашақ» АҚ пайданан 50% мөлшерде дивидендтер төлеу туралы жариялады. 2013 жылдың 25 сәуірінде дивидендтердің сомасы тиісті бюджеттің кірісіне түскен.

Тапсырма: Өзіндік құны бойынша әдісті және үлестік қатысу әдісін қолдану кезінде болған оқиғалардың Бюджеттік бағдарламалардың әкімшісінің есебінде қалай көрінетінін көрсетіңіз. 31.12.2012 жылға, 15.04.2013 жылға 2120 «Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар» шотының сальдосына көңіл бөліңіз.

Шешім (Таблица 6):

Таблица 6

Күні	Операция	Өзіндік құн әдісі	Үлестік қатысу әдісі
15.01.12	Қаржылық инвестициялар сатып алу	Дт 2120 «Ұзақ мерзімді инвестициялар» 33 525 000 (10000 x 45% x 7450) Кт 1082 «Күрделі салымдар бойынша міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар» 33 525 000 теңге	
31.12.12	Мекеме пайдасының үлесін көрсету (18 500 000 x 45%)	Жазу жоқ	Дт 2120 «Ұзақ мерзімді қарж. инвестициялар» 8 325 000 теңге Кт 6220 «Активтерді басқарудан басқа кірістер» 8 325 000 теңге
15.04.13	Жарияланған дивидендтердің сомаларын көрсету (18 500 000 x 50%45%)	Дт 1250 «Алуға жататын қысқмерзсыяқылар» 4162 500 теңге Кт 6220 «Активтерді басқарудан басқа кірістер» 4162500 теңге	Дт1250 «Алуға жататын қысқмерзсыяқылар» 4162500 теңге Кт 2120 «Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар» 4162500 теңге
	Бір уақытта алынған кіріс бойынша бюджет алдында міндеттемелерді тануға екінші жазу жасалады:	Дт 7120 «Бюджетпен есеп айырысулар бойынша шығыстар» 4162500 теңге Кт 3133 «Басқа операциялар бойынша бюджет алдында қысмерз кредиторлық берешек» 4162500 теңге	
25.04.13	Дивидендтердің түсуі және бюджет алдында берешекті өтеу	Дт 3133 «Басқа операциялар бойынша бюджет алдында қысмерз кредиторлық берешек» 4162500 теңге Кт 1250 «Алуға жататын қысқмерзсыяқылар» 4162500 теңге	

Осылайша, 2120 «Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар» шотының сальдосы, өзіндік құны бойынша есепке алу әдісі кезінде өзгермейді, ал үлестік қатысу әдісін қолданған кезде ол құрайды: 31.12.12 – 41850000 теңге, 15.04.13 жылға – 37687500 теңге.

Басқа қаржылық инвестициялар.

Квазимемлекеттік сектордың субъектілеріне инвестицияларды қоспағанда, қаржылық активтерді келесі бағалаудың барлық мүмкін нұсқалары төменде ұсынылған (Таблица 7).

Қаржылық инвестицияларды әділ құны бойынша есепке алған кезде қаржылық инвестициялардың әділ құны белсенді нарықта олардың нарықтық баға белгілеуші бағасы болып табылады. Белсенді нарық болмаған кезде қаржылық инвестициялар құнсызданудан залалдарды шегерумен өзіндік құны бойынша есептеледі.

Мемлекеттік мекеме кірістер мен шығыстар арқылы ескерілетін қаржылық инвестициялардың әділ құнының өзгеруін көрсетеді (Таблица 8):

Таблица 7

Қаржылық активтердің санаты	Кейінгі бағалау	Құн өзгеруінің есебі
Өзгеруін кірістерге немесе шығыстарға жатқызумен әділ құны бойынша ескерілетін қаржылық активтер	Әділ құны бойынша	Құнның өзгеру нәтижелері қаржылық қызмет нәтижелері туралы есепте танылады
Өтеуге дейін ұсталынатын қаржылық активтер	Амортизацияланған құны бойынша	Құнның өзгеру нәтижелері (дисконттар мен сыйақылардың амортизациясы) қаржылық қызмет нәтижелері туралы есепте танылады
Қарыздар (ішкі несиелеу бойынша несиелер)	Амортизацияланған құны бойынша	Құнның өзгеру нәтижелері (дисконттар мен сыйақылардың амортизациясы) қаржылық қызмет нәтижелері туралы есепте танылады
Сату үшін қолда бар қаржылық активтер	Әділ құны бойынша	Қайта бағалау нәтижелері бухгалтерлік баланста «Таза активтер/ капитал» бөлімінде танылады

Таблица 8

Операция	Дебет	Кредит
Әділ құнның өзгеруінен кіріс	1120 «Қысқа мерзімді қаржылық инвестициялар»	6310 «Әділ құнның өзгеруінен кірістер»
Әділ құнның өзгеруінен шығыс	7410 «Әділ құнның өзгеруінен шығыстар»	1120 «Қысқа мерзімді қаржылық инвестициялар»

Таблица 9

Операция	Дебет	Кредит
Әділ құнның артуы	1120 «Қысқа мерзімді қаржылық инвестициялар» 2120 «Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар»	5113 «Қаржылық инвестицияларды қайта бағалауға резерв»
Әділ құнның азаюы	5113 «Қаржылық инвестицияларды қайта бағалауға резерв»	1120 «Қысқа мерзімді қаржылық инвестициялар» 2120 «Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар»

Сату үшін қолда бар қаржылық инвестициялардың әділ құнының өзгеруінен нәтиже тікелей таза активтердің/капиталдың құрамында танылады (Таблица 9).

Амортизацияланған құны бойынша өтеуге дейін ұсталынатын қаржылық инвестициялардың және қаржылық міндеттемелердің есебі пайыздың тиімді мөлшерлемесі әдісін қолданумен жүзеге асырылады.

Қаржылық активтің немесе қаржылық міндеттеменің амортизацияланған құны – бұл:

Минус	Активтің немесе міндеттеменің бастапқы құны
плюс/минус	Негізгі қарыз бойынша төлемдер
Минус	Дисконттың немесе сыйақының есептелген амортизациясы

Құнсызданумен байланысты шығынға жазудың немесе күдікті қайтарудың сомасы (бағалау резерві шотын пайдалану арқылы)

Пайыздың тиімді мөлшерлемесі әдісі бұл – қаржылық активтің немесе міндеттеменің пайызының тиімді мөлшерлемесін пайдаланумен амортизация есебі.

Тиімді пайыз мөлшерлемесі – күтілетін болашақ ақша түсімдерінің немесе қаржылық актив немесе қаржылық міндеттеме бойынша төлемдердің дисконтталған құны оның қызмет ету мерзімі ішінде оның таза баланстық құнына дәл тең болатын мөлшерлеме. Шарт тараптары арасындағы барлық ақша ағындары, оның ішінде мәміле бойынша шығындар, жеңілдіктер мен сыйақылар кіргізіледі.

Мысал

Уәкілетті органның тұлғасында мемлекет, 2012 жылдың 1 қаңтарында әрқайсысының бағасы 95 теңгеден номиналды құны 100 теңге 400 000 облигация шығарды. Облигациялар бойынша купонның мөлшерлемесі жылдың соңында пайыздарды төлеумен 6%-ға теңесті. Облигациялар 2016 жылдың 31 желтоқсанында бір данасы үшін 116 теңге 37 тиын құнымен өтеледі. Бұл қарыздық міндеттемелер бойынша тиімді мөлшерлеме жылдық 10%-ды құрайды.

Тапсырма: 2012 жылдың 31 желтоқсанында және 2013 жылдың 31 желтоқсанында аяқталған жылдар үшін облигациялардың есеп пен қаржылық есептілікте қалай көрінетінін көрсетіңіз.

Шешім:

01.01.2012 жылы облигациялар (қаржылық міндеттемелерді тану). Ережеге сәйкес облигациялар бастапқыда әділ құны бойынша көрінеді. Көптеген жағдайда бұл – алынған қаражаттардың таза сомасы. Бұл жағдайда бастапқы құны 38 000 мың теңгеге (400 000 x 95 теңге) тең:

Дебет 1074 «Басқа ақша қаражаттары» 38 000 мың теңге

Кредит 4020 «Басқа ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер» – 38 000 мың теңге;

Облигацияларды кейіннен жыл сайын қайта бағалау тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісі бойынша амортизация есептеуді қажет етеді. Сәйкесінше, пайыздық шығыс ретінде төленген пайыздармен бірге көрсетіп, 5 жыл ішінде номиналдан дисконт сомасының амортизациясын жүргізу қажет. (Таблица 10)

3) 31.12.2012 жылы пайыздар бойынша сыйақы есептеу:

Дебет 7310 «Сыйақылар бойынша шығыстар» – 3 800 мың теңге

Кредит 4020 «Басқа ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер» – 3

800 мың теңге;

Облигация ұстаушыларына пайыздық сыйақы төлеу кезінде:

Дебет 4020 «Басқа ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер» – 2 400 мың теңге;

Кредит 1081 «Жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар» – 2 400 мың теңге.

4) 31.12.2013 жылы пайыздар бойынша сыйақы есептеу:

Дебет 7310 «Сыйақылар бойынша шығыстар» – 3 940 мың теңге

Кредит 4020 «Басқа ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер» – 3 940 мың теңге;

Облигация ұстаушыларына пайыздық сыйақы төлеу кезінде:

Дебет 4020 «Басқа ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер» – 2 400 мың теңге

Кредит 1081 «Жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар» – 2 400 мың теңге

Есептілікте көрсету:

Бухгалтерлік баланс (мың теңге):

	31.12.2012 жылға	31.12.2013 жылға
Ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер	39 400	40 940

Мына жылы аяқталған жыл үшін қаржылық қызмет нәтижелері туралы есеп:

	31.12.2012 жылы	31.12.2013 жылы
Активтерді басқару бойынша шығыстар, оның ішінде:	3 800	3 940
Сыйақылар		

Қаржылық инвестициялар бойынша кіріс (сыйақылар) алу және оның тиісті бюджетке түсуі келесі жазулармен көрінеді:

Операция	Дебет	Кредит
Қаржылық салымдар бойынша кірісті тану	1250 Алуға жататын қысқа мерзімді сыйақылар	6210 Сыйақылар бойынша кірістер
Бір уақытта алынған кіріс бойынша бюджет алдында міндеттемелерді тануға екінші жазу жүргізіледі	7120 Бюджетпен есеп айырысулар бойынша шығыстар	3133 Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек
Бюджетке қаржылық салымдар бойынша сыйақының түсуі	3133 Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек	1250 Алуға жататын қысқа мерзімді сыйақылар

Таблица 10
АМОРТИЗАЦИЯ КЕСТЕСІ (МЫҢ ТЕҢГЕ)

Жыл	Кезеңнің басына амортизацияланған құны	Төлөнуге жататын пайыздар 6%	Пайыздар бойынша шығыс 10%	Амортизация	Кезеңнің соңына амортизацияланған құны
1	2	3	4	5	6
		$(400\ 000 \times 100) \cdot 6\%$	$(2) \cdot 10\%$	$(4) - (3)$	$(2) + (5)$
1	38 000	(2 400)	3 800	1 400	39 400
2	39 400	(2 400)	3 940	1 540	40 940
3	40 940	(2 400)	4 094	1 694	42 634
4	42 634	(2 400)	4 264	1 864	44 498
5	44 498	(2 400)	4 450	2 050	46 548

Алынған қарыздар бойынша шығындар олар жүргізілген кезеңнің шығыстары құрамында танылады және есепте келесі жазулармен көрінеді:

Операция	Дебет	Кредит
Алынған қарыздар бойынша сыйақы есептеу	7310 «Сыйақылар бойынша шығыстар»	3250 «Төленуге жататын қысқа мерзімді сыйақылар»
Сыйақы төлеу	3250 «Төленуге жататын қысқа мерзімді сыйақылар»	Шоттар жоспары ақша қаражаттары шотының тиісті қосалқы шоты

Қаржылық міндеттеме ретінде жіктелген, қаржылық құралға немесе оның құраушысына жататын пайыздар, дивидендтер, залалдар мен пайдалар қаржылық нәтиже шотында кірістер немесе шығыстар деп көрсетіледі.

Қаржылық инвестициялардың құнсыздануы

Жүргізілген түгендеу нәтижелері бойынша есепті жылдың соңында құнсыздану белгілері болған кезде мемлекеттік мекеме басшысының бұйрығына сәйкес құрылған, түгендеу комиссиясының бюджеттік бағдарламалар әкімшісімен келісілген актісінің негізінде, есепте қаржылық инвестициялардың құнсыздану фактісі тіркеледі. Түгендеу актісінде құнсыздану себептері көрсетілген (құнсызданудың объективті белгілерінің болуы).

Егер активті бастапқы танудан кейін орын алған бір немесе бірнеше оқиғалардың нәтижесінде құнсызданудың объективті белгілері болса, қаржылық актив құнсызданады және залалға әкелетін мұндай оқиға қаржылық актив немесе сомасы сенімді бағалануы мүмкін қаржылық активтердің тобы бойынша күтілетін болашақ ақша ағындарына әсер етеді. Құнсыздануды туғызған жеке дара оқиғаны әрашан атау мүмкін емес, себебі, құнсыздану себебі бірнеше оқиғалардың құрастырылған нәтижесі болып табылады.

Қаржылық инвестицияның құнсыздануының объективті белгілеріне:

- инвестиция объектісі бастан кешетін елеулі қаржылық қиындықтар;
- шартты бұзу, мысалы, төлемді немесе қарыздың негізгі сомасын төлемеу немесе мерзімдерін бұзу;
- кредитордың борышкерге кері жағдайда ұсынылмайтын, қарызданушының қаржылық қиындықтарымен экономикалық немесе заңды байланысты шегінімдерді ұсынуы;
- инвестиция объектісінің банкроттық немесе қаржылық қайта құру ықтималдылығы;
- бастапқы танудан кейін қаржылық активтердің тобы бойынша күтілетін болашақ ақша қаражаттары сомасының төмендеуі туралы куәландыратын, бақыланатын деректердің болуы; қаржылық қиындықтар себебі бойынша активтің берілген түрі үшін белсенді нарықтың жойылуы және басқасы туралы инвесторға белгілі болған ақпарат жатады.

Өзіндік құны бойынша есептелетін қаржылық инвестицияның құнсыздануынан залалдың объективті белгілері болған кезде, залал мөлшері қаржылық инвестицияның баланстық құны мен ұқсас қаржылық инвестициялар үшін пайыздың ағымдағы нарықтық мөлшерлемесін қолданумен есептелген ақша қаражаттарының болжанылатын болашақ ағындарының дисконтталған құны арасындағы айырма ретінде анықталады. Құнсызданудан мұндай залалдар реверстеуге (қалпына келтіруге) жатпайды.

Егер сату үшін қолда бар қаржылық активтің әділ құнының төмендеуі тікелей таза активтерде/капиталда танылса және бұнымен қоса активтің құнсыздануының объективті айғағы болса, онда тікелей таза активтерде/капиталда танылған жинақталған залал, таза активтен/капиталдан алып тасталынады және егер, тіпті, қаржылық активті тану тоқтатылса да, қаржылық нәтижелердің құрамында танылады.

Таза активтерден/капиталдан алып тасталынған және қаржылық нәтижелердің құрамында танылған жинақталған залалдың сомасы бұрын қаржылық нәтижелердің құрамында бұл қаржылық активтің құнсыздануынан залалды шегерумен, активті сатып алуға шығындар (негізгі сома мен амортизацияның алынған төлемдерін шегерумен) мен ағымдағы әділ құнның арасындағы айырмадан тұрады. Сату үшін қолда бар деп жіктелген үлестік құралға инвестициялар бойынша қаржылық нәтижелердің құрамында танылған құнсызданудан залалдар кезең үшін қаржылық нәтиженің құрамында көрсетумен қалпына келтірілмейді.

Егер амортизацияланған құны бойынша ескерілетін инвестицияларды өтеуге дейін ұсталынатын құнсызданудан залал шегудің объективті айғағы болса, онда залалдың сомасы қаржылық актив бойынша пайыздың бастапқы тиімді мөлшерлемесі бойынша (яғни, бастапқы тану кезінде есептелген пайыздың тиімді мөлшерлемесі бойынша) дисконтталған, активтің баланстық құны мен есептік болашақ ақша ағындарының дисконтталған құны арасындағы айырма ретінде өлшеніледі (келтірілмеген болашақ несиелік залалдарды қоспағанда).

Амортизацияланған құны бойынша есептелетін өтеуге дейін ұсталатын бағалы қағаздар құнсызданған кезде, активтің баланстық құны тікелей немесе бағалау резерві шоты арқылы азаяды. Бұнымен қоса залалдың сомасы есепті жылдың қаржылық нәтижесінде танылады және мына жазумен көрсетіледі:

Дебет 7440 «Активтердің құнсыздануынан шығыстар»

Кредит 1130, 2130 «Қысқа мерзімді (ұзақ мерзімді) қаржылық инвестициялардың құнсыздануына резерв».

Егер кейінгі кезеңде құнсызданудан залалдың мөлшері қысқарса және бұл қысқаруды құнсыздану танылғаннан кейін болған оқиғамен (дебитордың несие қабілеттілік рейтингінің артуымен) объективті байланыстыруға мүмкін болса, онда құнсызданудан бұрын танылған залалды не тікелей, не бағалау резервінің шотын түзету арқылы қалпына келтіру қажет. Мұндай реверсивті жазу қаржылық активтің баланстық құнының құнсыздануды қалпына келтіру күніне, құнсыздану танылмағанда, есептелген оның амортизацияланған құнынан асып кетуіне әкелмеуі тиіс. Реверсивті жазудың сомасы кезең үшін қаржылық нәтижелердің құрамында танылуы тиіс

Ішкі несиелеу бойынша берілген қарыздардың есебі

Ішкі несиелеу бойынша бюджеттік несиелерді ұсыну мен кейінгі есепке алу мемлекеттік мекемеде келесі жазулармен көрінеді (**Таблица 11**).

Тануды тоқтату

Қаржылық активті немесе оның бөлігін тануды тоқтату мына жағдайларда туындайды:

- шартқа сәйкес пайдалар алуға құқықтарды іске асыру;
- құқықтарды іске асыру мерзімі аяқталған;
- активті немесе оның бөлігін иеленуден экономикалық пайда алуы бақылауды жоғалтулар.

Таблица 11

Операция	Дебет	Кредит
Қайтарымды негізде ішкі несиелеу мақсаттарына бюджеттік бағдарламалар әкімшісінің жоспарлық тағайындаулар сомасына	1080 Республикалық бюджеттен қаржыландырылатын мемлекеттік мекемелердің міндеттемелері бойынша жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар 1090 Жергілікті бюджеттен қаржыландырылатын мемлекеттік мекемелердің міндеттемелері бойынша жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар	6010 Ағымдағы қызметті қаржыландырудан түскен кірістер
Ұсынылған несиелердің сомасына	1110 Ұсынылған қысқа мерзімді қарыздар 2110 Ұсынылған ұзақ мерзімді қарыздар	1080 Республикалық бюджеттен қаржыландырылатын мемлекеттік мекемелердің міндеттемелері бойынша жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар 1090 Жергілікті бюджеттен қаржыландырылатын мемлекеттік мекемелердің міндеттемелері бойынша жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар
Бір уақытта бюджетпен есеп айырысулар бойынша есептелген берешектің сомасына	7120 Бюджетпен есеп айырысулар бойынша шығыстар	3133 Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек 4130 Бюджет алдындағы ұзақ мерзімді кредиторлық берешек
Бюджет алдындағы берешекті өтеуге ішкі несиелеу бойынша белінген қаражаттарды қайтару	3133 Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек 4130 Бюджет алдындағы ұзақ мерзімді кредиторлық берешек	1110 Ұсынылған қысқа мерзімді қарыздар 2110 Ұсынылған ұзақ мерзімді қарыздар
Ұсынылған несие бойынша сыйақы есептеу	1250 Алуға жататын қысқа мерзімді сыйақылар	6210 Сыйақылар бойынша кірістер
Бір уақытта сыйақылар бойынша алынған кіріс бойынша бюджет алдындағы міндеттемелерді есептеуге екінші жазу жүзеге асырылады	7120 Бюджетпен есеп айырысулар бойынша шығыстар	3133 Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек
Бюджетке сыйақылар бойынша алынған кірістің түсуі	3133 Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек	1250 Алуға жататын қысқа мерзімді сыйақылар

Қаржылық есептілікті берілген қарыздарды тануды тоқтату мына сәтте жүзеге асырылады:

қарызданушының міндеттемелері толық орындалған;
қарызды сенімсіз деп таныған (мемлекеттік мекемелердің бухгалтерлік есебі мен қаржылық есептілігі саласындағы Қазақстан

Республикасының қолданыстағы заңнамасына сәйкес)

Бұнымен қоса келесі жазулар жүргізіледі (Таблица 12).

Қаржылық міндеттемелерді тануды тоқтату ол өтелген кезде жүргізіледі, яғни, шартта көрсетілген міндеттеме орындалған, күші жойылған немесе оның өрекет ету мерзімі аяқталған кезде.

Таблица 12

Операция	Дебет	Кредит
Қаржылық инвестицияларды сату	1231 «Сатып алушылар мен тапсырыс берушілердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі»	6360 «Басқа кірістер»
Бір уақытта қысқа мерзімді қаржылық инвестицияларды сату бойынша алынған кірістен, бюджет алдында міндеттемелерді тануға екінші жазу жасалады	7120 «Бюджетпен есеп айырысулар бойынша шығыстар»	3133 «Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек»
Қысқа мерзімді қаржылық инвестицияларды (облигациялар мен басқа бағалы қағаздар) сатудан ақшаның түсу және бюджет алдында міндеттемелерді өтеу	1020 «Мемлекеттік мекеменің ағымдағы шоты» 1042 «Ақылы қызметтер КСН» 1050 «Шетелдік валютадағы шот» 3133 «Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек»	1231 «Сатып алушылар мен тапсырыс берушілердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі» 1020 «Мемлекеттік мекеменің ағымдағы шоты» 1042 «Ақылы қызметтер КСН» 1050 «Шетелдік валютадағы шот»
Қысқа мерзімді қаржылық инвестицияларды сату бойынша кірістен алынған бюджет алдындағы берешекті өтеу	3133 «Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек»	1231 «Сатып алушылар мен тапсырыс берушілердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі»
Сатылған облигациялар мен басқа бағалы қағаздарды шығындау	7460 «Басқа шығыстар»	1120 «Қысқа мерзімді қаржылық инвестициялар» 2120 «Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар»
Облигациялар мен басқа бағалы қағаздарды өтеу (сатып алу)	3020 «Басқа қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер»	1020 «Мемлекеттік мекеменің ағымдағы шоты» 1042 «Ақылы қызметтер КСН» 1050 «Шетелдік валютадағы шот»
Ұзақ мерзімді қаржылық инвестицияларды бюджеттік бағдарламалардың басқа әкімшісіне табыстау	7420 Ұзақ мерзімді активтердің кемуі бойынша шығыстар	2120 Ұзақ мерзімді қаржылық инвестициялар

Есептілікте ұсыну

Қағида мен басқа нормативтік құжаттарда қаржылық құралдарды ұсынуға талаптар жазылған және қаржылық құралдар туралы қандай ақпараттың ашылуы тиіс екенін анықтайды. Талаптар қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді (бухгалтерлік баланс) деп бөлумен, активтер, міндеттемелер ретінде қаржылық құралдарды; оларға жататын пайыздарды, дивидендтерді, кірістер мен шығыстарды (қаржылық қызмет нәтижелері туралы есеп), таза активтерге/ капиталға жатқызумен (таза активтердің/капиталдың өзгерістері туралы есеп) қаржылық инвестициялардың құнының өзгеруін жіктеуге қолданылады.

Қаржылық есептілікке ашуларға келесі ақпарат ұсынылады:

- қысқа мерзімді және ұзақ мерзімділер бөлігінде (квазимемлекеттік сектордың субъектілеріне қаржылық инвестициялар бойынша ақпараттан басқа) есепті кезеңнің басы мен соңына қаржылық инвестициялар деректер мен өзгерістер;
- бақыланатын және басқа субъектілер бойынша жеке-жеке, квазимемлекеттік сектордың субъектілеріне ұзақ мерзімді инвестициялар бойынша ақпарат (квазимемлекеттік сектор субъектілерінің атауы мен орналасқан жері, жарғылық капиталға мемлекеттің қатысу үлесі);
- қаржылық инвестициялардың жекелеген сыныптары бойынша кейінгі бағалау (әділ, амортизацияланған немесе қандай да бір басқа құны бойынша);
- ұсынылған қарыздар бойынша ақпарат;
- қаржылық инвестициялар мен ұсынылған қарыздардың құнсыздануының объективті белгілерінің болуы;
- есепті күнге қаржылық инвестициялармен байланысты тәуекелдердің сипаты мен мөлшерлері;
- бюджетке аударуға жататын квазимемлекеттік сектор субъектілерінің дивидендтері мен тізім кірісінің бөлігі бойынша ақпарат.

Республикалық немесе жергілікті бюджет қаражаты есебінен қайтарымды негізде берілген, сондай-ақ мемлекеттік білім беру несиесі мен мемлекеттік студенттік несие қаражаттары бойынша мемлекеттік мекемелер несиенің мақсаттық белгіленуін, есептелген сыйақыны, өтеу кестесін және ішкі несиелеу бойынша басқа ақпаратты көрсететін, есепті кезеңнің басы мен соңына бюджеттік бағдарламалардың әкімшісімен салыстыруды ұсынады.

Тақырып: Орталықтандырылған жабдықтау бойынша есепке алу тәртібі

Тапсырыс беруші – орталықтандырылған жабдықтауды жүзеге асыратын мемлекеттік мекеме.

Жүк алушы – орталықтандырылған жабдықтау тәртібінде активтерді алатын мемлекеттік мекеме.

Бір бюджетте тұрған Тапсырыс беруші мен Жүк алушының арасында туындайтын орталықтандырылған жабдықтау бойынша операциялардың есебі

Тапсырыс беруші, жеткізуші ұсынған құжаттардың (шоттардың, жүкқұжаттар мен басқа құжаттардың) негізінде сатып алынған құндылықтардың сомасын мына жазумен басқа операциялық шығыстарға жатқызады:

Операция	Дебет	Кредит
Сатып алынған активтердің құнын басқа операциялық шығыстарға шығындау	7140 «Басқа операциялық шығыстар»	3210 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек»

Бір уақытта Тапсырыс беруші Жүк алушыға жүк алушының мекен-жайына жіберілген активтерге жеткізуші шотының көшірмесі мен хабарламаны жібереді.

Тапсырыс беруші басқа активтерді сатып алу кезіндегідей қағидаларға сәйкес, орталықтандырылған жабдықтау тәртібінде активтер үшін жеткізушімен есеп айырысуды жүзеге асырады:

Операция	Дебет	Кредит
Жеткізушілерге орталықтандырылған жабдықтау бойынша сатып алынған активтердің сомасына төлеу	3210 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек»	1081, 1091 «Жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар»

Жүк алушы жеткізуші шотының көшірмесі мен хабарламаны алғаннан кейін мына жазуларды жүргізеді:

Операция	Дебет	Кредит
Ұзақ мерзімді активтердің құрамына кіретін түскен жабдықтың немесе басқа заттардың сомасына	Ұзақ мерзімді активтер есебінің тиісті шоты	5011 «Бюджет қаражаттары есебінен күрделі салымдарды қаржыландыру»
Түскен қорлардың сомасына (материалдардың, сондай-ақ киімнің, төсек жабдықтарының, киім мен аяқ киімнің)	1310 «Материалдар»	6010 «Ағымдағы қызметті қаржыландырудан түскен кірістер»
Түскен қайтарымды ыдыстың сомасына	1319 «Басқа материалдар»	6010 «Ағымдағы қызметті қаржыландырудан түскен кірістер»
Жеткізуші жүк алушының мекен-жайына жіберілген, бірақ хабар алу сәтіне түспеген құндылықтардың сомасына	1350 «Жолдағы қорлар»	6010 «Ағымдағы қызметті қаржыландырудан түскен кірістер»
Бұл құндылықтарды алуға	1310 «Материалдар»	1350 «Жолдағы қорлар»

Жүк алушы активтерді қабылдаған кезде анықтаған заттардың жетіспеушілігі, бүлінуі немесе толық емес жиынтықтылық болған жағдайда, тапсырыс беруші жүк алушыдан түскен тиісті түрде ресімделген актілердің негізінде жазуды жүргізеді:

Операция	Дебет	Кредит
Тапсырыс берушінің кредиторлық берешегінің Жүк алушы активтерді қабылдаған кезде анықтаған заттардың жетіспеушілігі, бүлінуі немесе толық емес жиынтықтылық сомасына азаюы	3210 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек»	7140 «Басқа операциялық шығыстар»

Жүк алушы жеткізушіге қайтарымды ыдысты жіберген кезде Тапсырыс берушіге жеткізушімен есеп айырысу үшін ыдыстың санын, бағасы мен құнын көрсетумен оны жіберуді растайтын, барлық құжаттарды жібереді. Бұл ретте **Жүк алушы** қайтарымды ыдыстың сомасына жазуларды жасайды:

Операция	Дебет	Кредит
Жүк алушының қайтарымды ыдыс сомасын көрсетуі	6010 «Ағымдағы қызметті қаржыландырудан түскен кірістер»	1319 «Басқа материалдар»

Тапсырыс беруші бұл операциялар бойынша келесі жазуларды жасайды:

Операция	Дебет	Кредит
Жүк алушыдан жіберілген қайтарымды ыдысқа құжаттарды алған кезде және ол үшін жеткізушіге шотты ұсынған кезде (ыдысты сатып алу бағасымен)	3210 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек»	7140 «Басқа операциялық шығыстар»
Ыдысты сатып алу бағасы мен ыдыс жеткізушіге қайтарылған баға арасындағы айырманың сомасына	7140 «Басқа операциялық шығыстар»	3210 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек»
Қайтарымды ыдыс үшін ақша алған кезде	1081, 1091 «Жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар»	3210 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек».

Қайтарымды ыдыс өткен жылы сатып алынған жағдайда, Тапсырыс беруші бұл соманы ол содан қаржыландырылатын бюджеттің кірісіне енгізеді.

Операция	Дебет	Кредит
Ыдысты жіберу күніне тапсырыс беруші қайтарымды ыдысты шығынға жазады және дебиторлық берешекті көрсетеді	7140 «Басқа операциялық шығыстар»	1319 «Басқа материалдар»
	1280 «Басқа дебиторлық берешек»	6360 «Басқа кірістер»
Жеткізушіден түскен қайтарымды ыдыстың түскен құнының сомасына	1081, 1091 «Жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар»	1280 «Басқа дебиторлық берешек»
Қайтарымды ыдыстың сомасына бюджет алдындағы берешекті есептеу	7120 «Бюджетпен есеп айырысу бойынша шығыстар»	3133 «Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек»
Қайтарымды ыдыстың сомасын бюджетке аудару	3133 «Басқа операциялар бойынша бюджет алдындағы қысқа мерзімді кредиторлық берешек»	1081, 1091 «Жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар»

Жүк алушы тікелей Тапсырыс берушіге бағынбайтын жағдайды қарастырайық. Тапсырыс беруші Жүк алушының активтерін ол соған бағынышты болатын мемлекеттік мекеме арқылы орталықтандырылған жабдықтау бойынша операциялардың есебін жүргізеді. Тапсырыс беруші бұл операциялар бойынша:

– Жүк алушы соған бағынышты болатын мемлекеттік мекемеге құндылықтарды жіберуге хабарламаның көшірмесін жібереді,

– бір уақытта жіберілген құндылықтардың сомасын келесі жазумен көрсетеді:

Операция	Дебет	Кредит
Жүк алушыға жіберілген құндылықтар құнының сомасына	7140 «Басқа операциялық шығыстар»	3210 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек»

Бұнымен қоса мемлекеттік мекеме оған тікелей бағынышты Жүк алушы тиеген активтерді орталықтандырылған тәртіпте туралы хабарламаның көшірмелерін алған кезде, есепте көрсетеді:

Операция	Дебет	Кредит
Жүк алушылар алған құндылықтар құнының сомасына	6010 «Ағымдағы қызметті қаржыландырудан түскен кірістер»	7140 «Басқа операциялық шығыстар»

Әр түрлі бюджетте тұрған Тапсырыс беруші мен Жүк алушының арасында туындайтын орталықтандырылған жабдықтау бойынша операциялардың есебі.

Тапсырыс беруші жүк алушыға жіберілген құндылықтарға жеткізушіден алған ақтаушы құжаттардың (шоттардың, жүкқұжаттары мен басқа құжаттардың) негізінде мына жазуды жүргізеді:

Операция	Дебет	Кредит
Жүк алушыға жіберілген құндылықтар сомасына	7140 «Басқа операциялық шығыстар»	3210 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек»

Бір уақытта мемлекеттік мекемелер- жүк алушылар бойынша нысандар альбомының 322 нысан журналында 02 «Жауапты сақтауға қабылданған немесе орталықтандырылған жабдықтау бойынша төленген қорлар» баланстан тыс шоты бойынша жазу жүргізеді. Бұнымен қоса тапсырыс беруші жүк алушының бухгалтерлік қызметіне тиісті республикалық бюджеттік бағдарламалардың әкімшісі белгілеген нысан бойынша хабарламаны жібереді. Хабарламаға жіберілген құндылықтарға жеткізуші шотының көшірмесі қоса тіркеледі.

Орталықтандырылған жабдықтау тәртібінде қорларға жеткізушімен есеп айырысуларды жазумен ескереді:

Операция	Дебет	Кредит
Сатып алынған қорлар сомасына	3210 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек»	1081, 1091 «Жеке қаржыландыру жоспарына сәйкес міндеттемелер қабылдауға жоспарлық тағайындаулар»

Жүк алушы жіберілген материалдық құндылықтарға жеткізушінің шотының көшірмесі мен хабарламасын алған кезде келесі жазуларды жасайды:

Операция	Дебет	Кредит
Ұзақ мерзімді активтердің құрамына кіретін түскен жабдықтың немесе басқа заттардың сомасына	Ұзақ мерзімді активтер есебінің тиісті шоты	5011 «Бюджет қаражаттары есебінен күрделі салымдарды қаржыландыру»
Түскен материалдардың, киімнің, төсек жабдықтарының, киім мен аяқ киімнің сомасына	1310 «Материалдар»	6010 «Ағымдағы қызметті қаржыландырудан түскен кірістер»
Түскен қайтарымды ыдыстың сомасына	1319 «Басқа материалдар»	6010 «Ағымдағы қызметті қаржыландырудан түскен кірістер»
Жеткізуші жүк алушының мекен- жайына жіберілген, бірақ хабар алу сәтіне түспеген құндылықтардың сомасына	1350 «Жолдағы қорлар»	6010 «Ағымдағы қызметті қаржыландырудан түскен кірістер»
Бұл құндылықтарды алуға	1310 «Материалдар»	1350 «Жолдағы қорлар»

Жүк алушы активтерді қабылдау кезінде Тапсырыс берушіге түскен құндылықтарды есепке қабылдау туралы жауап хабарламаны орталықтандырылған жабдықтау тәртібінде дереу жіберуге міндетті.

Талсырыс беруші Жүк алушыдан жауап хабарламаны, сондай-ақ құндылықтарды қабылдау кезінде анықтаған, заттардың жетіспеушілігі, бүлінуі немесе толық емес жиынтықтылығына актілерді алғаннан кейін, 02 «Жауапты сақтауға қабылданған немесе орталықтандырылған жабдықтау бойынша төленген қорлар» баланстан тыс шотынан шығындауды жүргізеді және келесідей жазуларды жасайды:

Операция	Дебет	Кредит
Заттардың жетіспеушілігі, бүлінуі немесе толық емес жиынтықтылығы сомасына	3210 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек»	7140 «Басқа операциялық шығыстар»

ММ мысалында қаржылық инвестициялардың есебі, орталықтандырылған жабдықтаудың есебі бойынша шаруашылық қызмет журналын құрастыру.

ШАРУАШЫЛЫҚ ОПЕРАЦИЯЛАР ЖУРНАЛЫ

1	25.03.13	2013 жылдың 15 наурызында ҚР Үкіметі «Сәтті» еншілес АҚ акцияларының қосымша эмиссиясын 1 360 800 акцияны 61 236 000 теңге жалпы сомаға сатып алу туралы Қаулы қабылдады	2120	1082	61 236 000
2	26.06.13	2012 жылдың қорытындылары бойынша «Сәтті» СҚ 12 500 000 теңге мелшерде дивиденд жариялап, тиісті бюджеттің кірісіне аударған	1250	6220	12 500 000
			7120	3133	12 500 000
			3133	1250	12 500 000
3		Орталықтандырылған жабдықтау шеңберінде ММ1 үшін сатып алынды және теленді:			
а		3 150 000 теңге құнымен автомобиль	7140	3210	3 150 000
			3210	1082	3 150 000
б	05.05.13	жалпы сомасы 2 690 000 теңгеге арнайы киім мен жеке пайдаланатын заттар	7140	3210	2 690 000
			3210	1081	2 690 000
в		45 000 теңге сомаға бухгалтерлік есеп жүргізу үшін 1С 8.2 бағдарламасы	7140	3210	45 000
			3210	1082	45 000

Болдурукова Л. Ж., главный специалист сектора инновационных проектов и научных программ АССА, АО «Финансовая академия» Международный сертификат Certificate in International Public Sector Financial Reporting (Cert IPSFR), профессиональный бухгалтер РК

Қазақстан 2050

Учет финансовых инвестиций и финансовых обязательств Финансовые инвестиции: понятие и классификация

Финансовый инструмент – это любой договор, в результате которого одновременно возникает финансовый актив у одной стороны договора и финансовое обязательство или долевого инструмент у другой.

Такие активы, как запасы, основные средства, арендованные и нематериальные активы, спектр радиочастот, патенты и торговые марки, не являются финансовыми активами. Управление такими материальными и нематериальными активами создает возможность генерировать приток денежных средств или других активов или получение сервисного потенциала, но не дает начала праву получать денежные средства или другие финансовые активы.

Такие активы, как расходы будущих периодов и авансы выданные, для которых будущей экономической выгодой является получение товаров и услуг, а не право получения денежных средств или другого финансового актива, не являются финансовыми активами. Аналогично такие статьи, как доходы будущих периодов и большинство гарантированных обязательств, не являются финансовыми обязательствами, поскольку вероятным оттоком экономических выгод, связанных с ними, является поставка товаров и услуг, а не денежных средств или другого финансового актива.

Обязательства или активы, не являющиеся договорными по характеру, такие как подоходные налоги или налоговые эквиваленты, возникающие в результате требований Налогового кодекса, не являются финансовыми обязательствами или финансовыми активами.

Давайте рассмотрим некоторые примеры финансовых инструментов:

Предприятие А продает товары учреждению Б в кредит;
– финансовый актив возникает в финансовой отчетности А.
– финансовое обязательство возникает в финансовой отчетности Б.

Учреждение А получает в рамках внутреннего кредитования у учреждения В денежные средства:

– финансовый актив возникает в финансовой отчетности Б;
– финансовое обязательство возникает в финансовой отчетности А.

Предприятие А выпускает обыкновенные акции, 10% которых покупает учреждение Б как инвестиции:

– долевого инструмент возникает в финансовой отчетности А;
– финансовый актив возникает в финансовой отчетности Б.

Финансовые инструменты делятся на:

- 1) финансовые активы;
- 2) финансовые обязательства;
- 3) долевого инструменты.

Финансовый актив – это любой актив, который является:

- либо денежными средствами;
- либо долевым инструментом, например, акции другой компании;
- либо договорным правом;
- требования денежных средств или другого финансового актива;
- на обмен финансовых активов или финансовых обязательств с другой компанией или учреждением на потенциально выгодных условиях.

Финансовое обязательство – любое договорное обязательство:

- о выплате денежных средств или любого другого финансового актива другому субъекту;
- об обмене финансовыми инструментами с другим субъектом при условиях, которые являются потенциально неблагоприятными.

Долевого инструмент – это любой договор, подтверждающий право на долю активов компании или учреждения, оставшихся после вычета всех обязательств.

Примерами финансовых активов являются денежные средства, дебиторская задолженность и инвестиции в субъекты квазигосударственного сектора.

Примеры финансовых обязательств – торговая кредиторская задолженность и займы.

Долевым инструментом является договор, где учреждение имеет заинтересованность в чистых активах (активы минус обязательства) другого предприятия.

Категории финансовых активов

Финансовые активы (инвестиции) подразделяются на:

- инвестиции в субъекты квазигосударственного сектора;

Таблица 1

Операция	Дебет	Кредит
Отражение задолженности на сумму предоставленного кредита по внутреннему кредитованию	1110 «Краткосрочные предоставленные займы»	1080 «Плановые назначения на принятие обязательств, согласно индивидуальному плану финансирования по обязательствам государственных учреждений, финансируемых из республиканского бюджета» 1090 «Плановые назначения на принятие обязательств, согласно индивидуальному плану финансирования по обязательствам государственных учреждений, финансируемых из местного бюджета»
Перечисление денежных средств, выделенных администратору бюджетных программ на основании решения Правительства Республики Казахстан на образование или пополнение уставного капитала субъектов квазигосударственного сектора, администратор бюджетных программ	2120 «Долгосрочные финансовые инвестиции»	1080 «Плановые назначения на принятие обязательств, согласно индивидуальному плану финансирования по обязательствам государственных учреждений, финансируемых из республиканского бюджета», 1090 «Плановые назначения на принятие обязательств, согласно индивидуальному плану финансирования по обязательствам государственных учреждений, финансируемых из местного бюджета»
Приобретение финансовых инвестиций	1120 «Краткосрочные финансовые инвестиции» 2120 «Долгосрочные финансовые инвестиции»	1081 «Плановые назначения на принятие обязательств по индивидуальному плану финансирования» 1091 «Плановые назначения на принятие обязательств, согласно индивидуальному плану финансирования» 1020 «Текущий счет государственного учреждения» 1042 «КСН платных услуг» 1050 «Счет в иностранной валюте»
Списание разницы между покупной и номинальной стоимостью: убыток (разница между покупной и номинальной стоимостью)	5210 «Финансовый результат отчетного года»	1120 «Краткосрочные финансовые инвестиции»
Доначисление разницы между покупной и номинальной стоимостью	1120 «Краткосрочные финансовые инвестиции»	5210 «Финансовый результат отчетного года»
Получение долгосрочных финансовых инвестиций от другого администратора бюджетных программ	2120 Долгосрочные финансовые инвестиции	6330 Доходы от безвозмездного получения активов

– учитываемые по справедливой стоимости с отнесением изменений стоимости на доходы и расходы (т. е. на финансовый результат отчетного года);

- удерживаемые до погашения инвестиции;
- займы предоставленные (кредиты по внутреннему кредитованию);
- имеющиеся в наличии для продажи (прочие финансовые инвестиции) с отнесением изменений стоимости на чистые активы/капитал (минус финансовый результат).

Бухгалтерский учет финансовых инструментов должен обеспечить правильное документальное оформление и своевременное отражение в регистрах учета поступления, последующие изменения и выбытия, а также контроль правильного использования каждого финансового инструмента.

Первоначальная оценка

Учреждение должно признавать финансовый актив или финансовое обязательство в своем отчете о финансовом положении тогда и только тогда, когда оно становится стороной по договору в отношении данного финансового инструмента.

При первоначальном признании финансовые инвестиции и финансовые обязательства оцениваются по справедливой стоимости плюс, в случае финансового актива или финансового обязательства, не учитываемых по справедливой стоимости через финансовый результат, затраты по сделке, которые напрямую связаны с приобретением или выпуском такого финансового актива или финансового обязательства.

Первоначальное признание финансовых инвестиций государственное учреждение отражает следующими записями (Таблица 1).

Первоначальное признание займов полученных государственное учреждение отражает следующими записями:

Операция	Дебет	Кредит
Отражение задолженности на сумму полученного займа	Соответствующий субсчет счета денежных средств Плана счетов	3010 «Краткосрочные займы полученные», 4010 «Долгосрочные займы полученные»

Пример:

Учреждение приобрело за счет финансирования по капитальным вложениям долгосрочный финансовый актив по его справедливой стоимости в сумме 21 000 тыс. тенге. В связи с покупкой были понесены расходы на услуги брокеров в сумме 150 тыс. тенге.

Задание: По какой стоимости и как будет признан финансовый актив в учете учреждения, если он классифицируется как:

- а) учитываемый по справедливой стоимости с отнесением изменений стоимости на доходы и расходы (т. е. на финансовый результат отчетного года);
- б) имеющийся в наличии для продажи с отнесением изменений стоимости на чистые активы/капитал (минус финансовый результат).

Решение:

а) финансовый актив будет признан по справедливой стоимости, т. е. 21 000 тыс. тенге, а услуги брокеров будут признаны расходами того отчетного периода, когда они возникли.

Приобретение финансового актива:

Дт 2120 «Долгосрочные финансовые инвестиции» 21 000 тыс. тенге;

Кт 1082 «Плановые назначения на принятие обязательств по капитальным вложениям» 21 000 тыс. тенге.

Подписан акт оказания услуг брокерами и получена счет-фактура:

Дт 7140 «Прочие операционные расходы» 150 тыс. тенге;

Кт 3210 «Краткосрочная кредиторская задолженность поставщикам и подрядчикам» 150 тыс. тенге.

Оплачены услуги брокеров:

Дт 3210 «Краткосрочная кредиторская задолженность поставщикам и подрядчикам» 150 тыс. тенге;

Кт 1082 «Плановые назначения на принятие обязательств по капитальным вложениям» 150 тыс. тенге.

б) услуги брокеров будут отнесены в увеличение стоимости финансового актива, в связи с чем актив будет признан в размере 21 000 + 150 = 21 150 тыс. тенге.

Приобретение финансового актива:

Дт 2120 «Долгосрочные финансовые инвестиции» 21 000 тыс. тенге;

Кт 1082 «Плановые назначения на принятие обязательств по капитальным вложениям» 21 000 тыс. тенге.

Подписан акт оказания услуг брокерами и получена счет-фактура:

Дт 2120 «Долгосрочные финансовые инвестиции» 150 тыс. тенге;

Кт 3210 «Краткосрочная кредиторская задолженность поставщикам и подрядчикам» 150 тыс. тенге.

Оплачены услуги брокеров:

Дт 3210 «Краткосрочная кредиторская задолженность поставщикам и подрядчикам» 150 тыс. тенге;

Кт 1082 «Плановые назначения на принятие обязательств по капитальным вложениям» 150 тыс. тенге.

Последующая оценка

Инвестиции в субъекты квазигосударственного сектора.

Государственное учреждение осуществляет последующий учет финансовых инвестиций в субъекты квазигосударственного сектора с использованием следующих методов:

- по себестоимости;
- долевого участия.

Метод учета по себестоимости представляет собой метод учета инвестиций в субъекты квазигосударственного сектора, при котором инвестиции признаются по себестоимости. Администратор бюджетных программ признает доход от инвестиций только в той степени, в которой он (как инвестор) получает распределения из накопленных чистых прибылей объекта инвестиций, возникающих с даты инвестирования.

Дивиденды по долевым инструментам и отчисления части чистого дохода государственных предприятий относятся на счет доходов от управления активами, когда установлено право на получение выплаты, и являются доходами бюджета (Таблица 2).

Метод долевого участия представляет собой метод учета инвестиций в субъекты квазигосударственного сектора, в соответствии с которым инвестиции первоначально учитываются по себестоимости, а затем балансовая стоимость инвестиции увеличивается или уменьшается, отражая признание доли инвестора в прибыли или убытке объекта инвестиции после даты приобретения. Доля инвестора в прибыли или убытке объекта инвестиций признается на финансовом

Таблица 2

Операция	Дебет	Кредит
Установлено право на получение дивидендов или части чистого дохода	1250 «Краткосрочные вознаграждения к получению»	6220 «Прочие доходы от управления активами»
Одновременно начисляется задолженность перед бюджетом	7120 «Расходы по расчетам с бюджетом»	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям»
Поступили дивиденды в доход соответствующего бюджета	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям»	1250 «Краткосрочные вознаграждения к получению»

результате текущего года инвестора.

Администраторы бюджетных программ отражают долю участия в прибыли (убытке) объекта инвестиций следующими записями:

Операция	Дебет	Кредит
Доля прибыли	2120 «Долгосрочные финансовые инвестиции»	6220 «Прочие доходы от управления активами»
Доля убытков	7320 «Прочие расходы по управлению активами»	2120 «Долгосрочные финансовые инвестиции»

Если доля инвестора в убытках объекта инвестиции равна или превышает балансовую стоимость инвестиций, то инвестор прекращает включать в отчетность свою долю будущих убытков.

Если впоследствии объект инвестиции показывает в своих отчетах прибыль, инвестор возобновляет отражение своей доли прибылей только после того, как она будет равна доле непризнанного убытка.

Отражение начисленных дивидендов к получению и отчислений части чистого дохода государственных предприятий осуществляется записями:

Операция	Дебет	Кредит
Установлено право на получение дивидендов или части чистого дохода	1250 «Краткосрочные вознаграждения к получению»	2120 «Долгосрочные финансовые инвестиции»
Одновременно начисляется задолженность перед бюджетом	7120 «Расходы по расчетам с бюджетом»	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям»
Поступили дивиденды в доход соответствующего бюджета	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям»	1250 «Краткосрочные вознаграждения к получению»

Финансовые инвестиции администратора бюджетных программ в субъекты квазигосударственного сектора на обесценение не рассматриваются.

Пример:

Администратор бюджетных программ на основании решения Правительства РК приобрел 15.01.2012 года 45% голосующих акций АО «Болашак». Общее количество выпущенных акций составило 10 000 штук по цене 7 450 тенге за акцию. За 2012 год АО «Болашак» получило прибыль в размере 18 500 000 тенге. 15 апреля 2013 года АО «Болашак» объявило о выплате дивидендов в размере 50% от

прибыли. 25 апреля 2013 года сумма дивидендов поступила в доход соответствующего бюджета.

Задание: Покажите, как будут отражены произошедшие события в учете Администратора бюджетных программ при использовании метода по себестоимости и метода долевого участия. Обратите внимание на сальдо счета 2120 «Долгосрочные финансовые инвестиции» на 31.12.2012 года, на 15.04.2013 года.

Решение

Дата	Операция	Метод себестоимости	Метод долевого участия
15.01.12	Приобретение финансовых инвестиций	Дт 2120 «Долгоср.фин. инвестиции» 33 525 000 (10000 x 45% x 7450) Кт 1082 «Плановые назначения на принятие обязательств по капитальным вложениям» 33 525 000 тенге	
31.12.12	Отражение доли прибыли учреждения (18 500 000 x 45%)	Нет проводки	Дт 2120 «Долгоср. фин. инвестиции» 8 325 000 тенге Кт 6220 «Проч. доходы от управления активами» 8 325 000 тенге
15.04.13	Отражение суммы объявленных дивидендов (18 500 000 x 50% x 45%)	Дт 1250 «Краткоср. вознаграждения к получению» 4162 500 тенге Кт 6220 «Прочие доходы от управления активами» 4162500 тенге	Дт 1250 «Краткоср. вознаграждения к получению» 4162500 тенге Кт 2120 «Долгоср. фин. инвестиции» 4162500 тенге
	Одновременно производится вторая запись на признание обязательств перед бюджетом по полученному доходу	Дт 7120 «Расходы по расчетам с бюджетом» 4162500 тенге Кт 3133 «Краткоср. кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям» 4162500 тенге	
25.04.13	Поступление дивидендов и погашение задолженности перед бюджетом	Дт 3133 «Краткоср. кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям» 4162500 тенге Кт 1250 «Краткоср. вознаграждения к получению» 4162500 тенге	

Таким образом, сальдо счета 2120 «Долгосрочные финансовые инвестиции» при методе учета по себестоимости не изменяется, тогда как при применении метода долевого участия оно составляет: на 31.12.12 – 41850000 тенге, на 15.04.13 – 37687500 тенге.

Прочие финансовые инвестиции

Все возможные варианты последующей оценки финансовых активов, за исключением инвестиций в субъекты квазигосударственного сектора, представлены ниже (Таблица 3).

При учете финансовых инвестиций по справедливой стоимости справедливой стоимостью финансовых инвестиций является их рыночная котировочная цена на активном рынке. При отсутствии активного рынка финансовые инвестиции учитываются по себестоимости за вычетом убытков от обесценения.

Таблица 3

Категория финансовых активов	Последующая оценка	Учет изменения стоимости
Финансовые активы, учитываемые по справедливой стоимости с отнесением ее изменения в доходы или расходы	По справедливой стоимости	Результаты изменения стоимости признаются в отчете о результатах финансовой деятельности
Финансовые активы, удерживаемые до погашения	По амортизированной стоимости	Результаты изменения стоимости (амортизация дисконтов и премий) признаются в отчете о результатах финансовой деятельности
Займы (кредиты по внутреннему кредитованию)	По амортизированной стоимости	Результаты изменения стоимости (амортизация дисконтов и премий) признаются в отчете о результатах финансовой деятельности
Финансовые активы, имеющиеся в наличии для продажи	По справедливой стоимости	Результаты переоценки признаются в разделе «Чистые активы/капитал» в бухгалтерском балансе

Государственное учреждение отражает изменения справедливой стоимости финансовых инвестиций, учитываемых через доходы и расходы:

Операция	Дебет	Кредит
Доход от изменения справедливой стоимости	1120 «Краткосрочные финансовые инвестиции»	6310 «Доходы от изменения справедливой стоимости»
Расход от изменения справедливой стоимости	7410 «Расходы от изменения справедливой стоимости»	1120 «Краткосрочные финансовые инвестиции»

Результат от изменения справедливой стоимости финансовых инвестиций, имеющихся в наличии для продажи, признается непосредственно в составе чистых активов/капитала:

Операция	Дебет	Кредит
Увеличение справедливой стоимости	1120 «Краткосрочные финансовые инвестиции» 2120 «Долгосрочные финансовые инвестиции»	5113 «Резерв на переоценку финансовых инвестиций»
Уменьшение справедливой стоимости	5113 «Резерв на переоценку финансовых инвестиций»	1120 «Краткосрочные финансовые инвестиции» 2120 «Долгосрочные финансовые инвестиции»

Учет финансовых инвестиций, удерживаемых до погашения, и финансовых обязательств по амортизированной стоимости осуществляется с применением метода эффективной ставки процента.

Амортизированная стоимость финансового актива или финансового обязательства – это:

	первоначальная стоимость актива или обязательства,
Минус	выплаты по основному долгу,
плюс/минус	начисленная амортизация дисконта или премии,
Минус	сумма списания, связанная с обесценением актива или сомнительного возврата (путем использования счета оценочного резерва).

Метод эффективной ставки процента – это расчет амортизации с использованием эффективной ставки процента финансового актива или обязательства.

Эффективная процентная ставка – ставка, при которой дисконтированная стоимость ожидаемых будущих денежных поступлений или выплат по финансовому активу или финансовому обязательству в течение срока его службы будет в точности равна его чистой балансовой стоимости. В расчет включаются все денежные потоки между сторонами договора, в том числе гонорары, затраты по сделке, скидки и премии.

Пример:

Государство в лице уполномоченного органа 1 января 2012 года выпустило 400 000 облигаций номинальной стоимостью 100 тенге по цене 95 тенге каждая. Ставка купона по облигациям равнялась 6% с выплатой процентов ежегодно в конце года. Облигации погашаются 31 декабря 2016 года по стоимости 116 тенге 37 тиын за штуку. Эффективная ставка по данным долговым обязательствам составляет 10% годовых.

Задание: покажите, как будут отражены в учете и в финансовой отчетности облигации за годы, окончившиеся 31 декабря 2012 года и 31 декабря 2013 года.

Решение:

01.01.2012 года облигаций (признание финансового обязательства). Согласно Правилам, облигации, первоначально отражающиеся по справедливой стоимости. В большинстве случаев – это чистая сумма полученных средств. Первоначальная стоимость в данном случае равна 38 000 тыс. тенге (400 000 x 95 тенге).

Дебет 1074 «Прочие денежные средства» 38 000 тыс. тенге;

Кредит 4020 «Прочие долгосрочные финансовые обязательства» – 38 000 тыс. тенге.

Последующая ежегодная переоценка облигаций требует расчета амортизации по методу эффективной процентной ставки. Следовательно, необходимо производить амортизацию суммы дисконта от номинала в течение 5 лет, отражая ее вместе с выплаченными процентами как процентный расход (Таблица 4).

3) 31.12.2012 года начисление вознаграждения по процентам:

Дебет 7310 «Расходы по вознаграждениям» – 3 800 тыс. тенге;

Кредит 4020 «Прочие долгосрочные финансовые обязательства» – 3 800 тыс. тенге.

При выплате процентного вознаграждения держателям облигаций:
Дебет 4020 «Прочие долгосрочные финансовые обязательства» – 2 400 тыс. тенге;

Кредит 1081 «Плановые назначения на принятие обязательств по индивидуальному плану финансирования» – 2 400 тыс. тенге.

4) 31.12.2013 года начисление вознаграждения по процентам:

Дебет 7310 «Расходы по вознаграждениям» – 3 940 тыс. тенге;

Кредит 4020 «Прочие долгосрочные финансовые обязательства» – 3 940 тыс. тенге.

При выплате процентного вознаграждения держателям облигаций:

Дебет 4020 «Прочие долгосрочные финансовые обязательства» – 2 400 тыс. тенге;

Кредит 1081 «Плановые назначения на принятие обязательств по индивидуальному плану финансирования» – 2 400 тыс. тенге.

Отражение в отчетности

Бухгалтерский баланс (тыс. тенге):

	На 31.12.2012 года	На 31.12.2013 года
Долгосрочные финансовые обязательства	39 400	40 940

Отчет о результатах финансовой деятельности за год закончившийся:

	31.12.2012 года	31.12.2013 года
Расходы по управлению активами, в том числе: вознаграждения	3 800	3 940

Получение дохода (вознаграждения) по финансовым инвестициям и поступление его в соответствующий бюджет отражается следующими записями:

Операция	Дебет	Кредит
Признание дохода по финансовым вложениям	1250 «Краткосрочные вознаграждения к получению»	6210 «Доходы по вознаграждениям»
Одновременно осуществляется вторая запись на признание обязательств перед бюджетом по полученному доходу	7120 «Расходы по расчетам с бюджетом»	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям»
Поступление в бюджет вознаграждения по финансовым вложениям	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям»	1250 «Краткосрочные вознаграждения к получению»

Таблица 4
ГРАФИК АМОТИЗАЦИИ (ТЫС. ТЕНГЕ)

Год	Амортизированная стоимость на начало периода	Проценты к уплате 6%	Расход по процентам 10%	Амортизация	Амортизированная стоимость на конец периода
1	2	3	4	5	6
		$(400\ 000 \times 100) \times 6\%$	$(2) \times 10\%$	$(4) - (3)$	$(2) + (5)$
1	38 000	(2 400)	3 800	1 400	39 400
2	39 400	(2 400)	3 940	1 540	40 940
3	40 940	(2 400)	4 094	1 694	42 634
4	42 634	(2 400)	4 264	1 864	44 498
5	44 498	(2 400)	4 450	2 050	46 548

Затраты по займам полученным признаются в составе расходов того периода, в котором они были произведены и отражаются в учете следующими записями:

Операция	Дебет	Кредит
Начисление вознаграждения по займам полученным	7310 «Расходы по вознаграждениям»	3250 «Краткосрочные вознаграждения к выплате»
Оплата вознаграждения	3250 «Краткосрочные вознаграждения к выплате»	соответствующий субсчет счета денежных средств Плана счетов

Проценты, дивиденды, убытки и прибыли, относящиеся к финансовому инструменту или его компоненту, классифицированному как финансовое обязательство, отражаются как доходы или расходы на счете финансовый результат.

Обесценение финансовых инвестиций

При наличии признаков обесценения в конце отчетного года по результатам проведенной инвентаризации на основании согласованного с администратором бюджетных программ акта инвентаризационной комиссии, созданной в соответствии с приказом руководителя государственного учреждения, в учете фиксируется факт обесценения финансовых инвестиций. В акте инвентаризации должны быть указаны причины обесценения (наличие объективных признаков обесценения).

Финансовый актив обесценивается, если существуют объективные признаки обесценения в результате одного или нескольких событий, имевших место после первоначального признания актива, и такое событие, приводящее к убытку, влияет на ожидаемые будущие денежные потоки по финансовому активу или группе финансовых активов, сумма которых может быть надежно оценена. Не всегда возможно назвать единичное событие, вызвавшее обесценение, так как причиной обесценения является комбинированный результат нескольких событий.

К объективным признакам обесценения финансовой инвестиции относится ставшая известной инвестору информация о:

- значительных финансовых трудностях, испытываемых объектом инвестиции;
- нарушение договора, например неуплата или нарушение сроков платежа или основной суммы долга;
- предоставление кредитором должнику уступок, экономически или юридически, связанных с финансовыми затруднениями заемщика, которые не были бы предоставлены в противном случае;
- вероятности банкротства или финансовой реорганизации объекта инвестиции;
- наличие наблюдаемых данных, свидетельствующих о снижении суммы ожидаемых будущих денежных средств по группе финансовых активов после первоначального признания; исчезновение активного рынка для данного вида актива по причине финансовых трудностей и прочее

При наличии объективных признаков убытка от обесценения финансовой инвестиции, учитываемой по себестоимости, величина убытка определяется как разность между балансовой стоимостью финансовой инвестиции и дисконтированной стоимостью предполагаемых будущих потоков денежных средств, рассчитанной с использованием текущей рыночной ставки процента для аналогичных

финансовых инвестиций. Такие убытки от обесценения не подлежат реверсированию (восстановлению).

Если снижение справедливой стоимости имеющегося в наличии для продажи финансового актива признано непосредственно в чистых активах/капитале и при этом имеется объективное свидетельство обесценения актива, то накопленный убыток, признанный непосредственно в чистых активах/капитале, исключается из чистых активов/капитала и признается в составе финансовых результатов, даже если признание финансового актива не было прекращено.

Сумма накопленного убытка, исключенная из чистых активов/капитала и признанная в составе финансовых результатов, представляет собой разницу между затратами на приобретение актива (за вычетом полученных выплат основной суммы и амортизации) и текущей справедливой стоимостью, за вычетом убытка от обесценения этого финансового актива ранее признанного в составе финансовых результатов. Убытки от обесценения, признанные в составе финансовых результатов, по инвестиции в долевой инструмент, классифицированной как имеющейся в наличии для продажи, не могут восстанавливаться с отражением в составе финансового результата за период.

Если существует объективное свидетельство понесения убытка от обесценения удерживаемых до погашения инвестиций, учитываемых по амортизированной стоимости, то сумма убытка измеряется как разница между балансовой стоимостью актива и дисконтированной стоимостью расчетных будущих денежных потоков (исключая будущие кредитные убытки, которые не были понесены), дисконтированная по первоначальной эффективной ставке процента по финансовому активу (то есть эффективной ставке процента, рассчитанной при первоначальном признании).

При обесценении ценных бумаг, удерживаемых до погашения, учитываемых по амортизированной стоимости, балансовая стоимость актива уменьшается непосредственно или посредством счета оценочного резерва. Сумма убытка при этом признается в финансовом результате отчетного года и отражается записью:

Дебет 7440 «Расходы от обесценения активов»;

Кредит 1130, 2130 «Резерв на обесценение краткосрочных (долгосрочных) финансовых инвестиций».

Если в последующем периоде величина убытка от обесценения сокращается и это сокращение можно объективно связать с событием, происшедшим после того, как было признано обесценение (с повышением рейтинга кредитоспособности дебитора), ранее признанный убыток от обесценения следует восстановить либо непосредственно, либо путем корректировки счета оценочного резерва. Такая реверсивная запись не должна приводить к тому, чтобы балансовая стоимость финансового актива превысила его амортизованную стоимость, рассчитанную, как если бы обесценение не было признано, на дату восстановления обесценения. Сумма реверсивной записи должна быть признана в составе финансовых результатов за отчетный период.

Учет займов, выданных по внутреннему кредитованию

Предоставление бюджетных кредитов по внутреннему кредитованию и последующий учет отражается в государственном учреждении следующими записями:

Операция	Дебет	Кредит
На сумму плановых назначений администратора бюджетных программ на цели внутреннего кредитования на возвратной основе	1080 «Плановые назначения на принятие обязательств, согласно индивидуальному плану финансирования по обязательствам государственных учреждений, финансируемых из республиканского бюджета» 1090 «Плановые назначения на принятие обязательств, согласно индивидуальному плану финансирования по обязательствам государственных учреждений, финансируемых из местного бюджета»	6010 «Доходы от финансирования текущей деятельности»
На сумму предоставленных кредитов	1110 «Краткосрочные займы предоставленные» 2110 «Долгосрочные займы предоставленные»	1080 «Плановые назначения на принятие обязательств, согласно индивидуальному плану финансирования по обязательствам государственных учреждений, финансируемых из республиканского бюджета» 1090 «Плановые назначения на принятие обязательств, согласно индивидуальному плану финансирования по обязательствам государственных учреждений, финансируемых из местного бюджета»
Одновременно на сумму начисленной задолженности по расчетам с бюджетом	7120 «Расходы по расчетам с бюджетом»	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям» 4130 «Долгосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом»
Возврат средств, выделенных по внутреннему кредитованию в погашение задолженности перед бюджетом	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям» 4130 «Долгосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом»	1110 «Краткосрочные займы предоставленные» 2110 «Долгосрочные займы предоставленные»
Начисление вознаграждения по предоставленному кредиту	1250 «Краткосрочные вознаграждения к получению»	6210 «Доходы по вознаграждениям»
Одновременно осуществляется вторая запись на начисление обязательств перед бюджетом по полученному доходу по вознаграждениям	7120 «Расходы по расчетам с бюджетом»	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям»
Поступление в бюджет полученного дохода по вознаграждениям	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям»	1250 «Краткосрочные вознаграждения к получению»

Прекращение признания

Прекращение признания финансового актива или его части наступает в случае:

- реализации прав на получение выгод в соответствии с договором;
- истечения срока реализации прав;
- потери контроля над получением экономических выгод от владения активом или его частью.

Прекращение признания выданных займов в финансовой отчетности осуществляется в момент:

- полного исполнения обязательств заемщика;
- признания займа безнадежным (в соответствии с действующим законодательством Республики Казахстан в сфере бухгалтерского учета и финансовой отчетности государственных учреждений).

При этом производятся следующие записи:

Операция	Дебет	Кредит
Продажа финансовых инвестиций	1231 «Краткосрочная дебиторская задолженность покупателей и заказчиков»	6360 «Прочие доходы»
Одновременно осуществляется вторая запись на признание обязательств перед бюджетом, от полученного дохода по продаже краткосрочных финансовых инвестиций	7120 «Расходы по расчетам с бюджетом»	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям»
Поступление денег от продажи краткосрочных финансовых инвестиций (облигаций и других ценных бумаг) и погашение задолженности перед бюджетом	1020 «Текущий счет государственного учреждения» 1042 «КСН платных услуг» 1050 «Счет в иностранной валюте»	1231 «Краткосрочная дебиторская задолженность покупателей и заказчиков»
	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям»	1020 «Текущий счет государственного учреждения» 1042 «КСН платных услуг» 1050 «Счет в иностранной валюте»
Погашение задолженности перед бюджетом от полученного дохода по продаже краткосрочных финансовых инвестиций	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям»	1231 «Краткосрочная дебиторская задолженность покупателей и заказчиков»
Списание проданных облигаций и других ценных бумаг	7460 «Прочие расходы»	1120 «Краткосрочные финансовые инвестиции» 2120 «Долгосрочные финансовые инвестиции»
Погашение (выкуп) облигаций и других ценных бумаг	3020 «Прочие краткосрочные финансовые обязательства»	1020 «Текущий счет государственного учреждения» 1042 «КСН платных услуг» 1050 «Счет в иностранной валюте»
Передача долгосрочных финансовых инвестиций другому администратору бюджетных программ	7420 «Расходы по выбытию долгосрочных активов»	2120 «Долгосрочные финансовые инвестиции»

Прекращение признания финансового обязательства производится, когда оно погашено, то есть когда указанное в договоре обязательство исполнено, аннулировано или срок его действия истек.

Представление в отчетности

Правила и другие нормативные документы содержат требования к представлению финансовых инструментов и определяют, какая

информация должна раскрываться о финансовых инструментах. Требования применяются к классификации финансовых инструментов в качестве активов, обязательств с разделением на краткосрочные и долгосрочные (бухгалтерский баланс); относящихся к ним процентов, дивидендов, доходов и расходов (отчет о результатах финансовой деятельности), изменения стоимости финансовых инвестиций с отнесением в чистые активы/капитал (отчет об изменении чистых активов/капитала).

В раскрытиях к финансовой отчетности представляется следующая информация:

- данные по финансовым инвестициям в разрезе краткосрочных и долгосрочных (кроме информации по финансовым инвестициям в субъекты квазигосударственного сектора) на начало и конец отчетного периода и изменения;
- информация по долгосрочным инвестициям в субъекты квазигосударственного сектора (наименование и местонахождение субъектов квазигосударственного сектора, доля участия государства в уставном капитале), отдельно по контролируемым и другим субъектам;
- последующая оценка по отдельным классам финансовых инвестиций (по справедливой, амортизированной или какой-либо иной стоимости);
- информация по займам предоставленным;
- наличие объективных признаков обесценения финансовых инвестиций и займов предоставленных;
- характер и размеры рисков, связанных с финансовыми инвестициями на отчетную дату;
- информацию по дивидендам и части чистого дохода субъектов квазигосударственного сектора, подлежащих перечислению в бюджет.

По внутреннему кредитованию, выданному за счет средств республиканского или местных бюджетов на возвратной основе, а также по средствам государственного образовательного кредита и государственного студенческого кредита государственные учреждения представляют сверку с администратором бюджетных программ на начало и конец отчетного периода, отражающую целевое назначение кредита, начисленное вознаграждение, график погашения и прочую информацию по внутреннему кредитованию.

Тема: Порядок учета по централизованному снабжению

Заказчик – государственное учреждение, осуществляющее централизованное снабжение.

Грузополучатель – государственное учреждение, получающее активы в порядке централизованного снабжения.

Учет операций по централизованному снабжению, возникающих между Заказчиком и Грузополучателем, состоящими в одном бюджете

Заказчик на основании представленных поставщиком документов (счетов, накладных и других документов) относит сумму приобретенных ценностей на прочие операционные расходы записью:

Операция	Дебет	Кредит
Списание на прочие операционные расходы стоимости приобретенных активов	7140 «Прочие операционные расходы»	3210 «Краткосрочная кредиторская задолженность поставщикам и подрядчикам»

Одновременно Заказчик высылает Грузополучателю извещение и копию счета поставщика на отправленные в адрес Грузополучателя активы.

Заказчик осуществляет расчеты с поставщиком за активы в порядке централизованного снабжения в соответствии с теми же принципами, что и при приобретении других активов:

Операция	Дебет	Кредит
Оплата поставщикам на сумму приобретенных активов по централизованному снабжению	3210 «Краткосрочная кредиторская задолженность поставщикам и подрядчикам»	1081, 1091 «Плановые назначения на принятие обязательств, согласно индивидуальному плану финансирования»

Грузополучатель по получении извещения и копии счета поставщика производит следующие записи:

Операция	Дебет	Кредит
На сумму поступившего оборудования или других предметов, входящих в состав долгосрочных активов	Соответствующий счет учета долгосрочных активов	5011 «Финансирование капитальных вложений за счет бюджетных средств»
На сумму поступивших запасов (материалов, а также белья, постельных принадлежностей, одежды и обуви)	1310 «Материалы»	6010 «Доходы от финансирования текущей деятельности»
На сумму поступившей возвратной тары	1319 «Прочие материалы»	6010 «Доходы от финансирования текущей деятельности»
На сумму отправленных поставщиком ценностей, но не поступивших к моменту получения извещения	1350 «Запасы в пути»	6010 «Доходы от финансирования текущей деятельности»
По получении этих ценностей	1310 «Материалы»	1350 «Запасы в пути»

В случае наличия недостачи, порчи или некомплектности предметов, выявленных при принятии активов Грузополучателем, Заказчик на основании надлежаще оформленных актов, поступивших от грузополучателя, производит запись:

Операция	Дебет	Кредит
Уменьшение кредиторской задолженности Заказчика на сумму недостач, потери и порчи, выявленной при принятии активов Грузополучателем	3210 «Краткосрочная кредиторская задолженность поставщикам и подрядчикам»	7140 «Прочие операционные расходы»

Грузополучатель при отправке поставщику возвратной тары высылает Заказчику для расчетов с поставщиком все документы, подтверждающие отправку тары с указанием ее количества, цены и стоимости. При этом Грузополучатель на сумму возвратной тары производит записи:

Операция	Дебет	Кредит
Отражение Грузополучателем суммы возвратной тары	6010 «Доходы от финансирования текущей деятельности»	1319 «Прочие материалы»

Заказчик по этим операциям производит следующие записи:

Операция	Дебет	Кредит
По получении документов от Грузополучателя на отправленную возвратную тару и предъявлении за нее счета поставщику (по цене приобретения тары)	3210 «Краткосрочная кредиторская задолженность поставщикам и подрядчикам»	7140 «Прочие операционные расходы»
На сумму разницы между ценой приобретения тары и ценой, по которой возвращена тара поставщику	7140 «Прочие операционные расходы»	3210 «Краткосрочная кредиторская задолженность поставщикам и подрядчикам»
При получении денег за возвратную тару	1081, 1091 «Плановые назначения на принятие обязательств, согласно индивидуальному плану финансирования»	3210 «Краткосрочная кредиторская задолженность поставщикам и подрядчикам».

В случае, когда возвратная тара приобреталась в прошлом году, Заказчик эту сумму вносит в доход бюджета, из которого он финансируется.

Операция	Дебет	Кредит
На дату отправки тары заказчик списывает возвратную тару и отражает дебиторскую задолженность	7140 «Прочие операционные расходы»	1319 «Прочие материалы»
	1280 «Прочая дебиторская задолженность»	6360 «Прочие доходы»
На сумму поступившей стоимости возвратной тары от поставщика	1081, 1091 «Плановые назначения на принятие обязательств, согласно индивидуальному плану финансирования»	1280 «Прочая дебиторская задолженность»
Начисление задолженности перед бюджетом на стоимость возвратной тары	7120 «Расходы по расчетам с бюджетом»	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям»
Перечисление стоимости возвратной тары в бюджет	3133 «Краткосрочная кредиторская задолженность перед бюджетом по прочим операциям»	1081, 1091 «Плановые назначения на принятие обязательств, согласно индивидуальному плану финансирования»

Рассмотрим ситуацию, когда Грузополучатель не подчинен непосредственно Заказчику. Заказчик производит учет операций по централизованному снабжению активами Грузополучателя через государственное учреждение, в подчинении которого находится последний. Заказчик по этим операциям:

- высылает государственному учреждению, в подчинении которого находится Грузополучатель, копию извещения на отправление ценностей;
- одновременно отражает сумму стоимости отправленных ценностей следующей записью:

Операция	Дебет	Кредит
На сумму стоимости отправленных ценностей Грузополучателю	7140 «Прочие операционные расходы»	3210 «Краткосрочная кредиторская задолженность поставщикам и подрядчикам»

При этом государственное учреждение при получении копий извещений об оплате в централизованном порядке активов, отгруженных непосредственно подчиненным ему Грузополучателем, отражает в учете:

Операция	Дебет	Кредит
На сумму стоимости полученных ценностей Грузополучателями	6010 «Доходы от финансирования текущей деятельности»	7140 «Прочие операционные расходы»

Учет операций по централизованному снабжению, возникающих между Заказчиком и Грузополучателем, состоящими в разных бюджетах.

Заказчик на основании полученных от поставщика оправдательных документов (счетов, накладных и других документов) на отправленные ценности Грузополучателю производит запись:

Операция	Дебет	Кредит
На сумму отправленных Грузополучателю ценностей	7140 «Прочие операционные расходы»	3210 «Краткосрочная кредиторская задолженность поставщикам и подрядчикам»

Одновременно производится запись по забалансовому счету 02 «Запасы, принятые на ответственное хранение или оплаченные по централизованному снабжению» в журнале формы 322 Альбома форм по государственным учреждениям-грузополучателям. При этом заказчик высылает бухгалтерской службе грузополучателя извещение по форме, установленной соответствующим администратором республиканских бюджетных программ. К извещению прилагается копия счета поставщика на отправленные ценности.

Расчеты с поставщиком за запасы в порядке централизованного снабжения Заказчик учитывает записью:

Операция	Дебет	Кредит
На сумму приобретенных запасов	3210 «Краткосрочная кредиторская задолженность поставщикам и подрядчикам»	1081, 1091 «Плановые назначения на принятие обязательств, согласно индивидуальному плану финансирования»

Грузополучатель по получении извещения и копии счета поставщика на отправленные материальные ценности производит следующие записи:

Операция	Дебет	Кредит
На сумму поступившего оборудования или других предметов, входящих в состав долгосрочных активов	Соответствующий счет учета долгосрочных активов	5011 «Финансирование капитальных вложений за счет бюджетных средств»
На сумму поступивших материалов, белья, постельных принадлежностей, одежды и обуви	1310 «Материалы»	6010 «Доходы от финансирования текущей деятельности»
на сумму поступившей возвратной тары	1319 «Прочие материалы»	6010 «Доходы от финансирования текущей деятельности»
на сумму отправленных поставщиком в адрес Грузополучателя ценностей, но не поступивших к моменту получения извещения	1350 «Запасы в пути»	6010 «Доходы от финансирования текущей деятельности»
По получении этих ценностей	1310 «Материалы»	1350 «Запасы в пути»

Грузополучатель по приемке активов обязан немедленно выслать Заказчику ответное извещение о принятии на учет поступивших ценностей в порядке централизованного снабжения.

Заказчик по получении от Грузополучателя ответного извещения, а также актов на недостачу и порчу ценностей или некомплектности предметов, выявленных при принятии ценностей, производит списание с забалансового счета 02 «Запасы, принятые на ответственное

хранение или оплаченные по централизованному снабжению» и делает следующие записи:

Операция	Дебет	Кредит
На сумму недостачи и порчи ценностей или некомплектности предметов	3210 «Краткосрочная кредиторская задолженность поставщикам и подрядчикам»	7140 «Прочие операционные расходы»

**СОСТАВЛЕНИЕ ЖУРНАЛА ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО УЧЕТУ
ФИНАНСОВЫХ ИНВЕСТИЦИЙ, ПО УЧЕТУ ЦЕНТРАЛИЗОВАННОГО СНАБЖЕНИЯ
НА ПРИМЕРЕ ГУ.
ЖУРНАЛ ХОЗЯЙСТВЕННЫХ ОПЕРАЦИЙ**

1	25.03.13	15 марта 2013 года было принято постановление Правительства РК о выкупе дополнительной эмиссии акций дочернего АО «САТТЫ» 1 360 800 акций на общую сумму 61 236 000 тенге	2120	1082	61 236 000
2	26.06.13	По итогам 2012 года АО «САТТЫ» были объявлены и перечислены дивиденды в доход соответствующего бюджета в размере 12 500 000 тенге	1250	6220	12 500 000
			7120	3133	12 500 000
			3133	1250	12 500 000
3		В рамках централизованного снабжения для ГУ 1 были приобретены и оплачены:			
a		автомобиль стоимостью 3 150 000 тенге	7140	3210	3 150 000
			3210	1082	3 150 000
б	05.05.13	спецодежда и предметы индивидуального пользования на общую сумму 2 690 000 тенге	7140	3210	2 690 000
			3210	1081	2 690 000
в		программа 1С 8.2 для ведения бухгалтерского учета на сумму 45 000 тенге	7140	3210	45 000
			3210	1082	45 000

Boldurukova L. Z., Chief specialist of sector on innovative projects and scientific programmes ACCA, «Financial Academy» JSC International Certificate «Certificate in International Publik Sektor Financial Reporting (Cert IPSFR)», Professional accountant of the Republic of Kazakhstan

Kazakhstan 2050

Accounting of financial investments and financial liabilities

Financial investments: conception and classification

A financial instrument is any contract which brings the result of appearing of financial asset of one party of the contract and a financial liability or share instrument - the other side.

Such assets as inventory, fixed assets, leased assets and intangible property, such as radio spectrum, patents and trademarks are not financial assets. The management of such tangible and intangible assets creates an opportunity to generate an inflow of cash or other assets or obtaining service potential, but does not give to start the right to receive cash or other financial assets.

Such assets as expenses of future periods, prepayments, for which the future economic benefit is the receipt of goods and services, rather than the right to receive money means or another financial asset, which are not financial assets. Similarly, such articles as benefits of future periods and most of the guaranteed obligations are not financial liabilities because the possibility of an outflow of economic benefits related with them is the delivery of goods and services rather than money means or another financial asset.

Liabilities or assets that are not contractual, such as income taxes or tax equivalents arising in the result of requirements of Tax Code, are not financial liabilities or financial assets.

Let's consider some examples of financial instruments:

Enterprise A sells goods to enterprise B in the credit .

- financial asset arises in the financial statements A.
- financial liability arises in the financial statements B.

Enterprise A receives money means to Enterprise B within internal credit .

- financial asset arises in the financial statements B.
- financial liability arises in the financial statements F.

Enterprise A issues ordinary shares, 10% of which institution B buys , as an investment.

- Share instrument arises in financial statements A.
- Financial asset arises in financial statements B.

Financial instruments are divided into:

- 1) financial assets;
- 2) financial liabilities;
- 3) share instruments .

Financial asset is any asset which is:

- or money means;
- or share instrument, for example, shares of another company.
- or contractual right:
- requirements of money means or another financial asset;
- to exchange financial assets or financial liabilities with another company or institution that are potentially favorable conditions.

Financial liability is any contractual obligation:

- about the payment of money means or any other financial asset to another entity;
- about exchange of financial instruments with another entity under conditions that are potentially unfavorable;

Share instrument is any contract, confirming the right for share of assets of the company or institution, after deducting all liabilities.

Examples of financial assets are money means, accounts receivable and investments in quasi-public sector .

Examples of financial liabilities a is trade loan payable and borrowings.

Share instrument is a contract in which the institution has an interest in the net assets (assets minus liabilities) of another enterprise.

Categories of financial assets

Financial assets (investments) are divided into:

- investment in the quasi-public sector ;
- at fair value, with changes in the value of income and expenses (that is, the financial results of fiscal year);
- held to maturity investments;
- provided loans (loans on internal credit);
- available for sale (other financial investments), with changes in the cost of net assets / capital (bypassing the financial result)

Accounting of financial instruments must ensure proper documentation and timely reflected in the accounting registers of entry, subsequent modifications, and replacement as well as control for correct use of each financial instrument.

Initial estimate

Institution should recognize a financial asset or financial liability in

Table 1

Operation	Debit	Credit
Reflection of debt in the amount of credit granted to internal credit	1110 « Short-term loans»	1080 «The planned appointment for the obligations according to individual plan of financing for the obligations of public institutions financed from the republican budget» 1090 «The planned appointment for the obligations of the individual plan of financing for the obligations of public institutions financed from the local budget»
The transfer of funds allotted to the administrator of the budget programs based on the decision of the Government of the Republic of Kazakhstan on creation or the completion of the authorized capital of quasi-public sector , the administrator of the budget programs.	2120 «Long-term financial investments »	1080 «The planned appointment for the obligations according to individual plan of financing for the obligations of public institutions financed from the republican budget» 1090 «The planned appointment for the obligations of the individual plan of financing for the obligations of public institutions financed from the local budget»
Acquisition of financial investments	1120 «Short-term financial investments 2120 «Long-term financial investments	1081 «The planned appointments for the obligations on individual plan of financing » 1091 «The planned appointment for the obligations according to individual plan of financing » 1020 «Current account of state institution » 1042 «SPC of paid services » 1050 «The account in foreign currency»
Writing -off of the difference between the purchase price and the par price : loss (the difference between the purchase price and the par price)	5210 «Financial result of accounting year»	1120 «Short-term financial investments»
Additional charge difference between the purchase price and the par price	1120 « Short-term financial investments »	5210 « Financial result of accounting year »
Receiving of long-term financial investments from other administrator of budget programs П	2120 Long-term financial investments	6330 Income from assets received free of charge

statement of financial position if, and only if, when it becomes a party to the contractual provisions of the instrument.

Upon initial recognition, financial investments and financial liabilities are measured at fair cost , plus, in the case of a financial asset or financial liability not at fair value through profit or loss, transaction costs that are directly related with the acquisition or issue of the financial asset or financial liability.

State institution reflects initial recognition of financial investments with the following transcriptions (Table 1).

Initial recognition of loans, received by state institution reflects the following entries:

Example

Institution acquired by financing on capital investment long-term financial asset at its fair price in the amount of 21,000 thousand of tenge. In connection with the purchase of the expenses were incurred for the services of brokers in the amount of 150 thousand of tenge.

Task : According to which cost and how will a financial asset in the account of an institution be recognized if it is classified as:

- taken into account by fair price , with changes in the cost of revenues and expenditures (i.e. , the financial results of fiscal year);
- available for sale with changes in the price of net assets / capital (bypassing the financial result)

Decision

a) financial asset will be recognized at fair cost , i.e. 21,000 thousand of tenge , and services of brokers will be recognized with expenses of the accounting period in which they arise:

Acquisition of financial asset:

DT 2120 «Long-term financial investments » 21 000 thousand of tenge

KT 1082 «The planned appointment for the obligations according to capital investments » 21 000 thousand of tenge

Certificate of rendered services was signed by brokers and invoice was received:

DT 7140 «Other operational expenses » 150 thousand of tenge

KT 3210 «Short-term credit loan to suppliers and contractors » 150 thousand of tenge

Services of brokers were paid :

DT 3210 «Short-term credit loan to suppliers and contractors » 150 thousand of tenge

KT1082 «The planned appointment for the obligations according to capital investments » 150 thousand of tenge

b) services of brokers will be attributable to increasing of financial asset's price, so asset will be recognized in the amount of 21 000 + 150 = 21 150 thousand of tenge :

Acquisition of financial asset :

DT 2120 « Long-term financial investments » 21 000 thousand of tenge

KT 1082 «The planned appointment for the obligations according to capital investments» 21 000 thousand of tenge

Certificate of rendered services was signed by brokers and invoice was received:

DT 2120 «Long-term financial investments » 150 thousand of tenge
KT 3210 «Short-term credit loan to suppliers and contractors » 150 thousand of tenge

Services of brokers were paid :

DT 3210 «Short-term credit loan to suppliers and contractors» 150 thousand of tenge

KT 1082 «The planned appointment for the obligations according to capital investments » 150 thousand of tenge

Subsequent estimate

Investments in the quasi-public sector.

State institution fulfills the following account of financial investments in the quasi-public sector with using the following methods:

at cost of price ;

share participation.

Method of account on cost of price is a method of accounting for investments in the quasi-public sector in which investments are recognized at cost of price. The administrator of budget programs recognizes income from the investment only in this degree in that he (as an investor) receives distributions from accumulated net profits of the investee arising from the date of investment.

Dividends on share instruments and contributions of the net income of public enterprises are charged to the income from asset management, when the right to receive payment and budget revenues are:

Operation	Debit	Credit
The right to receive dividends or part of the net income is established	1250 «Short-term remunerations receivable»	6220 «Other incomes from asset management»
Simultaneously tax liability is calculated	7120 «Expenses on accounts with the budget »	3133 «Short-term credit loan in budget on other operations »
Dividends in the income of suitable budget were received	3133 «Short-term credit loan in budget on other operations»	1250 «Short-term remunerations receivable»

Method of share participation is a method of accounting for investments in entity of quasi-public sector, whereby the investment is initially recorded at cost and then carrying cost of the investment is increased or decreased, reflecting the recognition of the investor's share of the profit or loss of the investee after the date of purchase. The investor's share of the profit or loss of the investee is recognized in the financial result of the year of the investor.

Administrators of budgetary programs reflect the interest in profit (loss) of the investee with the following entries:

Operation	Debit	Credit
Share in the profit	2120 «Long-term financial investments»	6220 «Other incomes from asset management»
Share in the loss	7320 «Other expenses from asset management»	2120 «Long-term financial investments »

If the investor's share of losses of the investment is equal to or exceeds the carrying amount of the investment, the investor stops include statements its share of further losses.

If you later decide to invest in their reports showing profits, the investor resumes reflect its share of profits only after it is equal to the share of unrecognized losses.

Reflection of accrued dividends receivable and contributions of the net

income of state-owned enterprises with the entries:

Operation	Debit	Credit
The right to receive dividends or part of the net income is established	1250 «Short-term remunerations receivable»	2120 «Long-term financial investments »
Simultaneously tax liability is calculated	7120 «Expenses on accounts with the budget »	3133 «Short-term credit loan in budget on other operations»
Dividends in the income of suitable budget were received	3133 «Short-term credit loan in budget on other operations»	1250 «Short-term remunerations receivable»

Financial investments of administrator of budget programs in quasi-public sector for impairment are not considered.

Example

The administrator of budget programs, based on the decision of the Government of the Republic of Kazakhstan, acquired on 15.01. 2012. 45% of the voting shares of «Bolashak»JSC. Total amount of issued shares was 10 000 units at the price of \$ 7 450 tenge per one share. During 2012 year «Bolashak» JSC received a profit in the amount of 18 500,000 tenge. On April 15, 2013 «Bolashak» JSC declared a dividend of 50% of the profits. On April 25, 2013 the amount of dividends received in the income of the budget.

Task: Show how the events will be reflected in the account of the Administrator of the budget programs by using the method for cost and equity method. Pay attention to the balance of the account 2120 «Long-term investments» on 31.12.2012, on 15.04.2013 year.

Decision

Date	Operation	Method of the cost of price	Method of share participation
15.01.12	Acquisition of financial investments	DT 2120 « Long-term financial investments » 33 525 000 (10000 x 45% x 7450) KT 1082 «The planned appointment for the obligations according to capital investments »33 525 000 tenge	
31.12.12	Reflection of the profit share of the institution (18 500 000 x 45%)	There is no entry	DT 2120 «Long-term financial investments » 8 325 000 tenge KT 6220 «Other incomes from asset management » 8 325 000 tenge
15.04.13	Reflection of the amount of dividends declared (18 500 000 x 50%45%)	DT 1250 «Short-term financial investments receivable »4162 500 tenge KT 6220 «Other incomes from asset management» 4162500 tenge	DT 1250 «Short-term financial investments receivable»4162500 tenge KT 2120 «Long-term financial investments »4162500 tenge
	Simultaneously the second entry is made for the recognition of obligations to the budget of received income :	DT 7120 «Expenses on account with budget »4162500 tenge KT 3133 «Short-term credit loan in budget on other operations 4162500 tenge	
25.04.13	Receipt of dividends and the repayment of debt to the budget	DT 3133 «Short-term credit loan in budget on other operations 4162500 tenge KT 1250 «Short-term remunerations receivable »4162500 tenge	

Thus, the balance of the account 2120 «Long-term investments» in the method of accounting for the cost does not change, whereas the application of the equity method, it is: on 31.12.12 - 41.85 million tenge on 15.04.13 - 37,687,500 tenge.

Other financial investments.

All possible options for subsequent estimate of financial assets, excluding investments in quasi-public sector, are represented below:

Category of financial assets	Subsequent estimate	Accounting for changes in price
Financial assets taken into account at price with changes recognized in income or expenses	On fair price	The results of changes in price recognized in the statement of financial activity
Financial assets held to maturity	On amortized cost	The results of changes of the price (amortization of discounts and premiums) are recognized in the statement of financial activity
Loans (loans on internal credit)	On amortized cost	The results of changes of the price (amortization of discounts and premiums) are recognized in the statement of financial activity
Financial assets available for sale	On fair cost	Results of re-estimation are recognized in section «Net assets / capital» in the balance sheet

When taking into account financial investments at fair price, the fair cost of financial investment is their market quoted price in an active market. In the absence of an active market financial investments are taken into account at cost less impairment losses.

State institution reflects changes in the fair cost of financial investments taking into account through profit or loss:

Operation	Debit	Credit
Income from changes in fair cost	1120 «Short-term financial investments»	6310 «Income from changes in fair cost»
Expenses from changes in fair cost	7410 «Expenses from changes in fair cost»	1120 «Short-term financial investments»

Result from changes in the fair cost of financial investments available for sale are recognized directly in net assets / capital:

Operation	Debit	Credit
Increasing of fair cost	1120 «Short-term financial investments» 2120 «Long-term financial investments»	5113 «Revaluation reserve of financial investments»
Decreasing in fair cost	5113 «Revaluation reserve of financial investments»	1120 «Short-term financial investments» 2120 «Long-term financial investments»

Accounting of financial investments held to maturity and financial liabilities are carried at amortized cost using the effective interest method.

The amortized cost of a financial asset or financial liability - is:

Minus plus	The initial cost of an asset or liability
/minus	Principal payments
Minus	Accrued amortization or premium
	Programming write-offs related to the impairment of an asset or questionable to return (through the use of an allowance account)

The effective interest rate is the calculation of amortization with using of the effective interest rate of the financial asset or liability.

The effective interest rate is a rate, at which the discounted cost of future estimated future funds or payments on the financial asset or financial liability during the period of its service life will be exactly equal to its net balance cost. In the calculation shall include all cash flows

between the parties of the contract, including fees, transaction costs, discounts and premiums.

Example

The state, represented by the authorized body on 1 January of 2012 issued 400,000 bonds with a nominal value of 100 tenge at a price of 95 tenge for each. The coupon rate was 6% with interest payable annually at the end of the year. The bonds are repaid on December 31, 2016 at a cost of 116 tenge and 37 tiyn for unit. The effective rate on the debt is 10% per annum.

Task: show as bonds in the accounting and financial reporting will be reflected for the years ended on December 31, 2012 and on December 31, 2013.

Decision:

On January 01, 2012 bonds (recognition of a financial liability). According to the Rules of the bonds which originally reflect at fair cost. In most cases - it is the net amount of funds received. The initial cost in this case is equal to 38 000 tenge (400 000 * 95 tenge):

Debit 1074 «Other funds» 38 000 thousand of tenge.

Credit 4020 «Other long-term financial liabilities» -38 000 thousand of tenge;

Subsequent annual revaluation of bonds requires the calculation of amortization using the effective interest rate. Therefore, it is necessary to produce the amount of amortization of the discount's amount from face value during 5 years, reflecting it with interest paid as interest expense.

(Table 2)

3) On December 31, 2012 the accrual of remuneration on interests:

Debit 7310 «Expenses on remuneration» -3 800 thousand of tenge

Credit 4020 «Other long-term financial liabilities» -3 800 thousand of tenge;

For the purpose of payment of the interest payment to holders of bonds:

Debit 4020 «Other long-term financial liabilities» -2 400 thousand of tenge

Credit 1081 «Planned appointment for liabilities on individual plan of financing» -2 400 thousand of tenge

4) On December 31, 2013 accrual of remunerations on interest:

Debit 7310 «Expenses on remuneration» -3 940 thousand of tenge

Credit 4020 «Other long-term financial liabilities» -3 940 thousand of tenge;

For the purpose of payment of the interest payment to holders of bonds:

Debit 4020 «Other long-term financial liabilities» -2 400 thousand of tenge

Credit 1081 «Planned appointment for liabilities on individual plan of financing» -2 400 thousand of tenge

Reflection in accounting:

Accounting balance (thousand of tenge):

	For 31.12.2012	For 31.12.2013
Long-term financial liabilities	39 400	40 940

Report about results of financial activity for the year, ended:

	31.12.2012 года	31.12.2013 года
Expenses for asset management, including: Remuneration	3 800	3 940

Table 2
SCHEDULE OF AMORTIZATION (THOUSAND OF TENGE)

Year	The amortized cost, for the beginning of period	Interest payable 6%	Interest expenses 10%	Amortization	The amortized cost, for the end of period
1	2	3	4	5	6
		$(400\,000 \times 100) * 6\%$	$(2) * 10\%$	$(4) - (3)$	$(2) + (5)$
1	38 000	(2 400)	3 800	1 400	39 400
2	39 400	(2 400)	3 940	1 540	40 940
3	40 940	(2 400)	4 094	1 694	42 634
4	42 634	(2 400)	4 264	1 864	44 498
5	44 498	(2 400)	4 450	2 050	46 548

Receipt of income (remuneration) on financial investments and its delivery to the appropriate budget reflects the following entries:

Operation	Debit	Credit
Recognition of income on financial investments	1250 Short-term remunerations for receipt	6210 Incomes on remunerations
Simultaneously, the second entry in the recognition of the obligations in budget on received income	7120 Expenses on accounts with budget	3133 Short-term loan in budget on other operations
Поступление в бюджет вознаграждения по финансовым вложениям	3133 Short-term loan in budget on other operations	1250 Short-term remunerations for receipt

Costs on received loans are recognized as an expense in the period in which they are incurred and recognized the following entries:

Operation	Debit	Credit
Accrual of interest on loans	7310 «Expenses on remunerations»	3250 «Short-term remunerations for payment»
Payment of remuneration	3250 «Short-term remunerations for payment»	respective subsidiary cash accounts of the Plan of accounts

Interests, dividends, losses and gains relating to a financial instrument or a component classified as a financial liability are recognized as income or expense in the financial result.

Impairment of financial investments

If there is any indication of impairment at the end of the reporting year as a result of the inventory on the basis of the budget programs agreed with the administrator of inventory committees act, established in accordance with the order of the head of state institution, in the accounting it is registered the fact of the impairment of financial investments. The reasons of impairment (availability of objective evidence of impairment) must be indicated in the act of inventory.

A financial asset is impaired if there are objective factors of impairment as a result of one or more events that occurred after the initial recognition of the asset and that event, causing a loss, impact on the estimated future cash flows on the financial asset or group of financial assets, the amount of which can be reliably appreciated. It is not always possible to call a single event that caused impairment as the cause of the impairment is the combined result of several events.

Objective evidence of impairment of financial investments include the information, which became known to investor about:

- significant financial difficulty of the object of investment;
- breach of contract, for example, such as default of payment or delay in payment or principal of loan;
- providing by creditor to the debtor concessions economically or legally related to the financial difficulties of the borrower, which would not be provided otherwise;

-probability of bankruptcy or other financial reorganization of the investment object;

-Availability of observable evidence, confirming the reducing of the amount of expected future cash flows from a group of financial assets after the initial recognition; disappearance of an active market for this type of asset because of financial difficulties and other.

If there is objective evidence of loss from an impairment of financial investments which is taken into account on cost of price, the amount of the loss is determined as the difference between the balance cost of financial investment and the discounted cost of estimated future cash flows, calculated with using of the current market interest rate for similar financial investment. Such impairment losses are not subject to reversal (recovery).

If the decline of fair value of an available for sale financial assets are recognized directly in net assets / capital, and thus there is objective evidence that the asset is impaired the cumulative loss, recognized directly in net assets / capital is excluded from net assets / equity and recognized in the financial results, even if the recognition of the financial asset has not been terminated.

The sum of cumulative loss, excluded from net assets / capital and recognized in profit or loss is the difference between the cost of acquisition of the asset (net of any principal repayment and amortization) and current fair value, less any impairment loss on that financial asset previously recognized in as financial results. Losses from impairment recognized in profit or loss on an investment in an equity instrument classified as available for sale, cannot be restored with reflection in the income statement for the period.

If there is objective evidence that an impairment loss of held to maturity investments taken into account on amortized cost, the amount of the loss is measured as the difference between the asset's carrying amount and the present value of estimated future cash flows (excluding future credit losses that have not been incurred) discounted at the original effective interest rate of the financial asset (i.e., the effective interest rate calculated at initial recognition).

By impairment of securities, held to maturity and taken into account on amortized cost, the carrying amount of the asset is reduced either directly or through an allowance account. Amount of the loss it is recognized in the financial result of the reporting year and the record reflects:

Debit 7440 «Expenses from impairment of assets»

Credit 1130, 2130 «Provision for impairment of short-term (long-term) financial investments»

If in a subsequent period the amount of an impairment loss decreases and the decrease can be related objectively to an event occurring after the impairment was recognized (with an increase in debtor's credit rating), the previously recognized impairment loss should be restored, either directly or by adjusting an account Stock reserve. Such a reversal

of should not result in the carrying amount of the financial asset exceeds its amortized cost, calculated as if the impairment not been recognized at the date the impairment is reversed. Programming reversing entry should be recognized in profit or loss for the period.

Accounting of loans issued on internal credit

Provision of budget credits for internal credit and the subsequent accounting is reflected in a state institution the following entries:

Operation	Debit	Credit
At the amount of scheduled appointments of administrator of budget programs for the purposes of internal credit repayable	1080 Planned appointments of the obligations according to the individual plan of financing for the obligations of public institutions financed from the republican budget 1090 Planned appointments of the obligations according to the individual plan of financing for the obligations of public institutions financed from the local budget	6010 Incomes from financing of current operations
In the amount of loans	1110 Short-term loans provided by the 2110 Long-term loans	1080 Planned appointments of the obligations according to the individual plan of financing for the obligations of public institutions financed from the republican budget 1090 Planned appointments of the obligations according to the individual plan of financing for the obligations of public institutions financed from the local budget
Simultaneously at the amount of accumulated debt with calculations with the budget	7120 Expenses on calculations with budget	3133 Short-term credit debt in the budget on other transactions 4130 Long-term credit debt in the budget
Return of funds allocated to internal credit in arrears to the budget	3133 Short-term credit debt in the budget on other transactions 4130 Long-term credit debt in the budget	1110 Short-term loans 2110 Long-term loans
Accrual of remuneration on provided credit	1250 Short-term remuneration receivable	6210 Incomes on remuneration
Simultaneously the second entry fulfills for accrual of liabilities in the budget for the resulting interest income	7120 Expenses on calculations with budget	3133 Short-term credit debt in the budget on other transactions
Budget revenue of the remuneration	3133 Short-term credit debt in the budget on other transactions	1250 Short-term remuneration receivable

Derecognition

Derecognition of a financial asset or part of it occurs in the case of:

- implementation of the right to receive benefits in accordance with the contract;
- the expiration of the rights;
- loss of control over economic benefits of ownership of the asset or part of it.

Derecognition of loans disbursed in the financial statements is carried out at the time:

complete fulfillment of the obligations of the borrower;

a loan is bad (in accordance with the current legislation of the Republic of Kazakhstan in the field of accounting and financial reporting of public institutions).

In this case the following entries are made :

Operation	Debit	Credit
Sale of financial investments	1231 « Short-term debit debt of customers and clients »	6360 «Other expenses »
Simultaneously the second entry fulfills for accrual of liabilities in the budget from received incomes on sale of short-term financial investments	7120 «Expenses on calculations with budget»	3133 « Short-term credit debt in the budget on other transactions »
Receipts of money from the sale of short-term financial investments (bonds and other securities) and repayment of debts to the budget	1020 « Current account of the state institutions» 1042 «SPV of paid service» 1050 « Account in foreign currency »	1231 « Short-term debit debt of customers and clients»
	3133 « Short-term credit debt in the budget on other transactions »	1020 « Current account of the state institutions » 1042 « SPV of paid service » 1050 « Account in foreign currency »
Debt repayment to the budget of the revenue for the sale of short-term financial investments	3133 « Short-term credit debt in the budget on other transactions »	1231 « Short-term debit debt of customers and clients »
Writing-off of sold bonds and other securities	7460 « Other expenses »	1120 «Short-term financial investments » 2120 « Long-term financial investments »
Amortization (taking) of bonds and other securities	3020 «Other short-term financial obligations »	1020 « Current account of the state institutions» 1042 « SPV of paid service » 1050 « Account in foreign currency »
Transfer of long-term financial investment to another administrator of budget programs	7420 Expenses on disposal of long-term assets	2120 Long-term financial investments

Derecognition of a financial liability is made when it is extinguished, i.e. when the obligation specified in the contract is discharged, canceled or expires.

Presentation in accounts

Regulations and other normative documents contain requirements for the presentation of financial instruments and determine what information should be disclosed about financial instruments. Requirements apply to the classification of financial instruments as assets, liabilities, divided into short-term and long-term (balance sheet); their related interest, dividends, income and expenses (statement of financial performance), the value of financial investments, with such in net assets / equity (statement of changes in net assets / capital).

In disclosures to the financial statements, the following information:

- data on financial investments in the context of short-term and long-term (except for information on financial investment in the quasi-public sector entities) at the beginning and end of the reporting period and changes;
- Information on long-term investment in the quasi-public sector entities (name and location of the quasi-public sector entities, state participation in the authorized capital), separately for controlled and others;

- follow-up evaluation for individual classes of financial investments (at fair value, amortized cost or any other value);

- information on loans;
- availability of objective evidence of impairment of financial investments and loans;
- character and extent of risks arising from financial investments at the balance sheet date;
- information on dividends and net income of the quasi-public sector entities to be transferred to the budget.

On internal loans issued from the national or local budgets on a return basis, as well as by means of the state educational loan and government student loan government agencies are reconciled with the administrator of the budget programs at the beginning and end of the reporting period, showing the purpose of the loan, accrued remuneration, repayment schedule and other information on internal credit.

Subject : Accounting treatment on central supply

Customer – state institution, realizing central supply.

Consignee – state institution, receiving assets in the order of central supply.

Accounting for the centralized supply arising between the Customer and the Consignee, consisting in one budget.

Customer, on the basis of the supplier documents (invoices, bills of lading and other documents) that relates the amount of the acquired values to other operating expenses account with the entry :

Operation	Debit	Credit
Writing -off at other operating expenses of the cost of the assets acquired	7140 «Other operational expenses»	3210 «Short-term credit debt of suppliers and contractors »

Simultaneously Customer sends a notice to the consignee and a copy of supplier's account at the address of the consignee, where assets were sent.

Customer fulfills calculations with supplier for the assets in the order of the centralized supply in accordance with the same principles as the acquisition of other assets:

Operation	Debit	Credit
Payments to suppliers for the amount of assets acquired by the centralized supply	3210 «Short-term credit debt to suppliers and contractors »	1081, 1091 «Planned appointments for obligations in accordance with individual plan of financing»

Consignee during receipt of the notice and a copy of the supplier's account produces the following entries:

Operation	Debit	Credit
At the amount of entered equipment, or other items that are part of long-term assets	Subject account of long-term assets' account	5011 «Financing of capital investments from the state budget »
At the amount of entered stores (materials, and also underwear, bedclothes, clothes and shoes)	1310 «Materials»	6010 «Financing income of current operations »
At the amount of received returnable packaging	1319 «Other materials»	6010 «Financing income of current operations»
At the amount of sent by supplier values, but not received at the time of receipt of the notice	1350 «Transportation stock»	6010 «Financing income of current operations »
Upon receipt of these values	1310 «Materials »	1350 «Transportation stock»

In case of shortfall, damage or incompleteness of objects identified in the acceptance of assets by the consignee, the Customer on the basis of the duly executed instruments received from the consignee, writes:

Operation	Debit	Credit
Decrease in credit debt of the Customer at the amount of shortfall, loss and damage, revealed when making assets by Consignee	3210 «Short-term credit debt to suppliers and contractors »	7140 «Other operational expenses»

Consignee during the sending to supplier of returnable packaging sends the customer all documents to make payments to the supplier, confirming the shipment of container indicating its quantity, price and value.

At the same Consignee for the amount of returnable packaging writes:

Operation	Debit	Credit
Reflection by consignee the amount of returnable packaging	6010 «Financing income of current operations»	1319 «Other materials»

Customer on these operations writes the following :

Operation	Debit	Credit
Upon receipt of the documents from the consignee to sending the returnable packaging and presentation for her account provider (at cost of packaging)	3210 «Short-term credit debt to suppliers and contractors »	7140 «Other operational expenses »
At the amount of the difference between the purchase price of container and the price at which the container is returned to the supplier	7140 «Other operational expenses»	3210 «Short-term credit debt to suppliers and contractors»
During the receiving of money for returnable packaging	1081,1091 «Planned appointments for obligations in accordance with individual plan of financing»	3210 «Short-term credit debt to suppliers and contractors».

In the case where the returnable packaging was acquired last year, Customer brings into budget income from which it is financed.

Operation	Debit	Credit
At the date of dispatch of packaging Customer writes off returnable packaging and reflects debit debt	7140 «Other operational expenses»	1319 «Other materials»
	1280 «Other debit debt »	6360 «Other incomes»
At the amount of the cost of returnable containers received from the supplier	1081, 1091 «Planned appointments for obligations in accordance with individual plan of financing»	1280 «Other debit debt »
Accrual of debt in the budget at the cost of returnable packaging	7120 «Expenses on calculations with budget »	3133 «Short-term credit debt in budget on other operations»
Transfer of returnable packaging's cost in the budget	3133 «Short-term credit debt in budget on other operations»	1081, 1091 «Planned appointments for obligations in accordance with individual plan of financing»

Consider the situation where the consignee is not subject to the Customer directly. Customer makes accounting operations for the centralized supply of assets consignee through a government agency, which is subordinate to the latter.

Customer according to these operations:

- sends to a public institution, which is subordinate to the consignee and a copy of the notice to the departure of values,

-simultaneously represents the amount of the cost of the values sent by the entry :

Operation	Debit	Credit
At the amount of sent values to the consignee	7140 «Other operational expenses»	3210 «Short-term credit debt to suppliers and contractors»

In this case, a government agency, upon receipt of copies of notices of payment centrally assets, shipped directly to subordinate consignees are recorded:

Operation	Debit	Credit
At the amount of received values by the consignee	6010 «Financing income of current operations»	7140 «Other operational expenses»

Accounting of operations on the centralized supply, arising between the Customer and the Consignee, composed at different budgets.

Customer on the basis of obtained from a supporting documents (invoices, bills of lading and other documents) on the values sent to the consignee writes:

Operation	Debit	Credit
At the amount of sent values to the consignee	7140 «Other operational expenses»	3210 «Short-term credit debt to suppliers and contractors »

Simultaneously it is recorded in off-balance sheet account 02 "Stocks accepted for safekeeping or paid by the centralized supply" in the journal form 322 Album of forms for government agencies - the consignees.

In this case, the client sends accounting service consignee notice in the form prescribed by the administrator appropriate budget program. To the notice attached copy of the invoice sent by the supplier to the value.

Calculations from supplier for stocks in the order of the centralized supply customer accounts for recording:

Operation	Debit	Credit
At the amount of acquired stocks	3210 «Short-term credit debt to suppliers and contractors»	1081, 1091 «Planned appointments for obligations in accordance with individual plan of financing »

Consignee upon receipt of the notice and copy of the invoice sent by the supplier to the material values makes the following entries:

Operation	Debit	Credit
At the amount of entered equipment, or other items that are part of long-term assets	Appropriate account of long-term assets' accounting	5011 «Financing of capital investments from the state budget »
At the amount of entered materials, underwear, bedclothes, clothes and shoes	1310 «Materials»	6010 «Financing income of current operations »
At the amount of received returnable packaging	1319 «Other materials»	6010 «Financing income of current operations»
At the amount of values sent by supplier to the address of the consignee , but not received at the time of receipt of the notice	1350 «Transportation stock»	6010 «Financing income of current operations»
Upon receipt of these values	1310 «Materials»	1350 «Transportation stock »

Consignee on acceptance of assets shall immediately send to the Customer response to its acceptance of received values in the order of the centralized supply.

Customer upon receipt of notice from the consignee of the response, as well as the acts on the shortage and damage to property or

incompleteness of items identified in the acceptance of values, write-off from off-balance sheet account 02 "Inventories accepted for safekeeping or paid by the centralized supply" and make the following entries:

Operation	Debit	Credit
At the amount of shortfall and damage to property or something is missing items	3210 «Short-term credit debt to suppliers and contractors»	7140 «Other operational expenses»

Making of the magazine of economic activity on accounting f or financial investment, accounting centralized supply at the

Example of State Institution. Business transactions journal

No	Date	Description	Debit	Credit	Total
1	25.03.13	On March 15, 2013 it was adopted the Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan to repurchase additional shares of the subsidiary of «Satty» JSC 1,360,800 shares for a total amount of 61 236 000 tenge			61 236 000
2	26.06.13	As of year-end of 2012 «Satty» JSC have been announced and are listed in the dividend income of the budget in the amount of 12 500 000 tenge	1250	6220	12 500 000
			7120	3133	12 500 000
			3133	1250	12 500 000
3	05.05.13	Within the centralized supply for State Institution 1 were purchased and paid for:			
a		Car with a price of 3 150 000 tenge	7140	3210	3 150 000
			3210	1082	3 150 000
6		Work clothes and subjects of private using at the total amount 2 690 000 tenge	7140	3210	2 690 000
			3210	1081	2 690 000
B		Programme 1C 8.2 for accounting record-keeping at the amount of 45 000 tenge	7140	3210	45 000
			3210	1082	45 000

Әлбекова М. Б., Маңғыстау облысы Қаржы басқармасының басшысы, Ақтау қ.

Қазақстан 2050

Мемлекеттік мүлікті басқаруды жетілдіру және квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметін жеделдету

Қазақстан Республикасында жүргізіліп отырған және тиімді нарықтық даму моделін құруға бағытталған экономикалық өзгерістер экономиканы реформалауда жинақталған тәжірибені бағалау қажеттілігін өзектендірді. Нарықтық шаруашылықты реттеудің бағыттары мен тәсілдерін анықтау және негіздеу, жекелеп алғанда, мемлекеттік мүлікті тиімді басқаруды қамтамасыз ететін тәсілдер мен тетіктерді құру қазіргі таңда өте маңызды. Осыған байланысты квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметін олардың қызметін нәтижеге бағыттау арқылы реттеуге қатысты зерттеулер біршама теориялық және тәжірибелік қызығушылық тудырып отыр. Соңы нәтиже алуға бағытталған мемлекеттік мүлікті басқару Үкіметтің және жергілікті атқарушы органдардың қаржы ресурстарын ұтымды пайдалану жолымен болашақ мақсаттары мен мәселелеріне қол жеткізуді қамтамасыз ететін тиімді құрал болып табылады.

Қазіргі уақытта мемлекеттік нарықты реттеу мәселелері көптеген ресейлік (Л. Абалкиннің, Г. Ахиновтың, Е. Егоровтың, Е. Жильцовтың, Е. Гайдардың, С. Глазьевтің, А. Олейниктің, Р. Капелюшниковтың, Т. Корягинаның, В. Колесниковтың, В. Куликовтың, М. Млжинаның, Т. Перованың, В. Радаевтың, Р. Рывкинаның, В. Рутгайзердің, И. Столяровтың және басқалардың), қазақстандық (А. Алшынбайдың, И. Бибатырованың, Н. Мамыровтың, Ж. Ихдановтың, Э. Қағзабаевтың және басқалардың) және украиналық (В. Базилевичтің, В. Гейцтің, П. Ещенконың, В. Мандыбураның, Г. Филюктін және

басқалардың) экономистердің еңбектерінде қарастырылған. Сонымен қатар квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметін нәтижеге бағытталған бюджеттеумен басқару арқылы мемлекеттік мүлікті басқаруға қатысты ғылыми талдамалар шектеулі.

Қазақстан бүгінде мемлекеттік басқару мен кәсіпкерліктің сапалы жаңа моделін құруда, онда басты мақсатқа мемлекеттік қызметті тұтынушылардың мүддесі қойылған.

ҚР Бюджет кодексімен [1] бюджетті құрудың негізі ретінде елдің, аймақтың экономикалық даму параметрлерін, үш жылға бюджеттік параметрлермен өзара қарым-қатынастағы стратегиялық мақсаттарын ескере отырып, орта мерзімді кезеңге мемлекеттің экономикалық және бюджеттік саясатын анықтайтын құжат болып табылатын әлеуметтік-экономикалық даму болжамы болып табылатындығы анықталған. Әлеуметтік-экономикалық даму болжамы енетін дұрыс анықталған бюджеттік саясат, мемлекеттік мүлікті басқаруға, бюджеттік орнықтылығына, жағымды инвестициялық климатқа, экономикалық өсуіне және сәйкесінше біздің қоғамымыздың және аймақтар тұрғындарының тұрмыстарының жақсаруына оң әсер етеді.

Сонымен қатар, зерттеулер көрсеткендей, тез әсер беретін, экономикалық өсудің бюджеттік ынталандырудың қарапайым «тез» шаралары болмайды. Экономикалық белсенділіктің толқуларын басатын бюджеттік саясатпен анықталған қысқа

мерзімді шаралардың мүмкіншілігі шектеулі. Осыған байланысты алдағы жоспарға, біздің еліміздің стратегиялық және бағдарламалық құжаттарында жүзеге асқан бюджеттік саясатқа енгізілген, мақсатты бағыттармен орындау тетіктерімен, анықтау тереңдігімен пайда болу себептерімен ерекшеленетін орта және ұзақ мерзімді даму перспективасы қойылады.

Стратегиялық және бағдарламалық құжаттарды қабылдау мемлекеттік мүлікті басқару моделімен бірге біздің еліміздің дамуының нақты бағытын анықтауға мүмкіндік берді.

Біздің еліміздің бағдарламалық құжаттарында және аумақтарды дамыту бағдарламаларында, орта мерзімдік кезеңге әлеуметтік, экономикалық және экологиялық даму есебінен нақты экономикалық өсу қарқынын қамтамасыз етуге мүмкіндік берген бюджеттік саясаттың нақты бағыттары тұжырымдалған. Мемлекеттік кәсіпорындардың, сонымен бірге коммуналдық кәсіпорындардың қызметтерін басқару басымдылығы саласында, білім беру, денсаулық сақтау, жұмыспен қамту және еңбек, халықты әлеуметтік қорғау, демография және көші-қон, мәдениет, спорт және туризм сияқты салалар көрсетілген. Дәл осы бағыттарды басым ретінде ерекшелуге болады, себебі, олар адамның даму индексі анықтайды, сондықтан да елдің әлеуметтік-экономикалық потенциалын көтеруге және геосаясаттық факторларды ескере отырып қажетті болып табылады.

Мемлекеттік мүлікті табысты басқару

үшін тиімді басқару жүйесін құру қажет, ол динамикалық сыртқы ортаны бақылауға және түсінуге, нарықта қызмет ететін мемлекеттік кәсіпорындар кездесетін талаптар мен өзгерістерге сай келетін көрегенді және шығармашылық стратегиялық тәсілдерді ұсынуға, сондай-ақ нарықтық стратегиялық басқаруға бағытталған оңтайлы шешімдер қабылдауға көмегін тигізеді.

Мемлекеттік сектордың қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарына және есептеу тәсіліне көшуі квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметін басқаруды түбегейлі өзгертілуін талап етеді.

Алайда квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметіне ҚЕХС енгізу бойынша практикалық жұмыстарда біз нақты стандарттардың сақталмауын анықтап отырмыз. Осылай, талдау жасалған мемлекеттік кәсіпорындардың есеп саясаты:

заң күшіндегі нормативтік-құқықтық актілерді қоса алғанда, бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік саласындағы заңнамалар талаптарының сақталмауы туралы куәлендіреді. ҚР «Бухгалтерлік есеп және қаржылық есептілік туралы» Заңына сәйкес ҚЕХС кәсіпорынның Есеп саясаты арқылы қолданылады, ол әрбір есепші үшін бухгалтерлік есеп жүргізу және қаржылық есептілікті дайындау үшін минут сайын қолданылатын күнделікті қажет кітап болуы тиіс.

Алайда тексеру нәтижесі қолданыстағы есеп саясаты шартты түрде және қаржылық және экономикалық тәуекелдерге қарсы тұруға және оларды азайтуға қабілеті жоқ екендігін көрсетеді. Атап айтқанда:

есеп саясаттарында Қазақстан Республикасының күші жойылған нормативтік-құқықтық актілері бірнеше рет көрсетілген, бухгалтерлік есеп және қаржылық есептіліктің кейбір аспектілерін реттемейтін нормативтік құжаттарға қате сілтеме жасалғандығы байқалды;

тексерілген кәсіпорындардың есеп саясаты есептің тек жекелеген элементтері ғана кіретін микс болып табылады, оларда нақты құрылым жоқ, мағыналық жүктемесі сақталмаған, қаржылық есептілік ұғымына қатысы жоқ нормалар енгізілген;

есеп саясатында есеп принциптері, мойындау критерийлері, адал нарықтық құнын қайта бағалау және анықтау тәртіптері, ақпаратты ашу, кәсіби пайымдау, қаржылық есептілікке қосымшалар және т.б. жоқ.

Осыған байланысты, халықаралық стандарттарға негізделген жөнетиімді әрінәтижеліқызыметтіқұруғабағытталғанЕсепсаясатынқабылдауаралықәсеріарқылыбухгалтерлікесепжәнеқаржылықесептілікті ҚЕХС талаптарына сәйкестендіруге өткір қажеттілігін ұсынады;

Мемлекет қатысуы бар кәсіпорынның даму жоспары бойынша Есепті құру бойынша заңнама және заң күшіндегі нормативтік құжаттардың талаптарына сақтамауы.

ҚР «Мемлекеттік мүлік туралы» Заңына сәйкес, коммуналдық кәсіпорындарды қоса алғанда, мемлекеттік кәсіпорындардың қызметі Даму жоспарына сәйкес өз кірістері және бюджеттік заңнамаларда анықталған тәртіпте алынған бюджет қаражаты есебінен қаржыланады. Сонымен бірге, қаржылық-шаруашылық қызметін жүзеге асыру процесінде кәсіпорында Даму жоспарынан алшақ шешімдер қабылданады, ол қолданыстағы заңнама шеңберінде рұқсат етілмейді.

Есептер мен даму жоспары толтырылған уақытта бюджеттік, азаматтық, салық, есеп, еңбек, салалық және басқа да заңнамалармен, сондай-ақ ҚЕХС және Есеп саясатымен өзара үйлесімділігі ескерілмейді.

Қазіргі уақытта Даму жоспары және Даму жоспары бойынша есеп мемлекет қатысуы бар кәсіпорынның қызметін жүзеге асыруда негізгі құжаттары болып табылады, оларға сәйкес мемлекеттік органдар, сонымен қоса мемлекеттік қаржылық бақылау және қадағалау органдары алдында кәсіпорын көрсеткіштері негізделеді.

Жоғарыда жазылғандар негізінде, талдау нәтижелерін негізге ала отырып, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметінің тиімділігін бағалау жүргізу барысында, Есеп саясатының ҚЕХС талаптарына сәйкестігін, қаржылық есептіліктің және бухгалтерлік есепті жүргізудің ҚЕХС ережелеріне сәйкестігін тексеру мәселелерін жеке блок ретінде қамтуды ұсынамыз.

Нарықтық қарым-қатынастың заманауи талаптарында квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметін басқару мемлекет саясатының негізгі бөлігі болғаны дұрыс, себебі, тұтынушы болып табылатын қанағаттанған қоғам – ел игілігінің кепілі. Мемлекеттік мүлікті басқарудың заманауи кезеңінің мақсаты тек бақылау функцияларын дамытуда және жетілдіруде емес, сондай-ақ осы процесті жаңа экономикалық және құқықтық мағыналандырумен қамтамасыз етуде [2, с. 18-19].

Қазіргі уақытта республикада жүріп жатқан өзгерістерге байланысты мемлекеттік мүлікті басқарудың мемлекеттік тетігін зерттеу үлкен маңыздылыққа ие болуда. Қазақстан қоғамын қоса алғанда, бүкіл әлемге жайылған, өткен әлемдік қаржылық дағдарыс, экономикалық қауіпсіздік қаупіне тойтарыс беруге байланысты мәселелерді шешуді біраз қиындатты, себебі, халық шаруашылығының барлық деңгейінде бақыланған өз бетінше аман қалу стратегиясына көшу, сол мезетті мүддені ойлау одан да маңызды жалпы мемлекеттік мәселелерді шешуді екінші қатарға ысырды.

Мемлекет экономикалық дағдарыстардың алдыналуда шешуші рөл атқаруы тиіс, оның мақсаты кірістерді қайта бөлуде, квазимемлекеттік сектор субъектілері қызметі арқылы нарықтық процестерге белсенді әсер ету үшін ақша және басқа да ресурстарды біріктіруде. Нарықтық процестерді мемлекеттік реттеу рөлі несиелік-қаржылық және бюджеттік құралдар көмегімен сұранысты қанағаттандыруға және ынталандыруға бағытталған мемлекеттік кәсіпорындар қызметін басқарудан тұрады [3, с. 35].

Мемлекет нарықты реттейді, ал ол квазимемлекеттік сектор субъектілері қызметін белсендіруді басқару бағытын көрсетеді. Осындай аз зерттелген мәселені қарастыра отырып, біз әрқайсысы бірнеше басқару тетіктерінен тұратын, үш принципке негізделген, мемлекет қатысуы бар кәсіпорындар қызметін басқару моделін ұсындық: бірінші принцип сұранысты реттеуге, екінші – ұсынысты басқаруға, үшіншісі – баға түрлерін реттеуге байланысты.

Өз кезегінде әр принцип олардың әрекет етуін қамтамасыз ететін нақты элементтерді пайдалануды қарастырады. Жиынтықта, олар әдіскерлік маңыздылыққа ие бола отырып, мемлекеттік мүлікті басқару тиімділігін қамтамасыз етуі тиіс.

Сөзсіз, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметін мемлекеттік басқару нарықтың жетіспеушіліктерінің орнын толтырады, макро- және микро-экономика арасындағы қарым-қатынасты реттейді [4, с. 75]. Макроортаның негізгі элементтері заңнамалық, реттеуші, саяси және экономикалық күштер болып табылады.

Қозғаушы элементтерге және нарықтық бәсекелестік нысандарына жүргізілетін талдау Қазақстанда олардың барлығы және кәсіпкерлік ісінің дамуы,

мемлекеттік кәсіпорындарды қоса алғанда, кәсіпорындардың нарықтық мәдениетінің өсуі, экономиканың жаһандануы және қазақстандық нарыққа шет ел қаржылық-несиелік институттарының кіруі арқылы күшейе түсетіндігін тұжырымдайды.

Мемлекеттік мүлікті заманауи жағдайларда тиімді басқару арқылы белгілі деңгейде сұраныс және ұсыныс арасында нарықтық тепе-теңдікке қол жеткізуге, мемлекеттік субъектілерді қоса алғанда, нарық субъектілерінің орындайтын тауарлар, жұмыстар және қызметтер сапасын көтеру мүмкіндігі бар.

Сұраныстар, ұсыныстар және бағаны басқару принциптерін жүзеге асыру арқылы нәтижеге бағытталған бюджеттеуге негізделген мемлекеттік мүлікті басқару:

стратегиялық баламаларды қарастыруды тездетуге (квазимемлекеттік сектор субъектілері уақытылы және дұрыс әрекет етуге тиіс сыртқы ортада болып жатқандар, мүмкіндіктер және қауіп тудыратын жағдайлар);

- ұзақ мерзімді көзқарас қабылдауға (қысқа мерзімді бағдардың көптеген қызықтыратын артықшылықтары бар, алайда жиі стратегиялық қателіктерге

алып келеді);

- квазимемлекеттік сектор субъектілері ресурстарын таратуды негіздеуге;
- тәуекелге уақытылы әрекет етуге және оларды азайту және бейтараптандыру бойынша шаралар қабылдауға;
- қойылған мақсаттар мен мәселелерге қол жеткізуге;
- стратегиялық менеджмент, аудит және ішкі бақылау жүйесін құруға (стратегиялық активтер мен дағдыларға шоғырлау, мақсаттар қою және стратегиялық бағыттарды ескере отырып бағдарламалар дайындау);
- көлденең және тік коммуникацияларды қамтамасыз етуге және уәкілетті мемлекеттік органдар мен квазимемлекеттік сектор субъектілері арасында үйлестіру жүйесінің қызмет етуіне мүмкіндік береді.

Қолданылған әдебиеттер:

1. 2008 жылғы 4 желтоқсандағы №95-IV ЗПК Қазақстан Республикасының Бюджеттік кодексі // [Электрондық ресурс] – Қол жеткізу түсімі: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K080000095>
2. Резина Н.А. Тұтыну нарығы саласындағы

мемлекеттік бақылау және қадағалау / Заң ғылымдары кандидатының диссертациясы – Омск. – 2003. – С. 18-19.

3. Новоселов А.С. Аймақтық тұтыну нарығы: проблемалар, теориялар және тәжірибе. – Новосибирск: «Сибирское соглашение» баспасы – 2002. – 364с.
4. Цзиньвэнь Л. Қытайдағы мемлекеттік етіреттеудің қайтақұрудағы және экономиканың дамуындағы рөлі // Мәскеу университетінің жаршысы. – Сер. 6. Экономика. – 1997. – №5. – С. 73–89.
5. Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік мүлік туралы» Заңы // [Электрондық ресурс] – Қол жеткізу түсімі: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1100000413>;
6. Коротков Э.М. Дағдарысқа қарсы басқару.- М.: ИНФРА-М, 2005 ж. - 341 с.
7. Ковалев Д., Сухорукова Т. Кәсіпорындардың экономикалық қауіпсіздігі // Украина экономикасы, 1998. - №5. - с.48-52.
8. Кәсіпорынның тұрақты дамуы – экономикалық қауіпсіздік факторы // Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары: Экономикалық қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелері / 23-24 қараша 2001ж., Донецк қ.

Альбекова М. Б., руководитель Управления финансов Мангистауской области, г. Актау

Қазақстан 2050

Совершенствование управления государственным имуществом и активизация деятельности субъектов квазигосударственного сектора

Экономические преобразования, проводимые в Республике Казахстан, направленные на формирование эффективной рыночной модели развития, актуализировали необходимость оценки накопившегося опыта реформирования экономики. Определение и обоснование направлений и методов регулирования

рыночного хозяйства, в частности создание методов и механизмов, обеспечивающих эффективное управление государственным имуществом, весьма актуальны на сегодняшний день. В этой связи значительный теоретический и практический интерес приобретают исследования, касающиеся регулирования

деятельности субъектов квазигосударственного сектора посредством планирования их деятельности с ориентированием на результат. Управление государственным имуществом, направленное на получение конечного результата, является эффективным инструментом, обеспечивающим достижение перспективных

целей и задач путем рационального использования имеющихся финансовых ресурсов Правительства и местных исполнительных органов.

В настоящее время проблемы государственного регулирования рынка рассматриваются в трудах многих российских (Л. Абалкина, Г. Ахинова, Е. Егорова, Е. Жильцова, Е. Гайдар, С. Глазьева, А. Олейник, Р. Капелюшникова, Т. Корягина, В. Колесникова, В. Куликова, М. Млжина, Т. Перова, В. Радаева, Р. Рывкина, В. Рутгайзер, И. Столярова и др.), казахстанских (А. Алшинбай, И. Бибатырова, Н. Мамырова, Ж. Ихданова, Э. Кагазбаева и др.) и украинских (В. Базилевич, В. Гейц, П. Ещенко, В. Мандыбура, Г. Филук и др.) экономистов. В то же время ограничены научные разработки, касающиеся государственного управления имуществом посредством управления деятельностью субъектов квазигосударственного сектора бюджетированием, ориентированного на результат.

Казахстан сегодня выстраивает качественно новую модель государственного управления и предпринимательства, где во главу угла поставлены интересы потребителей государственных услуг.

Бюджетным кодексом РК [1] определено, что основой формирования бюджета является прогноз социально-экономического развития, который является документом, определяющим параметры экономического развития страны, региона, экономическую и бюджетную политику государства на среднесрочный период с учетом стратегических целей во взаимосвязи с бюджетными параметрами на три года. Правильно определенная бюджетная политика, включающая прогноз социально-экономического развития, положительно влияет на управление государственным имуществом, бюджетную устойчивость, на благоприятный инвестиционный климат, экономический рост и, соответственно, на увеличение благосостояния нашего общества и населения регионов в частности.

Вместе с тем, как показывают исследования, простых «быстрых» мер бюджетного стимулирования экономического роста, которые дают мгновенный эффект, не существует. Возможности краткосрочных мер определенной бюджетной политики, сглаживающих колебания экономической активности, ограничены. В этой связи на первый план выступает средне- и долгосрочная перспектива развития, которые заложены в бюджетную политику, воплощенную в стратегические и программные

документы нашей страны, которые различаются целевыми установками, механизмами выполнения, глубиной проработки, мотивами появления.

Принятие стратегических и программных документов позволило определить четкую линию развития нашей страны, включая модель управления государственным имуществом.

В программных документах нашей страны и программах развития территорий были сформулированы конкретные направления бюджетной политики, которые позволили обеспечить определенные темпы экономического роста за счет социального, экономического и экологического развития на среднесрочный период. В сфере приоритетов управления деятельностью государственных предприятий, включая коммунальные, были заявлены такие сферы, как образование, здравоохранение, занятость и труд, социальная защита населения, демография и миграция, культура, спорт и туризм. Именно эти направления можно выделить как приоритетные, поскольку они определяют индекс человеческого развития и поэтому необходимы для наращивания социально-экономического потенциала страны с учетом геополитических факторов.

Для успешного управления государственным имуществом необходимо создание эффективной системы управления, которая поможет контролировать и понимать динамичную внешнюю среду, предлагать дальновидные и творческие стратегические подходы, адекватные условиям и изменениям, с которыми сталкивается государственное предприятие, функционирующее на рынке, а также принимать оптимальные решения, направленные на рыночное стратегическое управление.

Переход государственного сектора на международные стандарты финансовой отчетности и метод начисления требуют кардинального изменения управления деятельностью субъектов квазигосударственного сектора.

Однако в практической деятельности по внедрению МСФО в деятельность субъектов квазигосударственного сектора нами установлены определенные несоблюдения стандартов. Так, учетные политики проанализированных государственных предприятий свидетельствуют:

1. о несоблюдении требований законодательства в сфере бухгалтерского учета и финансовой отчетности, включая подзаконные нормативные правовые акты;

В соответствии с Законом РК «О бухгалтерском учете и финансовой отчетности» МСФО применяется в организации через учетную

политику, которая должна стать настольной книгой каждого бухгалтера, используемая ими ежеминутно для ведения бухгалтерского учета и подготовки финансовой отчетности.

Однако итоги проверки указывают, что действующие учетные политики номинальные и не способны противостоять и минимизировать финансовые и экономические риски, а именно:

– в учетных политиках многократно указаны нормативные правовые акты Республики Казахстан утратившие силу, наблюдается некорректная ссылка на нормативные документы, которые не регулируют те или иные аспекты бухгалтерского учета и финансовой отчетности;

– учетная политика в проверенных предприятиях представляет собой микс, включающий только отдельные элементы учета, в них отсутствует четкая структура, не выдержана смысловая нагрузка, имеются нормы, не имеющие отношения к понятию финансовой отчетности;

– в учетной политике отсутствуют учетные принципы, критерии признания, порядок переоценки и определения справедливой рыночной стоимости, раскрытие информации, профессиональное суждение, примечания к финансовой отчетности и др. В этой связи возникает острая необходимость в приведении бухгалтерского учета и финансовой отчетности в соответствие с требованиями МСФО через призму принятия учетной политики, основанной на международных стандартах и ориентированной на построение эффективной и результативной деятельности.

2. о несоблюдении требований законодательства и подзаконных нормативных документов по формированию Отчета по Плану развития предприятия с участием государства;

В соответствии с Законом РК «О государственном имуществе» деятельность государственного предприятия, включая коммунальное, финансируется в соответствии с Планом развития за счет собственного дохода и бюджетных средств, полученных в порядке, определенном бюджетным законодательством. Вместе с тем в процессе осуществления финансово-хозяйственной деятельности в предприятии принимаются решения в отрыве от планов развития, что недопустимо в рамках действующего законодательства.

При заполнении отчетов и планов развития не учитывается взаимосвязка с бюджетным, гражданским, налоговым, учетным, трудовым, отраслевым и иными законодательствами, а также с МСФО и учетной политикой.

В настоящее время План развития и Отчет по Плану развития является основополагающими документами предприятия с участием государства при осуществлении ими деятельности, согласно которым обосновываются показатели предприятия перед государственными органами, включая и органы государственного финансового контроля и надзора

На основании вышеизложенного, основываясь на итогах анализа, мы рекомендуем при осуществлении оценки эффективности деятельности субъектов квазигосударственного сектора отдельным блоком охватывать вопросы соответствия учетной политики требованиям МСФО, проверки финансовой отчетности и ведения бухгалтерского учета положениям МСФО.

В современных условиях рыночных отношений управление деятельностью субъектов квазигосударственного сектора должно стать составной частью государственной политики, так как удовлетворенное общество, являющееся потребителем, – это залог благополучия страны. Задача современного этапа управления государственным имуществом заключается не только в развитии и совершенствовании контрольных функций, но и в обеспечении этого процесса новым экономическим и правовым осмыслением [2, с. 18–19].

В настоящее время в связи с происходящими в республике преобразованиями большую актуальность приобретает исследование государственного механизма управления государственным имуществом. Прошедший мировой финансовый кризис, охвативший почти весь мир, включая казахстанское общество, существенно осложнил решение задач, связанных с отражением угроз экономической безопасности, поскольку интуитивный переход к стратегии самовывживания, наблюдаемый на всех уровнях народного хозяйства, забота о сиюминутных интересах отодвинули на второй план решение более важных общегосударственных задач.

Государство должно играть решающую роль в предотвращении экономических кризисов, его задача состоит в регулировании перераспределения доходов, в сосредоточении денежных и других ресурсов для активного воздействия на рыночные процессы через деятельность субъектов квазигосударственного сектора. Роль государственного регулирования рыночных процессов заключается в управлении деятельностью государственных предприятий, направленном на удовлетворение и стимулировании спроса с помощью

кредитно-денежных и бюджетных инструментов [3, с. 35].

Государство регулирует рынок, а он диктует направления управления активизации деятельности субъектов квазигосударственного сектора. Рассматривая такой относительно малоизученный вопрос, нами предложена модель управления деятельностью предприятий с участием государства, основанная на трех принципах, каждый из которых включает несколько механизмов управления: первый принцип связан с регулированием спроса; второй – с управлением предложением; третий – с регулированием видов цен.

В свою очередь каждый принцип предусматривает использование конкретных элементов, обеспечивающих их функционирование. В комплексе они, имея методологическую значимость, должны обеспечить эффективное управление государственным имуществом.

Безусловно, государственное управление деятельностью субъектов квазигосударственного сектора компенсирует изъяны рынка, упорядочивает отношения между макро- и микроэкономикой [4, с. 75]. Основными элементами макросреды являются законодательные, регулирующие, политические и экономические силы.

Проводимый анализ движущих элементов и форм рыночной конкуренции позволяет заключить, что в Казахстане они уже существуют и будут усиливаться вследствие развития предпринимательского дела, роста рыночной культуры предприятий, включая и государственные, глобализации экономики и проникновения на казахстанский рынок зарубежных финансово-кредитных институтов.

Через эффективное управление государственным имуществом в современных условиях можно в определенной степени достичь рыночного равновесия между спросом и предложением, повысить качество товаров, работ и услуг, выполняемых всеми субъектами рынка, включая и государственные.

Управление государственным имуществом, основанное на бюджетировании, ориентированном на результат через реализацию принципов управления спросом, предложением и цены позволит:

– форсировать рассмотрение стратегических альтернатив (что происходит во внешней среде, что создает возможности и угрозы, на которые должны своевременно и правильно отреагировать субъекты квазигосударственного сектора);

- принять долгосрочный взгляд (краткосрочная ориентация имеет множество соблазнительных преимуществ, однако часто ведет к стратегическим ошибкам);
- обосновать распределение ресурсов субъектов квазигосударственного сектора;
- своевременно реагировать на риски и принимать меры по их минимизации и нейтрализации;
- достичь поставленных целей и задач;
- создать систему стратегического менеджмента, аудита и внутреннего контроля (концентрация на стратегических активах и навыках, постановка целей и разработка программ с учетом стратегических направлений);
- обеспечить горизонтальные и вертикальные коммуникации и функционирование координирующих систем между полномочными государственными органами и субъектами квазигосударственного сектора.

Список использованных источников:

1. Бюджетный кодекс Республики Казахстан от 4 декабря 2008 года № 95-IV ЗРК // [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K080000095>.
2. Резина Н. А. Государственный контроль и надзор в сфере потребительского рынка / Диссертация канд. юр. наук. – Омск. – 2003. – с. 18–19.
3. Новоселов А. С. Региональный потребительский рынок: проблемы, теории и практики. – Новосибирск: Изд-во «Сибирское соглашение» – 2002. – с. 364.
4. Цзиньвань Л. Роль государственного регулирования в реформировании и развитии экономики Китая // Вестник Московского университета. – Сер. 6. Экономика. – 1997. – № 5. – с. 73–89.
5. Закон Республики Казахстан «О государственном имуществе» // [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1100000413>.
6. Коротков Э. М. Антикризисное управление. – М.: ИНФРА-М, 2005 г. – с. 341.
7. Ковалев Д., Сухорукова Т. Экономическая безопасность предприятия // Экономика Украины, 1998. – № 5. – с. 48–52.
8. Устойчивое развитие предприятия – фактор экономической безопасности // Материалы международной научно-практической конференции: Проблемы обеспечения экономической безопасности/ 23–24 ноября 2001 г., г. Донецк.

Қазақстан 2050

Albekova M. B., Head of Finance Administration
of Mangistau region, Aktau city

Improvement of state property and revitalization of activity of subjects quasi – public sector

The economic reforms, carried out in the Republic of Kazakhstan and aimed at creating an efficient market development model, actualized the need to assess the accumulated experience of reforming the economy. Identification and justification of directions and methods of regulation of the market economy, in particular the creation of methods and mechanisms, ensuring the effective management of state property, is very urgent today. In this regard, researches, connected with the management of subjects' activity of quasi-public sector through planning their activities with an orientation to the result, obtain significant theoretical and practical interest. Management of State Property aimed at obtaining the final result is an effective tool, ensuring the achievement of perspective goals and objectives through the rational use of available financial resources of the Government and local executive bodies.

Currently, the problems of state regulation of the market are considered in the works of many Russian (L.Abalkin, G.Ahinov, E.Egorov, E. Zhiltsov, Gaidar, Glaziev, A.Oleynik, R.Kapelyushnikov, T.Koryagin, B. Kolesnikov, V.Kulikov, M.Mizhin, T.Perov, V.Radaev, R.Ryvkin, V.Rutgayzer, I.Stolyarov and other), Kazakh (A.Alishinbay, I.Bibatyrova, N.Mamyrov, F.Ihdanov, E.Kagazbaev and other) and Ukrainian (Bazilevich, V. Geyts, P. Eshchenko, V. Mandybury, G.Filyuk and other) economists. At the same time, scientific developments, regarding state property management through the management of quasi-public sector with budgeting oriented on result, are limited.

Today Kazakhstan is building a qualitatively new model of public management and business, where the interests of consumers of public services are the main topics.

The Budget Code of the Republic of Kazakhstan has determined that the basis of the budget is a forecast of socio-economic development, the document that defines the parameters of economic development of the state, region,

economic and fiscal policy of the state for the medium term, taking into account the strategic objectives in relation to the budgetary parameters for three years. Correctly defined fiscal policy, which includes the forecast of socio-economic development, has a positive effect on the state property management, budgetary stability, a favorable investment climate, economic growth and also affects the influences the welfare of our society and the population of the regions in particular.

However, studies show that simple «fast» budgetary measures to stimulate economic growth, which give instant effect does not exist. Possibilities of short-term measures, defined by fiscal policy, smoothing hesitations in economic activity, are limited. In this regard, medium - and long-term prospects come in the foreground, they are incorporated in the fiscal policy, embodied in the strategic and program documents of our country, which differ in targets, types of execution, depth of study, motifs of the appearance.

The adoption of strategic and program documents allowed to define a clear line of development of our country, including the model of state property management.

The program documents of our country and regional development programs have formulated specific areas of fiscal policy, which provided certain temps of economic growth at the expense of social, economic and ecological development for medium term. Such areas as education, health, employment and labor, social protection of the population, demography and migration, culture, sport and tourism have been declared in the field of management priorities of public enterprises, including public utilities. These areas can be identified as priorities, since they determine the human development index and therefore they are required to increase the socio-economic potential of the state, taking into account the geopolitical factors.

For successful management of state property

it is necessary to establish an effective management system that will help: to control and understand the dynamic external environment, to offer farsighted and creative strategic approaches, relevant with conditions and changes facing public enterprises operating in the market, and make optimal decisions, aimed at strategic management market.

The transition of the public sector to international financial reporting standards and the accrual method requires a fundamental change in the management of subjects of the quasi-public sector.

However, in practical activities for the implementation of IFRS in the activities of quasi-public sector we have established certain noncompliance of standards. Thus, the accounting policies of analyzed state enterprises confirm:

non compliance with the requirements legislation in the field of accounting and financial reporting, including the subordinate legislation.

In accordance with the Law of the RK «On Accounting and Financial Reporting» IFRS are applied to organizations through the accounting policies, which should become reference book for every accountant, used by them from time to time for accounting and financial reporting.

However, the results of the audit indicate that the existing accounting policies are nominal and not able to resist and minimize the financial and economic risks. That is:

invalid normative legal acts of the Republic of Kazakhstan stated in accounting policies many times, there is an incorrect reference to regulatory documents, which do not control the various aspects of accounting and financial reporting;

the accounting policy in the audited enterprises has the form of a mix that includes only separate elements of accounting, they do not have a clear structure, meaning, there have rules, which are not related to the concept of financial statements;

the accounting policy does not have

accounting principles, recognition criteria and procedure for reassessment of determining fair market value, disclosure, professional judgment, the notes to the financial statements, and others.

In this regard, there is an urgent need to update the accounting and financial reporting in accordance with IFRS requirements through the prism of the accounting policy based on international standards and focused on building an effective and efficient activity;

non compliance with the requirements of legislation and subordinate regulations on the formation of the Report on the Plan of enterprises with state participation.

In accordance with the Law «On State Property» activity of public enterprises, including utilities, is funded in accordance with the development plan through its own revenue and budget funds received in the order determined by the budget legislation. At the same time, in the implementation of financial - economic activity in the enterprise decisions are made in isolation from the development plan, which is impermissible within the framework of current legislation.

During completing reports and development plans the interconnection with the fiscal, civil, tax, accounting, labor, industry and other legislation, as well as IFRS and accounting policies, is not considered.

Currently, the development plan and report on development plan are the basic document of the enterprise with the state participation in their activities, according to these documents indicators of the enterprise are defined before the state bodies, including the bodies of state financial control and supervision.

On the basis of mentioned above, based on the results of the analysis, we recommend to cover the issues of correlation of accounting policies with IFRS, audit of financial statements and accounting in accordance with IFRS during the implementation of estimation of activity of quasi-public sector subjects as separate unit.

In today's market conditions the activity management of subjects of quasi-public sector should become an integral part of public policy, since a satisfied society, a consumer, - is the key to the state prosperity. The task of the current stage of state property management is not only to develop and improve control functions, but also to provide the process with new economic and legal comprehension.

Currently, due to the reforms in the country, study of the mechanism of state management of state property is more urgent. The last global financial crisis that covered most of the world,

including the Kazakhstan society, essentially complicated fulfillment of tasks connected with the reflection of threats of economic security, because the intuitive transition to the survival strategy, observed at all levels of national economy, concern for the momentary interests pushed into the background the solution of more important national tasks.

The state should play a crucial role in preventing the economic crisis; its task is to regulate the redistribution of incomes, the concentration of monetary and other resources for active influence on market processes through the activity of subjects of quasi-public sector. The role of state regulation of market processes is in management of activity of state enterprises, aimed at satisfying and stimulating demand through the monetary and budget instruments.

The state regulates the market; the market dictates areas of management of activation of subjects' activity of the quasi-public sector. Considering such, a relatively poorly studied issue, we have proposed a model of management of enterprises with state participation, based on three principles, each of which includes several control mechanisms: the first is associated with the principle of demand management; the second - with supply management; the third - with regulation of kinds of prices.

In its turn, each principle provides the use of specific elements ensuring their operation. As a whole they have a methodological significance and should ensure the effective management of the state property.

Undoubtedly, public administration of activity of the subjects of quasi-public sector makes up market failures regulates relations between macro- and microeconomics [4, p. 75]. The main elements of the macro environment are the legislative, regulatory, political and economic forces.

The conducted analysis of the driving elements and forms of market competition allows us to conclude that in Kazakhstan they already exist and will rise due to the development of entrepreneurship, the growth of the market culture of enterprises, including governmental, globalization of economy and the penetration of the foreign financial and credit institutions on the Kazakhstan market.

Through the effective management of state property in the present conditions it is possible, in a certain extent, to achieve the market equilibrium between demand and supply, improve the quality of goods, works and services performed by all market participants, including the public ones.

State property management based on

result-oriented budgeting through the implementation of the principles of demand management. supply and prices will allow:

- to spur a review of strategic alternatives (what happens in the external environment that creates opportunities and threats, and on which quasi-public sector subjects should respond timely and correctly);
- to accept long term view (short-term orientation has many tempting benefits, but often leads to strategic errors);
- to justify distribution of resources of quasi-public sector subjects;
- to respond timely to the risks and take measures for their minimization and neutralization;
- to achieve goals and objectives;
- to establish a system of strategic management, audit and internal control (concentration on strategic assets and skills, setting goal and program development taking into account the strategic direction);
- to ensure horizontal and vertical communication and the functioning of coordination systems between authorized public organs and entities of quasi-public sector.

List of reference links:

- Budget Code of the Republic of Kazakhstan dated December 4, 2008 N⁹⁵-IV SAM // [Electronic resource] - Access mode: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K080000095>
2. N. A. Rezina State control and supervision in the sphere of the consumer market / Dissertation PhD in Law. - Omsk. -2003. - Pp.18-19.
3. A. S. Novoselov Regional consumer market: problems, theories and practice. - Novosibirsk: Pub. «Siberian Agreement» - 2002. - p. 364.
4. L. Tszinven The role of government regulation in the reforming and development of China's economy // Bulletin of Moscow University. - Ser.6. Economy. - 1997. - N⁹⁵. - P. 73-89.
5. The Law of the Republic of Kazakhstan «On State Property» // [Electronic resource] - Access mode: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1100000413>;
6. E. M. Korotkov Anti-crisis management. - M.: INFRA-M, 2005 -p. 341.
- D. Kovalev, T. Sukhorukova Economic security of enterprise // Economy of Ukraine, 1998. - N⁹⁵. - Pp.48-52.
- Sustainable development of enterprise is the factor of economic security // Proceedings of the International Scientific Conference: Problems of economic security / November 23-24, 2001, Donetsk.

Темірова А.Б. к.э.н., «Экономика және менеджмент»
кафедра меңгерушісі, «Қаржы академиясы» АҚ

Қазақстан 2050

ҚР коммуникациялық нарығының бәсекеге қабілеттілігін талдау

Телекоммуникациялық қызметтер заманауи қоғамның барлық салаларында үлкен рөл атқарады. Кең аумағы бар және халқының орналасу тығыздығы әр түрлі болып келетін Қазақстан Республикасы да ерекшелік болып табылмайды. Аймақтардың деңгейінде, сол сияқты экономикалық қарым-қатынастардың жекелеген субъектілерінің деңгейінде стратегиялық маңызды шешімдерді қабылдау дұрыстығы ақпаратты беру жылдамдығына, сапасы мен уақытында беруге байланысты болатын кезде, елдің дамуының заманауи кезеңдерінің тапсырмаларын шешу кезінде бұл рөл ерекше артады.

Телекоммуникациялар бұл – өнеркәсіптің жалғыз саласы және дамуында өте үлкен және қарқынды жолдан өткен, мұнымен тоқтамайтын жер өркениеті инфрақұрылымының бір бөлігі. Телекоммуникациялық қызметтер халықты ақпараттандыруды, басқару объектілерін, экономиканы және мобилизациялық қызмет, төтенше жағдайлар туралы басқа да әлеуметтік-экономикалық салаларды қоса алғанда, қоғамның әрбір мүшесіне саяси, қоғамдық, мәдени, білім және басқа ақпаратты беру мен жеткізуде ерекше рөлді атқарады.

Қазақстан аумағы шынымен кең байтақ, нақ осы біздің республикамызда қашықтықты минимумға дейін қысқартуға және адамдарға уақытты үнемдеуге мүмкіндік беретін, телекоммуникацияларды дамыту мен жетілдіру мүмкін.

Соңғы жылдары заманауи экономикада неғұрлым анық көрінген тенденциялардың бірі қызметтер саласының қарқынды өсімі

болған [1-3]. Сервистік экономикадағы мұндай өзгерісті, ең алдымен, адамдардың әл-ауқатының өсуімен, халықтың бос уақытының көбеюімен және кейіннен қызмет көрсетуді қажет ететін тауарлардың күрделілігін үнемі арттырумен түсіндіруге болады. Қазақстанда ұялы байланыс нарығының өсу қарқындарының едәуір төмендеуі тұтастай телекоммуникациялық қызметтер нарығының өсу баяулауының негізгі себебі болып табылады, өйткені, нақ осы ұялы байланыс соңғы 6 жыл бойы оның өсіміне негізгі үлес қосып келеді (1-суретті қараңыз) [4].

Қазақстандық телекоммуникация саласының өзінше «локомотиві» бүгінде барлық дамыған нарықтарда өзінің қарқынды өсімін көрсететін ұялы байланыс болып табылатыны түсінікті.

Заманауи жағдайларда телекоммуникациялық қызметтердің дүниежүзілік нарығы дамуының аса маңызды тенденцияларының бірі бәсекелі күресті күшейту болып табылады. Саладағы бәсеке ауқымдылық, динамизм, инновациялық сипат сияқты параметрлермен сипатталады. Бәсеке түрлері мен әдістерінің тез жаңаруы жүреді, қызметтердің сапасы мен кірістілігін үнемі арттыру, жаңа нарықтық сегменттерді игеру қажеттілігі күшейеді. Телекоммуникациялық қызметтер нарығында бәсеке мен кірістілік мәселелерін шешуісіз Қазақстан басқа басым тапсырманы: елдің әлемнің 30 неғұрлым бәсекеге қабілетті елдерінің құрамына кіруі тапсырмасын шешуге қабілетті емес.

Телекоммуникациялық қызметтер нарығы өсуінің негізгі факторы Қазақстанда

мобильді телефонияның қарқынды дамуы болып табылады. Бұнымен қоса өсімнің ең жоғары қарқыны Интернет қызметтері бойынша тіркелген. Телекоммуникациялық нарық құрылымында мобильді байланыс секторының позициялары жыл сайын күшейіп келеді. Нарықтың бұл сегментінің дамуында ұлттық оператор – «Қазақтелеком» АҚ үлкен рөл ойнайды)[4].

Телекоммуникациялық қызметтер нарығында бәсеке мен кірістіліктің негізгі бағыттарына жатқызуға болады:

- негізгі қызметтерге тарифтердің төмендеуі;
- икемді тарифтік жоспарлар санын кеңейту,
- қызметтерді тарификациялаудың әр түрлі жүйелерін қолдану;
- қызметтер телеудің әр түрлі тәсілдерін ұсыну (мысалы, қолма-қолсыз есептеулер, компанияның офисінде немесе уәкілетті банктердің бөлімшелерінде қолма-қолмен төлеу, несие карталарымен төлеу, дебеттік карталарды пайдалану);
- бағалық ынталандыру.
- Аймақтық нарықтарда филиалдар құру.

Басқа салаларда сияқты, телекоммуникациялық қызметтер нарығында бағалық емес бәсекенің маңызы артады. Кірістілік бағыттары емес саласындағы операторлық компаниялардың қызметінің жалпы бағыттары болып табылады:

- қызметтердің тұтынушылық параметрлерін жетілдіру, олардың сапасын арттыру, жаңа кешенді шешімдерді (қызметтер пакетін) ұсыну;
- абоненттерге қызмет көрсету сапасын арттыру, клиентпен жеке жұмысқа бағдарлану;
- алуан түрлі қосымша қызметтер спектрін кеңейту;
- коммуникациялық қызметін белсендіру (жарнаманы кеңейту, жарнама қызметтерінің сапасын арттыру, сауда маркалары саласында күшейту, компанияның имиджін қалыптастыру және т.б.).

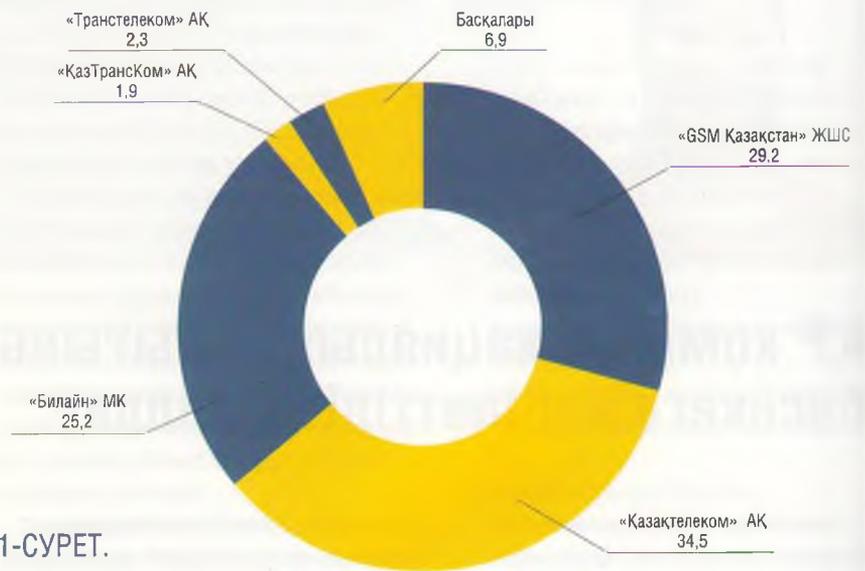
Сонымен, Қазақстанның жекелеген облысының аумағында әрекет ететін аймақаралық коммуникациялық қызметтердің кірісін арттыратын негізгі артықшылықтар ретінде бөліп көрсетуге болады) [4-5]:

- жаңа қызметтердің, перспективті сегменттердің немесе аймақтардың дамуына инвестициялауды жүзеге асыруға мүмкіндік беретін тұрақты қаржылық жағдай;
- жекелеген қалалардың немесе аудандардың шектерінде әрекет ететін жергілікті операторларға қарағанда облыс аумағында арнайы қызмет пакеттері мен тарифтік жоспарларды ұсынуға мүмкіндік беретін аймақтық байланыс желісінің болуы;
- бизнесті ірілендіру есебінен өндірістік, маркетингтік және әкімшілік шығындарды төмендету;
- байланыс бөлімдерінің кең желісі;
- абоненттердің әр түрлі санаттарымен үлкен жұмыс тәжірибесінің болуы және оларға қол жеткізудің артықшылықтары (қолданылатын шарттардың, биллингтік ақпараттың болуы, шоттарды жеткізу арналарының дамуы және т.б.);
- компанияның танымалдылығы, тұтынушылардың сенімі.

Телекоммуникациялық компаниялардың бәсекеге қабілеттілігі бірінші кезекте ұсынылатын қызметтердің бәсекеге қабілеттілігімен анықталады.

Жаңа бәсекелестер тарапынан қауіптің алдын алу бойынша стратегиялық әрекеттер мен кірістілікті арттыру олар үшін әр түрлі кедергілер мен тосқауылдар жасауды

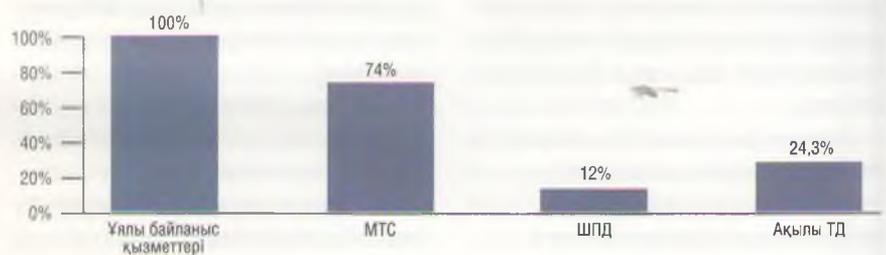
ҚР ТЕЛЕКОММУНИКАЦИЯЛАРЫ НАРЫҒЫНДАҒЫ ОПЕРАТОРЛАРДЫҢ ҮЛЕСТЕРІ, 2012 ЖЫЛ, %

1-СУРЕТ.

Ескертпе: Автор құрастырған

ҮЙ ШАРУАШЫЛЫҚТАРЫНА ТЕЛЕКОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕРДІҢ ЕНУ ДЕҢГЕЙІ, 2008- 2012 Ж., %

2-СУРЕТ.

Ескертпе: Автор құрастырған

болжайды: шығындары және сәйкесінше, қызметтерге тарифтерді төмендету (жаңа операторлар үшін бірінші кезектегі тапсырма инвестициялардың өтелімділігін қамтамасыз ету болып табылады, сондықтан төмен бағалар саясаты олар үшін аса қажетсіз; тұтынушылардың сауда маркасына құмарлығын қалыптастыру; қосымша қызметтер спектрін, сату мен қызмет көрсету орындарын кеңейту.

Пайдаланылған әдебиет тізімі:

1. Васильева Н.А. Ұйымның есеп саясаты // Бухгалтерлік есеп.-2003.- №24.- 31-35 б.
2. Клинов Н. Есеп саясатын қалыптастыру / Финансовая газет. – 2006
3. СакенСарсенов. Қазақстан Телекомы. Өрқашан қол жетімділік аймағында (орыс.). «KAZAKHSTAN» халықаралық іскерлік журналы. investkz.com (№4, 2012 ж.), Астана, 15 ақпан 2013.
4. Қазақстанда WordPress -қа қол жеткізу бұғатталған (орыс.), profit.kz (11 шілде 2011 ж.), Астана, 28 қаңтар 2013.

Казakhstan 2050

Темирова А. Б., к. э. н. завкафедрой «Экономика и менеджмент»,
АО «Финансовая академия»

Анализ конкурентоспособности коммуникационного рынка РК

Телекоммуникационные услуги играют огромную роль во всех без исключения сферах современного общества. Республика Казахстан, имеющая обширную территорию и крайне неоднородную плотность населения, не является исключением. Эта роль особенно возрастает при решении задач современного этапа развития страны, когда от скорости, качества и своевременной передачи информации зависит правильность принятия стратегически важных решений как на уровне регионов, так и на уровне отдельных субъектов экономических отношений.

Телекоммуникации – это единственная отрасль промышленности и часть инфраструктуры земной цивилизации, которая прошла очень большой и стремительный путь в своем развитии и не собирается останавливаться на этом. Телекоммуникационные услуги играют особенную роль в передаче и доведении до каждого члена общества политической, общественной, культурной, образовательной и другой информации, включая информирование населения, объектов управления, экономики и других социально-экономических сфер о мобилизационной деятельности, чрезвычайных ситуациях.

Территория Казахстана поистине огромна, и именно в нашей республике возможно развитие и совершенствование телекоммуникаций, которые позволяют сократить до минимума расстояния и сэкономить людям время.

Одной из наиболее явно выраженных тенденций в современной экономике за последние годы стал стремительный рост сферы услуг [1-3]. Такой сдвиг к сервисной экономике можно объяснить, прежде всего,

ростом благосостояния людей, увеличением свободного времени населения и постоянным повышением сложности товаров, которые нуждаются в последующем обслуживании. Значительное снижение темпов роста рынка сотовой связи в Казахстане является основной причиной замедления роста рынка телекоммуникационных услуг в целом, поскольку именно сотовая связь вносит основной вклад в его рост на протяжении последних 6 лет (рисунок 1) [4].

Понятно, что своего рода «локомотивом» казахстанской телекоммуникационной отрасли сегодня является мобильная связь, которая демонстрирует бурный рост на всех развитых рынках.

В современных условиях одной из важнейших тенденций развития мирового рынка телекоммуникационных услуг является усиление конкурентной борьбы. Конкуренция в отрасли характеризуется такими параметрами, как масштабность, динамизм, инновационный характер. Происходит быстрое обновление форм и методов конкуренции, усиливается необходимость постоянного повышения качества и доходности услуг, освоения новых рыночных сегментов. Без решения проблем конкуренции и доходности на рынке телекоммуникационных услуг Казахстан будет не способен решить другую приоритетную задачу: вхождение страны в состав 30-ти наиболее конкурентоспособных стран мира.

Основным фактором роста рынка телекоммуникационных услуг является бурное развитие в Казахстане мобильной телефонии. При этом самый высокий темп прироста зафиксирован по услугам интернет.

Позиции сектора мобильной связи в структуре телекоммуникационного рынка с каждым годом укрепляются. Большую роль в развитии данного сегмента рынка играет национальный оператор – АО «Казакхтелеком») [4].

К основным направлениям конкуренции и доходности на рынке телекоммуникационных услуг можно отнести:

- снижение тарифов на базовые услуги;
- расширение количества гибких тарифных планов,
- применение различных систем тарификации услуг;
- предложение различных способов оплаты услуг (например, безналичные расчеты, оплата наличными в офисе компании или отделениях уполномоченных банков, оплата кредитными картами, использование дебетовых карт);
- ценовое стимулирование.
- создание филиалов на региональных рынках.

Как и в других отраслях, на рынке услуг телекоммуникаций возрастает значение неценовой конкуренции. Общими направлениями деятельности операторских компаний в области не направлений доходности являются:

- совершенствование потребительских параметров услуг, повышение их качества, предложение новых комплексных решений (пакета услуг);
- повышение качества обслуживания

- абонентов, ориентация на индивидуальную работу с клиентом;
- расширение спектра разнообразных дополнительных услуг;
- активизация коммуникационной деятельности (расширение рекламы, повышение качества рекламных продуктов, усиление в области торговых марок, формирование имиджа компании и т.п.).

Так, в качестве основных преимуществ, увеличивающих доход межрегиональной коммуникационных услуг, действующей на территории отдельной области Казахстана, можно выделить [4-5]:

- устойчивое финансовое положение, позволяющее осуществлять инвестирование развития новых услуг, перспективных сегментов или регионов;

- наличие региональной сети связи, позволяющей предлагать специальные пакеты услуг и тарифные планы на территории области в отличие от локальных операторов, действующих в пределах отдельных городов или районов;
- снижение производственных, маркетинговых и административных затрат за счет укрупнения бизнеса;
- широкую сеть отделений связи;
- наличие огромного опыта работы с различными категориями абонентов и преимуществами доступа к ним (наличие действующих договоров, биллинговой информации, развитие каналов доставки счетов и т. п.);
- известность компании, доверие потребителей.

ДОЛИ ОПЕРАТОРОВ НА РЫНКЕ ТЕЛЕКОММУНИКАЦИЙ РК, 2012 ГОД, %

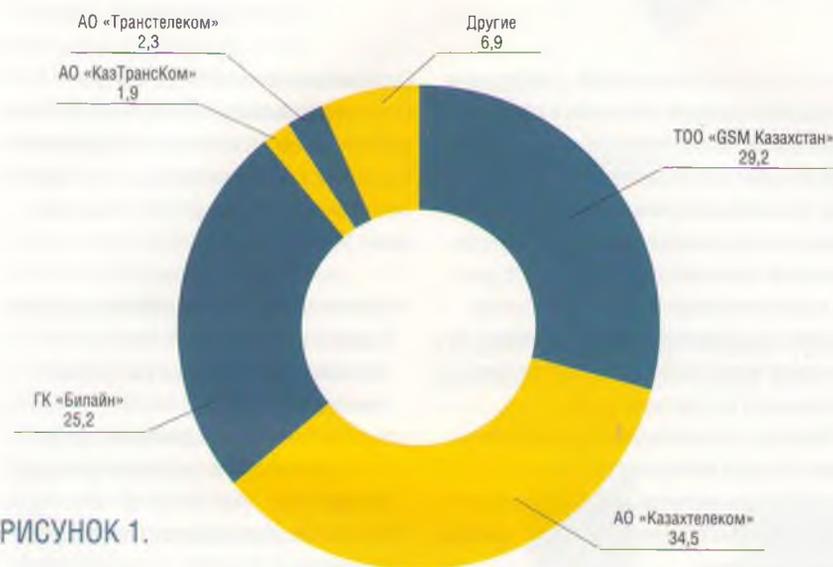

РИСУНОК 1.

Примечание: составлено автором

Конкурентоспособность телекоммуникационных компаний в первую очередь определяется конкурентоспособностью предоставляемых услуг.

Стратегические действия по предотвращению угрозы со стороны новых конкурентов и увеличения доходности предполагают создание для них различного рода препятствий и барьеров: снижение издержек и, соответственно, тарифов на услуги (для новых операторов первоочередной задачей является обеспечение быстрой окупаемости инвестиций, поэтому политика низких цен для них крайне нежелательна); формирование приверженности потребителей торговой марке; расширение спектра дополнительных услуг, точек продаж и обслуживания.

УРОВЕНЬ ПРОНИКНОВЕНИЯ ТЕЛЕКОММУНИКАЦИОННЫХ УСЛУГ В ДОМОХОЗЯЙСТВАХ, 2008–2012 Г., %

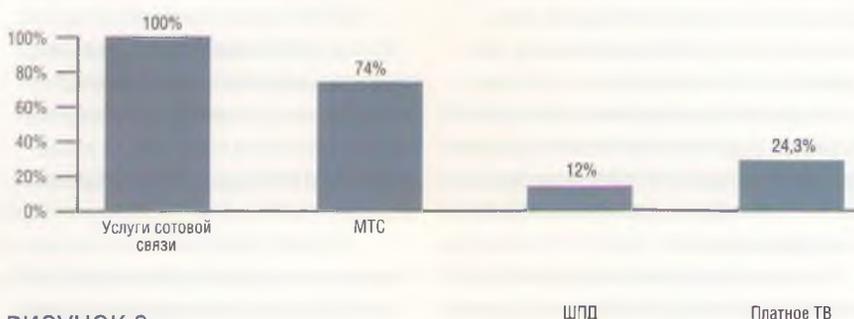

РИСУНОК 2.

Примечание: составлено автором

Список использованной литературы:

- Васильева Н. А. Учетная политика организации // Бухгалтерский учет. – 2003. – № 24. – с. 31–35.
- Клинов Н. Формирование учетной политики // Финансовая газета. – 2006 г.
- Сакен Сарсенов. Телеком Казахстана. Всегда в зоне доступа (рус.). Международный деловой журнал «KAZAKHSTAN investkz.com» (№ 4, 2012 г.), Астана, 15 февраля 2013 г.
- В Казахстане заблокирован доступ к WordPress (рус.), profit.kz (11 июля 2011 г.), Астана, 28 января 2013 г..

Kazakhstan 2050

Temirova A.B., Candidate of Economic Sciences, Head of the faculty
«Economics and Management», JSC «Financial Academy»

Analysis of the competitiveness of the communication market of RK

Telecommunication services play a big role in all the areas of modern society. The Republic of Kazakhstan, which has a vast territory and a very heterogeneous population density, is not exception. This role is especially increasing in solving problems of the current stage of development of the country, on which the correctness of strategic decisions adoption, both at the regional level and at the level of individual economic actors, depends on the speed, quality and good communication.

Telecommunications is the only industry and the infrastructure of our civilization which took a very large and rapid way in its development and is not going to be satisfied with what has already been achieved. Telecommunication services play a special role in the transmission and conveying of political, social, cultural, educational, and other information to each member of the society, including provision of information on mobilization activities, emergencies to the public, objects of management, economics and other social and economic spheres.

The territory of Kazakhstan is enormous, and it is in our country possible the development and improvement of the telecommunications that would allow minimizing a distance and saving people time.

One of the most pronounced tendencies in today's economy in recent years is the rapid growth of the services

sector) [1-3]. This transition to a service economy can primarily be explained by the growing prosperity of the people, an increase of leisure time and a constant increase in the complexity of products that require subsequent maintenance. Significant slowdown of the cellular communication market in Kazakhstan is the main reason for the slowdown of the market of telecommunications services in general, as the cellular communications is a major contributor to its growth over the past 6 years (see figure 1)). [4]

It is clear that some sort of "locomotive" of the Kazakh telecommunications industry today is mobile communications which demonstrates the rapid growth in all developed markets.

In modern context, one of the most important trends of the global telecommunication services market is the increased competition. Competition in the industry is characterized by parameters such as scale, dynamism, innovations. There is a rapid update of forms and methods of competition, the need for continuous improvement of quality and profitability of services, development of new market segments is increasing. Kazakhstan will not be able to solve the other priority: to enter into 30 most competitive countries of the world without a solution of the problem of competition and profitability in the telecommunication market.

The main factor of the growth of telecommunication services market is the

rapid development of mobile telephony in Kazakhstan. With that the highest growth rate was observed on the Internet services. The position of the mobile sector in the telecommunications market structure strengthens year by year. A major role in the development of this market segment plays a national operator - "Kazakhtelecom" JSC) [4].

The main areas of competition and profitability in the telecommunication market are:

- reduction of tariffs for basic services;
- expansion in the number of flexible tariff plans,
- application of different tariff systems;
- offer of a variety of payment options (for example, non-cash payments, cash payments in the company office or offices of the authorized banks, credit card payment, the use of debit cards);
- price promotion.
- establishment of branches in the regional markets.

As in other industries, the value of non-price competition increases in the market of telecommunication services. General natures of operating companies not in the area of profitability are:

OPERATORS SHARE IN THE TELECOMMUNICATIONS MARKET OF RK, 2012, %

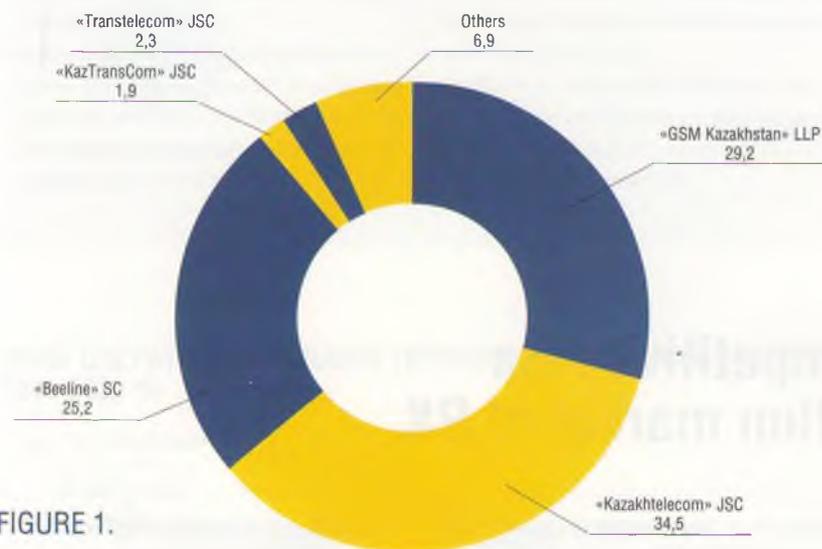

FIGURE 1.

Note: Compiled by the author

LEVEL OF PENETRATION OF TELECOMMUNICATION SERVICES INTO HOUSEHOLDS, 2008- 2012, %

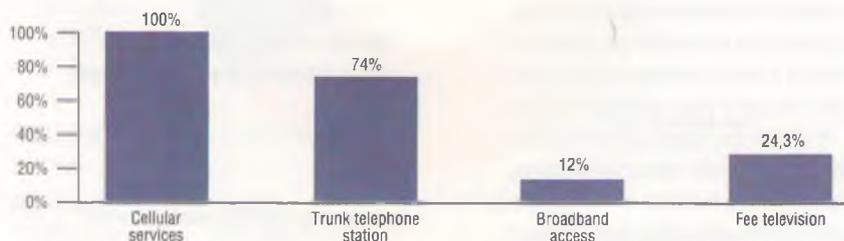

FIGURE 2.

Note: Compiled by the author

- improvement of consumer service parameters, improving of their quality and offer of new integrated solutions (package);
- improvement of subscriber service quality, a focus on individual work with clients;
- expansion of the range of variety of additional services;
- activation of communication activities (expansion of advertising, improvement of quality of promotional products, an effort in the field of trademarks, forming of the image of the

company, etc.).

So, the following can be associated as the major advantages that increase income from interregional communication services operating in the particular field of Kazakhstan) [4-5]:

- financial security, allowing injecting of capital for the development of new services, promising segments or regions;
- presence of a regional communications network that allows offering of special packages and tariff plans in the region,

in contrast to local operators within individual cities or regions;

- reduction of production, marketing and administrative expenses as a result of consolidation of the business;
- extensive network of postal telegraph office;
- wealth of work experience with various categories of subscribers and the benefits of access to them (the availability of contracts in force, billing information, the development of accounts delivery channels, etc.);
- recognition of a company, consumer confidence.

Competitiveness of telecommunication companies primarily determined by the competitiveness of services provided.

Strategic actions to prevent the threat from new competitors and increase profitability mean the creation of various obstacles and barriers for them: cost reduction and, consequently, tariffs for services (the primary task for new operators is to provide a rapid return on investment, so the policy of low prices for them is extremely undesirable); promoting of consumer loyalty to brand; expansion of the range of additional services, sales and servicing points.

List of references:

1. N.A. Vasilieva, Accounting policies of an organization//Statutory accounting.-2003.- №24.-p. 31-35.
2. N. Klinov, Constitution of accounting policies/Financial paper. – 2006
3. SakenSarsenov. Telecom of Kazakhstan. Always in access area (in Russian). "KAZAKHSTAN", international business magazine. investkz.com (№4, 2012), Astana, February 15, 2013.
4. Access to WordPress blocked in Kazakhstan (in Russian), profit.kz (July 11, 2011), Astana, January 28, 2013.

Тлеужанова Д.А. э.ғ.к. С. Сейфуллин атындағы
Қазақ агротехникалық университеті

Қазақстан 2050

Қазақстан Республикасында микроқаржыландыруды жетілдіру перспективалары

Микроқаржыландыру қызметінің негізі бола отырып микрокредиттеу жұмыс істеп тұрған, сондай-ақ жаңа кәсіпорындарды қаржыландыруға бағытталған. Микрокредиттік қызмет өз қызметін дамыту үшін дәстүрлі банктік кредит алуға мүмкіндігі жоқ, шағын кәсіпорындар иелерінің қарыз қаражаттарына қол жеткізуіне бағытталған. Сондай-ақ микрокредит өз ісін ашқысы келетін, бірақ банк кредитін алуға мүмкіндігі жоқ, экономикалық жағынан тығырыққа тірелген кәсіпкерлерге және тұрмысы төмен тұлғалардың пайда табуы мақсатында бизнесін құру және дамыту үшін беріледі. Микрокредиттеу объектісі шағын және орта бизнесті ынталандыруға, қаржылық операцияларға халықтың кең ауқымын қамтуға және олардың жұмыспен қамтылуын қамтамасыз етуге бағытталған мемлекеттік бағдарламалардың бірін жүзеге асырады. Микрокредит табыс деңгейі төмен тұрғындарға, шағын кәсіпкерлік субъектілеріне, бастапқы бизнеске, яғни, банк қызметі қол жетімсіз клиенттерге қаржылық ресурстарды ұсыну жолымен халықтың өмір сүру деңгейін жоғарылатудың құралы болып табылады. Қазақстандағы микрокредиттің басым мақсаты кедейшілікпен күресу емес, шағын және орта бизнесті, яғни, кәсіпкерлікті қолдауға негізделеді. Микрокредит – микрокредиттік ұйым қарыз алушыға сәйкес Заңда белгіленген мөлшерде және тәртіппен ақылылық, мерзімділік және қайтарымдылық талаптарымен беретін ақша [1].

2003 жылы микронесиеу туралы заңның қабылдануынан бастап микрокредиттік ұйымдар саны жылдан жылға елеулі жоғарылауда (1-сурет).

Микрокредиттік ұйымдардың (МКҰ) саны соңғы 10 жыл ішінде 21 есеге жоғарылағанын байқауға болады. Бұл, әрине, осы сектордың қызметінің ерекше дамып кетуінің көрсеткіші емес.

Өйткені, Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректеріне сәйкес, 2010 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша тіркелген 1712 МКҰ-ң тек 1375-і (80%) жұмыс істеуде, 2011 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстан Республикасында 1780 микрокредиттік ұйым тіркелген, олардың ішінде 1173-і (65%) ғана жұмыс істеуде. Белсенді қызмет атқарып отырған МКҰ саны – 721 (40%). 2010 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша тіркелген 1756 МКҰ-ң тек 972-сі (55%) жұмыс істеуде, ал 2013 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстан Республикасында 1765 микрокредиттік ұйым тіркелген, олардың ішінде 914-і (51%) ғана жұмыс істеуде. Белсенді қызмет атқарып отырған МКҰ саны – 544 (30%). Мұнда белсенді қызмет атқарып отырған микрокредиттік ұйымдар ретінде ҚР Статистика агенттігіне есептілік тапсырған ұйымдар қарастырылған. Келтірілген мәліметтер микронесиелік ұйымдардың қызметінің сапалық жағынан емес сандық жағынан жоғарылағанын дәлелдейді және сәйкес шаралардың қолданылуы қажеттілігіне негіз болып табылады.

2010 жылы МКҰ жеке, сол сияқты заңды

тұлғаларға 55365 млн. теңге сомаға 382 102 микрокредит берген. Салыстырар болсақ, 2009 жылы МКҰ жалпы сомасы 37700 млн. теңгеге 190 198 микрокредит берген. (2-сурет)

Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректеріне сәйкес 2011 жылғы 1-тоқсандағы есептілікті 697 МКҰ берген. Есепті кезеңде

15,3 млрд. теңге сомаға 85,5 мың микрокредит берілген.

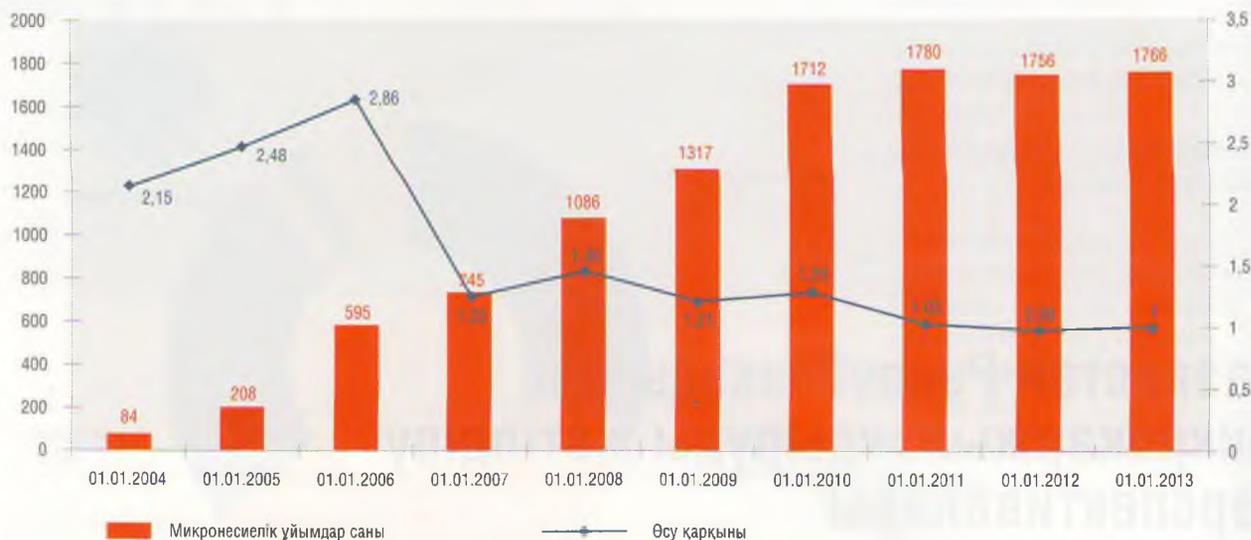
Жеке тұлғаларға 14,9 млрд. теңге бөлінген, оның ішінде тұтынушылық мақсаттарға 60,6% және кәсіпкерлік қызметті дамытуға 39,4% бағытталды. Заңды тұлғаларға 425,4 млрд. теңге бөлінді, оның ішінде 50,2% айналым қаражатын толықтыруға бағытталды. 2011 жылы 104796 млн. теңге сомаға 486082 кредит берілген, бұл 2010 жылмен салыстырғанда 1,9 есеге жоғары.

Дегенмен, 2012 жылы берілген кредиттер саны 257629-ға төмен болды, 55051 млн. теңге сомаға 228453 кредит берілді, 2011 жылмен салыстырғанда берілген кредит сомасы 2 есеге жуық төмендегенін байқаймыз.

Кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкалары ауылдық жерлерге қарағанда қалалық жерлерде жоғары. Егер қалада жеке тұлғалар үшін қысқа мерзімді заемдар бойынша ставка жылдық 32,8%-ға тең болса, ауылдық жерлерде – 17,2%, ұзақ мерзімділері бойынша тиісінше – 27% және 14%.

Микрокредиттердің ең көп көлемін Алматы қаласының және Оңтүстік

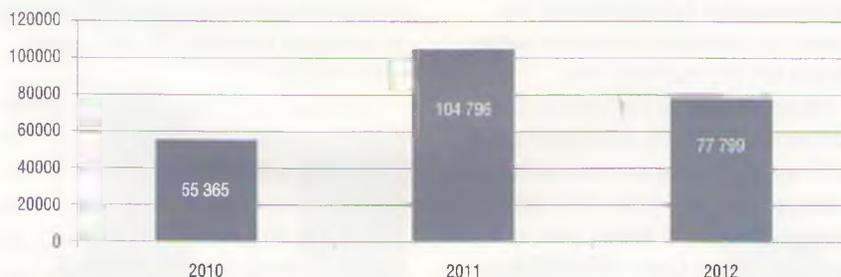
МИКРОКРЕДИТТІК ҰЙЫМДАР САНЫНЫҢ ДИНАМИКАСЫ ЖӘНЕ ӨСУ ҚАРҚЫНЫ

1-СУРЕТ.

Ескерту: ҚР-ның Статистика агенттігінің мәліметтері негізінде автормен құрастырылған.

МИКРОКРЕДИТТІК ҰЙЫМДАРМЕН БЕРІЛГЕН КРЕДИТТЕР СОМАСЫ, МЛН. ТЕҢГЕ

2-СУРЕТ.

Ескерту: ҚР-ның Статистика агенттігінің мәліметтері

Қазақстан облысының ұйымдары берген (республикалық көлемнен тиісінше 72,7% және 8,6%). Микрокредиттер нарығы субъектілерінің республика аумағында орналасуы біркелкі емес. Оңтүстік Қазақстан облысында микрокредиттік ұйымдар неғұрлым тығыз шоғырланған 291 ұйым немесе 16%, Алматыда – 309 (17%), ал Атырау облысында олардың саны өте төмен – 22 ұйым немесе (1%), Маңғыстау облысында – 24 (1%). Мұндай жағдай халықтың орналасу тығыздығымен, кәсіпкерлік белсенділік және аумақтағы микрокредиттерге сұраныс деңгейімен байланысты.

Микрокредиттік ұйымдар реттеуші мемлекеттік уәкілетті органның тарапынан оларға қосымша талаптар белгіленбестен (уәкілетті мемлекеттік органның тарапынан

реттеу, бақылау мен қадағалау жоқ), статистика және әділет органдарында ғана тіркеледі. Қызметтерінің мәлімделген мақсаттарға сәйкестігі және олардың МКҰ үшін ғана рұқсат етілген қаржы өнімдерін пайдалануы қарапайым салықтық және өзге де тексерістер аясында бақыланады. Мемлекеттік бақылау МКҰ-ның статистика органдарына статистикалық есептілікті және салық органдарына тиісті ақпаратты ұсыну міндетімен шектелген.

Соңғы уақытта микрокредиттік ұйымдардың санының тұрақты көбеюі тенденциясы байқалуда және олардың басым көпшілігі өзінің бағыты бойынша микрокредиттеуді жүзеге асырмайды. Бұл берілген сегменттің жеткіліксіз реттеуі және бақылауымен байланысты.

Микрокредиттеу жүйесінің дамуын тежеуші негізгі факторлардың бірі микрокредиттеу жүйесін жетілдіруге тұжырымдамалық көзқарастың болмауы табылады.

Осы орайда, ел Президенті өзінің жолдауында микрокредиттер негізінен айтарлықтай жоғары ставкамен тұтынушылық мақсаттарға жұмсалуда екенін және ахуалды өзгертіп, тұтынуға емес, еңбекпен қамту жағына басымдық беру керектігін атап өтті, сонымен қатар, Үкіметке қаржылық реттеушілермен бірлесіп, жедел түрде тиісті заң жобасын және шаралар кешенін әзірлеу, микрокредиттік ұйымдарды (бұдан әрі – МКҰ) тек өз ісін ұйымдастыруға ғана қаржыландыруды көздеу тапсырылды [2].

«Микроқаржы ұйымдары туралы» Заңы Қазақстан Республикасы Президентінің тапсырмасын орындау мақсатында әзірленіп, 2012 жылдың 26 қарашасында қабылданды. Осы Заң микрокредиттер беру жөніндегі қызметті жүзеге асыруға байланысты қоғамдық қатынастарды реттейді, микроқаржы ұйымдарының құқықтық жағдайының, құрылуының, қызметінің ерекшеліктерін белгілейді, сондай-ақ микроқаржы ұйымдарын мемлекеттік реттеудің, олардың қызметін бақылаудың және қадағалаудың ерекшеліктерін айқындайды.

«Микроқаржыландыру» және «микрокредиттеу» деген терминдері көбінесе синоним ретінде қарастырылады. Микроқаржыландыру толық қаржылық қызметтер спектріне қатысты, ал микрокредиттеу қаржылық қызметтің нақты бір түрі болып табылады. Жаңа заң қабылданғанға

дейін микроқаржыландыру Қазақстанда тек микрокредиттеуге негізделген болатын. Қазіргі кезде микроқаржы ұйымдары микрокредиттер беру жөніндегі қызметіне қосымша мынадай қызмет түрлерін:

- Қазақстан Республикасының резиденттерінен және резидент еместерінен қарыздар (азаматтардан кәсіпкерлік қызмет ретінде қарыз түрінде ақша тартуды қоспағанда) мен гранттар тартуды;

- уақытша бос активтерді екінші деңгейдегі банктердің депозиттеріне орналастыруды;

- Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген тәртіппен микрокредитті қамтамасыз ету ретінде алынған кепілдегі мүлкікті пайдалануды және оған иелік етуді;

- кредиттік бюролардың, микроқаржы ұйымдарының, банкноттарды, монеталарды және құндылықтарды инкассациялау жөнінде қызметтер көрсететін ұйымдардың және күзет қызметіне лицензиясы бар ұйымдардың акцияларын немесе жарғылық капиталына қатысу үлестерін сатып алуды;

- меншікті мүлкін өткізуді;

- микрокредиттер беру жөніндегі қызметке байланысты мәселелер бойынша консультациялық қызметтер көрсетуді;

- меншікті мүлкін мүлкікті жалға беруді (жалдауды);

- лизинг қызметін іске асыруды;

- микроқаржы ұйымдары қызметінің

мәселелері жөніндегі арнайы әдебиетті ақпарат тасымалдағыштың кез-келген түрінде өткізуді;

- Қазақстан Республикасының резиденттері – сақтандыру ұйымдарының атынан және тапсырмасы бойынша сақтандыру агенті ретінде сақтандыру шарттарын жасасуды;

- хеджирлеу мақсатында жасалатын туынды қаржы құралдарымен мәмілелерді бағалы қағаздардың ұйымдастырылған нарығында жасасуды жүзеге асыруға құқығы бар [3].

Сонымен қатар реттеу, бақылау мен қадағалауды жүзеге асыру мақсатында пруденциалдық нормативтерді және МҚҰ-ның сақтауы міндетті басқа да нормалар мен лимиттерді белгілеу, уәкілетті орган белгілеген тәртіпке сәйкес реттеу/ш және қаржылық есептілікті ұсыну, қаржы жылының қорытындылары бойынша аудит жүргізу, шектеулі ықпал ету шаралары мен санкциялар сияқты құқық шектеу сипаттағы шараларды қолдану, сондай-ақ уәкілетті органның тарапынан МҚҰ-ның қызметіне тексерістер жүргізу қарастырылған.

Жүргізілетін операциялардың сипаты мен ауқымына сәйкес тиісті бақылау деңгейін және өз қызметінің сенімділігін қамтамасыз ету мақсатында күмәнді және үмітсіз талаптарды бөле отырып және мемлекеттік

уәкілетті орган белгілейтін тәртіп пен талаптарда оларға қарсы провизиялар (резервтер) құра отырып, МҚҰ-ның берілген кредиттер мен басқа да активтерді жіктеуді жүзеге асыру міндеттемесі енгізілген. Микроқаржы ұйымы шаруашылық серіктестіктің ұйымдық-құқықтық нысанында құрылады. Микроқаржы ұйымына бағалы қағаздар шығаруға тыйым салынды. Микроқаржы ұйымдарының жарғылық капиталының ең төменгі мөлшері 1000 АЕК-ты құраса, енгізілген өзгерістерге сәйкес 30 000 000 (отыз миллион) теңгені құрайды.

Ұсынылып отырған шара ұсақ микрокредиттік ұйымдардың шоғырлануына және қосылуына алып келеді, бұл жайт жалпы алғанда олардың күшеюі мен ірленуіне және тиісінше көрсетілетін қызметтер сапасын арттыруға мүмкіндік беретін болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. «Микрокредиттік ұйымдар туралы» ҚР Заңы 06.03.2003 № 392-II
2. Мемлекет басшысының 2011 жылғы 28 қаңтардағы «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз!» атты Қазақстан халқына Жолдауы
3. «Микроқаржы ұйымдары туралы» 2012 жылғы 26 қарашадағы № 56-V ҚР Заңы

Тлеужанова Д. А., к. э. н., Казахский агротехнический университет им. С. Сейфуллина

Казахстан 2050

Перспективы совершенствования микрофинансирования в республике казахстан

Являясь основной функцией микрофинансирования, микрокредитование направлено на финансирование действующих, а также новых предпринимательств. Микрокредитная деятельность направлена на развитие своей деятельности для владельцев

малого предпринимательства, у которых нет возможностей брать кредиты в традиционных банках. Также микрокредит выдается тем, кто хочет открыть свое дело, но не имеет возможности взять кредит в банке, для предпринимателей, с экономической

стороны оказавшихся в тупике, и лиц с низким уровнем жизни с целью создания и развития бизнеса. Объект микрокредитования стимулирует малый и средний бизнес, направлен на осуществление одной из государственных программ охватить как можно

ДИНАМИКА КОЛИЧЕСТВА И ТЕМП РАЗВИТИЯ МИКРОКРЕДИТНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

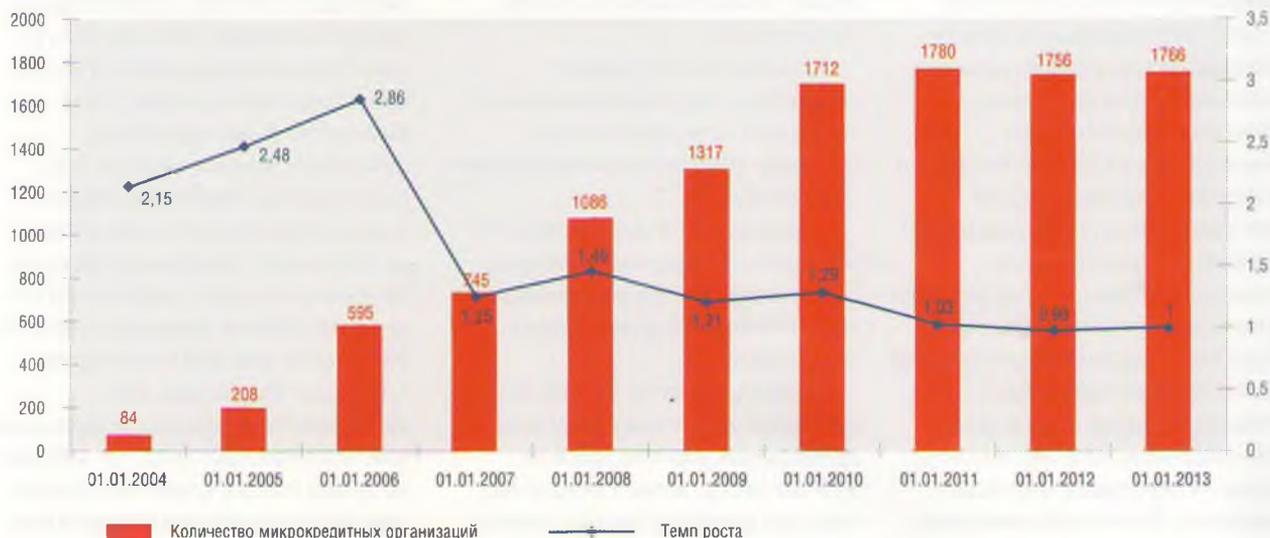

РИСУНОК 1.

Примечание: составлено автором на основе данных Агентства Республики Казахстан по статистике

больше населения финансовыми операциями и обеспечить трудоустройством. Микрокредит является средством повышения уровня жизнедеятельности населения путем предоставления финансовых ресурсов населению с низким уровнем дохода, субъектам малого предпринимательства, которыми не достижимы банковские услуги для открытия первоначального бизнеса. В Казахстане приоритетной целью микрокредитования не является борьба с нищетой, она основана для поддержания малого и среднего бизнеса, то есть предпринимательства. Микрокредит – деньги, предоставляемые микрокредитной организацией заемщику в размере и порядке, определенных настоящим Законом, на условиях платности, срочности и возвратности [1].

В 2003 году со дня принятия закона о микрокредитах количество

микрокредитных организаций из года в год растет (рисунок 1).

Можно заметить, что количество микрокредитных организаций (МКО) за последние 10 лет возросло в 21 раз. Безусловно, это не является исключительным показателем развития деятельности данного сектора.

Потому как, согласно сведениям Агентства Республики Казахстан по статистике, по состоянию на 1 января 2012 года из зарегистрированных 1 712 МКО работают только 1 375 (80%), по состоянию на 1 января 2011 года в Республике Казахстан зарегистрировано 1 780 микрокредитных организаций, из них только 1 173 (65%) работают. Количество активно работающих МКО – 721 (40%). По состоянию на 1 января 2010 года зарегистрировано 1 756 МКО и только 972 (55%) из них работают, а по состоянию на 1 января 2013 года в Республике Казахстан

зарегистрировано 1 765 микрокредитных организаций, из них работают только 914 (51%). Количество активно работающих МКО – 544 (30%). Здесь в качестве активно работающих микрокредитных организаций рассмотрены организации, подавшие отчет Агентству РК по статистике. Приведенные данные доказывают, что деятельность микрокредитных организаций возросла не с качественной, а с количественной стороны и является основой для принятия соответствующих мер.

В 2010 году МКО выдала 382 102 микрокредита на сумму 55 365 млн. тенге отдельным, а также юридическим лицам (рисунок 2).

Согласно данным Агентства РК по статистике 697 МКО подала отчет за первое полугодие 2011 года. В отчетный период выдала 85,5 микрокредита на сумму 15,3 млрд. тенге.

Физическим лицам выделено 14,9 млрд. тенге, из них для потребительских целей 60,6% и для предпринимательской деятельности направлено 39,4%. Юридическим лицам выделено 425,4 млрд. тенге, из них 50,2% направлено для пополнения оборотных средств. В 2011 году выдано 486 082 кредита на сумму 104 796 млн. тенге, это по сравнению с 2010 годом выше в 1,9 раза.

Тем не менее количество выданных кредитов в 2012 году – 257 629 ниже, выдано 228 453 кредита на сумму 55 057 млн. тенге, по сравнению с 2011 годом сумма выданного

КРЕДИТЫ, ВЫДАННЫЕ МИКРОКРЕДИТНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ, СУММЫ, МЛН. ТЕНГЕ

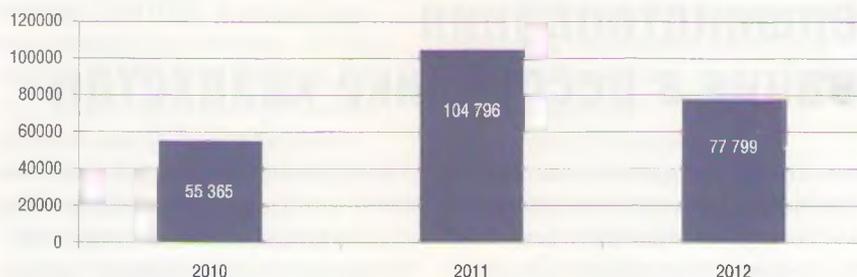

РИСУНОК 2.

Примечание: сведения Агентства РК по статистике

Қаржы-қаражат бағасы – рингтегі жеңіс

«АРЕАЛ ТРЕЙД ХХІ» ЖШС ДЕМЕУШІ ЖАРНАМА КҮҚЫҒЫНДА / НА ПРАВАХ РЕКЛАМЫ, СПОНСОР - ТОО «АРЕАЛ ТРЕЙД ХХІ» / AS AN ADVERTISEMENT, SPONSOR «AREAL TRADE XXI» LTD

СМАҒУЛОВ РАУАН РУСТАМ ҰЛЫ / СМАГУЛОВ РАУАН / SMAGULOV RAUAN

Цена финансов – победа на ринге
Finance price – ring win

ЭКСИМБАНК
ҚАЗАҚСТАН

ИННОВАЦИОННЫЙ ЛИДЕР В СФЕРЕ ЭЛЕКТРОННЫХ ДЕНЕГ *

www.eximbank.kz

* ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПРЕМИЯ В СФЕРЕ БАНКОВСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ, ОБОРУДОВАНИЯ И УСЛУГ – 2013 (по версии журнала «БАНКИР»)

лицензия №232 на проведение банковских и иных операций и деятельности на рынке ценных бумаг,
выданная Агентством РК по регулированию и надзору финансового рынка и финансовых организаций 20 июня 2008 года

кредита снизилась в 2 раза.

Средняя ставка вознаграждения, взятая по кредитам в городской местности выше, чем в сельской местности. Если в городе для физических лиц годовая ставка краткосрочного займа 32,8%, то в сельской местности – 17,2%, соответственно, для долгосрочного кредитования 27% и 14%.

Самое большое количество микрокредитов выдали организациям города Алматы и Южного Казахстана (соответственно, республиканского масштаба 72,7% и 8,6%). Субъекты микрокредитного рынка неравномерно расположены по территории республики, микрокредитные организации плотно сосредоточены в Южно-Казахстанской области – 291 организация, или 16%, Алматы – 309 (17%), а самое низкое количество в Атырауской области – 22 организации, или 1%, в Мангыстауской области – 24 (1%). Такая ситуация связана с густонаселением, активным предпринимательством и спросом региона на микрокредитование.

Микрокредитные организации регистрируются только в органах статистики и юстиций без определения к ним дополнительных (регулируемых со стороны уполномоченного государственного органа, контроля и надзора нет) требований со стороны регулирующего государственного уполномоченного органа.

Государственный надзор ограничен обязанностями предоставления МКО статистической отчетности органу статистики и налоговому органу соответствующей информации.

В последнее время наблюдается тенденция стабильного роста микрокредитных организаций, и основная их часть не осуществляет микрокредитование по своему направлению. Это недостаточная регулировка выданного сегмента и связана с контролем.

Основным ограничительным фактором является концепция совершенствования системы микрокредитования. Основным фактором, тормозящим развитие микрокредитной системы, является отсутствие концепции совершенствования микрокредитной системы.

В связи с этим Президент страны в своем послании отметил, что микрокредиты в основном идут на потребительские цели с достаточно высокой ставкой. Нужно менять ситуацию и ставить акценты в сторону занятости, а не потребления. Поэтому он поручил Правительству совместно с финансовыми

регуляторами срочно разработать соответствующие законопроект и комплекс мер, микрокредитным организациям (далее – МКО) поручил финансировать только организацию своего дела [2].

Закон «О микрокредитных организациях» разработан в целях выполнения поручения Президента РК и принят 26 ноября 2012 года. Настоящий Закон регулирует общественные отношения, правовое состояние, построение, определяет особенности деятельности микрофинансовых организаций, связанные с осуществлением деятельности по выдаче микрокредитов, а также определяет государственную регулировку микрофинансовой организации и особенности контроля и надзора их деятельности.

Термины «микрофинансирование» и «микрокредитование» рассматриваются как синонимы. Микрофинансирование относится к спектру полной финансовой деятельности, а микрокредитование является одним видом настоящей финансовой деятельности. До принятия нового закона микрофинансирование в Казахстане основывалось только на микрокредитовании. Микрофинансовые организации дополнительно к деятельности по предоставлению микрокредитов имеют право осуществлять следующие виды деятельности:

- привлечение займов (за исключением привлечения денег в виде займа от граждан в качестве предпринимательской деятельности) и грантов от резидентов и нерезидентов Республики Казахстан;
- размещение временно свободных активов на депозитах банков второго уровня;
- пользование и распоряжение залоговым имуществом, полученным в качестве обеспечения микрокредита в порядке, предусмотренном законами Республики Казахстан;
- приобретение акций или долей участия в уставном капитале кредитных бюро, микрофинансовых организаций, организаций, оказывающих услуги по инкассации банкнот, монет и ценностей, и организаций, имеющих лицензию на охранную деятельность;
- реализацию собственного имущества;
- оказание консультационных услуг по вопросам, связанным с деятельностью по предоставлению микрокредитов;
- сдачу в имущественный наем (аренду) собственного имущества;
- осуществление лизинговой деятельности;
- реализацию специальной литературы по

вопросам деятельности микрофинансовых организаций на любых видах носителей информации;

– заключение договоров страхования от имени и по поручению страховых организаций – резидентов Республики Казахстан в качестве страхового агента;

– заключение на организованном рынке ценных бумаг сделок с производными финансовыми инструментами, совершаемых в целях хеджирования [3].

А также уполномоченным органом предусмотрено проводить учетную регистрацию, вести реестр микрофинансовых организаций, разрабатывать и утверждать пруденциальные нормативы и иные обязательные к соблюдению микрофинансовой организацией нормы и лимиты, методику их расчетов, а также формы и сроки представления отчетности об их выполнении, по итогам финансового года проводит аудит, а также со стороны уполномоченного органа осуществляет проверку деятельности микрофинансовой организации.

Разрабатывает и утверждает по согласованию с государственным органом, осуществляющим руководство в сфере обеспечения поступлений налогов и других обязательных платежей в бюджет, правила осуществления классификации активов и условных обязательств по предоставленным микрокредитам и создания провизий (резервов) против них.

Микрофинансовая организация создается в организационно-правовой форме хозяйственного товарищества. Микрофинансовой организации запрещается выпускать ценные бумаги. Если самый минимальный размер уставного капитала микрофинансовых организаций составляет 1 000 АЕК, то после, согласно внесенным изменениям, составит 30 000 000 (тридцать миллионов).

Предлагаемое мероприятие соединит и приведет к слиянию мелких микрокредитных организаций, эта ситуация даст возможность усиления и укрупнения, а также повышения качества оказываемых услуг.

Список использованной литературы:

1. Закон РК от 6 марта 2003 года № 392-III «О микрокредитных организациях».
2. Послание Президента РК народу Казахстана от 28 января 2011 года «Построим будущее вместе!».
3. Закон РК от 26 ноября 2012 года № 56-V «О микрофинансовых организациях».

Prospects for improvement in microfinance in the Republic of Kazakhstan

As the main function of microfinance, microcredit is aimed at financing the existing enterprises as well as new ones. Microcredit activities are focused on the development of its activities for the owners of small businesses who do not have opportunities to borrow from traditional banks. Also, microcredit is issued to those who want to start their own business, but do not have the capacity to take out a bank loan, for entrepreneurs being at a deadlock from the economic side, and those with a low standard of living for the establishment and development of business. Object of microcredit stimulates small and medium businesses; it is aimed at the implementation of one of the government programs to cover as many people in financial transactions and provide with employment. Microcredit is a means of improving the livelihoods of people by providing financial resources to people with low-income, small business entities who do not have any opportunity for banking services to start business. In Kazakhstan, the priority objective of microcredit is not control

of poverty; it is aimed at maintaining small and medium businesses, i.e. enterprise. Microcredit is money provided by microcredit organization to borrower in the amount and in the manner prescribed by the Law, on the terms of payment, maturity and repayment [1].

Since 2003, when the Law on microcredit was adopted, the number of microcredit organizations is increasing from year to year (Picture 1).

It can be noted that the number of microcredit organizations (MCO) in the past 10 years has increased by 21 times. Certainly this is not an exclusive indicator of the development of the sector.

Since, according to the information given by the Agency of the Republic of Kazakhstan on Statistics as of January 1, 2012, among 1,712 registered MCOs only 1,375 (80%) operate, as of January 1, 2011 1,780 microcredit organizations have been registered in the Republic of Kazakhstan, among them only 1,173 (65 %) operate. Number of MCOs actively operating is 721 (40%). As of January 1, 2010 1756 MCOs have been registered, and

only 972 (55%) of them operate, and as of January 1, 2013 1,765 microcredit organizations have been registered in the Republic of Kazakhstan, and only 914 (51%) of them operate. Number of MCOs actively working is 544 (30%). Here, as microcredit organizations actively working, we talk about the organizations submitted the report to the Agency of the Republic of Kazakhstan on Statistics. These data argue that microcredit organizations activity has increased not with quality aspect but with quantitative one, and it is the basis for appropriate action.

In 2010 MCOs have given 382,102 microcredits in the amount of 55.365 billion tenge for individuals, as well as legal entities. (Picture 2)

According to the Agency of the Republic of Kazakhstan on Statistics, 697 MCOs have submitted the report for the first half of 2011. During the reporting period it has given 85.5 microcredits in the amount of 15.3 billion tenge.

Individuals have obtained 14.9 billion tenge, including for human consumption - 60.6% and

NUMBER DYNAMICS AND DEVELOPMENT RATE OF MICROCREDIT ORGANIZATIONS

PICTURE 1. ■ Number of micro-credit organizations — Growth rate

Note: Compiled by the author based on data from the Agency of the Republic of Kazakhstan on Statistics

entrepreneurship - 39.4%. Legal entities have obtained 425.4 billion tenge, including 50.2% for replenishing working capital. In 2011, 486,082 credits have been given in amount of 104.796 billion tenge, which is more in 1.9 times compared with 2010.

Nevertheless, the number of credits in 2012 is 257,629 which is lower, 228,453 credits have been given in amount of 55.057 billion tenge; compared to 2011 the amount of credit given has decreased by 2 times.

Average interest rate on credits taken is higher in urban areas than in rural areas. If in urban area for individuals annual rate of short-term credits is 32.8%, while in rural area - 17.2%, for long-term credits - 27% and 14% respectively.

The largest number of microcredit has been given by the organizations of Almaty and South Kazakhstan (72.7% and 8.6% respectively to the Republican scale). The subjects of the microcredit market are not evenly located across the Republic; the microcredit organizations densely concentrate in the South Kazakhstan Region - 291 organizations or 16%, Almaty - 309 (17%) and the lowest amount is in the Atyrauskii region - 22 (1%), and Mangystauskii region - 24 (1%). This situation is due to the population density, active entrepreneurship and region's demand for microcredit.

Microcredit organizations are registered only in the bodies of Statistics and Justice without any additional requirements (there are no regulation by the authorized state body, control and supervision) of the state regulatory authorized body.

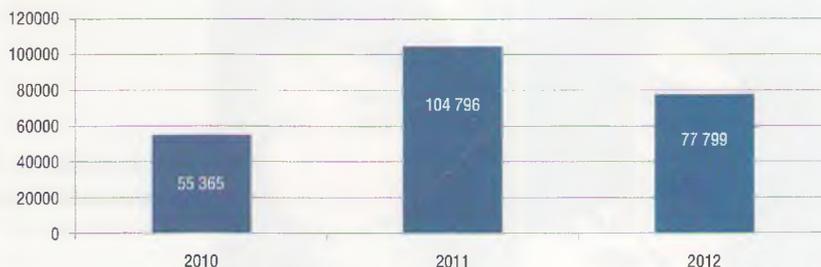
State supervision is limited by the obligation to ensure that the MCO submits the corresponding statistical reports to the statistics and tax authorities.

Recently there has been a trend of stable growth of microcredit organizations and most of them do not provide microcredit in their direction. This adjustment is not sufficient issued segment and associated with the control.

One of the major limiting factors is the concept of the microcredit system improving. The main factor retarding the microcredit system development is the lack of the concept of the microcredit system improving.

In this regard, in his message the President said that microcredits mainly go for consumer purposes at a sufficiently high rate. We need to change the situation and put the emphasis towards employment rather than consumption. Therefore he requested the Government, together with the financial regulators to develop urgently appropriate legislation and measures, and requested microcredit organizations (hereinafter - the MOC) to fund only

CREDITS FOR MICROCREDIT ORGANIZATIONS, AMOUNT, TENGE

PICTURE 2.

Note: Information of the Agency of the Republic of Kazakhstan on Statistics

the organization of their business. [2]

The Law "On microcredit organizations" has been designed to implement the orders of the President of Kazakhstan, and adopted on 26th of November 2012. This Law regulates the social relations, the legal status and formation, defines peculiarities of microfinance organizations related to implementation of microcredit, as well as determines the state regulation of microfinance regulations and features of the control and supervision of their activities.

The terms "microfinance" and "microcredit" are used interchangeably. Microfinance refers to the full range of financial activities, and microcredit is one kind of these financial activities. Prior to the adoption of a new law, microfinance in Kazakhstan has been based only on microcredit. Microfinance organizations in addition to the microcredits provision are allowed to perform the following activities:

- calling loans (except money in the form of a loan from the citizens as business) and grants from residents and non-residents of the Republic of Kazakhstan;
- temporarily available assets on deposits of second range banks;
- use and disposal of the collateral property received as collateral for microcredit in the manner prescribed by the laws of the Republic of Kazakhstan;
- acquisition of shares or interests in the share capital of credit bureaus, microfinance organizations, organizations providing services for the collection of banknotes, coins and valuables, and organizations with a security activity license;
- selling their own property;
- provision of advice on matters relating to the microcredit;
- giving a property lease (rent) their own property;
- leasing activities;
- selling special literature on the activities of microfinance institutions on all types of media;
- entering into the insurance contracts on behalf and on the instructions of insurance

companies-residents of the Republic of Kazakhstan as an insurance agent;

- on the organized securities market striking bargains with the derivative financial instruments on hedge purpose [3].

Also the competent authority is entitled to carry out the record registration, maintain a microfinance organizations register, develop and approve prudential standards and other norms and limits-binding by the microfinance organization, methods of their calculation, as well as the form and terms of reporting on their implementation, for the financial year audits, as well as on behalf of the authorized body audit the activities of the microfinance organization.

Also it develops and approves, in consultation with the state agency responsible for management in the area of taxes and other obligatory payments to the budget, the rules of the classification of assets and contingent liabilities at microcredit and creation of provisions (reserves) against them.

Microfinance organization is established in the legal form of a business partnership. Microfinance organization is prohibited to issue securities. If the most minimum authorized capital of microfinance organization is 1000 AEK, then after, according to the amendments, it will be 30 000 000 (thirty million).

The proposed event will connect and lead to the merging of small microcredit organizations; this situation will enable the strengthening and consolidation, as well as improve the quality of services provided.

References:

1. Law of the Republic of Kazakhstan dated March 6, 2003 #392-II "On Microcredit Organizations".
2. Message from the President of RK to the people of Kazakhstan dated January 28, 2011 "Building the future together!".
3. Law of the Republic of Kazakhstan dated November 26, 2012 #56-V "On Microfinance Organizations".

Тұрмаханбетова Г.А., аға оқытушы, магистр,
Жұмажанова М.Т., аға оқытушы, магистр
 «Қаржы академиясы» АҚ

Қазақстан 2050

Қазақстан Республикасының мемлекеттік сатып алу жүйесіндегі мәселелері мен оларды шешу жолдары

Мемлекеттік сатып алу – мемлекеттің дамуы үшін маңызды бағыттардың бірі. Мемлекеттік сатып алуды жетілдіру жолдарын Н.Ә.Назарбаев жыл сайынғы дәстүрлі Жолдауларында көрсетеді.

Мемлекеттік сатып алу – үкімет, мемлекеттік органдар мемлекеттік бюджет есебінен сатып алатын, елімізде немесе шетелде шығарылған тауарлар мен қызметтердің бір бөлігі. Мұндай сатып алуды мемлекет жеке тұтыну қажеттіліктері (құрал-жабдықты, қару-жарақты сатып алу) үшін және халықтың тұтынуын қамтамасыз ету мен резервтеу (мысалы, бидай мен азық-түлікті мемлекеттік сатып алу) мақсатымен жүзеге асырады.

Мемлекеттік сатып алу жүйесі Қазақстан Республикасында 1996 жылы ҚР Үкіметінің 13 мамырдағы «Қазақстан Республикасында тауарларды, жұмыстарды (қызметтерді) мемлекеттік сатып алу туралы» және 24 шілдедегі «Өңірлердің қажеттіліктерін қамтамасыз ету үшін тауарларды, жұмыстарды (қызметтерді) мемлекеттік сатып алуды ұйымдастыру тәртібі туралы типтік ережені бекіту туралы» екі қаулысын

қабылдаумен пайда болды.

Сонымен бірге Қазақстан Республикасында бюджеттік тәртіпті көтеру бойынша аса маңызды шаралардың бірі сатып алуды жүзеге асыру процестерінің ашықтығы, тауарлардың, жұмыстардың, қызметтердің жеткізушілерін таңдауда тиімділік, сондай-ақ бірдей құқықтарды қамтамасыз ету қағидаларына негізделген мемлекеттік сатып алу туралы заңнаманы әзірлеу мен оны 1998 жылы ендіру болды.

Қазақстан Республикасында мемлекеттік сатып алу сұрақтарын реттейтін бірінші заңнама актісі - Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік сатып алу туралы» Заңы, 1997 жылы 16 шілдеде қабылданған және 1998 жылдың 1 қаңтарынан бастап күшіне енгізілген.

Бұл мемлекеттің экономикаға әсер етуіндегі үлкен қадам болды.

Алайда құрылған жүйе мемлекеттік сатып алудың орталықтан басқарылуын арттыруға бағдарланған және сатып алу процесінің транспаренттілігі мен қаржылық ресурстарды рационалдауды қамтамасыз ететін тетікті қамтамасыз ету үшін едәуір пысықтауларды

қажет етті.

Мемлекеттік сатып алу экономика- ны басқарудың есерлі құралы болып табылатындықтан, 2002 жылдың мамырында Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік сатып алу туралы» Заңы қабылданып, ол неғұрлым қарама-қайшылықты және көбірек кең талқыланатындардың біріне айналды. 2002 жылғы редакциядағы Заң мемлекеттік сатып алуды құқықтық реттеу процесінің тапсырмасына жауап бермеді және мемлекеттік сатып алу субъектілерінде бұл заңды құқықтық қолдану тәжірибесінде мәселелер жиі туындап отырған.

Осылайша, Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2006 жылғы 9 ақпандағы №94 қаулысымен бекітілген, 2006 жылғы Қазақстан Республикасы Үкіметінің заңнамалық жұмыстары Жоспарының 38-1 тармағын орындау үшін 2007 жылы Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік сатып алу туралы» түбегейлі жаңа Заңына (бұдан әрі – Заң) қол қойылды.

Заңның мақсаты тауарларды, жұмыстарды, қызметтерді мемлекеттік

2011-2013 ж. ж. кезеңде өткізілген ҚР мемлекеттік сатып алу көлемі

№	Мемлекеттік сатып алу өткізу тәсілдері	2010 жыл	2011 жыл	2012 жыл	2013 жыл (қарашаға дейін)
1	Барлық тәсілдермен өткізілген мемлекеттік сатып алу	1 355 274	2 547 321	3 309 389	3 894 051
2	Электрондық конкурс тәсілімен мемлекеттік сатып алу	7	84	4810	29993
3	Аукцион тәсілімен мемлекеттік сатып алу	-	-	663	3139
4	Бағалық ұсыныс тәсілімен мемлекеттік сатып алу	1 332 059	2 501 595	3 240 269	3 808 519
5	Басқа тәсілдермен өткізілген мемлекеттік сатып алу	23208	45642	63647	52400

Дереккөз: ҚР мемлекеттік сатып алуының ресми сайты - <http://goszakup.gov.kz> [2]

сатып алуды жүзеге асыру тиімділігін көтеруге жағдай жасайтын мемлекеттік сатып алу жүйесін дамыту үшін құқықтық жағдайларды жасау болып табылды. Мемлекеттік сатып алу веб-порталы келесі функционалдықты қамтамасыз етеді:

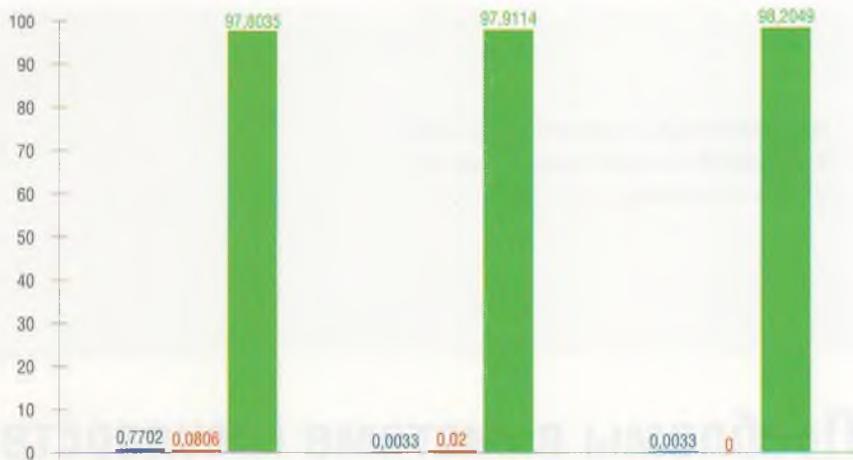
- мемлекеттік сатып алу процесінің қатысушыларын тіркеу;
- мемлекеттік сатып алуды жоспарлау;
- өткізілген мемлекеттік сатып алу туралы ақпаратты жинау;
- электрондық мемлекеттік сатып алуды өткізу, оның ішінде тапсырыс беруші мен әлеуетті жеткізушінің арасында электрондық құжаттармен алмасу;
- жоспарланатын, өткізілетін және жүзеге асырылған мемлекеттік сатып алу туралы ақпаратты мемлекеттік сатып алу веб-порталы арқылы ұсыну;
- өткізілген мемлекеттік сатып алу бойынша статистика мен есептілікті қалыптастыру;
- мемлекеттік сатып алу саласында түсініктемелер мен нормативтік-анықтамалық ақпаратты жариялау;
- мемлекеттік сатып алу тізімдеріне кіргізілетін мәліметтерді ұсыну мен жариялау.

Кестеден көрініп тұрғандай, ҚР мемлекеттік сатып алуы жылдан жылға қарқынды дамып келеді. Егер 2013 жылдың қарашасына дейін өткізілген мемлекеттік сатып алу саны 3 894 051-ді құраса, 2012 жылы бұл көрсеткіш 3 309 389-ды құраған, 2011 жылы – 2 547 321.

«Электрондық мемлекеттік сатып алу» автоматтандырылған интеграцияланған ақпараттық жүйесінің (ЭМС АИАЖ) негізгі мақсаты мемлекеттік қажеттіліктер үшін тауарларды, жұмыстар мен қызметтерді сатып алу процесіне заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологияларды ендіру арқылы мемлекеттік сатып алудың жұмыс істеу тиімділігін арттырудан, сондай-ақ мемлекеттік сатып алу процесін қағаздан электрондық түрге ауыстырудан тұрады.

Қазақстанда мемлекеттік сатып алу 2013 жылдан бастап электрондық сауда форматына ауыстырылған. Бұнда электрондық үкіметке 80-ге жуық қызмет ендірілген.

Сыбайлас жемқорлықпен күресудің мемлекеттік бағдарламасын іске асыру барысында қол жеткен оң нәтижелермен бірге, конкурстық сауданы өткізу

Дереккөз: ҚР мемлекеттік сатып алуының ресми сайты – <http://goszakup.gov.kz>.

тәжірибесі күрделі шешілмеген сұрақтар мен бұзушылықтардың бірқатарын ашып көрсетті.

Сонымен, бүгінде мемлекеттік қорларды асыра теріс пайдалану жалғасуда. Конкурстық комиссия мүшелері өзінің міндеттерін орындауға немісқұрайлы қарайды, конкурстық комиссиялардың отырыстарына қатыспайды, анықталған бұзушылықтар мен қабылданған конкурстық құжаттамаларға сәйкес келмеушіліктерге түбегейлі қарамайды.

Сатып алуды өткізу кезінде, тапсырыс берушілер мен ұйымдастырушылар тарапынан заңнаманың көптеген бұзушылықтарына жол беріледі, атап айтқанда:

- бір жеткізушілердің мүдделеріне зиян келтіре отырып, екіншілерінің мүдделерін жақтау;

- конкурстық комиссиялардың, ұйымдастырушылар мен тапсырыс берушілердің тарапынан асыра теріс пайдалану;

- заңнамамен қарастырылмаған, кейде тікелей тыйым салынған талаптар қою арқылы бәсекелі ортаны шектеу;

- хабарландыруларды шамалы ғана тиражбен және таралу аумағы аз немесе мұндай хабарландыруларды жариялауға маманданбайтын бұқаралық ақпарат құралдарында жариялау.

Тек сарапшылардың бағасы бойынша, бүкіл өлемде мемлекеттік сатып алуға мемлекеттік бюджет шығыстарының 70%-ға жуығы кетеді, ал жемқорлық қаупі сатып алуға келісім-шарт жасасқанша болады.

Көбінесе құқық бұзушылықтар құрылыс саласында, агроөнеркәсіптік секторда мемлекеттік сатып алуды, дәрілік

препараттарды, жолдарды қайта сатуды, сатып алуды өткізу кезінде жасалады. Бұл грацияда білім беру саласы да соңғы орында емес, онда да жеке өңірдің (облыстың) білім беру процестері үшін сатып алынатын өнімнің үлкен айналымы жүреді.

Жүргізілген талдауға сәйкес, мемлекеттік сатып алу кезінде ақша қаражаттарын тонаудың ең жиі тәсілі бұл – орындалған жұмыстарды қабылдау актісін құрастыру мен қол қою кезінде орындалған жұмыстардың көлемдерін асырып жіберу немесе нақты түрде орындалмаған жұмыстар үшін қабылдау актісіне қол қою.

Электрондық мемлекеттік сатып алу мәселелері туралы айта отырып, қоғамдағы ақпараттандыру және оның ішінде, қаржылық ақпараттандыру саласындағы мәселелерді шешу үшін негізгі сұрақтарды жүйелендіру кезінде халықаралық экономикалық келісімдердің белсенді интеграциясы мен жұмыс істеуі шарттарында бірқатар кемшіліктерді бөліп көрсетуге болады, бұл – мемлекеттік сатып алу саласында білікті мамандардың, оның ішінде тапсырыс беруші өкілдерінің жетіспеушілігі, компьютермен жұмыс істеудің қарапайым машықтарының жоқтығы.

Әдебиет:

1. Қазақстан Республикасының Заңы («Мемлекеттік сатып алу туралы») 2007 жыл;
2. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік сатып алу туралы сайты www.goszakup.gov.kz;
3. www.bnews.kz веб-сайты

Турмаханбетова Г.А., старший преподаватель, магистр
Жумажанова М.Т., старший преподаватель, магистр
 АО «Финансовая академия»

Казахстан 2050

Проблемы в системе государственных закупок республики казахстан и пути их решения

Государственные закупки одно из важных направлений для развития государства. Пути совершенствования государственных закупок Н. А. Назарбаев указывает в ежегодных посланиях президента.

Государственные закупки - часть произведенных в стране или за рубежом товаров и услуг, закупаемых правительством, государственными органами за счет средств государственного бюджета. Такие закупки осуществляются государством для нужд собственного потребления (закупки оборудования, вооружений) и в целях обеспечения потребления населением и резервирования (например, государственные закупки зерна и продовольствия).

Система государственных закупок в Республике Казахстан появилась в 1996 году с принятием двух постановлений Правительства РК - от 13 мая «О государственных закупках товаров, работ (услуг) в Республике Казахстан» и от 24 июля «Об утверждении Типового положения о порядке организации государственных закупок товаров, работ

(услуг) для обеспечения потребностей регионов».

Вместе с тем, одной из важных мер по повышению бюджетной дисциплины в Республике Казахстан стала разработка и внедрение в 1998 году законодательства о государственных закупках, основанного на принципах прозрачности процессов осуществления закупок, эффективности в выборе поставщиков товаров, работ и услуг, а также обеспечения равных прав.

Первый законодательный акт, регулирующий вопросы государственных закупок в Республике Казахстан – Закон Республики Казахстан «О государственных закупках», был принят 16 июля 1997 года и введен в действие с 1 января 1998 года.

Это был прорыв влияния государства на экономику.

Однако построенная система была ориентирована на повышение централизованной управляемости государственных закупок и требовала существенных доработок для обеспечения механизма, обеспечивающего

транспарентность процесса закупок и рационализацию финансовых ресурсов.

Поскольку, государственные закупки являются действенным инструментом управления экономикой, в мае 2002 года был принят Закон Республики Казахстан «О государственных закупках», который стал наиболее противоречивым и одним из наиболее широко обсуждаемых. Закон в редакции 2002 года не отвечал задаче процесса правового регулирования государственных закупок и у субъектов государственных закупок все чаще возникали проблемы правоприменительной практики данного закона.

Так, в 2007 году во исполнение пункта 38-1 Плана законопроектных работ Правительства Республики Казахстан на 2006 год, утвержденного постановлением Правительства Республики Казахстан от 9 февраля 2006 года N 94 был подписан принципиально новый Закон Республики Казахстан «О государственных закупках» (далее – Закон).

Целью Закона явилось создание правовых условий для развития системы

Объем государственных закупок РК, проведенных в период 2011-2013 г. г.

№	Способы проведения государственных закупок	2010 год	2011 год	2012 год	2013 год (до ноября)
1	Государственные закупки, проведенные всеми способами	1 355 274	2 547 321	3 309 389	3 894 051
2	Государственные закупки, способом электронного конкурса	7	84	4810	29993
3	Государственные закупки, способом аукциона	-	-	663	3139
4	Государственные закупки, способом ценового предложения	1 332 059	2 501 595	3 240 269	3 808 519
5	Государственные закупки, проведенные другими способами	23208	45642	63647	52400

Источник: официальный сайт государственных закупок РК- <http://goszakup.gov.kz> [2]

государственных закупок, способствующей повышению эффективности осуществления государственных закупок товаров, работ, услуг. Веб-портал государственных закупок обеспечивает следующую функциональность:

- регистрация участников процесса государственных закупок;
- планирование государственных закупок;
- сбор информации о проведенных государственных закупках;
- проведение электронных государственных закупок, в том числе обмен электронными документами между заказчиком и потенциальным поставщиком;
- предоставление информации о планируемых, проводимых и осуществленных государственных закупках посредством веб-портала государственных закупок;
- формирование статистики и отчетности по проведенным государственным закупкам;
- публикация разъяснений и нормативно-справочной информации в сфере государственных закупок;
- представление и публикация сведений, включаемых в реестры государственных закупок.

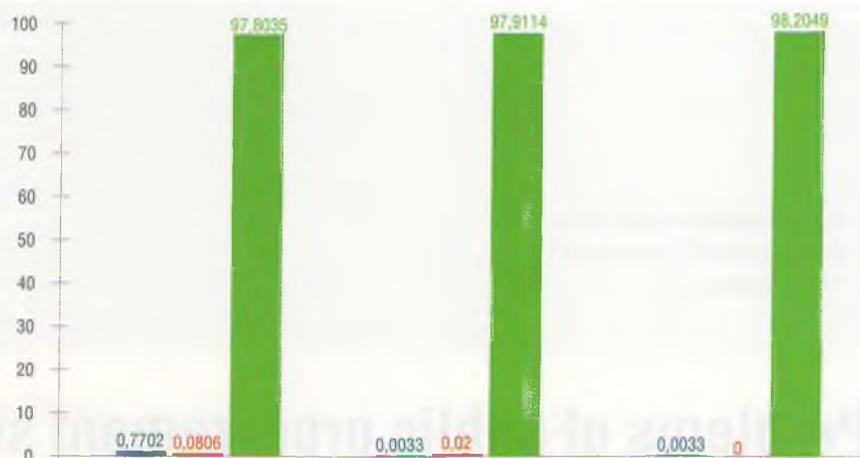
Как видно из таблицы государственные закупки РК из года в год интенсивно развиваются. Если количество государственных закупок, проведенных до ноября 2013 составляет 3 894 051, в 2012 году этот показатель составлял 3 309 389, в 2011 году 2 547 321.

Основная цель Автоматизированной интегрированной информационной системы «Электронные государственные закупки» (АИИС ЭГЗ) заключается в повышении эффективности функционирования государственных закупок путем внедрения современных информационно-коммуникационных технологий в процесс закупок товаров, работ и услуг для государственных нужд, а также перевод процесса государственных закупок с бумажного в электронный вид.

Государственные закупки в Казахстане с 2013 года были переведены в формат электронных торгов. В этом в электронное правительство было внедрено порядка 80 услуг.

Вместе с позитивными результатами, достигнутыми в ходе реализации

Государственной программы борьбы с

Источник: официальный сайт государственных закупок РК – <http://goszakup.gov.kz>.

коррупцией, опыт проведения конкурсных торгов обнажил целый ряд сложных нерешенных вопросов и нарушениях.

Так, по сегодняшний день продолжают злоупотребления государственными фондами. Члены конкурсных комиссий относятся халатно к выполнению своих обязанностей, не присутствуют на заседаниях конкурсных комиссий, не подходят принципиально к выявленным нарушениям и несоответствиям с принятой конкурсной документацией. Допускаются многочисленные нарушения законодательства со стороны заказчиков и организаторов конкурсов при проведении закупок, а именно:

- лоббирование интересов одних потенциальных поставщиков в ущерб интересам других;
- злоупотребление со стороны конкурсных комиссий, организаторов и заказчиков;
- ограничение конкурентной среды посредством предъявления требований непредусмотренных законодательством, а иногда и прямо запрещенных;
- публикация объявлений в средствах массовой информации с небольшим тиражом и территорией распространения либо не специализирующихся на публикации объявлений подобного рода.

Только, по оценкам экспертов, во всем мире на государственные закупки уходит около 70% всех расходов из государственного бюджета, а риск коррупции существует еще до того, как контракт на приобретение был заключен. В основном правонарушения совершаются при проведении государственных закупок в сфере строительства, агропромышленном секторе, закупок

лекарственных препаратов, реконструкции дорог. Не последнее место в этой градации занимает сфера образования, где также происходит большой оборот продукции, приобретаемый для образовательных процессов отдельного региона (области).

Согласно проведенному анализу, самый частый способ хищения денежных средств при госзакупках – это завышение объемов выполненных работ при составлении и подписании акта приемки выполненных работ, либо подписание акта приемки за фактически не выполненные работы.

Говоря о проблемах электронных государственных закупок, при систематизации основных вопросов для решения проблем информатизации в обществе и, в частности, в сфере финансовой информатизации в Казахстане в условиях активной интеграции и функционировании международных экономических соглашений следует выделить ряд недостатков – это недостаток квалифицированных кадров в сфере государственных закупок, в частности, представителей заказчиков, отсутствие элементарных навыков работы с компьютерами.

Литература:

1. Закон Республики Казахстан (о Государственных закупках) 2007 год;
2. Сайт о государственных закупках Республики Казахстан www.goszakup.gov.kz;
3. Веб-сайт www.bnews.kz

Turmahanbetova G.A., Senior Lecturer, Master,
Zhumazhanova M.T., Senior Lecturer, Master
 "Financial Academy" JSC

Казахстан 2050

Problems of public procurement system of the republic of Kazakhstan and their solutions

Public procurement is one of the important directions for the State development. Nazarbayev N. A. describes the ways to improve public procurement in the annual President's Letters.

Public procurement is a part of products and services, manufactured in the country or abroad, procured by the Government, public authorities at the expense of state budget. Such purchases are made by the State for own consumption (purchase of equipment, weapons), public consumption and storage (for example, state purchase of grain and food).

Public procurement system in the Republic of Kazakhstan appeared in 1996 with the adoption of two Decrees of the Government of the Republic of Kazakhstan: Decree as of 13 May

"On state procurement of goods (services) in the Republic of Kazakhstan" and Decree as of 24 July "On approval of model regulations on public procurement of goods, works and services to meet the needs of regions".

At the same time, one of the important measures to enhance fiscal discipline in the Republic of Kazakhstan became the development of legislation on public procurement and its implementation in 1998. This legislation is based on the principles of transparency of procurement processes, efficiency in selection of suppliers of goods and services, as well as insurance of equal rights.

The first legislative act governing public procurement issues in the Republic of Kazakhstan was the Law of the Republic of Kazakhstan

"On Public Procurement", which was adopted on 16 July 1997 and entered into force on 1 January 1998.

This was the breakthrough in the state influence on the economy.

However, the established system was aimed at strengthening of centralized control of public procurement and required substantial improvements to ensure the mechanism of procurement process transparency and financial resources rationalization.

Since public procurement is the effective tool of economic management, the Law of the Republic of Kazakhstan "On Public Procurement" was adopted in May 2002. This Law became the most controversial and one of the most widely discussed. The Law, as it was

Public procurement volume in the Republic of Kazakhstan, 2011-2013.

No.	Public procurement means	2010	2011	2012	2013 (until November)
1	Public procurement, all means	1 355 274	2 547 321	3 309 389	3 894 051
2	Public procurement, e-bidding	7	84	4810	29993
3	Public procurement, auction	-	-	663	3139
4	Public procurement, price quotation	1 332 059	2 501 595	3 240 269	3 808 519
5	Public procurement, other means	23208	45642	63647	52400

Source: official website of the Public Procurement Service of the Republic of Kazakhstan - <http://goszakup.gov.kz> [2].

amended in 2002, did not meet the task of legal regulation of public procurement and public procurement entities increasingly had problems in law enforcement practice under this Law.

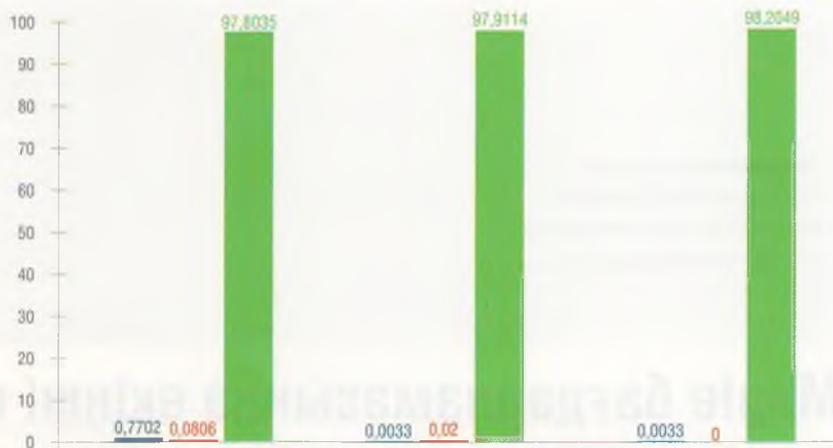
Thus, the fundamentally new Law of the Republic of Kazakhstan "On Public Procurement" (hereafter, "the Law") was signed in 2007 according to p. 38-1 of Plan of law project work of the Government of the Republic of Kazakhstan for 2006, approved by the Decree of the Government of the Republic of Kazakhstan as of 9 February 2006 No. 94.

The purpose of the Law is the creation of legal environment for the development of public procurement system, increasing the effectiveness of public procurement of goods, works and services. Web-portal of Public Procurement Service provides the following functionality:

- registration of participants of public procurement process;
- public procurement planning;
- collection of information on public procurement;
- e-public procurement service, including exchange of electronic documents between a customer and potential supplier;
- provision of information on planned, ongoing and completed public procurement procedures by means of web-portal of Public Procurement Service;
- preparation of statistics and reporting on public procurement procedures held;
- publication of clarifications and normative-reference information in public procurement sphere;
- presentation and publication of information, included in public procurement registries.

As it can be seen from the Table above the public procurement volume in the Republic of Kazakhstan is developing intensively every year. If the number of public purchases held until November 2013 was 3,894,051, in 2012 this figure was 3,309,389, in 2011 - 2,547,321.

The main purpose of Automated integrated information system "Electronic Public Procurement" (AII S EPP) is to improve the efficiency of public procurement by introducing modern information and communication technologies in the process of purchase of goods, works and services for public use, as well as transfer of public procurement process from paper in electronic form.

Source: official website of the Public Procurement Service of the Republic of Kazakhstan – <http://goszakup.gov.kz>.

Since 2013 public purchases in Kazakhstan are held in a form e-bidding. In this year about 80 services were introduced in e-Government system.

Along with the positive results, achieved during the implementation of National Anti-Corruption Program, the competitive bidding experience has exposed a number of complex open issues and violations.

Thus, even today there are misuses of public funds. Members of tender committees are careless to their responsibilities. Sometimes they are not present at the meetings of tender committees, not principal to the revealed violations and inconsistencies with the contest documentation. There are observed numerous legislation violations by the customers and tender organizers during the procurement procedure, namely:

- lobbying of interests of some potential suppliers at the expense of other suppliers;
- abusive acts of tender committees, organizers and customers;
- limitation of competitive environment by setting of requirements unforeseen by the legislation and, sometimes, of directly prohibited requirements;
- publication of advertisements in media with small print run and distribution territory or in media not specializing in publication of such announcements.

Only according to experts, about 70% of all expenditures from the state budget around the world are directed for public procurement, and there is a risk of corruption even before a contract for purchase was signed. Most offenses

in public procurement are committed in construction industry, agro-industry, medical product purchase, reconstruction of roads. Not the last place in this ranking belongs to education sphere, where there is also a big turnover of products, purchased for educational processes in certain region (area).

According to results of analysis performed the most frequent way of funds theft at public procurement is an overstatement of work volume at preparation and signing of acceptance certificate for the works performed, or signing of acceptance certificate for the works, which were not actually performed.

Regarding problems of electronic public procurement, along with systematization of major issues to address the problems of society informatization and, in particular, in the sphere of financial informatization in Kazakhstan under conditions of active integration and implementation of international economic agreements, we should highlight a number of shortcomings. These shortcomings include the lack of qualified personnel in public procurement, especially, representatives of customers, as well as lack of basic computer skills.

References:

1. Law of the Republic of Kazakhstan (On Public Procurement), 2007;
2. Official website of the Public Procurement Service of the Republic of Kazakhstan www.goszakup.gov.kz;
3. Website www.bnews.kz

Турысбекова А.С. жаратылыс

ғылымдарының магистры, оқытушы,

Исабаева Г.Ж. информатика магистры, аға

оқытушы «Қаржы академиясы» АҚ

Қазақстан 2050

Марле бағдарламасында екінші сыныптың механизмін динамикалық синтездеу

Механизмдердің динамикалық синтезі тапсырмасын шешкен кезде ең қарапайым жағдайда тегершікті масса J_1 инерциясының сәтті мен M_A қозғалтқыштың білігіндегі сәтті анықтауға тура келеді. Бұл жұмыста Марле компьютерлік алгебра құралдарымен бұл маңызды тапсырманың қарапайым шешімі ұсынылады. Бұл кез-келген дерлік механизмнің динамикалық есептерін бірыңғайландыруға мүмкіндік береді, бұл үшін Виттенбауэр диаграммасын құруды бағдарламалау жеткілікті және әрі қарай бағдарлама синтез параметрлерін өз бетімен анықтайды. Қарқынды квазисоққылы күшпен динамикалық неғұрлым тиелген механизм ретінде, тартып алатын претстің бес буынды механизмі мысалында бұл мәселені шешу қағидасын қарастырайық. Кинематикалық схема мен механизмнің тарту күшінің өзгеру кестесі 1-суретте берілген [1].

Синтез тапсырмасын нақты шешу үшін механизмнің нақты өлшемдері мен басқа қажетті параметрлерінің мәндері қажет болды. Сондықтан, былай деп алынды: механизмнің тән өлшемдері $l_1 = |OA| = 0,1$ м, $l_2 = |AB| = 0,32$ м, $l_3 = |BC| = 0,3$ м, $l_4 = |DB| = 0,12$ м, $l_5 = |DF| = 0,11$ м, нүкте координаталары $Dx_D = 0,16$ $y_D = 0,29$. Бұрыштық жылдамдық $\omega_1 = 30^\circ$, бұрыштық күшеу $\varepsilon_1 = 0$. Иініртік механизм буындарының массалары $m_1 = 50$ кг, $m_2 = 50$ кг, $m_3 = 9$ кг, $m_4 = 12$ кг, $m_5 = 30$ кг. Буындардың инерция сәттері $J_1 = 2$ кг·м², $J_2 = 0$, $J_3 = 0,1$ кг·м², $J_4 = 0,1$ кг·м². Қосиін айналуының бірқалыпты еместік коэффициенті $\delta = 1/6$ [2].

Механизмнің кинематикалық схемасына сәйкес проекцияда векторлық контурлардың тұйықтық теңдеулерін координата осьтеріне жазамыз (координаталар жүйесі О топсасында алынған).

$$\begin{aligned} l_{OA} \cos \varphi_1 + l_{AB} \cos \varphi_2 &= l_{BC} \cos \varphi_3, & x_D + l_{DB} \cos \varphi_3 &= x_F + l_{FD} \cos \varphi_4, \\ l_{OA} \sin \varphi_1 + l_{AB} \sin \varphi_2 &= l_{BC} \sin \varphi_3, & y_D + l_{DB} \sin \varphi_3 &= y_F + l_{FD} \sin \varphi_4 \end{aligned} \quad (1)$$

φ_1 жалпыланған координата бойынша (1) жіктей отырып, жылдамдықтардың аналогтарын анықтау үшін теңдеулер аламыз.

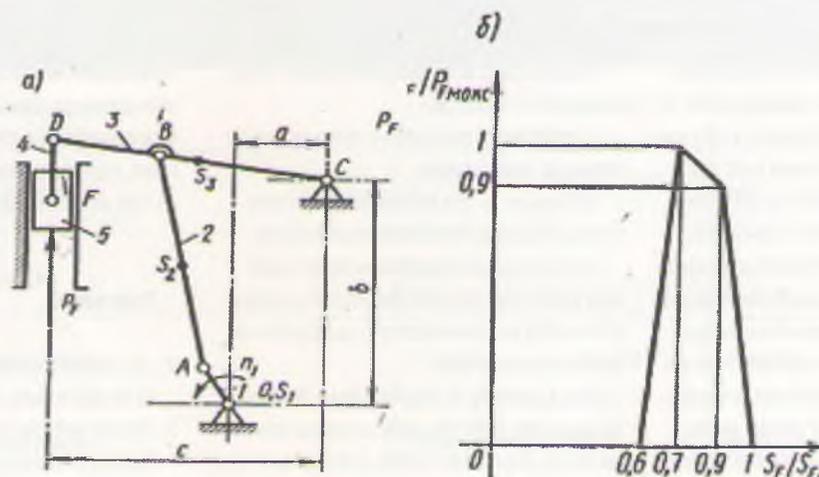
$$\begin{aligned} \varphi_2, \varphi_3, \varphi_4, y_F \\ l_{OA} \sin \varphi_1 + l_{AB} \sin \varphi_2 \cdot \varphi_2 &= l_{BC} \sin \varphi_3 \cdot \varphi_3, & l_{DB} \sin \varphi_3 \cdot \varphi_3 &= l_{FD} \sin \varphi_4 \cdot \varphi_4, \\ l_{OA} \cos \varphi_1 + l_{AB} \cos \varphi_2 \cdot \varphi_2 &= l_{BC} \cos \varphi_3 \cdot \varphi_3, & l_{DB} \cos \varphi_3 \cdot \varphi_3 &= y_F' + l_{FD} \cos \varphi_4 \cdot \varphi_4 \end{aligned} \quad (2)$$

Қайта жіктеп, жылдамдықтардың аналогтарын анықтау үшін теңдеулер аламыз $\varphi_2, \varphi_3, \varphi_4, y_F$

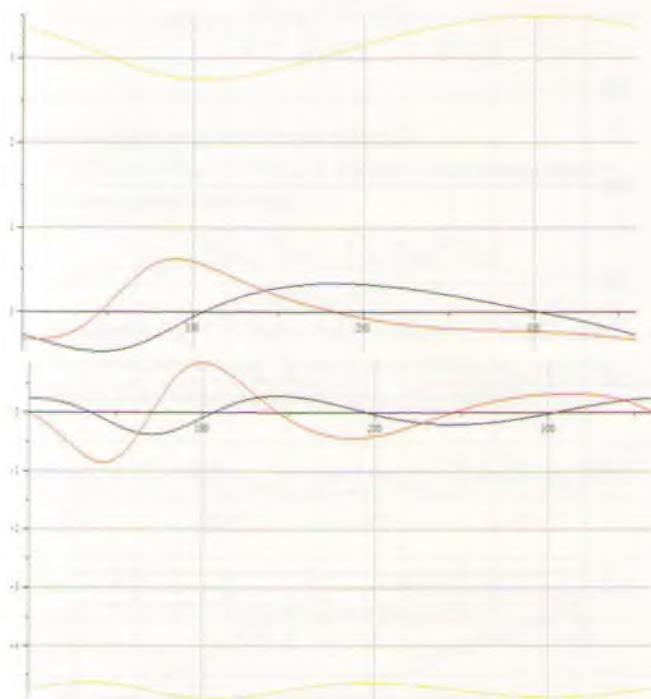
$$\begin{aligned} l_{OA} \cos \varphi_1 + l_{AB} (\sin \varphi_2 \cdot \varphi_2 + \cos \varphi_2 \cdot \varphi_2^2) &= l_{BC} (\sin \varphi_3 \cdot \varphi_3 + \cos \varphi_3 \cdot \varphi_3^2), \\ -l_{OA} \sin \varphi_1 + l_{AB} (\cos \varphi_2 \cdot \varphi_2 - \sin \varphi_2 \cdot \varphi_2^2) &= l_{BC} (\cos \varphi_3 \cdot \varphi_3 - \sin \varphi_3 \cdot \varphi_3^2) \\ l_{DB} (\sin \varphi_3 \cdot \varphi_3 + \cos \varphi_3 \cdot \varphi_3^2) &= l_{FD} (\sin \varphi_4 \cdot \varphi_4 + \cos \varphi_4 \cdot \varphi_4^2), \\ l_{DB} (\cos \varphi_3 \cdot \varphi_3 - \sin \varphi_3 \cdot \varphi_3^2) &= y_F' + l_{FD} (\cos \varphi_4 \cdot \varphi_4 - \sin \varphi_4 \cdot \varphi_4^2) \end{aligned} \quad (3)$$

2-суретте күйлердің, жылдамдық аналогтары мен сәйкесінше күшеюлердің $\varphi_2, \varphi_3, \varphi_4, y_F$ графиктері көрсетілген [3]:

Механизмдерді кинематикалық талдау тапсырмаларын шешуді тексеру және механизмдер қозғалысының анимациялық бейнелерін

1 сурет. Кинематикалық схема мен механизмнің тарту күшінің өзгеру кестесі

2-сурет.

құру үшін тіреу, топса, буын, сырғыма тиек, бағыттаушылар және қармау сияқты оның негізгі элементтерін суреттеу үшін бағдарламалар жасалған.

Марле жүйесінің көмегімен іске асырылған тартатын пресс механизмі күйінің жоспары 3-суретте көрсетілген.

Қойылған тапсырманы шешу үшін механизмнің тарту күшінің өзгеруін ескерумен инерцияның келтірілген сәті J_n мен кедергілесу күштерінің келтірілген сәтін M_c табамыз.

$$[1] J_n = J_{S1} + m_2(x_{S2}^2 + y_{S2}^2) + J_{S2} \cdot \varphi_2^2 + m_3(x_{S3}^2 + y_{S3}^2) + J_{S3} \cdot \varphi_3^2 + m_4(x_{S4}^2 + y_{S4}^2) + J_{S4} \cdot \varphi_4^2 + m_5 \cdot y_5^2 \quad (4)$$

$$M_c = -m_2 \cdot g \cdot y_{S2} - m_3 \cdot g \cdot y_{S3} - m_4 \cdot g \cdot y_{S4} - F \cdot y_F \quad (5)$$

$$F(Y_D, Y_D') = \begin{cases} P_{max} \cdot Y_D < 0 \vee 0.05H \leq |Y_D - Y_{Dmax}| \leq 0.95H \\ 0 \end{cases} \quad (6)$$

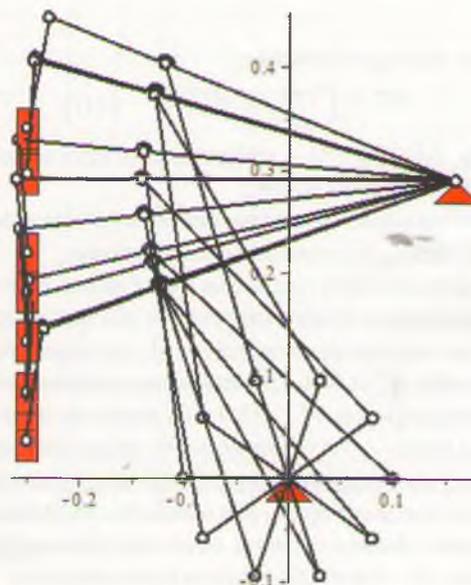
Бұл жерде $J_{S1}, J_{S2}, J_{S3}, J_{S4}$ - сәйкесінше 1,2,3,4 буындары инерциясының сәттері, $x_{Si}^2 + y_{Si}^2$ - i буын массасы ортасының жылдамдық аналогының квадраты ($i=2,3,4$), $F(Y_D, Y_D')$ - механизмнің тартылу күшінің өзгеру функциясы 1 сур.

Әрі қарай виртуалды орын ауысулардағы күштердің барлық сәттерінің жұмыс теңдігіне сүйене отырып, қозғаушы күштің келтірілген сәтін M_d табамыз. Бұны кедергілесу күштерінің келтірілген сәтінің орта- интегралдық мәні ретінде ұсынуға болады [2]:

$$M_d = \frac{1}{2\pi} \int_0^{2\pi} M_c d\varphi \quad (7)$$

Сондай-ақ механизм инерциясы келтірілген сәтінің орташа мәнін табамыз:

$$J_{n,exp} = \frac{1}{2\pi} \int_0^{2\pi} J_n d\varphi \quad (8)$$

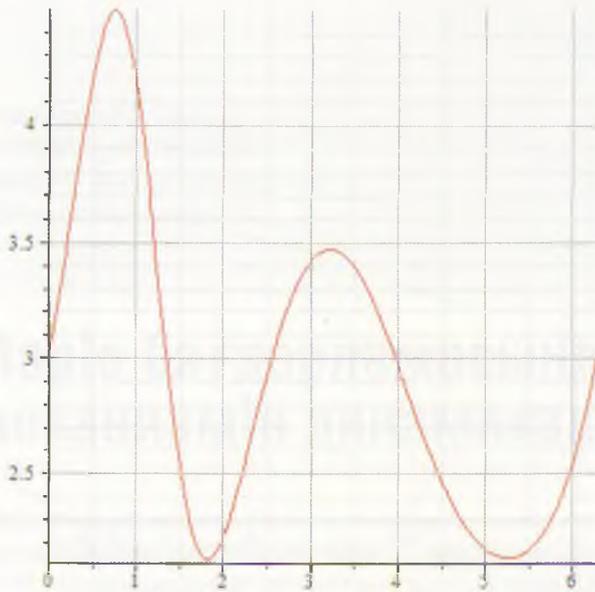

3-сурет.

Қозғалтқыштың қуатын есептеу үшін мына формуланы пайдалану қажет: $P = M_A \dot{\varphi}$

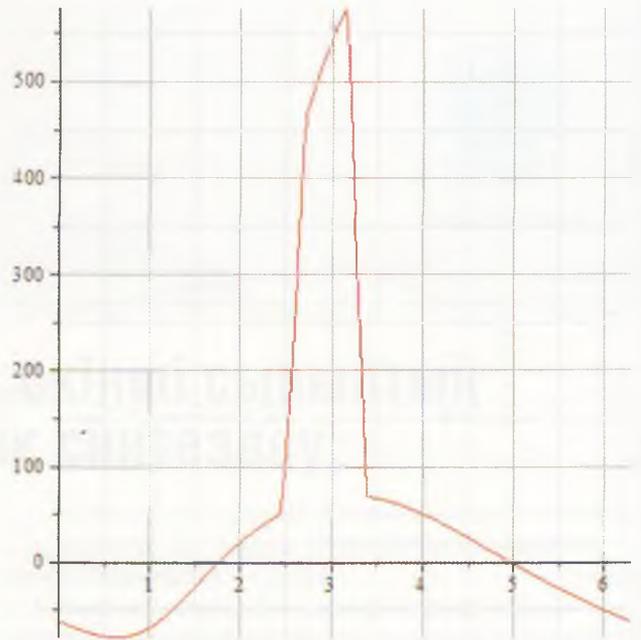
Энергия түрінде механизм қозғалысының дифференциалды теңдеуін пайдаланамыз. Сонда келтірілген сәттердің айырмасы $M_A - \dot{J}_n$ мына теңдікпен анықталады

$$M_A - M_n = \frac{dT}{d\varphi} = J_n \frac{d\omega}{dt} + \frac{\omega^2}{2} \frac{dJ_n}{d\varphi} \quad (9)$$

4-сурет.

Инерцияның келтірілген сәтінің кестесі J_n

Күштердің келтірілген сәтінің кестесі көдергі M_C

Алдыңғы теңдеуден алғанымыз:

$$\Delta T = \int_0^{\varphi} [M_A - M_C] d\varphi \quad (10)$$

мұндағы $\Delta T - \varphi = 0$ – кезінде бастапқы күйге қатысты кинетикалық энергияның өсімшесі.

(10) теңдеуге сәйкес кинетикалық энергияның өсімшелерінің кестесін φ бұрышының функциясы ретінде саламыз.

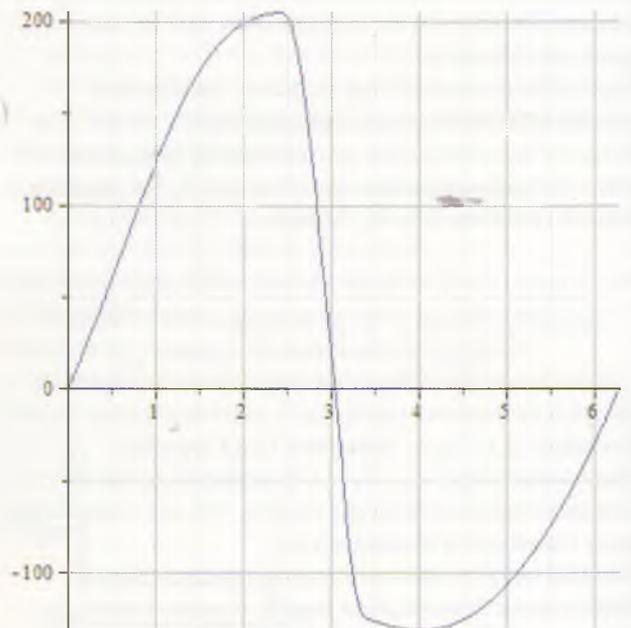
Қозғалыс теңдеулерінің графикалық шешімі кезінде кинетикалық энергия үшін теңдеуді қолдану ыңғайлы. Бұл үшін кинетикалық энергия ΔT мен инерцияның келтірілген сәті J_n арасындағы байланысты белгілейтін, $\Delta T = \Delta T(J_n)$ диаграмманы пайдалануға болады. Кинетикалық энергияны $\Delta T = \Delta T(\varphi)$ өсіру кестесі мен инерцияның келтірілген сәтінің $J_n = J_n(\varphi)$ кестесінен φ параметрін алып тастап, Виттенбауэр диаграммасын аламыз. Кестені мөлшерлес түрге келтіру үшін координата осьтері үшін масштабы коэффициенттерді анықтау қажет. Мысалы, $L=100$ мм облысында алдын-ала берілген өлшем үшін μ_T - кинетикалық энергия өсуінің масштабы коэффициенті мен μ_{J_n} - инерцияның келтірілген сәтінің масштабы коэффициентін былай табамыз

[3]

$$\mu_T = \frac{\Delta T_{\max} - \Delta T_{\min}}{100}, \quad \mu_{J_n} = \frac{J_{n_{\max}} - J_{n_{\min}}}{100}$$

Орта бұрыштық жылдамдықтың берілген мәні бойынша $\omega_0 = \frac{\pi n}{30}$, орнатылған қозғалыстың циклі басында кинетикалық энергияны T_0 келесі формула бойынша табамыз

$$T_0 = \frac{J_n(0)\omega_0^2}{2} \quad (12)$$

5-сурет.

Сосын координаталар жүйесін жаңа орталыққа ауыстыруды жүзеге асырамыз $[0, -T_0]$, және кинетикалық энергияның өсу анықтамасына сәйкес $T = T_0 + \Delta T$ механизмнің кинетикалық энергиясының $T = T(J_n)$ инерцияның келтірілген сәтіне тәуелділік кестесін аламыз

Әрі қарай бұрыштық жылдамдықты анықтау үшін мына формуланы қолдануға болады

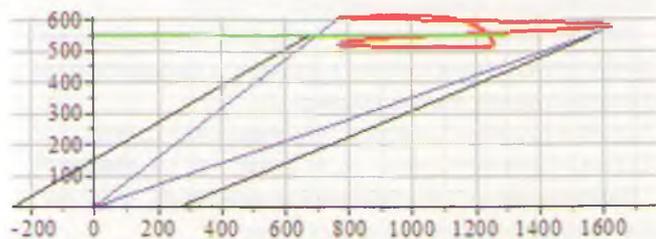
$$\omega(\varphi) = \sqrt{\frac{2(T_0 + \Delta T(\varphi))}{J_n(\varphi)}} \quad (13)$$

Іріктеу әдісімен тегершіксіз механизм үшін $\tilde{\omega}_{\min} = \omega(\varphi_{\min})$; $\tilde{\omega}_{\max} = \omega(\varphi_{\max})$ мәндерін анықтаймыз және мына параметрлерді белгілейміз

$$\tilde{\omega}_{cp} = \frac{\tilde{\omega}_{\min} + \tilde{\omega}_{\max}}{2}; \quad \tilde{\delta} = \frac{\tilde{\omega}_{\max} - \tilde{\omega}_{\min}}{\tilde{\omega}_{cp}}$$

Біздің жағдайда $\tilde{\delta} \approx \delta$ шығуы тиіс. 7-суретте бұл жағдай координаталар жүйесінің басынан А және В шеткі нүктелеріне өткізілген, Виттенбауэр диаграммасына жанамаларға сәйкес келеді.

$$A\left[\frac{J_n(\varphi_{\min})}{\mu_{Jn}}, \frac{T_0 + \Delta T(\varphi_{\min})}{\mu_T}\right]; B\left[\frac{J_n(\varphi_{\max})}{\mu_{Jn}}, \frac{T_0 + \Delta T(\varphi_{\max})}{\mu_T}\right]$$

6-сурет.

Әрі қарай орташа бұрыштық жылдамдықты ω_{cp} , $\tilde{\omega}_{cp}$ немесе ω_0 деп алып, берілген біркелкі еместік коэффициенті δ бойынша, ω_{\min} және ω_{\max} бұрыштық жылдамдықтарының жаңа мәндерін табамыз:

$$\omega_{\min} = \omega_{cp}(1 - \delta/2); \quad \omega_{\max} = \omega_{cp}(1 + \delta/2) \quad (14)$$

Әдетте біркелкі еместік коэффициентінің нөлге жақын мәні болады, мысалы: уатқыштар $[\delta] = 0.2 \dots 0.1$; пресстер, соғатын машиналар $[\delta] = 0.15 \dots 0.1$; сораптар $[\delta] = 0.05 \dots 0.03$; қалыпты дәлдікті металл кесетін станоктар $[\delta] = 0.05 \dots 0.01$; прецизиялық металл кесетін станоктар $[\delta] = 0.005 \dots 0.001$; іштен жанатын қозғалтқыштар $[\delta] = 0.015 \dots 0.005$; электрогенераторлар $[\delta] = 0.01 \dots 0.005$; жіп иіретін машиналар $[\delta] = 0.02 \dots 0.01$. Сондықтан шекті жылдамдықтардың мәндері айтарлықтай жақын болады [2].

Координаталар жүйесінің жаңа ортасын анықтау үшін Виттенбауэр диаграммасына жаңа жанамалар үшін бұрыштарды табу қажет.

$$\psi_{\min} = \arctg\left(\frac{\mu_{Jn}}{2\mu_T} \omega_{\min}^2\right); \quad \psi_{\max} = \arctg\left(\frac{\mu_{Jn}}{2\mu_T} \omega_{\max}^2\right) \quad (15)$$

Жанамаларды құру үшін іріктеу әдісімен Виттенбауэр диаграммасымен жанасу нүктелерін және координаталардың бастапқы жүйесінде жаңа жанамалардың қиылысу X_1 және X_2 абсциссаларын табамыз

$$X_1 = \min_{\varphi} (J_n(\varphi) / \mu_{Jn} - \Delta T(\varphi) / \mu_T); \quad X_2 = \max_{\varphi} (J_n(\varphi) / \mu_{Jn} - \Delta T(\varphi) / \mu_T) \quad (16)$$

Сол кезде тегершіктің инерция сәтін мына формуламен анықтауға

болады

$$J_M = \frac{kl \cdot \mu_T}{\delta \omega_{cp}^2}, \quad \text{где } kl = X_2 \operatorname{tg} \psi_{\min} - X_1 \operatorname{tg} \psi_{\max} \quad (17)$$

Виттенбауэр диаграммасының жанасатын түзулерінің теңдеулерін мына түрде жазуға болады

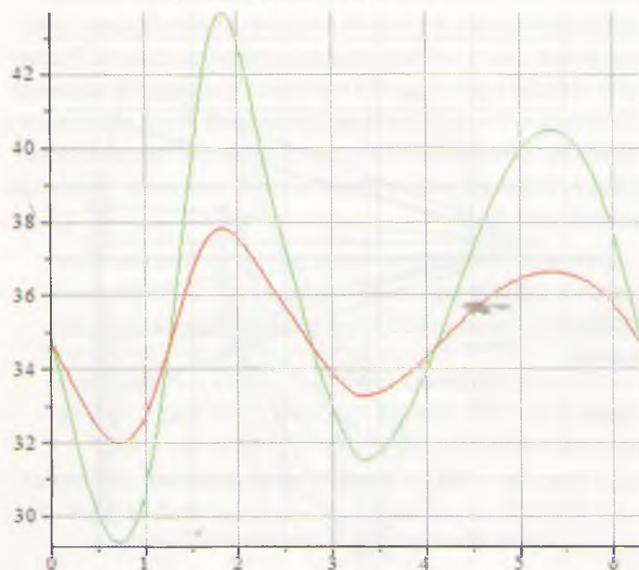
$$T_{\min} = T_0 / \mu_T + \operatorname{tg} \psi_{\min} (J_n - X_2); \quad T_{\max} = T_0 / \mu_T + \operatorname{tg} \psi_{\max} (J_n - X_1) \quad (18)$$

Түзулердің қиылысу нүктесінің O_m координаталарын (18) жазуға болады

$$O_m \left[\frac{X_2 \operatorname{tg} \psi_{\min} - X_1 \operatorname{tg} \psi_{\max}}{\operatorname{tg} \psi_{\min} - \operatorname{tg} \psi_{\max}}, \frac{T_0 / \mu_T + (X_2 - X_1) \operatorname{tg} \psi_{\min} \operatorname{tg} \psi_{\max}}{\operatorname{tg} \psi_{\min} - \operatorname{tg} \psi_{\max}} \right]$$

Жаңа координаталар жүйесіндегі бұрыштық жылдамдық мына формуламен есептелуі мүмкін

$$\omega(\varphi) = \sqrt{\frac{2(T_0 + \Delta T(\varphi) - O_m[2]\mu_T)}{J_n(\varphi) - O_m[1]\mu_{Jn}}} \quad (19)$$

7-сурет.

7-суретте тегершіксіз $\tilde{\omega}(\varphi)$ және келтіру буынына тегершікті орнатудан кейін $\omega(\varphi)$ бұрыштық жылдамдықтар бейнелеген.

Әдебиет тізімі:

1. Дракунов Ю.М. 4-класстың механизмін кинетостатикалық талдаудың векторлық әдісі. Заманауи машиналардың механика мәселелері; Төртінші халықаралық конференцияның материалдары / ВСГТУ. – Улан-Удэ, 2009 ж. Т.2. – 45-48 б.
2. Артоболовский И.И. Механизмдер мен машиналардың теориясы: жтоо арналған оқулық – 4 –ші басылым, қайта өңд және қос.– М.: Ғылым. Бас ред. физ.-мат. әдеб., 1988. – 640 б.
3. Дьяконов В.П. Математикада, физика мен білім беруде Maple 10– М.: СОЛОН-Пресс, 2006. – 720 б.

Турусбекова А.С., магистр

естественных наук, преподаватель

Исабаева Г.Ж., магистр информатики,

ст. преподаватель АО «Финансовая

академия»

Динамический синтез механизма второго класса в программе Maple

При решении задачи динамического синтеза механизмов приходится определять в самом простом случае момент инерции маховой массы J_j и момент на валу двигателя M_A . В данной работе предлагается простое решение этой важной задачи средствами компьютерной алгебры Maple. Это позволяет унифицировать динамические расчеты практически любого механизма, для этого достаточно запрограммировать построение диаграммы Виттенбауэра и далее программа самостоятельно определит параметры синтеза. Рассмотрим принцип решения данной проблемы на примере пятизвенного механизма вытяжного пресса как динамически более нагруженного механизма интенсивной квазиударной нагрузкой. Кинематическая схема и график изменения усилия вытяжки механизма представлены на рисунке 1 [1].

Для конкретного решения задачи синтеза необходимы были реальные размеры механизма и значения других необходимых параметров. Поэтому было принято: характерные размеры механизма $l_1 = |OA| = 0,1$ м, $l_2 = |AB| = 0,32$ м, $l_3 = |BC| = 0,3$ м, $l_4 = |DB| = 0,12$ м, $l_5 = |DF| = 0,11$ м, координаты точки D $x_D = 0,16$ $y_D = 0,29$. Угловая скорость $\omega_1 = 30^\circ$, угловое ускорение $\varepsilon_1 = 0$. Массы звеньев рычажного механизма $m_1 = 50$ кг, $m_2 = 50$ кг, $m_3 = 9$ кг, $m_4 = 12$ кг, $m_5 = 30$ кг. Моменты инерции звеньев $J_1 = 2$ кг·м², $J_2 = 0,1$ кг·м², $J_3 = 0,2$ кг·м², $J_4 = 0,1$ кг·м². Коэффициент

неравномерности вращения кривошипа $\delta = 1/6$ [2].

Согласно кинематической схеме механизма, запишем уравнения замкнутости векторных контуров в проекции на координатные оси (система координат принята в шарнире O).

$$\begin{aligned} l_{OA} \cos \varphi_1 + l_{AB} \cos \varphi_2 &= l_{BC} \cos \varphi_3, & x_D + l_{DB} \cos \varphi_3 &= x_F + l_{FD} \cos \varphi_4, \\ l_{OA} \sin \varphi_1 + l_{AB} \sin \varphi_2 &= l_{BC} \sin \varphi_3, & y_D + l_{DB} \sin \varphi_3 &= y_F + l_{FD} \sin \varphi_4 \end{aligned} \quad (1)$$

Дифференцируя (1) по обобщенной координате φ_1 , получаем уравнения для определения аналогов скоростей

$$\begin{aligned} \varphi_2, \varphi_3, \varphi_4, y_F, \\ l_{OA} \sin \varphi_1 + l_{AB} \sin \varphi_2 \cdot \dot{\varphi}_2 &= l_{BC} \sin \varphi_3 \cdot \dot{\varphi}_3, & l_{DB} \sin \varphi_3 \cdot \dot{\varphi}_3 &= l_{FD} \sin \varphi_4 \cdot \dot{\varphi}_4, \\ l_{OA} \cos \varphi_1 + l_{AB} \cos \varphi_2 \cdot \dot{\varphi}_2 &= l_{BC} \cos \varphi_3 \cdot \dot{\varphi}_3, & l_{DB} \cos \varphi_3 \cdot \dot{\varphi}_3 &= y_F + l_{FD} \cos \varphi_4 \cdot \dot{\varphi}_4 \end{aligned} \quad (2)$$

Повторно дифференцируя, получим уравнения для определения аналогов ускорений $\ddot{\varphi}_2, \ddot{\varphi}_3, \ddot{\varphi}_4, \ddot{y}_F$

$$\begin{aligned} l_{OA} \cos \varphi_1 + l_{AB} (\sin \varphi_2 \cdot \dot{\varphi}_2 + \cos \varphi_2 \cdot \dot{\varphi}_2^2) &= l_{BC} (\sin \varphi_3 \cdot \dot{\varphi}_3 + \cos \varphi_3 \cdot \dot{\varphi}_3^2), \\ -l_{OA} \sin \varphi_1 + l_{AB} (\cos \varphi_2 \cdot \dot{\varphi}_2 - \sin \varphi_2 \cdot \dot{\varphi}_2^2) &= l_{BC} (\cos \varphi_3 \cdot \dot{\varphi}_3 - \sin \varphi_3 \cdot \dot{\varphi}_3^2) \\ l_{DB} (\sin \varphi_3 \cdot \dot{\varphi}_3 + \cos \varphi_3 \cdot \dot{\varphi}_3^2) &= l_{FD} (\sin \varphi_4 \cdot \dot{\varphi}_4 + \cos \varphi_4 \cdot \dot{\varphi}_4^2), \\ l_{DB} (\cos \varphi_3 \cdot \dot{\varphi}_3 - \sin \varphi_3 \cdot \dot{\varphi}_3^2) &= y_F + l_{FD} (\cos \varphi_4 \cdot \dot{\varphi}_4 - \sin \varphi_4 \cdot \dot{\varphi}_4^2) \end{aligned} \quad (3)$$

На рисунке 2 показаны графики положения, аналогов скоростей и ускорений $\varphi_2, \varphi_3, \varphi_4, y_F$ соответственно [3]:

Для проверки решения задачи кинематического анализа механизмов и построения анимационных картин движения механизмов

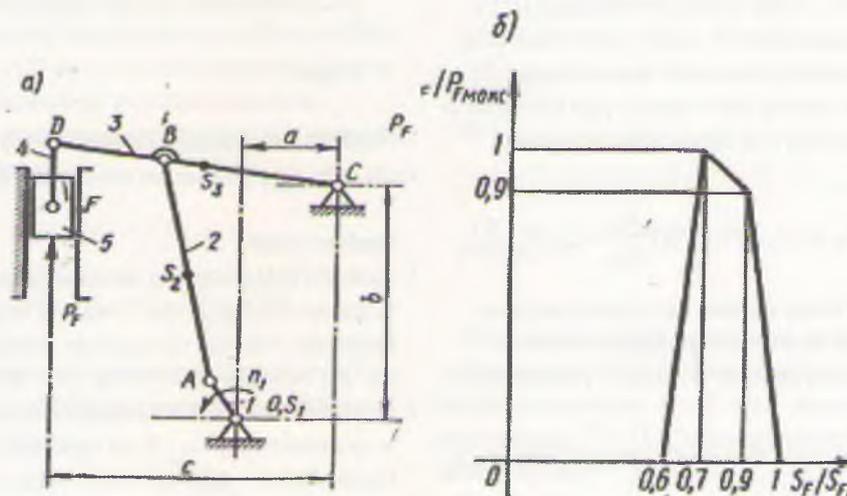

Рисунок 1. Кинематическая схема и график изменения усилия вытяжки механизма

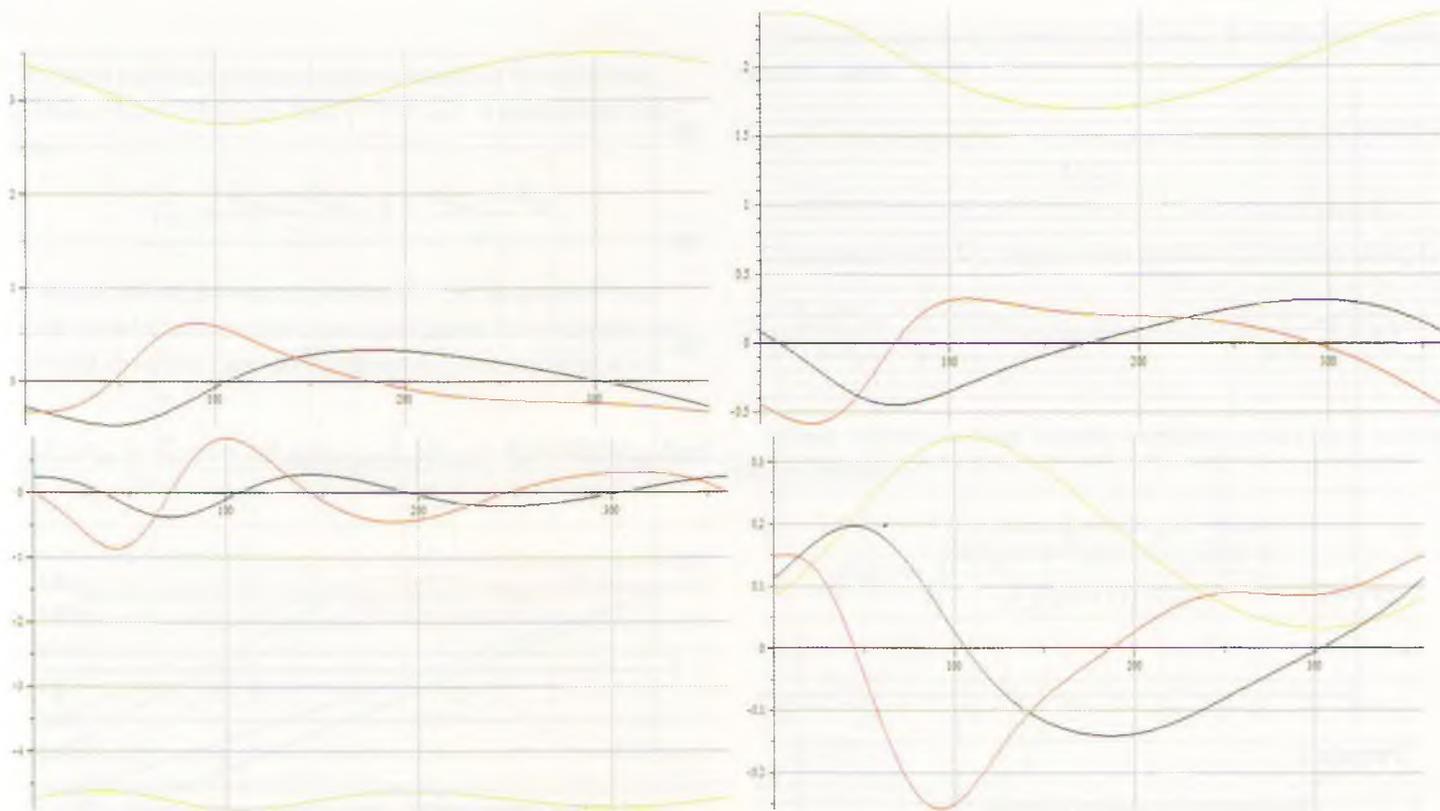

Рисунок 2

были созданы программы для отрисовки основных его элементов, таких как стойка, шарнир, звено, ползун, направляющие и схват.

План положений механизма вытяжного пресса, реализованного с помощью системы Maple, показан на рисунке 3.

Для решения поставленной задачи находим приведенный момент инерции J_n и приведенный момент сил сопротивления M_c с учетом изменения усилия вытяжки механизма.

$$[1] J_n = J_{S1} + m_2(x_{S2}^2 + y_{S2}^2) + J_{S2} + m_3(x_{S3}^2 + y_{S3}^2) + J_{S3} + m_4(x_{S4}^2 + y_{S4}^2) + J_{S4} + m_5 \cdot \varphi_1^2 + m_5 \cdot y_F^2 \quad (4)$$

$$M_c = -m_2 \cdot g \cdot y_{S2} - m_3 \cdot g \cdot y_{S3} - m_4 \cdot g \cdot y_{S4} - F \cdot y_F \quad (5)$$

$$F(Y_D, Y'_D) = \begin{cases} P_{\text{ак}}, Y_D < 0 \vee 0.05H \leq |Y_D - Y_{D\text{max}}| \leq 0.95H \\ 0 \end{cases} \quad (6)$$

Здесь $J_{S1}, J_{S2}, J_{S3}, J_{S4}$ соответственно моменты инерции звеньев 1, 2, 3, 4, $x_{Si}^2 + y_{Si}^2$ - квадрат аналога скорости центра масс звенья i ($i=2, 3, 4$), $F(Y_D, Y'_D)$ - функция изменения усилия вытяжки механизма рис. 1.

Далее находим приведенный момент движущей сил M_D исходя из равенства работ всех моментов сил на виртуальных перемещениях. Это можно представить как среднеинтегральное значение приведенного момента сил сопротивления [2]:

$$M_D = \frac{1}{2\pi} \int_0^{2\pi} M_c d\varphi \quad (7)$$

Так же находим среднее значение приведенного момента инерции механизма:

$$J_{n.c.p} = \frac{1}{2\pi} \int_0^{2\pi} J_n d\varphi \quad (8)$$

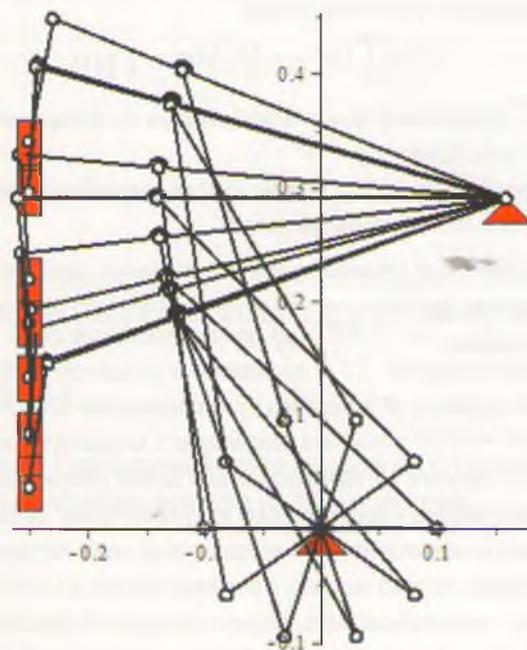

Рисунок 3

Для вычисления мощности двигателя необходимо воспользоваться формулой: $P = M_A \dot{\varphi}$

Воспользуемся дифференциальным уравнением движения механизма в форме энергии. Тогда разность приведенных моментов $M_A - \dot{J}_n$ определяется равенством

$$M_A - M_n = \frac{dT}{d\varphi} = J_n \frac{d\omega}{dt} + \frac{\omega^2}{2} \frac{dJ_n}{d\varphi} \quad (9)$$

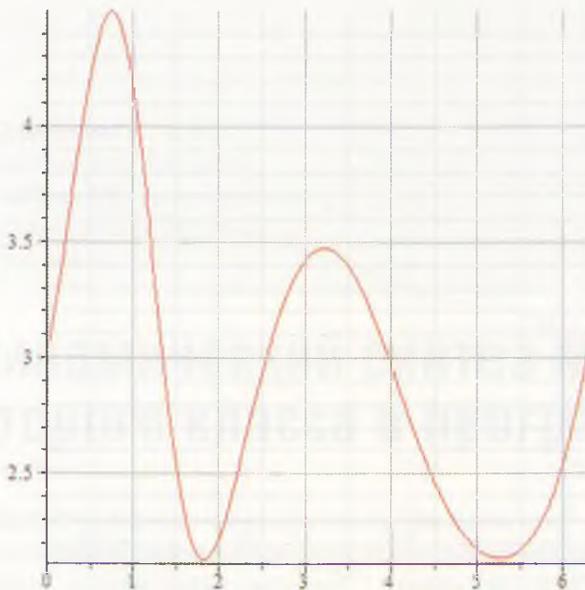

Рисунок 4

Приведенного момента инерции J_n

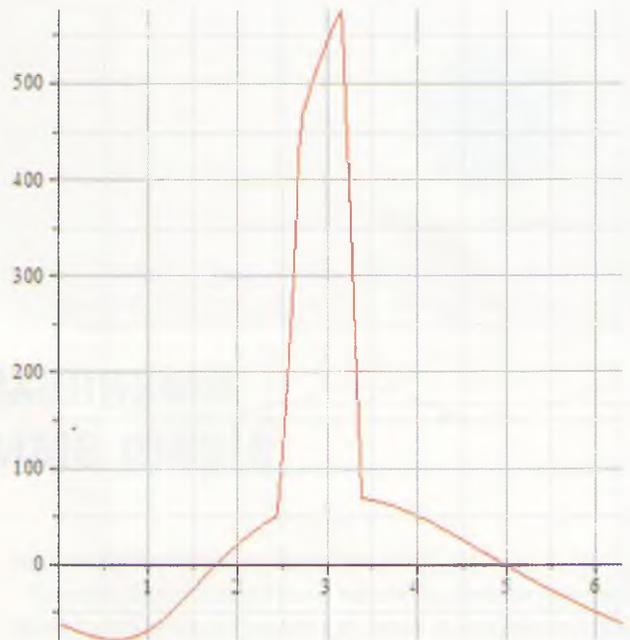

График приведенного момента сил сопротивление M_c

Из предыдущего уравнения имеем:

$$\Delta T = \int_0^\varphi [M_A - M_c] d\varphi \quad (10)$$

где ΔT приращение кинетической энергии по отношению к начальному положению при $-\varphi = 0$

Согласно уравнению (10), строим график приращений кинетической энергии ΔT как функции угла φ .

При графическом решении уравнений движения удобно применять уравнение для кинетической энергии. Для этого можно использовать диаграмму $\Delta T = \Delta T(J_n)$ устанавливающую связь между кинетической энергией ΔT и приведенным моментом инерции J_n .

Исключая параметр φ из графика для приращения кинетической энергии $\Delta T = \Delta T(\varphi)$ и графика приведенного момента инерции $J_n = J_n(\varphi)$, получим так называемую диаграмму Виттенбауэра. Для приведения графика к соразмерному виду необходимо определить масштабные коэффициенты для координатных осей. Например, для некоторого наперед заданного размера области в $L=100$ мм находим μ_T - масштабный коэффициент приращения кинетической энергии и μ_{J_n} - масштабный коэффициент приведенного момента инерции следующим образом [3]:

$$[3] \quad \mu_T = \frac{\Delta T_{\max} - \Delta T_{\min}}{100}, \quad \mu_{J_n} = \frac{J_{n_{\max}} - J_{n_{\min}}}{100}$$

По заданному значению средней угловой скорости $\omega_0 = \frac{\pi n}{30}$, находим кинетическую энергию T_0 в начале цикла установившегося движения по следующей формуле:

$$T_0 = \frac{J_n(0)\omega_0^2}{2} \quad (12)$$

Затем осуществляем перенос системы координат в новый центр $[0, -T_0]$, и, согласно определению приращения кинетической

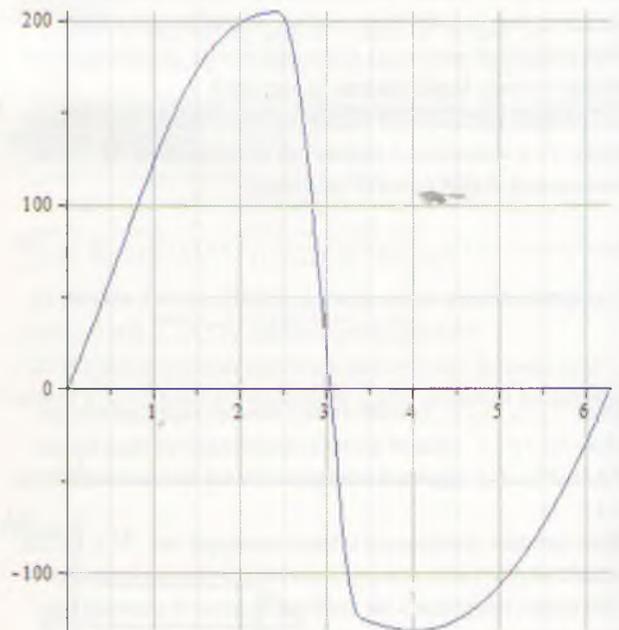

Рисунок 5

энергии $T = T_0 + \Delta T$, получаем график зависимости кинетической энергии механизма от приведенного момента инерции $T = T(J_n)$.

Далее для определения угловой скорости можно воспользоваться формулой: болады

$$\omega(\varphi) = \sqrt{\frac{2(T_0 + \Delta T(\varphi))}{J_n(\varphi)}} \quad (13)$$

Методом перебора определяем для механизма без маховика значения $\tilde{\omega}_{\min} = \omega(\varphi_{\min})$; $\tilde{\omega}_{\max} = \omega(\varphi_{\max})$ и определяем параметры:

$$\tilde{\omega}_{cp} = \frac{\tilde{\omega}_{\min} + \tilde{\omega}_{\max}}{2}; \tilde{\delta} = \frac{\tilde{\omega}_{\max} - \tilde{\omega}_{\min}}{\tilde{\omega}_{cp}}$$

В нашем случае должно получиться $\tilde{\delta} \ll \delta$. На рисунке 7 это случай соответствует касательным к диаграмме Виттенбауэра, проведенным из начала системы координат к крайним точкам А и В.

$$A\left[\frac{J_n(\varphi_{\min})}{\mu_{Jn}}, \frac{T_0 + \Delta T(\varphi_{\min})}{\mu_T}\right]; B\left[\frac{J_n(\varphi_{\max})}{\mu_{Jn}}, \frac{T_0 + \Delta T(\varphi_{\max})}{\mu_T}\right]$$

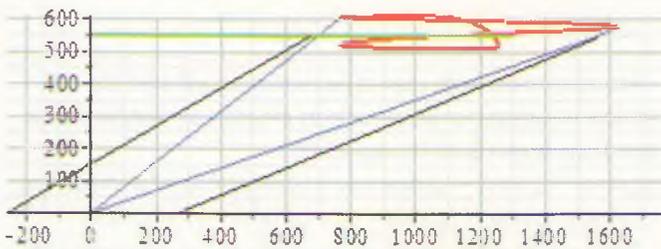

Рисунок 6.

Далее находим новые значения угловых скоростей ω_{\min} и ω_{\max} по заданному коэффициенту неравномерности δ , принимая среднюю угловую скорость ω_{cp} либо ω_0 :

$$\omega_{\min} = \omega_{cp}(1 - \delta/2); \omega_{\max} = \omega_{cp}(1 + \delta/2) \quad (14)$$

Как правило, коэффициент неравномерности имеет значение, близкое к нулю, например: дробилки $[\delta] = 0.2 \dots 0.1$; прессы, ковочные машины $[\delta] = 0.15 \dots 0.1$; насосы $[\delta] = 0.05 \dots 0.03$; металлорежущие станки нормальной точности $[\delta] = 0.05 \dots 0.01$; металлорежущие станки прецизионные $[\delta] = 0.005 \dots 0.001$; двигатели внутреннего сгорания $[\delta] = 0.015 \dots 0.005$; электрогенераторы $[\delta] = 0.01 \dots 0.005$; прядильные машины $[\delta] = 0.02 \dots 0.01$. Поэтому значения предельных скоростей будут достаточно близки [2].

Для определения нового центра системы координат необходимо найти углы для новых касательных к диаграмме Виттенбауэра.

$$\psi_{\min} = \arctg\left(\frac{\mu_{Jn}}{2\mu_T} \omega_{\min}^2\right); \psi_{\max} = \arctg\left(\frac{\mu_{Jn}}{2\mu_T} \omega_{\max}^2\right) \quad (15)$$

Чтобы построить касательные, найдем методом перебора точки касания на диаграмме Виттенбауэра и абсциссы X_1 и X_2 пересечения новых касательных в первоначальной системе координат:

$$X_1 = \min_{\varphi} (J_n(\varphi) / \mu_{Jn} - \Delta T(\varphi) / \mu_T); \quad X_2 = \max_{\varphi} (J_n(\varphi) / \mu_{Jn} - \Delta T(\varphi) / \mu_T) \quad (16)$$

Тогда момент инерции маховика можно определить по формуле:

$$J_M = \frac{kl \cdot \mu_T}{\delta \omega_{cp}^2}, \text{ где } kl = X_2 \operatorname{tg} \psi_{\min} - X_1 \operatorname{tg} \psi_{\max} \quad (17)$$

Уравнения касающихся прямых диаграммы Виттенбауэра можно записать в виде

$$T_{\min} = T_0 / \mu_T + \operatorname{tg} \psi_{\min} (J_n - X_2); \quad T_{\max} = T_0 / \mu_T + \operatorname{tg} \psi_{\max} (J_n - X_1) \quad (18)$$

Координаты точки O_m пересечения прямых (18) можно записать:

$$O_m \left[\frac{X_2 \operatorname{tg} \psi_{\min} - X_1 \operatorname{tg} \psi_{\max}}{\operatorname{tg} \psi_{\min} - \operatorname{tg} \psi_{\max}}, T_0 / \mu_T + (X_2 - X_1) \frac{\operatorname{tg} \psi_{\min} \operatorname{tg} \psi_{\max}}{\operatorname{tg} \psi_{\min} - \operatorname{tg} \psi_{\max}} \right]$$

Угловая скорость в новой системе координат может быть подсчитана по формуле:

$$\omega(\varphi) = \sqrt{\frac{2(T_0 + \Delta T(\varphi) - O_m[2]\mu_T)}{J_n(\varphi) - O_m[1]\mu_{Jn}}} \quad (19)$$

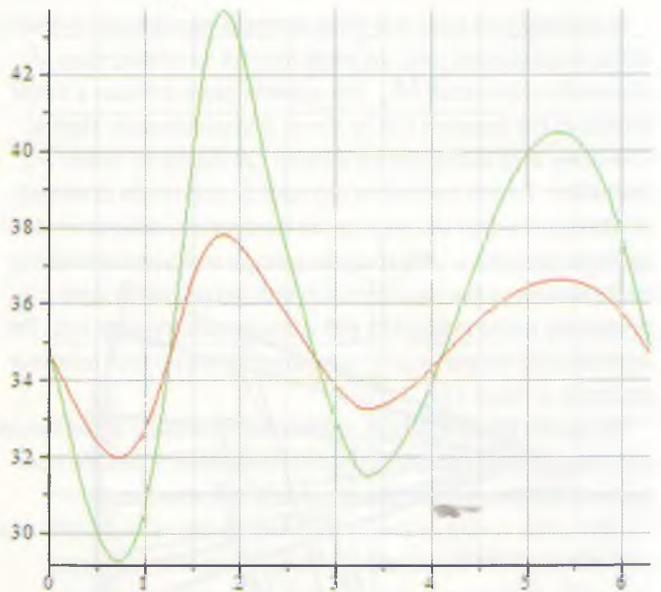

Рисунок 7.

На рисунке 7 изображены угловые скорости $\tilde{\omega}(\varphi)$ без маховика и $\omega(\varphi)$ после установки маховика на звено привода.

Список литературы:

1. Дракунов Ю.М. Векторный метод кинестатического анализа механизма 4-го класса. Проблемы механики современных машин: Материалы четвертой международной конференции/ ВСГТУ. – Улан-Удэ, 2009 г. Т.2. – с.45–48.
2. Артоболевский И.И. Теория механизмов и машин: Учеб. для вузов – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Наука. Гл. ред. физ.-мат. лит., 1988. – 640 с.
3. Дьяконов В.П. Maple 10 в математике, физике и образовании – М.: СОЛОН-Пресс, 2006. – 720 с.

Turusbekova A.S., Master of Natural Sciences, Lecturer,
Isabaeva G.Zh., Master of Computer Science, Lecturer
 "Financial Academy" JSC

Dynamic synthesis mechanism of second class in maple software

In addressing the tasks of dynamic synthesis mechanisms we have to define, in the simplest case, the inertia moment for rotating mass J_1 moment for engine shaft M_A . This scientific paper proposes a simple solution of this important task by means of Maple computer algebra. This allows us to standardize the dynamic calculations for almost any mechanism. For this purpose we only need to program the developing of Vittenbauer's chart and the program independently determines the synthesis parameters. Let's study the principle of this problem solving on the example of five-link mechanism of drawing-press as more dynamically loaded mechanism with intensive quasi-dynamic load. The kinematic diagram and graph of mechanism's drawing force behaviour are shown in Figure 1 [1].

The specific task of synthesis requires real dimensions of mechanism and values of other necessary parameter parameters. It was therefore assumed that the characteristic dimensions of mechanism are $l_1 = |OA| = 0,1 \text{ m}$, $l_2 = |AB| = 0,32 \text{ m}$, $l_3 = |BC| = 0,3 \text{ m}$, $l_4 = |DB| = 0,12 \text{ m}$, $l_5 = |DF| = 0,11 \text{ m}$, the coordinates of D point are $x_D = 0,16$ $y_D = 0,29$ Angular speed $\omega_1 = 30^\circ$. Angular acceleration $\varepsilon_1 = 0$. Mass of links of leverage mechanism $m_1 = 50 \text{ кг}$, $m_2 = 50 \text{ кг}$, $m_3 = 9 \text{ кг}$, $m_4 = 12 \text{ кг}$, $m_5 = 30 \text{ кг}$. Inertia moments of links $J_1 = 2 \text{ кг}\cdot\text{м}^2$, $J_2 = 0,1 \text{ кг}\cdot\text{м}^2$, $J_3 = 0,2 \text{ кг}\cdot\text{м}^2$, $J_4 = 0,1 \text{ кг}\cdot\text{м}^2$. Coefficient of non-uniformity of crankshaft rotation $\delta = 1/6$ [2].

According to kinematic chart of mechanism we will write the closedness equation for vector contours projected on coordinate axes (coordinate system is set in hinge joint O).

$$l_{OA} \cos \varphi_1 + l_{AB} \cos \varphi_2 = l_{BC} \cos \varphi_3, \quad x_D + l_{DB} \cos \varphi_3 = x_F + l_{FD} \cos \varphi_4, \quad (1)$$

$$l_{OA} \sin \varphi_1 + l_{AB} \sin \varphi_2 = l_{BC} \sin \varphi_3, \quad y_D + l_{DB} \sin \varphi_3 = y_F + l_{FD} \sin \varphi_4$$

Differentiating (1) in generalized coordinate φ_1 we get equation for equivalent speed determination

$$\varphi_2 \cdot \varphi_3 \cdot \varphi_4 \cdot \mathcal{V}_F$$

$$l_{OA} \sin \varphi_1 + l_{AB} \sin \varphi_2 \cdot \varphi_2 = l_{BC} \sin \varphi_3 \cdot \varphi_3, \quad l_{DB} \sin \varphi_3 \cdot \varphi_3 = l_{FD} \sin \varphi_4 \cdot \varphi_4, \quad (2)$$

$$l_{OA} \cos \varphi_1 + l_{AB} \cos \varphi_2 \cdot \varphi_2 = l_{BC} \cos \varphi_3 \cdot \varphi_3, \quad l_{DB} \cos \varphi_3 \cdot \varphi_3 = \mathcal{V}_F + l_{FD} \cos \varphi_4 \cdot \varphi_4$$

Repeatedly differentiating, we obtain the equations for acceleration analogues determination $\varphi_2, \varphi_3, \varphi_4, \mathcal{V}_F$

$$l_{OA} \cos \varphi_1 + l_{AB} (\sin \varphi_2 \cdot \varphi_2^2 + \cos \varphi_2 \cdot \varphi_2^2) = l_{BC} (\sin \varphi_3 \cdot \varphi_3^2 + \cos \varphi_3 \cdot \varphi_3^2), \quad (3)$$

$$-l_{OA} \cos \varphi_1 + l_{AB} (\cos \varphi_2 \cdot \varphi_2^2 - \sin \varphi_2 \cdot \varphi_2^2) = l_{BC} (\cos \varphi_3 \cdot \varphi_3^2 - \sin \varphi_3 \cdot \varphi_3^2)$$

$$l_{DB} (\sin \varphi_3 \cdot \varphi_3^2 + \cos \varphi_3 \cdot \varphi_3^2) = l_{FD} (\sin \varphi_4 \cdot \varphi_4^2 + \cos \varphi_4 \cdot \varphi_4^2)$$

$$l_{DB} (\cos \varphi_3 \cdot \varphi_3^2 - \sin \varphi_3 \cdot \varphi_3^2) = \mathcal{V}_F + l_{FD} (\cos \varphi_4 \cdot \varphi_4^2 - \sin \varphi_4 \cdot \varphi_4^2)$$

Figure 2 shows the graphics of location, analogues of speed and acceleration $\varphi_2, \varphi_3, \varphi_4, \mathcal{V}_F$ respectively [3]:

For the check of kinematic analysis solution for mechanisms and development of animated pictures of mechanisms' motion, the special programs were created for mechanisms for rendering of basic elements such as: rack, hinge, link, crosshead, guides and gripper.

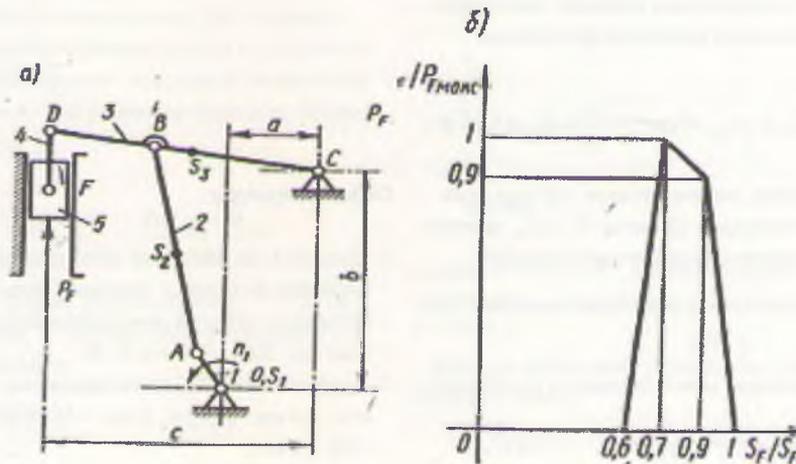

Figure 1. Kinematic diagram and graph of mechanism's drawing force behaviour

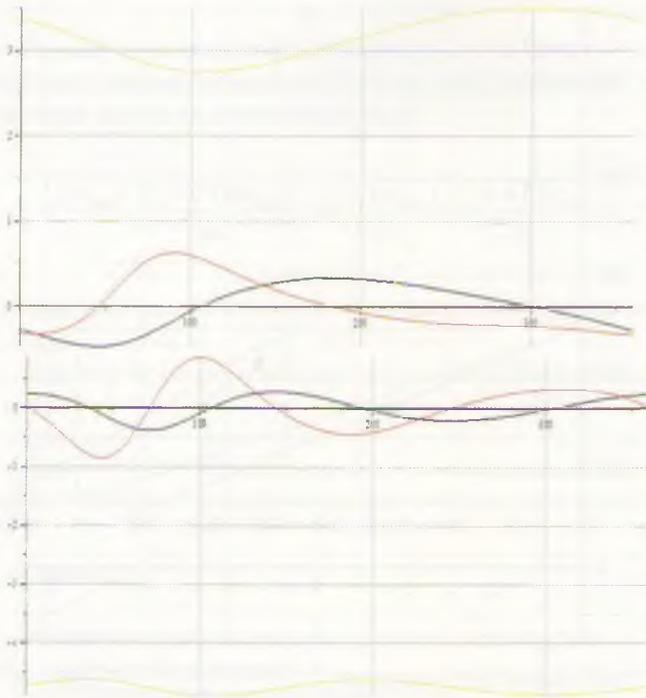
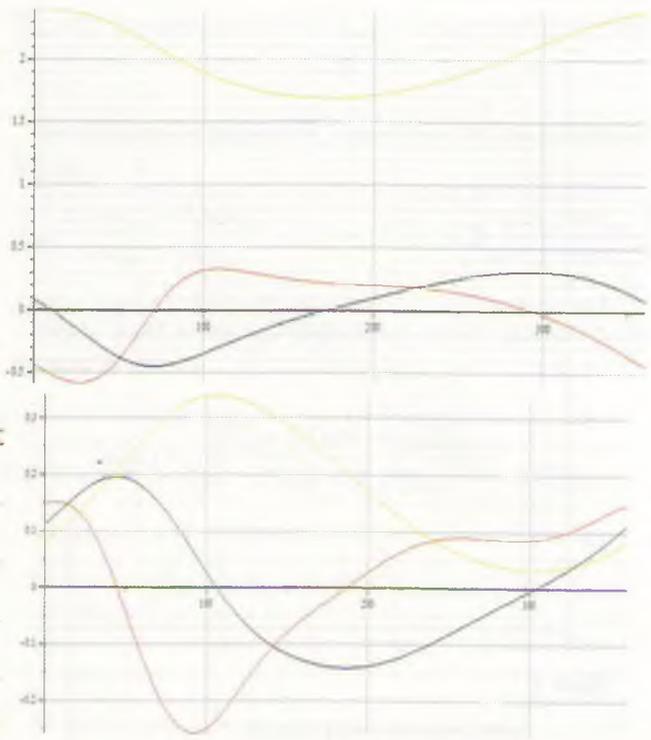

Figure 2.

Location plan of drawing-press mechanism, developed by means of Maple system, is shown in Figure 3.

To solve the task set we should find the inertia moment J_n and reduced moment of resistance forces M_c taking into account the drawing force variation of mechanism [1]

$$[1] J_n = J_{S1} + m_2(x_{S2}^2 + y_{S2}^2) + J_{S2} \cdot \varphi_2^2 + m_3(x_{S3}^2 + y_{S3}^2) + J_{S3} \cdot \varphi_3^2 + m_4(x_{S4}^2 + y_{S4}^2) + J_{S4} \cdot \varphi_4^2 + m_5 \cdot y_D^2 \quad (4)$$

$$M_c = -m_2 \cdot g \cdot y_{S2} - m_3 \cdot g \cdot y_{S3} - m_4 \cdot g \cdot y_{S4} - F \cdot y_D \quad (5)$$

$$F(Y_D, Y'_D) = \begin{cases} P_{0k}, & Y_D < 0 \vee 0.05H \leq |Y_D - Y_{0min}| \leq 0.95H \\ 0 & \end{cases} \quad (6)$$

Here $J_{S1}, J_{S2}, J_{S3}, J_{S4}$ - is correspondingly presented the inertia moments of links 1, 2, 3, 4, $x_{Si}^2 + y_{Si}^2$ - κ -squared speed analogue speed of inertia centre of link i ($i = 2, 3, 4$), $F(Y_D, Y'_D)$ function of drawing force variation of mechanism, see Fig. 1.

Then we calculate the reduced moment of driving forces M_D on the basis of equality of all force moments for virtual movements. This can be presented as a mean integral value of reduced resistance force moment [2]:

$$M_D = \frac{1}{2\pi} \int_0^{2\pi} M_c d\varphi \quad (7)$$

Here we also calculate the average value of reduced inertia moment of mechanism:

$$J_{n.c.p} = \frac{1}{2\pi} \int_0^{2\pi} J_n d\varphi \quad (8)$$

To calculate the engine power, we should use the following formula:

$$P = M_A \cdot \dot{\varphi}$$

Lets use the differential equation of mechanism motion in energy

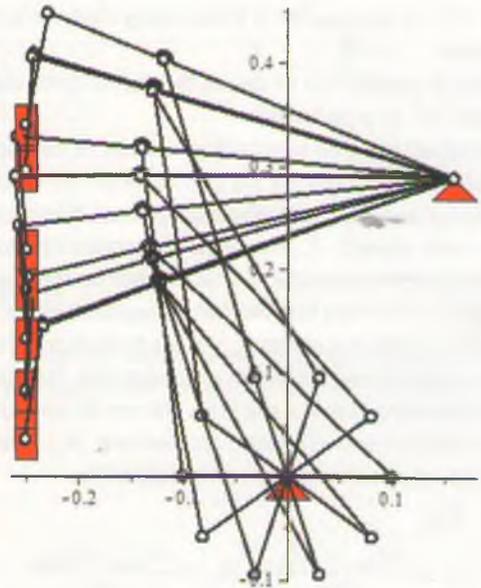

Figure 3.

form. Then the difference of reduced moment $M_A - M_n$ is determined by the following equity

$$M_A - M_n = \frac{dT}{d\varphi} = J_n \frac{d\omega}{dt} + \frac{\omega^2}{2} \frac{dJ_n}{d\varphi} \quad (9)$$

From the previous equation, we have:

$$\Delta T = \int_0^{\varphi} [M_A - M_c] d\varphi \quad (10)$$

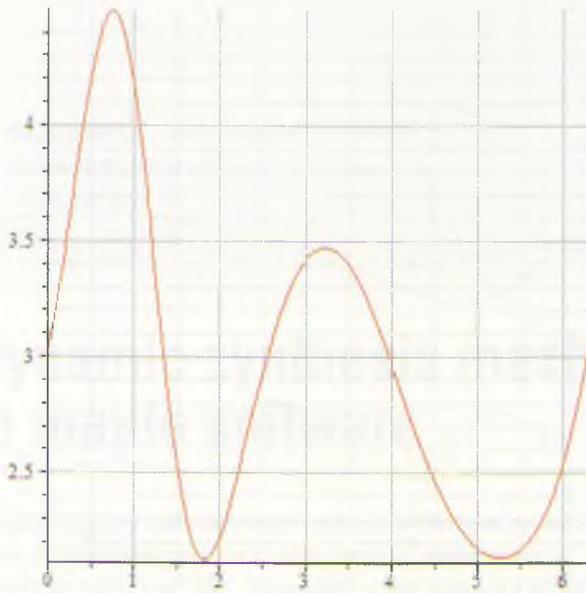

Figure 4.

Chart of reduced inertia moment J_n

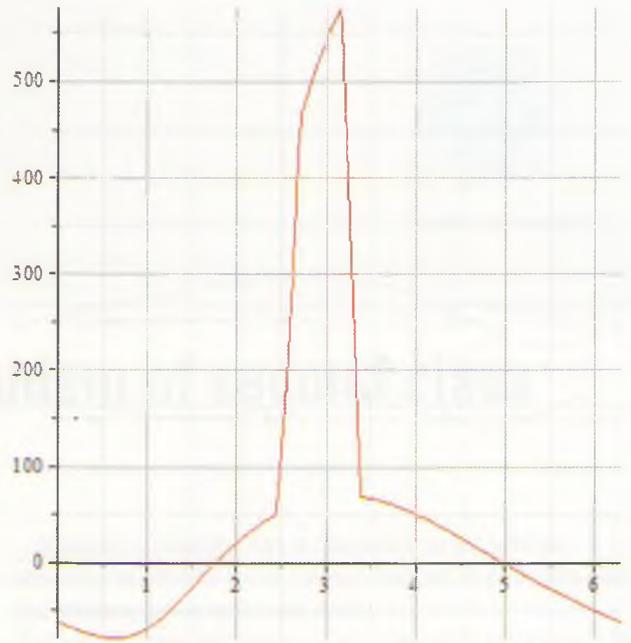

Chart of reduced resistance force moment M_C

where ΔT - is the increment of kinetic energy in relation to the initial position when $-\varphi = 0$

According to equation (10) we develop the chart of kinetic energy increments ΔT as angle function φ .

It is convenient to use the kinetic energy equation for the graphic solution of motion equations. For this purpose we can use the chart $\Delta T = \Delta T(J_n)$, establishing the relationship between kinetic energy ΔT and inertia moment J_n . We will get the so-called Vittenbauer's chart by excluding the parameter φ from the chart for kinetic energy increment $\Delta T = \Delta T(\varphi)$ and from the chart for equivalent inertia moment $J_n = J_n(\varphi)$. It is necessary to define the scale coefficients for coordinate axes to bring the chart in appropriate view. For example, for some beforehand given size area in $L = 100$ mm we can find μ_T - the scale coefficient for kinetic energy increment and μ_{J_n} - the scale coefficient for equivalent inertia moment as follows [3]

$$[3] \quad \mu_T = \frac{\Delta T_{\max} - \Delta T_{\min}}{100}, \quad \mu_{J_n} = \frac{J_{n_{\max}} - J_{n_{\min}}}{100}$$

According to the given value of average angular speed $\omega_0 = \frac{\pi n}{30}$, we can find the kinetic energy T_0 at the beginning of steady motion cycle according to the following formula:

$$T_0 = \frac{J_n(0)\omega_0^2}{2} \quad (12)$$

Then we transfer the coordinate system to the new centre $[0, -T_0]$ and according to the definition of kinetic energy increment $T = T_0 + \Delta T$, we get the chart of mechanism's kinetic energy dependence on inertia moment $T = T(J_n)$.

For the definition of angular speed we can use the following formula:

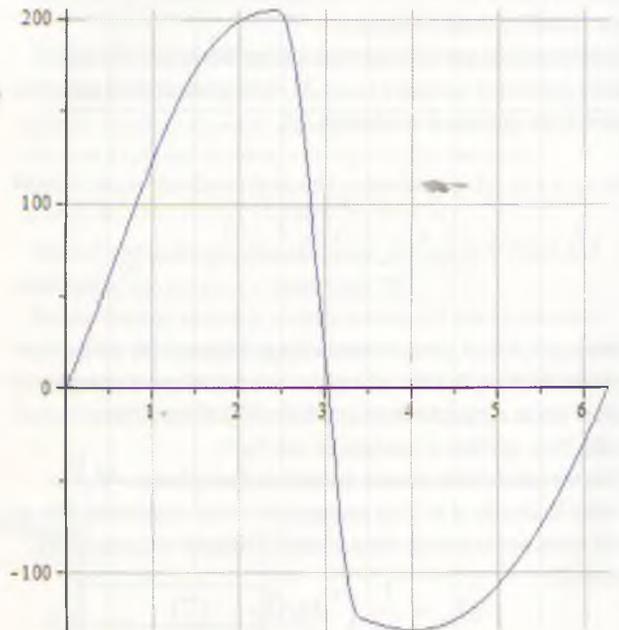

Figure 5.

$$\omega(\varphi) = \sqrt{\frac{2(T_0 + \Delta T(\varphi))}{J_n(\varphi)}} \quad (13)$$

We use the brute-force method for the mechanism without flywheel to determine the values $\tilde{\omega}_{\min} = \omega(\varphi_{\min})$; $\tilde{\omega}_{\max} = \omega(\varphi_{\max})$ and define the following parameters

$$\tilde{\omega}_{cp} = \frac{\tilde{\omega}_{min} + \tilde{\omega}_{max}}{2}; \tilde{\delta} = \frac{\tilde{\omega}_{max} - \tilde{\omega}_{min}}{\tilde{\omega}_{cp}}$$

The result for our case should be as follows: $\tilde{\delta} \square \delta$ In Figure 7 this case corresponds to tangents of Vittenbauer's chart, held from the coordinate origin to the extreme points A and B.

$$A[\frac{J_n(\varphi_{min})}{\mu_{jn}}, \frac{T_0 + \Delta T(\varphi_{min})}{\mu_T}]; B[\frac{J_n(\varphi_{max})}{\mu_{jn}}, \frac{T_0 + \Delta T(\varphi_{max})}{\mu_T}]$$

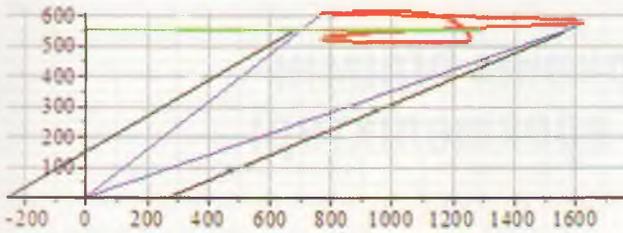

Figure 6.

After that we calculate the new values of angular speeds ω_{min} and ω_{max} specified ratio of irregularity δ , assuming average angular speed as ω_{cp} , $\tilde{\omega}_{cp}$ or ω_0 :

$$\omega_{min} = \omega_{cp}(1 - \delta/2); \omega_{max} = \omega_{cp}(1 + \delta/2) \quad (14)$$

Usually, the coefficient of non-uniformity is close to zero for example: for grinders $[\delta] = 0.2 \dots 0.1$; presses, forging machines $[\delta] = 0.15 \dots 0.1$; pumps $[\delta] = 0.05 \dots 0.03$; metal-cutting machines with normal grade of accuracy $[\delta] = 0.05 \dots 0.01$; high-precision metal-cutting machines $[\delta] = 0.005 \dots 0.001$; combustion engines $[\delta] = 0.015 \dots 0.005$; power generators $[\delta] = 0.01 \dots 0.005$; spinning-machines $[\delta] = 0.02 \dots 0.01$. Therefore, the limit speed values should be sufficiently close [2].

We should find angles for new tangents to Vittenbauer's chart to define a new coordinate system centre.

$$\psi_{min} = \arctg(\frac{\mu_{jn}}{2\mu_T} \omega_{min}^2); \psi_{max} = \arctg(\frac{\mu_{jn}}{2\mu_T} \omega_{max}^2) \quad (15)$$

We use the brute-force method to build the tangents based on tangential points on Vittenbauer's chart, abscissas X_1 and X_2 crossing of new tangents in the initial coordinate system

$$X_1 = \min_{\varphi} (J_n(\varphi) / \mu_{jn} - \Delta T(\varphi) / \mu_T); X_2 = \max_{\varphi} (J_n(\varphi) / \mu_{jn} - \Delta T(\varphi) / \mu_T) \quad (16)$$

Then the inertia moment for the flywheel can be defined by the following formula:

$$J_M = \frac{kl \cdot \mu_T}{\delta \omega_{cp}^2}, \text{ где } kl = X_2 \text{tg} \psi_{min} - X_1 \text{tg} \psi_{max} \quad (17)$$

The equations for tangents of Vittenbauer's chart can be written as follows:

$$T_{min} = T_0 / \mu_T + \text{tg} \psi_{min} (J_n - X_2); T_{max} = T_0 / \mu_T + \text{tg} \psi_{max} (J_n - X_1) \quad (18)$$

The coordinates of tangents O_m intersection (18) can be written as follows:

$$O_m \left[\frac{X_2 \text{tg} \psi_{min} - X_1 \text{tg} \psi_{max}}{\text{tg} \psi_{min} - \text{tg} \psi_{max}}, T_0 / \mu_T + (X_2 - X_1) \frac{\text{tg} \psi_{min} \text{tg} \psi_{max}}{\text{tg} \psi_{min} - \text{tg} \psi_{max}} \right]$$

Angular speed in new coordinate system can be calculated by the following formula:

$$\omega(\varphi) = \sqrt{\frac{2(T_0 + \Delta T(\varphi) - O_m[2]\mu_T)}{J_n(\varphi) - O_m[1]\mu_{jn}}} \quad (19)$$

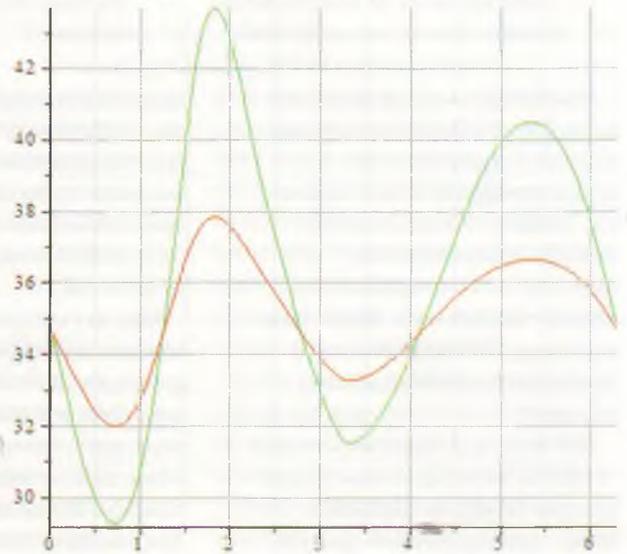

Figure 7.

Figure 7 shows the angular speed $\tilde{\omega}(\varphi)$ of mechanism without the flywheel and $\omega(\varphi)$ after flywheel installation on the reduction link.

References:

1. Drakunov Yu.M. Vector method of kinetostatic analysis of mechanism of the 4-th class. Problems of mechanics of modern machines: Proceedings of the Fourth International Conference/ESSUTM. -Ulan-Ude, 2009, vol. 2. -p. 45-48.
2. Artobolevskiy I.I. Theory of mechanisms and machines: Course manual for technical colleges - 4th ed., revised and amended - M.: Science. Chief editorial board of physical and mathematical literature, 1988 -640 p.
3. Dyakonov V.P. Maple 10 in mathematics, physics and education-M.: SOLON-Press, 2006 -720 p.

Тхакумачев Б. Ю., з.ғ.к, Қоғамдық-экономикалық болжау және үлгілеу институтының қылмыстық-құқықтық пәндер кафедрасының аға оқытушысы, Мәскеу облысы, Балашиха қ.,
Кардашевская М. В., ғылыми кеңесші – з.ғ.д., профессор

Адвокаттың маманның арнайы білімін қолдануды ұйымдастыру ерекшеліктері

Мәселелердің неғұрлым қиын түйіні қылмыстық іс бойынша қорғаушының маманды дәлелдеуге қатысуға тарту құқығы мәлімделген заңмен байланысты. Ресейдің КІЖК қабылдануымен тараптардың маманмен өзара әрекеттесу тактикасын ұйымдастыру қиындай түсті. Бұл жерде шешуші болып дәлелдеуде, бәсекелесу принципінде тараптардың теңдігінің жариялануы табылды.

1997 жылы В. М. Савицкий айтқандай: «Өмірге бәсекелесу ұстанымын енгізуді ойлаумен біз неге қол жеткізгіміз келеді: тараптардың теңдігін орнату ма әлде олардың тең құқықтылығы ма. Бұлар мүлдем әр түрлі дүниелер ғой. [1].

«Бәсекелесу процесі, - деп көрсетеді А. В. Смирнов, - тұлғаның айқын даралығы, оның субъективті еркіндігі мойындалатын жерде пайда болады.

Бұл міндетті түрде демократиялық саяси режиммен байланысты емес, бірақ міндетті түрде – қоғамдағы саяси күштердің теңдігімен байланысты.

Теңдік көбінесе келісімше, кейде күшке негізделеді, бірақ әрқашан сот дауының әлеуетті қатысушыларының автономиясы элементінен (экономикалық, саяси) тұрады.

Автономия олардың әс жүзіндегі теңдігін білдірмейді – ол тек бір тараптың екіншісіне тікелей қысым көрсетуді ушықтырады, осы жағдай олардың делдалдықпен мемлекетке сот-төреші түрінде жүгінуіне әкеледі» [2].

«Тараптар түсінігі – екі түрлі, – деп

көрсетті В.М. Савицкий және А.М. Ларин, - әрбір әрекетті немесе шешімді тарап басқа тараптың әрекеттері мен шешімдерін түсіне отырып жасайды немесе қабылдайды. Осы мәнде бір тараптың әрекеті екінші тараппен айтылған» [3].

Айып тағу қорғанышқа, айыпқа баламалы процессуалды-бәсекелесу әрекеттерін қалыптастыруға қажеттілікті туындатады. Осындай жауап әрекеттерінің бір түрі болып маман көмегіне қорғану үшін жүгіну табылады. Мұндай жүгіну айып тағушы тараптың қорғанушы тараптың күмәнін тудырған сарапшы қорытындысын алуына реакциясы болуы мүмкін. Бұл жағдайда маманның қорытындысы сарапшы қорытындысына қарсы қойылуы мүмкін.

А.А. Тарасов дәлелдеудің жаңа түрі – маманның қорытындысы мен көрсеткіштерін енгізуді жақсы бағалайды, одан қылмыстық процесте хабардар тараптардың пікірлерінің нақты бәсекелестігінің көптігін көреді. Ол «Сот-сараптама қызметінің жемқорлыққа қарсы стандарттары туралы пайымдамасының контекстінде дәлелдің жаңа түрі жайлы сұрақ мүлдем басқа мағынаға ие болады» деп көрсетті. Жаңа процессуалды институттың барлық кемшіліктері жағдайында оны сауатты пайдаланатын болса, ол бірнеше кәсіпқойдың пікірлерінің нақты бәсекелестігін қамтамасыз ете алады. істе бірнешеудің болуы (жүргізілген сараптама профилі

бойынша маманға өзіндік немесе ұсынылған қызығушылықпен процестің көз келген мүшесі қатынаса алады) қылмыстық істер бойынша өктемдік шешімдерді қабылдаушы тұлғалардан неғұрлым негізделген пікірді таңдауды, және бастысы, осы таңдауды дәлелдеуді талап етуге мүмкіндік береді» [4].

Ғалым-заңгерлер мен қорғаушылардың ешқайсысында кәсіби қылмыстық қорғаныстың теориялары мен тәжірибесін тереңдетіп зерттеу қажеттілігіне күмәні жоқ. Пікірсайыстар басқалар жайлы жүреп: бұл мәселелер қандай да бір жеке ғылым пәнінің заты болып табылады ма, әлде қылмыстық тізбектің дәстүрлі ғылымдарының бір пәндік саласының бөлігін құрайды ма?

Екінші тарапты көзқараспен келісеміз және қылмыстық ғылым шеңберінде қылмыстық сот ісін жүргізуде айыптан қорғанудың теориялық және қолданбалы мәселелерін зерттеу қазіргі уақытта оңтайлы болып табылады деп болжамдаймыз, мұны ары қарай қорғаушының қорытынды беру үшін маманды тарту шеңберінде негіздеуге тырысудамыз.

Соңғы жылдары отандық қылмыстық әдебиетте қылмыстық ғылым пәні туралы пікірсайыстар жаңартылғанынан бастау керек. Мұны әбден түсінуге болады, себебі кез келген ғылымның дамуы әрқашан, ең алдымен, оның белгілі бір кезеңде өзіндік ұқсастырылуын, зерттеу пәнін анықтауды болжалдайды. Берілген жағдайда сөз қылмыстық ғылым тек қылмысты ашу және тергеу

жайындағы ғылым болып қалады ма әлде субъектісі қылмыстық сот жүргізу ісінде бәсекелесетін тараптардың кәсіби өкілдері болып табылатын, олардың қылмыстық-процессуалды зерттелуі жайлы ғылым ретінде көрінеді ме деген аңгіме жайлы.

Осы сұрақтар заманауи жалпы қылмыстық теорияның дамуына баға жетпес үлес қосқан Р. С. Белкиннің 80 жылдық мерей тойына арналған ғылыми конференцияларда талқыланды. Аталған мәселе бойынша ғылыми пікірсайыс шеңберінде отандық криминалистердің айтқан бірнеше пікірлерін келтірейік.

Т.С. Волчецкая, Т.В. Аверьянова, Н.П. Яблоков сияқты ғалымдар криминалистика қылмысты ашу және тергеу туралы ғылым ғана деп есептейді.

Т.В. Аверьянова: «Басқа заңдылықтарды, қызметтің басқа түрлерін (прокурор қызметі, қорғаушы қызметі) криминалистика оқытпайды» [5].

Т.С. Волчецкая: «... заманауи кезеңде қорғаудың тактикалық негіздері және айып тағу қылмыстық тактика шеңберінде қарастырылуы керек» [6].

Н.П. Яблоков: «... тергеуге қарсы әрекеттерді жеңудің әдістері мен тәсілдерін және міндеттерді жауапсыз орындайтын қорғаушылар жағынан қарсы әрекет заты ретінде қызмет ететін, тергеуді қиындататын әдістер мен тәсілдерді бір уақытта жасау криминалистикаға жат және адамгершілік тұрғысынан еш ақталмаған» [7].

И.А. Возгрин, О.Я. Баев сияқты басқа ғалымдар криминалистика субъектісі сот жүргізу ісінде бәсекелесуші тараптардың кәсіби өкілдері болып табылатын қылмыстық-процессуалды зерттеу туралы ғылым ретінде көрінеді деп санайды.

И.А. Возгрин: «... отандық криминалистиканың мақсаты құқық қорғау органдарына қылмыспен күресуде көмектесу ғана емес, өзінің әзірлемелері және ұсыныстарымен тұлғаны заңсыз және негізсіз айып тағылудан, айыпталудан, оның құқықтары мен еркіндігінің шектелуінен қорғауды қамтамасыз ету» [8].

О.Я. Баев: «... криминалистика – қылмыстық қызметтің қылмыстық-релевантты заңдылықтары, қылмыс

жасау нәтижесінде ақпараттың пайда болуы және көрініс табуы, оны жинақтау, зерттеу, пайдалану және бағалау туралы және әрқайсысы өзінің процессуалды қызметі және өкілеттілігіне сәйкестікте тергеушінің, маманның, сарапшының, прокурор мен қорғаушының ақпараттық-танымдық қызметінің осы заңдылықтарды тануға негізделген әдістері мен тәсілдері туралы ғылым» [9].

Криминалистика пәнін осылайша түсіну ғалымдар қатарынан көрініс тапты (Г.А. Зорин, В.Н. Карагодин және т. б.); сонымен бірге басқалар криминалистика пәнінің ақталмаған шегін кеңейтуге бірден қарсы шықты (А.А. Эксархопуло, В.И. Комиссаров).

Криминалистика пәнін анықтаудың осы тәсілінің оппоненттері, ең алдымен, Р.С. Белкиннің «қорғау» криминалистикасы сияқты, «айып тағу» криминалистикасы да жоқ, тек «криминалистика жағдайларының қорғаушы және айып тағушымен қолданылуы» ғана бар деген тезиске жүгінеді [10].

Бұл жағдайдың бірінші бөлігіне қатысты келісеміз, себебі айып тағу және қорғау криминалистикасы өзіндік ғылыми пән ретінде жоқ.

М.О. Баев былай жазады: «... криминалистика ғылымы ол зерттейтін заңдылықтар сияқты біртұтас. Бірақ ол екі жүйеден тұрады. Оның біріншісі берілген заңдылықтарды қылмыс жасады деп айып тағылған күдіктіні, айыпталушыны әшкерелеу мақсатында (ҚЖК 5 б. 55 т.) айып тағушы тараптың кәсіби өкілдерімен жүзеге асырылатын процессуалды қызмет ретінде қылмыстық қудалауды оңтайландыру мақсатында зерттейді. Екіншісі – қылмыстық қуғындаудан кәсіби қорғаныс бойынша қызметті оңтайландыру» [11].

Көрсетілген тұжырыммен келіскен жөн, себебі қылмыстық істер бойынша кәсіби қорғаныс теориясы қазіргі уақытта өзіндік ғылыми пән ретінде жоқ. Ал адвокаттың – қылмыстың процесте күдіктінің, айыпталушының құқығын қорғайтын қорғаушының қызметі белгілі бір тактикалық кескінге ие. Мұндай жағдайда адвокат – қорғаушы қызметінің тактика мәселелерін зерттеу тек криминалистика ғылымы шеңберінде ғана жүзеге аса алады.

Ары қарай М. О. Баев былай деп жазады: «... «қорғаныс криминалистикасы» терминіне ғылыми орталардағы тітіркенушілікті ескере отырып, біз, басқа да авторлардың ізінше криминалистика ғылымының сәйкес жүйесін «криминалистикалық адвокатология» деп, ал қылмыстық іспен айып тағылушының адвокат-қорғаушысының тактикасын «қылмыстық қудалаудан кәсіби қорғаныс тактикасы» деп атауды толығымен орынды және дұрыс деп есептейміз» [12].

Осылайша, маманды қорғаушы ретінде тартуды қылмыстық қудалаудан кәсіби қорғаныс қалпы деп қарастыру қажет.

Біздің ойымызша, осындай қалыппен Ю.Ф. Лубшев «тергеуші айыпты айып тағылушыға жағымды қалыпқа өзгерткен кезде, ол өзінің бағыты бойынша қарама-қарсы қорғау қызметін орындамайды, ол сол айып тағу қызметін жүзеге асырады. Ол қызмет нақты қолда бар деректерге сәйкес жүргізілуі керек. Тек жат тұжырымдар ғана теріске шығарылады (таласқа түседі)» деп дұрыс жазады [13].

Соңғы жылдары қылмыстық істе айып тағудан қорғау мәселелері (сонымен қатар криминалистикалық) бұрынғыға қарағанда белсендірек зерттеле бастады.

Қорғаныс тактикасының бірнеше анықтамаларын келтірейік.

Г.М. Шафирдың ойынша, егер қорғаныс әдісі «қызметі неғұрлым табысты болу үшін адвокатқа орындауға міндетті, қорғаушының жұмыс істеу ережелері мен әдістерінің жүйесі болса, онда қорғаушының әрекет тактикасы – бұл жай ғана ережелерді қолдану емес, бұл оларды қолдану шеберлігі, қорғаушыға өзінің міндетін анағұрлым жақсы түрде орындауға мүмкіндік беретін заңдық қорғаныс заттарының үйлесімділігі мен орналасу өнері» [14].

В.В. Титаренко: «Қорғаныс тактикасы қылмыстық-процессуалды заңмен қорғаушы алдына іс бойынша қойылған мақсаттарға жетуге ықпалдасатын заңды әдістер мен қорғаныс тәсілдерінің дұрыстығы, таңдалудың уақыттылығы және білікті жүзеге асырылуы болып табылады [15].

Т.В. Варфоломеева: «Бұл ғылым мен адвокаттық қызмет тәжірибесі негізінде құқықтық қорғаныстың оңтайлы

нұсқасы мен оның нақты жағдайларда жүзеге асырылуы және құқықты қорғау мен азаматтардың заңды қызығушылықтары бойынша адвокатпен неғұрлым тиімді әдістер арқылы әрекеттің жүзеге асырылуы бойынша ұсыныстар жасау» [16].

Г.А. Воробьев: «Қорғаныс тактикасы – қорғаныс қызметін оңтайлы жүзеге асыру үшін бағытталған ғылыми ережелер мен ұсыныстар жүйесі» [17].

М.О. Баев: «... қылмыстық тактиканың ғылыми ережелері негізінде жасалатын сәйкес мүмкін болатын және ұтымды жинақтау, ұсыну, зерттеу әдістерін және адвокатпен қорғалушыны ақтайтын немесе оның жауапкершілігін азайтатын, соңғысының құқығы мен мүдделерін әлеуетті немесе нақты, тікелей немесе қорғаушыға өзінің қылмыстық-процессуалды қызметін орында кезінде қарсы келетін тұлғалар немесе ұйымдар жағынан аралық қарсы әрекет жағдайларында қамтамасыз етілетін дәлелді ақпаратты пайдалану жүйесінен тұратын қылмыстық тактика жүйесі» [18].

А.В. Воробьев, А.В. Поляков, Ю.В. Тихомиров сияқты авторлар қорғаныс тактикасын қандай да бір ғылым бөлімі ретінде мойындамайды және «Адвокаттың тактикасы, қорғаныс стилі адвокат тұлғасының өзіндік ерешеліктеріне жатады» деп көрсетеді [19].

Қорғаушының қорытынды мен көрсетім беру үшін маман шақыру бөлімінде қылмыстық іс бойынша кәсіби қорғау тактикасының құрылымын қарастыру кезінде келесіні атап өту керек. Оған ең үлкен әсерді қылмыстық сот жүргізу ісінде, адвокаттың қызметін құқықтық регламенттеуде адвокаттық құқықтық дәрежесінен шығатын өзара байланысты факторлар береді.

Бұл факторларға келесілер жатады:

- 1) қорғаушының қылмыстық-процессуалды қызметінің мәні айып тағылушыны (күдіктіні) ақтайтын жағдайларды айқындауда;
- 2) қорғаушы тек заңмен көрсетілген және тыйым салынбаған қорғау әдістері мен тәсілдерін ғана пайдалануға міндетті;
- 3) қорғаушы өзі келесі жолдармен дәлелдерді жинауға құқылы: заттарды

құжаттарды және басқа ақпараттарды алу; келісімдері арқылы тұлғалардан жауап алу; сұралатын құжаттар немесе олардың көшірмелерін беруге міндетті мемлекеттік билік, жергілікті өзін-өзі басқару органдарынан, бірлестіктер мен ұйымдардан анықтамаларды, мінездемелерді, басқа құжаттарды талап ету (РФ ҚІЖК 3 б. 86 бап);

4) қорғаушы ішкі сендіру бойынша дәлелдерді бағалаушы субъект ретінде шықпайды (РФ ҚІЖК 17, 88 б.);

5) қорғаушы дәлелдерді тексеруші субъект ретінде шықпайды (РФ ҚІЖК 87 б.);

6) сот жүргізу ісінің түрлі кезеңдері мен сатыларындағы қорғаушының міндеттері мен құқықтары қылмыстық-процессуалды заңмен реттелген, көрсетілген және шектелген;

7) егер біреуінің көзқарасы екіншісіне қарсы келмесе, онда адвокат өзіне жүктелген күдіктіні, айыпталушыны қорғаудан бас тартуға құқысыз (РФ ҚІЖК 6 б. 49 бап).

Қазіргі уақытта тергеу кезінде маманның арнайы білімі қолданылмаған қылмыстық істі кездестіру өте қиын. Тәжірибе көрсеткендей, бұндай жағдайда қорғаушыға өзінің қызметінде пайдалануға болатын және пайдалануы керек қателіктер жіберіледі. Мұндай қателіктер ауқымы әжептәуір кең.

Бізге оларды келесідей топтастыруға мүмкіндік беріледі: 1) зерттеуге ұшырайтын іздер мен заттық дәлелдерді анықтау, бекіту және шығаруға байланысты қателіктер. Мұндай қателіктер мысалдары: хаттамада оқиға орнын қарау кезінде табылған затты, құжатты алу дерегінің көрсетілмеуі; сәйкес хаттамада затты алу және сақтау шарттары (оны полиэтилен пакетке салу, мөрлеу, т. б.), алынған заттардың салмағы мен көлемі (егер олардың іс үшін мәні болса, мысалы, өсімдік текті заттарды тапқан кезде олардың есірткі заттары болуы, т. б.) туралы мәліметтің болмауы;

2) сараптамаларды тағайындау кезіндегі тергеушінің қателіктері. Олардың да ауқымы кең: қаулының сипаттамалық бөлігінде (мысалы, соттың автотехникалық сараптама тағайындауы кезінде) сараптамалық зерттеу үшін маңызды бастапқы мәліметтердің бұрмалануы мен сарапшыларға шешуге

берілетін сұрақтарды дұрыс қоймаудан сараптаманы тағайындау мен жүзеге асыруға байланысты айыпталушының құқығының бұзылуына дейін.

Осылайша, адвокат үшін қылмысты тергеу кезінде маманның арнайы білімдерінің процессуалды және қылмыстық аспектілерде қолданылуын терең талқылау ғана емес, сонымен бірге қылмыстық іс бойынша қорғауды жүзеге асыруда өзі де сол білімдерді белсенді және кең көлемде қолдану қажеттілігі алдын ала анықталады.

Адвокатпен жоспарланатын қорғау әдісі, тәсілі кезінде маманның арнайы білімін қолдану туралы сұрақ та оңай болып табылмайды. Оларды қорғаушының жете ойластырылмаған бастамасы бойынша пайдалану көбінесе қорғалушының мүдделеріне емес, керісінше, айыптаудың дәлелді қорының күшеюіне қызмет етуі мүмкін.

Әдебиет тізімі:

- 1.1 Савицкий В.М. Кінәсіздік презумпциясы. М., 1997. 58 б.
- 2.2 Смирнов А.В. Қылмыстық процестің модельдері. С–Пб., 2000. 25 б.
3. Савицкий В.М., Ларин А.М. Қылмыстық процесс «Сөздік – анықтамалық». М., 1999. 166 б.
4. Тарасов А.А. Қылмыстық істер бойынша сараптама тағайындау мен өндірісін регламентациялауда жемқорлыққа қарсы стандарттар туралы // Ресей мен ТМД елдері құқықтарының өзекті мәселелері. Челябинск, 2005. 1 бөл. 49 б.
- 5.5 Сонда. 48 б.
6. Сонда. 51 – 52 б.
7. Сонда. 41 б.
8. Қылмыстық сот өндірісі мен криминалистика теориясы мен тәжірибесінің өзекті мәселелері. М., 2004. 2 бөл. 18 б.
- 9.9 Баев О.Я. Қылмыстық қудалау және одан кәсіби қорғау тактикасы. Тергеу тактикасы. М., 2003. 45 – 48 б.
10. Белкин Р.С. Криминалистика: бүгінгі күн мәселелері. М., 2001. 87 б.
11. Баев М.О. Қылмыстық сот өндірісінде адвокат-қорғаушы қызметінің тактикалық негіздері: Дисс.... Заң ғыл. докт. Воронеж, 2005. 18 б.
- 12.12 Баев О.Я. Қылмыстық процесте кәсіби қорғау теориясының негіздеріне: криминалистика

- адвокатология объектісі мен пәні // Құқық ғылымы мен заң білімі реформасы. Воронеж, 1996. 6 шығ. 47 б.; Баев М.О. Жұм. нұсқ. 27 б.
13. Лубшев Ю.Ф. Ресейдегі адвокатура. Мәскеу, 2001. 669 б.
- 14.14 Қылмыстық істер бойынша қорғау сұрақтары. Л., 1967. 71 – 72 б.
15. Титаренко В.В. Қорғаушының тергеу және сот әрекеттері өндірісіне қатысу тактикасы сұрақтары // Криминалистика және сот сараптамасы. Киев, 1979. 19 шығ. 34 б.
16. Варфоломеева Т.В. Криминалистика және қорғаушының кәсіби қызметі. Киев, 1979. 75 б.
17. Воробьев Г.А. Сот әрекеттері тактикасы мен психологиялық ерекшеліктері. Краснодар, 1986. 11 б.
- 18.18 Баев М.О. Қылмыстық сот өндірісінде адвокат-қорғаушы қызметінің тактикалық негіздері: Дисс.... Заң ғыл. докт. Воронеж, 2005. 52 б.
19. Воробьев А.В., Поляков А.В., Тихомиров Ю.В. Адвокатура теориясы. М., 2002. 80 б.

Тхакумачев Б. Ю., к. ю. н., ст. преподаватель кафедры уголовно-правовых дисциплин Института социально-экономического прогнозирования и моделирования, г. Балашиха, Московская область

Кардашевская М. В., научный консультант, д. ю. н., профессор

Казахстан 2050

Особенности организации применения адвокатом специальных знаний специалиста

Наиболее сложный узел проблем связан с декларируемым законом правом защитника привлекать специалиста к участию в доказывании по уголовному делу. С принятием УПК России вопросы организации тактики взаимодействия сторон со специалистом еще более усложнились. Решающим здесь явилось провозглашение равенства сторон в доказывании принципа состязательности.

В. М. Савицкий в 1997 году отмечал: «Забьются о проведении в жизнь принципа состязательности, чего мы хотим тем самым добиться: установления равенства сторон или их равноправия. Ведь это совершенно разные вещи...» [1].

«Состязательный процесс неизбежно появляется там, — отмечает А. В. Смирнов, — где так или иначе признается определенная индивидуальность личности, ее субъективная свобода.

Это не обязательно связано с демократическим политическим режимом, но непременно — с балансом политических сил в обществе.

Баланс чаще всего основан на согласии, иногда на силе, но всегда включает элемент автономии (экономической, политической)

потенциальных участников судебного спора.

Автономия не означает их фактического равенства — она лишь осложняет прямое давление одной стороны на другую в споре, что побуждает их обращаться за посредничеством к государству в лице судьи-арбитра» [2].

«Понятие стороны — двуедино, — отмечали В. М. Савицкий и А. М. Ларин, — каждое свое действие или решение сторона совершает или принимает, соотносясь с действиями и решениями другой стороны. В этом смысле поведение одной стороны продиктовано поведением другой» [3].

Предъявление обвинения вызывает потребность в защите, в формировании адекватных обвинению процессуально-состязательных действий защиты. Одной из таких форм ответных действий может являться обращение защиты к помощи специалиста. Такое обращение может быть реакцией на получение стороной обвинения заключение эксперта, вызывающего сомнение у стороны защиты. В этом случае заключение специалиста может быть противопоставлено заключению эксперта.

А. А. Тарасов весьма оптимистично

оценивает введение нового вида доказательств — заключение и показание специалиста, видя в нем гарантию реальной состязательности мнений сведущих лиц в уголовном процессе. Он указывает «в контексте рассуждений об антикоррупционных стандартах в судебно-экспертной деятельности, что вопрос о новом виде доказательств приобретает принципиально иной смысл. При всех недостатках нового процессуального института именно он при грамотном использовании способен обеспечить реальную состязательность мнений нескольких профессионалов. Наличие в деле нескольких профессионалов (а к специалисту по профилю произведенной экспертизы вправе обратиться любой участник процесса с самостоятельным или представляемым интересом) позволяет требовать от лиц, принимающих властные решения по уголовным делам, выбирать из мнений наиболее обоснованное и, что важно, аргументировать этот выбор» [4].

Ни у кого из ученых-юристов и адвокатов нет ни малейших сомнений в необходимости углубленных исследований теории и практики профессиональной уголовной

защиты. Дискуссии идут о другом: составляют ли эти проблемы предмет некой отдельной научной дисциплины либо часть предметной области одной из традиционных наук криминалистического цикла?

Согласимся со второй точкой зрения, полагаем, что в настоящее время рациональным является изучение теоретических и прикладных проблем защиты от обвинения в уголовном судопроизводстве в рамках науки криминалистики, что и попытаемся далее обосновать в рамках привлечения защитником специалиста для дачи им заключения.

Следует начать с того, что в последние годы в отечественной криминалистической литературе вновь возобновились дискуссии о предмете науки криминалистика. Это вполне объяснимо, так развитие любой науки всегда предполагает в первую очередь ее самоидентификацию на определенном этапе, уточнение предмета ее изучения. В данном случае речь идет о том, остается ли криминалистика наукой лишь о раскрытии и расследовании преступлений или выступает как наука об уголовно-процессуальном исследовании, субъектами которой являются профессиональные представители состоящих в уголовном судопроизводстве сторон.

Весьма остро эти вопросы обсуждались в последнее время на ряде научных конференций, посвященных 80-летию со дня рождения Р. С. Белкина, внесшего неопределимый вклад в развитие современной общей теории криминалистики. Приведем несколько высказываний отечественных криминалистов в рамках научной дискуссии по данной проблеме.

Такие ученые, как Т. С. Волчецкая, Т. В. Аверьянова, Н. П. Яблоков, считают, что криминалистика является наукой лишь о раскрытии и расследовании преступлений.

Т. В. Аверьянова: «Других закономерностей, других видов деятельности (деятельности прокурора, деятельности защитника) криминалистика не изучает» [5].

Т. С. Волчецкая: «...на современном этапе тактические основы защиты и обвинения должны рассматриваться в рамках криминалистической тактики» [6].

Н. П. Яблоков: «...противоестественна сущности криминалистики и нравственно никак не оправдана одновременная разработка приемов и методов преодоления противодействия расследованию и приемов и методов, затрудняющих расследование, служащих средством противодействия, особенно со

стороны недобросовестных адвокатов» [7].

Другие ученые, такие как И. А. Возгрин, О. Я. Баев, полагают, что криминалистика выступает как наука об уголовно-процессуальном исследовании, субъектом которой являются профессиональные представители состоящих в уголовном судопроизводстве сторон.

И. А. Возгрин: «...цель отечественной криминалистики также должна состоять не только в оказании содействия правоохранительным органам в борьбе с преступностью, но и в обеспечении своими разработками и рекомендациями защиту личности от незаконного и необоснованного обвинения, осуждения, ограничения ее прав и свобод» [8].

О. Я. Баев: «...криминалистика есть наука об уголовно-релевантных закономерностях преступной деятельности, возникновения и существования информации в результате совершения преступлений, ее собирания, исследования, использования и оценки и основанных на познании этих закономерностей средствах и методах информационно-познавательной деятельности дознавателя, следователя, специалиста, эксперта, прокурора и адвоката, каждым в соответствии со своей процессуальной функцией и полномочиями» [9].

Такое понимание предмета криминалистики было поддержано рядом ученых (Г. А. Зорин, В. Н. Карагодин и др.); в то же время другие выступили резко против неоправданного, по их мнению, расширения пределов предмета криминалистики (А. А. Эксархопуло, В. И. Комиссаров).

Оппоненты этого подхода к определению предмета криминалистики в первую очередь ссылаются на тезис Р. С. Белкина о том, что никакой криминалистики «обвинения», впрочем, как и криминалистики «защиты», нет, а есть «использование положений криминалистики защитником и обвинителем» [10].

Относительно первой части этого положения согласны, поскольку нет криминалистики обвинения и защиты как самостоятельных научных дисциплин.

М. О. Баев пишет: «...наука криминалистика едина, как едины закономерности, ею изучаемые. Но состоит она из двух подсистем. Первая из них изучает данные закономерности с целью оптимизации уголовного преследования как процессуальной деятельности, осуществляемой профессиональными представителями стороны обвинения в целях

изобличения подозреваемого, обвиняемого в совершении преступления (ст. 5 п. 55 УПК). Вторая – оптимизации деятельности по профессиональной защите от уголовного преследования» [11].

С указанным утверждением стоит согласиться, поскольку теории профессиональной защиты по уголовным делам как самостоятельной научной дисциплины в настоящее время не существует. А деятельность адвоката – защитника в уголовном процессе при защите прав подозреваемого, обвиняемого имеет определенный тактический рисунок. При таком положении изучение проблемы тактики деятельности адвоката-защитника могут изучаться лишь в рамках науки криминалистики.

Далее М. О. Баев пишет: «...принимая во внимание существующую в научных кругах аллергию на термин «криминалистика защиты», мы вслед за рядом других авторов считаем вполне уместным и корректным именовать соответствующую подсистему науки криминалистики «криминалистической адвокатологией», а тактику адвоката – защитника обвиняемого по уголовным делам – тактикой профессиональной защиты от уголовного преследования» [12].

Таким образом, привлечение специалиста защитником необходимо рассматривать с позиции профессиональной защиты от уголовного преследования.

Верно, на наш взгляд, с этих же позиций пишет Ю. Ф. Лубшев, что даже «когда следователь изменяет обвинение в благоприятную для обвиняемого сторону, то он не выполняет при этом противоположную по своей направленности функцию защиты, а выполняет ту же самую функцию обвинения. Которая должна осуществляться в соответствии с реально существующими фактами. Опровергаются (оспариваются) только чужие выводы, а не собственные» [13].

В последние годы проблемы (в том числе и криминалистические) защиты от обвинения в уголовном процессе стали исследоваться значительно более активно, чем ранее.

Приведем несколько определений тактики защиты.

По мнению Г. М. Шафира, если методика защиты «это по существу система правил и приемов работы защитника, обязательных к выполнению адвокатом в целях наиболее успешной его деятельности, то тактика действий защитника – это нечто большее, чем простое применение правил, это искусство

их применения, искусство такого сочетания и расположения законных средств защиты, которые наилучшим образом позволяют защитнику выполнять свою задачу» [14].

В. В. Титаренко: «Тактика защиты есть правильность, своевременность выбора и квалифицированного осуществления законных средств и способов защиты, которые в конкретных условиях производства по делу содействуют достижению целей, поставленных перед защитником уголовно-процессуальным законом» [15].

Т. В. Варфоломеева: «Это создание на основе достижений науки и опыта адвокатской деятельности рекомендации по разработке оптимального варианта правовой защиты и его реализации в конкретных условиях и в наиболее эффективных способах осуществления адвокатом действий по защите прав и законных интересов граждан» [16].

Г. А. Воробьев: «Тактика защиты – система научных положений и рекомендаций, направленных на оптимальное осуществление функции защиты» [17].

М. О. Баев: «...подсистема криминалистической тактики, состоящая из системы разрабатываемых на основе научных положений криминалистической тактики соответствующих средств (приемов, комбинаций, операций, рекомендаций) допустимого и рационального собирания, представления, исследования и использования адвокатом доказательственной информации, оправдывающей подзащитного или смягчающей его ответственность, обеспечивающих права и интересы последнего в условиях потенциального или реального, непосредственного или опосредованного тому противодействия со стороны лиц и организаций, противостоящих защитнику при реализации им своей уголовно-процессуальной функции» [18].

Такие авторы, как А. В. Воробьев, А. В. Поляков, Ю. В. Тихомиров не признают тактику защиты разделом какой-либо науки и указывают: «Тактика, стиль защиты адвоката вообще относится к индивидуальным особенностям личности адвоката» [19].

Переходя к рассмотрению содержания тактики профессиональной защиты по уголовным делам в части привлечения защитником специалиста для дачи им заключения и показаний, необходимо отметить следующее. На нее оказывают самое существенное влияние взаимосвязанные факторы, вытекающие из правового статуса адвоката в уголовном судопроизводстве, правовой регламентации

его деятельности.

К таким факторам относятся следующие:

1) уголовно-процессуальная функция защитника заключается в выяснении обстоятельств, оправдывающих обвиняемого (подозреваемого);

2) защитник обязан использовать только указанные в законе и не запрещенные им средства и способы защиты;

3) защитник вправе самостоятельно собирать доказательства путем: получения предметов, документов и иных сведений; опроса лиц с их согласия; истребования справок, характеристик, иных документов от органов государственной власти, местного самоуправления, общественных объединений и организаций, которые обязаны предоставлять запрашиваемые документы или их копии (ч. 3 ст. 86 УПК РФ);

4) защитник не выступает в качестве субъекта оценки доказательств по внутреннему убеждению (ст. 17, 88 УПК РФ);

5) защитник не выступает в качестве обязательно субъекта проверки доказательств (ст. 87 УПК РФ);

6) обязанности и права защитника на различных этапах и стадиях судопроизводства регламентированы уголовно-процессуальным законом, им очерчены и ограничены;

7) адвокат не вправе отказаться от принятой на себя защиты подозреваемого, обвиняемого, если интересы одного из них не противостоят интересам другого (ч. 6 ст. 49 УПК РФ).

В настоящее время трудно встретить уголовное дело, при расследовании которого не применялись бы специальные знания специалиста. И весьма часто, как показывает практика, при этом допускаются ошибки, которые можно и нужно использовать защитнику в своей деятельности. Диапазон этих ошибок достаточно широк.

Нам представляется возможным сгруппировать их следующим образом: 1) ошибки, связанные с обнаружением, закреплением и изъятием следов и вещественных доказательств, которые в дальнейшем подвергаются исследованиям. К примерам таких ошибок можно отнести: не отражение в протоколе осмотра места происшествия факта изъятия обнаруженного предмета, документа; отсутствие в соответствующем протоколе сведений об условиях изъятия и хранения предмета (помещение его в полиэтиленовый пакет, опечатывание и т. п.), о весе и объеме изымаемых веществ (если таковые имеют

значение для дела, как это бывает, например, при обнаружении веществ растительного происхождения, которые, возможно, являются наркотическими и т. п.);

2) ошибки следователя при назначении экспертиз. Диапазон их также весьма широк: от искажения исходных данных, значимых для экспертного исследования, в описательной части постановления (например, при назначении судебно-автотехнической экспертизы) и некорректной формулировки вопросов, предлагаемых для разрешения экспертам, до нарушения прав обвиняемого, связанных с назначением и производством экспертиз.

Таким образом, предопределяется необходимость для адвоката не только глубоко разбираться в процессуальных и криминалистических аспектах использования специальных знаний специалиста при расследовании преступлений, но и самому активно и широко применять эти знания при осуществлении защиты по уголовному делу.

Не менее сложным представляется решение адвокатом вопроса об использовании специальных знаний специалиста при планируемом им средстве, способе защиты. Применение их по необдуманной инициативе защитника зачастую может служить не интересам подзащитного, а наоборот, послужить усилению доказательственной базы обвинения.

Список литературы:

- 1.1 Савицкий В. М. Презумпция невиновности. М., 1997. с. 58
- 2.2 Смирнов А. В. Модели уголовного процесса. С-Пб., 2000. с. 25.
3. Савицкий В. М., Ларин А. М. Уголовный процесс «Словарь-справочник». М., 1999. с. 166.
4. Тарасов А. А. Об антикоррупционных стандартах в регламентации назначения и производства экспертиз по уголовным делам // Актуальные проблемы права России и стран СНГ. Челябинск, 2005. Ч. 1. с. 49.
- 5.5 Там же. с. 48.
6. Там же. с. 51–52.
7. Там же. с. 41.
8. Актуальные проблемы теории и практики уголовного судопроизводства и криминалистики. М., 2004. ч. 2. с. 18.
- 9.9 Баев О. Я. Тактика уголовного преследования и профессиональной защиты от него. Следственная тактика. М., 2003. с. 45–48.
10. Белкин Р. С. Криминалистика: проблемы сегодняшнего дня. М., 2001. с. 87.

11. Баев М. О. Тактические основы деятельности адвоката – защитника в уголовном судопроизводстве: Дисс.... Докт. юрид. наук. Воронеж, 2005. с. 18.
- 12.12 Баев О. Я. К основам теории профессиональной защиты в уголовном процессе: объект и предмет криминалистической адвокатологии // Правовая наука и реформа юридического образования. Воронеж, 1996. Вып. 6. с. 47.; Баев М. О. Указ. раб. с. 27.
13. Лубшев Ю. Ф. Адвокатура в России. Москва, 2001. с. 669.
- 14.14 Вопросы защиты по уголовным делам. Л., 1967. с. 71–72.
15. Титаренко В. В. Вопросы тактики участия защитника в производстве следственных и судебных действий // Криминалистика и судебная экспертиза. Киев, 1979. Вып. 19. с. 34.
16. Варфоломеева Т. В. Криминалистика и профессиональная деятельность защитника. Киев, 1979. с. 75.
17. Воробьев Г. А. Тактика и психологические особенности судебных действий. Краснодар, 1986. с. 11.
- 18.18 Баев М. О. Тактические основы деятельности адвоката – защитника в уголовном судопроизводстве: Дисс.... докт. юрид. наук. Воронеж, 2005. с. 52.
19. Воробьев А. В., Поляков А. В., Тихомиров Ю. В. Теория адвокатуры. М., 2002. с. 80.

Tkhakumachev B. Y., Cand.Sc. Law, instructor at Criminal Law Department of Institute of Social and Economic Predictive Modeling, Balashykh, Moscow region,
Kardashevskaya M. B., Academic adviser – Doctor of Law, Professor

Қазақстан 2050

Peculiarities of application of specific knowledge by the solicitor

The most difficult bundle of problems is connected with declared right of the solicitor to engage specialists for participation in evidence of criminal cases. After adopting CPC of Russia aspects of organization of tactics of co-operation between parties and a specialist have become more complicated. Declaration of equality of parties and adversarial principle was the crucial aspect there.

In 1997 V. M. Savitsky noted that “Applying the adversarial principle, equality of parties or their equal rights is that we want to gain. These things are completely different...” [1].

A. V. Smirnov noted that “adversarial procedure always appears where, one way or another, individuality and its subjective freedom”

It is not always connected with democratic political regime, but with balance of political forces in society.

This balance is often based on agreement, sometimes on force, but always includes autonomy (economic or political) of potential parties of the controversy.

Autonomy does not mean factual equality, it makes direct pressure of one party in dispute on another more complicated, that induces them to apply to the state represented by a judge» [2].

V. M. Savitsky and A. M. Larin noted that “understanding of a party is dual; it takes action or makes decisions in compliance with the other party. To this extent, the behaviour of one party depends on the behaviour of the another party» [3].

Filing accusation requires defence and formulating procedural adversary actions of defence, adequate to the accusation. One of types of such retaliatory actions can be applying of defence to a specialist. Such application can serve as a reaction of the accusation party on receiving an opinion of an expert, which is doubtful for the defence party. In such cases, the opinion of a specialist can be opposed by an opinion of a specialist.

A. A. Tarasov evaluates entry of a new type of evidence – opinion and evidence of a specialist – rather optimistically, because he sees an assurance of real adversity of

opinions of experts in criminal proceedings. He noted that “in context of disputes on anti-corruption standarts in forensic expert activity aspect of a new type of evidence has a principally another sense. Taking into consideration all disadvantages of the new adjective institute, it can provide real adversity of opinions of several specialists. Participation of several specialist in the case (every participant of the procedure with individual or representative interest can apply to a specialist of the examintaion specialization) can require selection from opinions of the most substantiated one by persons, who take authoritative decisions in criminal cases and prove their choice, that is rather important» [4].

None lawyer-scientist and solicitor have doubts in necessity of profound research of the theory and praxis of professional criminal defence. The subject if disputes is of different nature: are those problems are a subject of a separate discipline or they are a part of a subject matter of one of traditional disciplines of criminalistic group.

We will agree with the second point of

view and we consider that nowadays studying of theoretical and applied problems of defence from accusation in criminal proceedings within criminalistics, so we will try to prove this within engaging a specialist for evidence by the solicitor.

We will start with that recently disputes on the subject of criminalistics have recommenced in criminalistic literature. This is accountable because development of science always supposes, primarily, its self-identification at the corresponding stage, definition of the subject of its studying. In this case, essentially, we mean will criminalistics will be a discipline about revealing and investigation of crimes or it will be a discipline about criminally-remedial study, where the subject is professional representatives of adversary parties in criminal proceedings.

These problems were sharply discussed recently at various scientific conferences, devoted to the 80th anniversary of R. S. Belkin, who made an invaluable contribution into development of contemporary general theory of criminalistics. We will report several statements of native criminalists within scientific dispute on this problem.

Such scientists as T. S. Volchetskaya, T. V. Averianova, N. P. Yablokov consider that criminalistics is a science on revealing and investigation of crimes.

T. V. Averianova noted that "criminalistics does not study other regularities (prosecutor, solicitor activity)" [5].

T. S. Volchetskay noted that "...at the contemporary stage tactical bases of defence and accusation have to be considered within criminalistics tactics" [6].

N. P. Yablokov "...simultaneous development of actions and methods of negotiation of counteraction to actions and methods that hinder investigation that are methods of counteraction, especially by unfair solicitors is preternatural to the essence of criminalistics" [7].

Other scientists, such as I. A. Vozgrin, O. Y. Bayev consider that criminalistics is a science about criminally-remedial research and its subject are professional representatives of adversary parties in criminal proceedings.

I. A. Vozgrin noted that "...the purpose of native criminalistics is not only to co-operate with law-enforcement bodies in crime prevention but also in provision of defence of individual from illegal and unproved accusation, conviction, limitation of his/her

rights and freedom by its development and recommendations" [8].

O. Y. Bayev "...criminalistics is a science about criminally-relevant regularities of criminal activity, origin and existence of information as a result of crime commitment, its collecting, investigation, usage and evaluation and means and methods of informational-retrieval activity of the inquiry officer, investigator, specialist, expert, prosecutor and solicitor (each in compliance with his/her procedure function and authorities), based on such regularities" [9].

Such understanding of the subject of criminalistics was supported by several scientists (G. A. Zorin, V. N. Karagodin); in the same time, the other scientists argued against unproved, in their opinion, extension of the subject of criminalistics (A. A. Eksarkhopulo, V. I. Komissarov).

Oponents of this approach of definition of the subject of criminalistics, primarily, refer to the statement of R. S. Belkin that there are no criminalistics of "accusation" and criminalistics of "defence", but "usage of provisions of criminalistics by solicitor and prosecutor" [10].

We agree with the first part of this statement, because there are no such disciplines as criminalistics of accusation and criminalistics of defence.

M. O. Bayev noted that "...criminalistics is universal, so as the regularities, that are studied by it, but it consist of two subsystems. The first one studies these regularities for the purpose of optimization of criminal prosecution as remedial activity, performed by professional representatives of the accusation party for incrimination of the suspect, accused in crime commitment (article 5 §) 55 of CPC). The second one is optimization of professional defence from criminal prosecution activity" [11].

We agree with this statement, because nowadays there is no theory of professional defence from criminal prosecution as an individual discipline. Activity of the solicitor as a defensor of the rights of the suspect in the criminal proceeding has a certain tactical image. Under such agreement, studying of the problem of the activity of the solicitor can be studied only within criminalistics.

M. O. Bayev further noted that "...taking into consideration allergy for the term "criminalistics of defence", existing in academia, we, following other authors

consider that it is appropriate and correct to name the corresponding subsystem of criminalistics as "criminalistic advocatology", and the tactics of the solicitor of the person, accused in committing a crime... as tactics of professional defence from criminal prosecution" [12].

So, we have to judge the engagement a specialist by a solicitor from the position of professional defence from criminal prosecution.

In our opinion Y. F. Lubshev is also right when he notes that "when the investigator changes the accusation in a way, advantageous for the accused person, he does not perform an opposite function of defence, but performs the same function of prosecution that has to be performed in compliance with real facts. Only another's conclusions, but not are denied (disputed)" [13].

Recently, problems (including criminalistic) of defence from accusation in criminal proceedings have been studied more than earlier.

Here are some definitions of the defence tactics.

G. M. Shafir considers that if defence technique is "in its essence a system of rules and methods of work of the solicitor, that is obligatory for applying by the solicitor for purpose of his most successful activity, the tactics of defence of the solicitor is more than simply application of rules; it is an art of their applying, art of their combination and arrangement of legal means of defence that will help the solicitor to perform his functions the best way" [14].

V. V. Titarenko noted that "tactics of defence is correctness, timeliness of the choice and qualified application of legal means and methods of defence that help to gain objectives, put for the solicitor by the criminally-remedial law in certain circumstances" [15].

T. V. Varfolomeyeva noted that "this is a creation of recommendations for development of an optimal option of legal defence and its realization in certain circumstances and the most efficient methods of taking actions for defence of rights and legal interests of citizens by the solicitor, based on scientific achievements and expertise of advocacy" [16].

G. A. Vorobyev noted that "tactics of defence is a system of scientific provisions and recommendations for optimal

performance of the defence function" [17].

M. O. Bayev noted that "...subsystem of criminalistic tactics that consists of developed means, based on scientific provisions (methods, combinations, operations and recommendations) of criminalistic tactics of admissible and rational selection, presentation, research and application of evidence information that discharges the defendant or mitigates his/her responsibility providing the rights and interests of the latter under circumstances of potential or real, indirect or direct counteraction from parties and organizations that oppose the solicitor during performance of his/her criminally-remedial function by the solicitor" [18].

Such authors as A. V. Vorobyev, A. V. Polyakov, Y. V. Tikhomirov do not admit the tactics of defence as a part of science and note that "tactics and style of defence are part of individual peculiarities of the solicitor" [19].

Reviewing the essence of tactics of professional defence on criminal cases in engagement a specialist by the solicitor for giving opinion and evidence, it should be noted that It is strongly influenced by interdependent factors, that appear from the legal status of the solicitor in criminal proceedings and legal regulation of his activity.

Such factors include:

1) criminally-remedial function of the solicitor is to investigate the circumstances that discharge the accused person (suspect);

2) the solicitor has to use means of defence, set by the law and not prohibited by it;

3) the solicitor has a right to collect evidence by receiving items, documents and other information; inquiry of persons after their consent; reclamation of inquires, characteristics and other documents from bodies of state power, local self-organizational bodies, public associations and organizations that are obliged to present the required documents or their copies (part 3 article 86 of CPC of RF);

4) the solicitor is not a subject of evaluation of evidence by inner conviction (articles 17, 88 of CPC of RF);

5) the solicitor is not a subject of evidence verification (article 87 of CPC of RF);

6) duties and rights of the solicitor on different stages of proceedings are regulated and limited by criminally-remedial law;

7) the solicitor does not has the right to refuse to defend the suspect (the accused person) if the interest of one of them do not conflict with the interest of the other (part 6 article 49 of CPC of RF

Nowadays it is hard to find a criminal case where special knowledge of a specialist is not used. Experience has proven that very often mistakes, which the solicitor has to use in his activity are made. The range of such mistakes is rather wide.

They can be classified in the following way: 1) mistakes, connected with investigation, reinforcement and withdrawal of vestiges and material objects that are further investigated. Non-reflection of the withdrawal of the detected item or document in the protocol of inspection of the place of occurrence; absence in the corresponding protocol of information about circumstances of withdrawal and storage of the item (placing it in a plastic bag, sealing etc), weight and amount of withdrawn materials (if they are significant for the case, for example when detecting stuff of vegetable origin that may be drugs etc.) can serve as examples of such mistakes.

2) mistakes of the investigator during expert findings. The range of them is also very wide: from deviation of output data, significant for expert investigation in the descriptive part of the enactment (for example, when commissioning of a judicial autotechnical expert finding) and incorrect formulation of questions proposed for authorization by experts to abuse of rights of the accused person connected with commissioning and conducting of expert findings.

So, the solicitor has not only to be aware of remedial and criminal aspects of using special knowledge of a specialist in investigating crimes but also actively and extensively use them in performing defence in criminal cases.

The solution of the problem of using special knowledge of a specialist in planned method or means of defence by the solicitor is also very difficult. Usage of them upon the initiative of the solicitor can serve not according the interest of the defendant but, vice versa, serve to reinforce the evidence base of the accusation.

References:

- 1.1 Savytsky B. M. Presumption of innocence. Moscow, 1997. Page 58
- 2.2 Smirnov A. V. Frameworks of criminal proceeding. St. Petersburg, 2000. Page 25
3. Savytsky V. M., Larin A. M. Criminal proceedings. Glossary. M., 1999. Page 166.
4. Tarasov A. A. On anti-corruption standards of regulation of commissioning of expert findings in criminal cases // Timely problems of law of Russian and states of CIS. Chelyabinsk, 2005. Part 1. Page 49.
- 5.5 Ibid. Page 48.
6. Ibid. Pages 51-52.
7. Ibid Page 41.
8. Timely problems of theory and praxis of criminal proceedings and criminalistics. Moscow, 2004 Part 2. Page 18.
- 9.9 Bayev O. Y. Tactics of criminal proceedings and professional defence. Investigation tactics. Moscow, 2003 Pages 45-48.
10. Belkin R. S. Criminalistics: timely problems. Moscow, 2001 Page 87.
11. Bayev M. O. Tactical base of the activity of the solicitor in criminal proceedings: Dissertation. Doctor of Law Voronezh, 2005. Page 18.
- 12.12 Bayev O. Y. On bases of theory of professional defence in criminal proceedings: object and subject of criminalistic advocacy // Legal science and reform of legal education. Voronezh, 1996. Volume 6 Page 47.; Bayev M. O. Listed thesis. Page 27.
13. Lubshev Y. F. Advocacy in Russia. Moscow, 2001. Page 669.
- 14.14 Aspects of defence in criminal cases. Leningrad, 1967. Pages 71-72.
15. Titarenko V. V. Aspects of tactics of participation of the solicitor in taking investigation and judicial actions // Criminalistics and legal enquiry. Kiev, 1979. Volume 19. Page 34.
16. Varfolomeyeva T. V. Criminalistics and professional defence of the solicitor. Kiev, 1979. Page 75.
17. Vorobyev G. A. Tactics and psychological peculiarities of judicial actions. Krasnodar, 1986. Page 11.
- 18.18 Bayev M. O. Tactical bases of solicitor's work in criminal proceedings: Dissertation, Doctor of Law. Voronezh, 2005. Page 52.
19. Vorobyev A. V., Polyakov A. V., Tikhomirov Y. V. Theory of advocacy. M., 2002. Page 80.

Ф. ПС-1 ПС-1 нысаны	"ҚАЗПОЧТА" АКЦИОНЕРЛІҚ ҚОРГАМЫ АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО "КАЗПОЧТА" АБОНЕМЕНТ № _____ Жеңілдікпен жазылу (мемлекеттік мекемелер үшін) АБОНЕМЕНТ № _____ Басылым индексі _____ Льготная подписка (для государственных учреждений) Индекс издания _____												
	"Қаржы" - "Финансы" (басысым аты-наименование издания)										94734		
П.Ш. оператордын қолы подпись оператора	Жазылу бағасы Стоимость подписки	_____ теңге						_____ Комплектілер саны Кол-во комплектов					
	2014 жылға, айларына						2014 год по месяцам						
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	

	Қайда Куда: _____ <i>почта индексі - почтовый индекс, мекен-жайы - адрес</i>												
	Кімге Кому: _____ <i>(фамилиясы аты - фамилия, инициалы)</i>												
												П.Ш. оператордын қолы	
	ТАСЫМАЛДАУ КАРТОЧКАСЫ № _____						ДОСТАВОЧНАЯ КАРТОЧКА № _____						
	ПВ	Орын	Литер	_____ газетке на газету журналға на журнал						94734			
	"Қаржы" - "Финансы" (басылым аты - наименование издания)												
П.Ш. оператордын қолы подпись оператора	Жазылу бағасы Стоимость подписки	_____ теңге						_____ Кол-во комплектов					
	2014 жылға, айларына						2014 год по месяцам						
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	

	Қайда Куда: _____ <i>почта индексі - почтовый индекс, мекен-жайы - адрес</i>												
	Кімге Кому: _____ <i>(фамилиясы аты - фамилия, инициалы)</i>												
												П.Ш. оператордын қолы	

Подписку можно оформить на сайте www.pcf.info

Ф. ПС-1 ПС-1 нысаны	"ҚАЗПОЧТА" АКЦИОНЕРЛІҚ ҚОРҒАМЫ АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО "КАЗПОЧТА" Жеңілдікпен жазылу (мемлекеттік мекемелер үшін) Льготная подписка (для государственных учреждений)											
	АБОНЕМЕНТ №									АБОНЕМЕНТ №		
	Басылым индексі									74771		
	Индекс издания											
П.Ш.	«Союз Евразии» (басылым аты-наименование издания)											
	Жазылу бағасы Стоимость подписки			теңге						Комплектілер саны Кол-во комплектов		
оператордын қолы												
подпись оператора												
2014 жылға, айларына						2014 год по месяцам						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Қайда Куда: _____ <i>почта индексі - почтовый индекс, мекен-жайы - адрес</i>												
Кімге Кому: _____ <i>(фамилиясы аты - фамилия, инициалы)</i> П.Ш.												
оператордын қолы												
П.Ш.	ТАСЫМАЛДАУ КАРТОЧКАСЫ №						ДОСТАВОЧНАЯ КАРТОЧКА №					
				газетке на газету			журналға на журнал			74771		
	ПВ	Орын	Литер									
	«Еуразия одағы» (басылым аты - наименование издания)											
П.Ш.	Жазылу бағасы Стоимость подписки			теңге						Кол-во комплектов		
оператордын қолы												
подпись оператора												
2014 жылға, айларына						2014 год по месяцам						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Қайда Куда: _____ <i>почта индексі - почтовый индекс, мекен-жайы - адрес</i>												
Кімге Кому: _____ <i>(фамилиясы аты - фамилия, инициалы)</i>												
П.Ш. оператордын қолы												

Зерновой союз Казахстана

010000, Республика Казахстан, г.Астана ул.Отырар 4/2 офис 8,
телефон +7(7172) 21-46- 52, 21-18-86
e-mail: zernovoi-soyuz@mail.ru

"ҚОЛЖЕТІМДІ ТҰРҒЫН ҮЙ - 2020"
БАҒДАРЛАМАСЫ
ПРОГРАММА
"ДОСТУПНОЕ ЖИЛЬЕ - 2020"

ҚОЛЖЕТІМДІ
ТҰРҒЫН ҮЙ - 2020

ДОСТУПНОЕ
ЖИЛЬЕ - 2020

www.hcsbk.kz

ҚР ҚҰА 20.08.2007 ж. берген №254/1 лицензия

Call-center: 8-8000-801-880

ҚОҢЫРАУ ТЕГІН | ЗВОНОК БЕСПЛАТНЫЙ

☎ 300